BX
2349
.D74
1715
JESUITICA

J. B. Keijnoogen

H. DREXELII.

S. J.

HELIOTROPIUM

seu

CONFORMATIO

HUMANÆ

VOLUNTATIS

cum DIVINA.

OPERUM

TOMUS XI.

COLONIÆ,

Apud BALTHASAREM

ab EGMOND.

MDCCXV.

UPPER LIBRARY.
ASCETICAL WORKS.
D
BOSTON COLLEGE IHS
BOSTON COLLEGE DOMESTIC LIBRARY
BOSTON COLLEGE HIGH SCHOOL
248 .11

HELIOTROPIVM
ſeu
CONFORMATIO
humanæ voluntatis cum diuina;

Libris quinque explicata
coram
Ser.mo vtriuſq; Bavariæ Duce
S.R.I. Archidapifero,
Electore:
MAXIMILIANO
et Ser.mâ coniuge
ELIZABETHA:
Eiſdem Ser.mis Prĩcipibꝰ
inſcripta & dedicata
AB
HIEREMIA DREXELIO
e Societate IESV.

COLONIÆ AGRIPP.
Sumptibus Cornelii ab Egmond et Sociorum.
MDC XXXIV.

SERENISSIMIS
PRINCIPIBUS
MAXIMILIANO,
S. R. I. Archidapifero,
Electori;

Et Sereniſſimæ ejus conjugi.

ELISABETHÆ,
Comitibus Palatinis Rheni,
Bojorum Ducibus,

Dominis meis Clementiſſimis.

MIrè variant, Sereniſſimi Principes humani affectus in virtutum ſtudio. Sunt qui uni ſe dedant *Patientiæ*, virtuti ad omnia neceſſariæ. Bene, & ſapienter. Alii *Obedientiam* in ſolium evehunt, eique plurimum juris eſſe dicunt, in omnem virtutis comitatum. Non male & iſti. Sunt qui ſanctioris vitæ fundamentum vocent *Demiſsionem animi.* Et hi quoque bene. Multi principem virtutem ſalutant *Iuſtitiam.* Erudite. Alii reginam in omnes virtutes faciunt *Charitatem:* Quid ni optime? Iam vero qua via virtutum illarum

ſingulæ ſint adeundæ, ſenſus iterum diverſi, & pæne innumeræ præceptionis. Mihi Demetrius philoſophus, vir illo ævo magnus, etiamſi maximis comparetur, præclariſſime dixiſſe viſus eſt: *Plus prodeſſe, ſi pauca præcepta teneas, ſed illa in promptu tibi, & in uſu ſint, quam ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Ita prorſus eſt: ecquid opus multis præceptionibus, ubi una ſufficit? ſi ſubſilire in cœlum liceat ex angulo, quid opus tot gradibus?

Seneca l.7. de Benef. c.5.

Hæc mihi cauſſa fuit, Sereniſſimi Duces, quare jam aliquot annis, Serenitatum veſtrarum attentiſſimis ad ſacra hæc auribus, nihil æque quam unum illud commendarim, *Velle quod vult Deus.* Sciebam equidem à nemine hoc melius capi, quam ab iis qui jam pridem id fuiſſent experti.

Sed quia non eadem omnium auditorum mens eſt, nec æque

capax; videbatur è re fore, ſi dicta ſcriptis firmarentur. Hoc agit libellus iſte, qui vel ideo etiam ad Serenitates Veſtras properat, ut quod auditores ceteri non potuerunt niſi ſolum noſſe & intelligere è meis verbis, inſuper diſcerent & facere, è tantorum Principum exemplis, atque ita quæ verba erant, fierent facta.

Hoc ſpectat humanæ voluntatis ad divinam *Conformatio*, quæ ſuaviter docet, præſtare ſe ſemper in utrumque facilem; omnia & velle cum volente Deo; & cum nolente nolle. In hoc uno præcepto divini atque humani juris peritia omnis conſiſtit. Hac regula, vitæ opera diſtribuenda ſunt: ad hanc legem & agat cuncta, & exigat, qui non perfunctoriam pietatem amat. Vbi hæc ſanctiſſima humanæ divinæque voluntatis mixtura eſt, illic individuus ille comitatus eſt omnium virtutum. Plato non uno loco felici-

tatem definit, *Dei Aſſimulationem.* Verba ipſa Platonis, auro digna, viliore hoc liquore ſcribantur: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, malum circumſtat neceſſario & adhæret. Ideo conandum quam celerrime hinc illuc fugere: fuga autem* Dei aſſimilatio, *quatenus poteſt.* Quis autem Deo magis aſſimilatur, quam qui ſuam voluntatem in omnibus ſubjicit divinæ, jamque nihil minus vult quam quod maxime ſe velle ſentit, in id unum intentiſſimus, ad divinæ voluntatis perpendiculum omnia facere. Quiſquis hoc unum didicit, ſcientiam utilem ac neceſſariam omnem conſummavit. Hæc ſcientia inſtruit, quemadmodum ſe quiſque, & in dubiis, & in adverſis, & in lætis ſapienter gerat: ut dubia prudenter, adverſa fortiter, læta moderate tractet. Cui cum voluntate Dei bene convenit, is fortuita omnia contemnit, ſupra omnem metum ſe attollit, animum virtuti

Plato in Phileto. & alibi.

virtuti conſecrat : & quocunque vocat illa, planum putat; in ſolido ac ſereno ſtat ſemper; quoties vult, cælo intereſt; nec unquam eſſe poteſt tam miſer, quin ſuaviſſime in ſinu Dei reſpiret. Et quemadmodum artifices, ſi ex alicujus rei ſubtilioris intentione oculos defatigent, in publicum prodeunt, & feſſam aciem libera luce & aura delectant : ſic animus in hoc triſti domicilio corporis clauſus, quoties vult, apertum petit, & in divinæ voluntatis contemplatione requieſcit, cum religioſiſſima voluptate. Hæc voluptas æqualis eſt, intrepida, nunquam ſenſura ſui tædium. Hîc ſolida ſecuritas, inconcuſſa fiducia. Ad humani boni ſummam pervenit, qui totus in divinam voluntatem tranſiit.

Atque hoc unicum ſapientiæ præceptum traditur, his quinque libris, quos ad veſtra, Sereniſſimi Principes, genua velut

Plin. l. 11. hiſt. c. 45. med. ad clementiæ aram depono. Commiſi antehac ſereniſſimis manibus, de *Æternitate* Conſiderationes. His addenda omnino fuit, Humanarum actionum Amuſſis, *Recta intentio*. Hanc ordine ſequi debuit, Humanæ voluntatis cum divina *Conformatio*. Humanæ vitæ terminus, eſt *Æternitas*. Ad hunc terminum *Recta Intentio* ducit. At vero *Rectæ Intentionis* exactiſſimum exemplar eſt, *Velle quod vult Deus*, idque in rebus omnibus. Ita ſuo velut generi, ſuæ nectendæ erant ſpecies. Et has ſcriptiunculas à verbis, fateor, rudes, & impolitas, ſed à re, quam velut digito monſtrant, æſtimandas, Veſtris Serenitatibus omni jure & nomine, libens meritiſſimo conſecro. Nam pæne hoc unum mihi ſupereſt, *Velle non ingratum mori*. Hoc volo, & tota mente volo, beneficiis quotidianis provocatus. Ceterum tantæ in omnem noſtrum Ordinem beneficentiæ hic panegyrin ordiri, finis

finis epiſtolæ recuſat. Res in aperto eſt; Noſtrum tot locis vivere, beneficiis veſtris deberi, ô magni Principes, quibus nunquam eſt dandorum beneficiorum inopia, datorum pœnitentia; qui hanc unam videmini potentiam ſortiti, *Prodeſſe.*

Inter cetera beneficia recte numeravero, ſi Serenitates Veſtræ dignentur & huic libello, ſereniſſimi ſui nominis radios non ſubtrahere. Serenitatibus Veſtris Societatem noſtram univerſam, meque una ſubmiſsiſſime commendo. Monachii, die Virginis Matris ab Angelo ſalutatæ. Anno à Virginis partu 1627.

Serenitatum VV. infimus cliens,

Hieremias Drexelius, è Societate IESU.

AD
LECTOREM.

EN *tibi, mi optime Lector, virtutum (audacter dico) omnium fundamentum ſolidiſſimum.* Heliotropium *placuit appellare, nomine huic rei, arbitror, convenientiſſimo, & maxime proprio. Heliotropium pharmacopoliis notiſſima herba, ad omnem ſolis motum tam ſtricta religione caput ſuum circumfert, ut ſolem etiam nubibus obtectum nunquam non aſpiciat; inde* ſponſam Solis *nominarunt. Voluntas humana, ſi errare nolit, ad omne momentum, & ad univerſos nutus divinæ voluntatis ita ſe libret, uti ſe ad ſuum Solem Heliotropium Et hæc illa inexpugnabilis eſt ſapientia; Hoc firmum, & in omnia adverſa impenetrabile ſcutum*. velle quod vult Deus. *Hanc doctrinam* de hominis voluntate ad divinam conformanda, *epitomen omnium ſacrorum voluminum eſſe reor: & omnis ſanctimoniæ compendium. Quiſquis didicit divinæ voluntati ſuam ſubjungere, jam tota callet Biblia.*

Sed hoc mature monuerim: in re tam ſeria, voculis non inhærendum. Conformitas humanæ voluntatis cum divina: Reſignatio ſuimet in divinum beneplacitum: Unio voluntatum humanæ ac divinæ *&c. re prorſus eadem, ſolo differunt nomine. Veniam da, Lector, & aude non indignari vocibus parum latinis: Animus eſt, cum multis hic loqui, & divinæ voluntatis arcanum*

eruere

eruere in lucem, non tegere verborum involucris: hæc in remedium animi, non in exercitationem ingenii ſcripta ſunt. Plura quidem è meis in tuas manus perveniſſe credam. Præceſſerunt

Æternitatis *Conſiderationes.*

Zodiacus *Chriſtianus, ſeu, ſigna XII Prædeſtinationis.*

Horologium *Tutelaris Angeli.*

Nicetas, *ſeu, Triumphata Incontinentia.*

Triſmegiſtus, *de Conſcientia, Cælitum, Corporis cultu.*

Recta intentio, *omnium actionum Amuſsis. Sequitur jam*

Heliotropium, *ſeu,* Conformatio *humanæ voluntatis ad divinam.*

Hoc ultimum, priorum omnium, ſed & virtutum univerſarum Summam & Compendium putem. Hoc autem is optime capiet, qui & priora jam viderit. Recta intentio *ducit ad Deum; humanæ voluntatis ad divinam* Conformatio *(liceat dicere) introducit in cor Dei. Et vide, mi Lector, quam brevis ad beatam æternitatem, & quam expedita te ducat via! His unis verbulis tota deſcribitur:* velle quod vult Deus. *Hoc totum iter eſt è terra in cælum. Lubet hinc eo aſcendere? hac via pervenitur. Aliis viis ire poteris, nunquam pervenire. Et quæſo te, ne tibi hæc videantur æquo prolixius dicta. Hic fundamentum jacitur ad omnem virtutem: hic aditus obſtruitur omnibus vitiis. Examina quæ legis, & caput ſapientiæ in iſtis habebis.* *Hoc*

Ad Lectorem.

Hoc jam unum amice te monuerim, mi Lector, cum tibi ægre eſt, nec multa lubet legere, id ſaltem à te impetres velim; Libri primi caput primum, & libri quinti ſeu ultimi caput ultimum inſpice, dictorumque capitum vel unam ſolummodo partem die uno perlege, & morbo tuo (pæne polliceri auſim) melius erit. Omnia quæ ceteris videntur mala, & manſueſcent tibi, & in bonum abibunt, ſi didiceris ſuper illa eminere, divinæ voluntatis amplexu. Ita, mi Lector, Deum audi, audiendus.

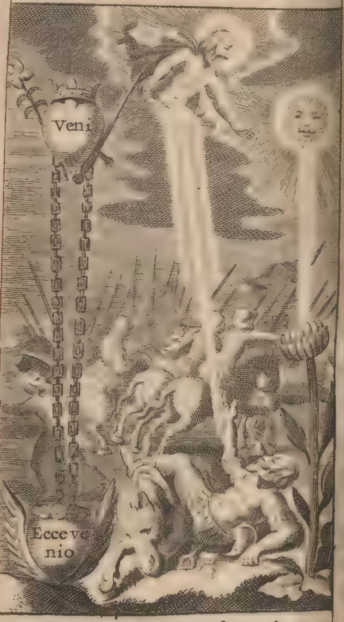
Imaginis ſequentis brevis explicatio.

AD divinam voluntatem nemo ſe bene conformabit, niſi eam prius bene cognoverit. Divinæ voluntatis cognitionem ſic repræſentamus. Saulus à Chriſto in terram dejectus, jamque divinæ voluntatis cognoſcendæ avidus: Domine, ait, quid me vis facere? At Chriſtus illum ad Ananiam mittit, qui divinam ei voluntatem explicaturus ſit. Ita nimirum Deus agere ſolet: ſuæ voluntatis arcanum homines docet, ſed per homines.

Hic inſuper geminum tam humanæ quam divinæ Voluntatis ſymbolum ſtatuimus. 1. *Cor, aurea corona redimitum, lilio & gladio cinctum,* DEI VOLVNTATEM *ſignificat, quæ & præmio & ſupplicio ſuos coercet. At Cor alterum alis inſtructum, & roſis coronatum,* HUMANÆ VOLUNTATIS *ſignum eſt. Alæ, pia deſideria; Roſæ, deſiderantis inconſtantiam notant.* 2. *Sol, alterum ſymbolum eſt* DIVINÆ VOLUNTATIS: *Heliotropium vero,* HVMANÆ, *quæ quidem antequam divinam voluntatem probe cognoſcat, veluti flos eſt nondum plene apertus, brevi tamen tota facit ſuum ſolem recepturus. Hoc unum jam reſtat, ut cum Dei voluntas humanam invitarit, illudque ſuaviſſimum,* VENI, *pronunciarit; mox hominis voluntas invitanti reſpondeat:* ECCE VENIO. *Domine quid me vis facere? Ad omnes nutus tuos vigilo.*

LIBER

AGNITIO DIVINÆ VOLVNTATIS.

Domine, quid me vis facere? Act. 8. V. 6

LIBER PRIMUS DE DIVINÆ VOLUNTATIS COGNITIONE.

CAPUT I.

Hypotypoſis omnium quinque librorum: duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino pœnas à Dei voluntate provenire oſtenditur.

REx Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æſtu & itineris fervore percalefa-ctus, Cydno amni corpus ſuum immerſit, ſed hebetatis ſubito torpore artubus, expiranti ſimilis in tabernaculum delatus eſt. Huc amicis pariter & medicis admiſſis, melius ſibi fore Rex ajebat, mori ſtrenue, quam tarde convaleſcere: proinde ſi quid opis aut artis eſſet, ſcirent ſe non tam mortis quam belli remedium quærere. Itaque medici attentiſsimo conſilio ſalutis remedia circumſpiciebant, qui cum ad unam potionem ſententiam direxiſſent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & cuſtos ſalutis datus, non præceps ſed ſtrenuum remedium afferre, potionemque illam ſuis manibus temperaturum, & ea vim morbi levaturum eſſe promiſit.

Curtius l. 3. c. 10. Arrianus l. 2. Iuſt. l. 11. Valer. l. 3. c. 8. Seneca l. 2. de Ira. c. 23.

Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum literæ ſupervenerunt, quibus Rex monebatur ne ſalutem ſuam Philippo committeret, mille talentis à Dario eſſe corruptum. Ingentem animo ſollicitudinem literæ incuſſerant regi, & quicquid in utramque partem, aut metus aut ſpes ſubjecerat; ſecreta æſtimatione penſabat. Bibere perſeveraret? vitæ periculum terrebat. Damnaret fidem medici? anteactæ vitæ fidelitas diſſuadebat. Diu animo in diverſa verſato, nulli quid ſcriptum eſſet enunciavit, epiſtolamque ſigillo annuli ſui impreſſam, pulvino, cui incumbebat, ſubjecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto, illuxit à medico deſtinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viſo, Alexander, levato corpore in cubitum, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accepit dextra poculum, & hauſit interritus: tum epiſtolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille epiſtola perlecta, plus indignationis quam pavoris oſtendit, projectiſque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, ſemper quidem meus ex te ſpiritus pependit, ſed nunc vero (arbitror) ſacro & vene-

venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi objectum eſt, tua ſalus diluet. Laxa paulliſper animum, quem ſollicitudine intempeſtiva amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli turbant, Non ſecurum modo hæc vox, ſed etiam lætum Regem ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaque ſi tibi permiſſum eſſet Philippe, inquit, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluiſſes: ſed certiorem quam expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen quod diluerar bibi. Hæc locutus, dextram obtulit Philippo. Ut vero medicamentum ſe diffudit in venas, & ſenſim toto corpore ſalubritas precipi potuit, primo animus vigorem ſuum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe Rex poſt tertium diem, jam ſoſpes in conſpectum militum ſe dedit.

Hic mihi, Lector, quinque obſervabis ſedulo.

Primum: Rex Alexander ante omnia noſſe voluit quo pharmaci genere juvari poſſet. Deinde Philippi medici in ſe fidem non indiligenter expendit, & quem is animum erga ſe gereret, è vultu didicit.

Alterum: Ubi Alexander perſpexit Philippum medicum tam intemerata fide pro ſalute ſua ſollicitum eſſe,

 omni

omni ſuſpicione poſita, medicamen-
tum Philippi manibus temperatum
ſine ulla cunctatione intrepidè
hauſit.

Tertium: Pro tam conſtanti ergo
Philippum medicum judicio, digniſ-
ſimam mercedem, integram vale-
tudinem intra triduum recepit. Ideo
Philippum ſervatorem ſuum una ſe-
cum perduxit ad ſtativa militum, ut
pro ſe quiſque dextram medici am-
plexus, grates habebat velut præſen-
ti Deo.

Quartum: Quo minus Rex revale-
ſceret, ingens ſeſe impedimentum
objecit, nec unum duntaxat: Literæ
Ma- fidiſſimi Parmenionis ſuſpicionem
tris, veneni pluribus indiciis ingerebant
ait Se- & amicorum ſedula quidem ſed
neca. vitioſa ſollicitudo plurimum turba-
bat.

Quintum: Hoc unice Regem Alex-
andrum juvit, quod ſui medici cum
ſolertem ac eruditam providentiam,
tum ſanctam & incorruptam in ſe
fidem agnoſcere non recuſarit, & in-
de maximam conceperit fiduciam
valetudinis recuperandæ, quam e-
tiam recuperavit feliciſſime.

En, mi Lector, totius ſcriptionis
& quinque librorum qui ſequun-
tur, hypotypoſin ac ſummam. Nimi-
rum hoc ordine progrediemur, quo
Macedonum regem conſanatum di-
ximus. Itaque humanam volunta-
tem

tem in divina conſtituendam eſſe, hac via & connexione trademus.

Primum erit: Oſtendere, qua ratione voluntas divina ſit cognoſcenda. Omnium vox & ſenſus eſt: Te mihi prius velim notum, quam me tibi credam amicum. Alexander ante audit, quid Philippus medicus velit ac jubeat, quam ipſe medicamentum ſumat. Primum ergo eſt, divinam voluntatem noſſe.

Proximum ab hoc: Cum divina voluntate ſuam conformare. Cur enim illam ſcrutari aut noſſe volo, ſi amplecti, ſi ſequi non volo? Non cunctatus eſt Alexander, quin idem, quod medicus, vellet, traheretque in ſe ore ſuo (quod Philippus dicebat) ſpiritum ſui medici.

Tertium eſt: Proponere, quantæ felicitatis ſit, divinam voluntatem non ſolum habere notam, ſed ſuam illi agglutinatam. Non oderat Alexander pharmacum, quia vitam & valetudinem amabat. Certe omnis amaror pharmaci, ſpe valetudinis dulceſcit. Amaritudinis ſubinde aliquid habere videtur voluntas divina, ſed illud ſpe ſummi boni ſuperandum eſt.

Quartum erit: Impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum divina conſenſionem turbant, amovere; voluntatem propriam jugulare, ut amplecti liceat divinam.

Rex Alexander amiciſſimis etiam non credidit, ne fidem negare cogeretur ei qui accuſabatur ut inimicus.

Quinto denique loco: Adjumenta illa explicabimus, quæ ad divinæ humanæque voluntatis concordiam potiſſimum valent. Ea ſunt, divinæ Providentiæ cognitio, & inde concepta in Deum Fiducia. Periiſſet Alexander, niſi medici doctam ſinceramque providentiam agnoſcere eique fidere voluiſſet.

Hæc ſunt, & in hunc ordinem digeſta, quæ his quinque libris ſumpſimus exponenda, ut humanæ voluntatis cum divina nexus & certior ſit, & firmior. Nunc ad rem.

I. Omnis doctrinæ, quam Chriſtus tot diviniſſimis concionibus tradidit, caput hoc fuit, divinæ voluntati ſeipſum integre perfecteque in rebus omnibus ac ſingulis conformare. Hoc Servator qua verbis qua factis ampliſſime docuit, & nobis ſemetipſum formam dedit ad imitandum. Ad hanc Domini doctrinam explicatius proponendam, duplex cum Theologis ponimus fundamentum.

a. The. c. 3. v. 2.

Primum: Omnem omnino profectus noſtri rationem in hac humanæ devinæque voluntatis conformatione & concordia conſiſtere, ita ut quo iſta fuerit ſincerior, hoc ille futurus ſit uberior. Omnem Chriſtiani hominis perfectionem in *Charitate* ſitam

tam eſſe jam liquet. Volumina divina teſtimoniis in hanc rem plena ſunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Hoc eſt, maximum & primum mandatum. Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, major autem horum eſt charitas. Super omnia autem hæc, charitatem habere, quod eſt vinculum perfectionis. Finis autem præcepti eſt charitas. Charitatis autem actus longe nobiliſſimus, & aſſidue inſtaurandus, eſt hæc ipſa cum Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma eſt amicitia; vox eſt beati Hieronymi, omnium ſapientum.

Matt. c. 22. v. 37.
1. Cor. c. 13. v. 13.
1. Tim. c. 1. v. 5.

Alterum fundamentum: Nihil prorſus in Orbe fieri (peccato ſolum ſecluſo) ſine Dei voluntate. Fortunæ ſeu ridentis ſeu ſævientis imperium nullum eſt. Hæc idololatrarum ſomnia ſunt, quæ humanæ vitæ viciſſitudines à neſcio qua dea diſpenſari fingebant. Auguſtinus irridens: Quomodo ergo, inquit, dea Fortuna aliquando bona eſt, aliquando mala? an forte quando mala eſt, dea non eſt, ſed in malignum dæmonem convertitur? Chriſtiana ſapientia fortunam omnem exſibilat. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.* Sed hoc ipſum in divinis paginis teſtatiſſimum, paullo apertius declarandum.

Aug. l. 4. de Civ. c. 18.

II. Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo eſſe, hac ratione docent Theologi. In omni peccato duo ſunt: *Culpa & pœna.* Deus eſt auctor pœnæ quæ in peccato eſt, ſed neutiquam culpæ. Ideo ſi demamus culpam, nullum eſt malum pœnæ, quod non fiat à Deo, aut ipſi non placeat. Sicut autem mala peccati, ſeu pœnæ, ſic & mala naturæ oriuntur à divina voluntate. Naturæ mala vocamus, famem, ſitim, morbos, dolores, &c. quæ ſæpiſſime nihil habent cum peccato commercii. Itaque Deus reipſa, (&, ut in ſcholis loquuntur, effective poſitive) omnia pœnæ naturæque mala vult, ob juſtiſſimas cauſſas, ſolum peccatum ſeu culpam permittit. Ideo hæc Dei voluntas Permittens, illa Ordinans vocatur. Id igitur omne quod nos malum vocamus, à Dei voluntate eſt: Ita Theologi. Hoc fundamentum altiſſime in animo jaciendum, maximi enim refert, probe iſtud capere, idque ſemper perſuaſiſſimum habere, pœnarum & malorum omnium cauſſam primam eſſe voluntatem divinam, culpa tamen, ut monuimus, ſemper ſecluſa. Jacto hoc fundamento ſic concludimus.

Intentione ſaltem ſecundaria.

Præcipue Alexander Peſantius Rom. in par. 1. Div. Thom. q. 19. art. 9 diſ. 1 concl. 3. Gabriel Vaſquez tom. 1 in 1. 2. diſ. 129. c. 9. n. 32. mihi pag. 690. col. 2. P. Adamus Tanner, quem honoris cauſſa nomino Præceptorem obſervandum hic aliquid recte limitans; Malum ſolius pœnæ, inquit, ſeu naturæ, vult Deus non per ſe, ſed per accidens quatenus ei bonum aliquod conjungitur. tom. 1. Th. Sch. diſ. 2. q. 10. dub. 1. aſſer. 10.

Quan-

Quandoquidem Dei nutu impe-rioque fit quicquid fit in Orbe, par eſt ut omnia de manu Dei accepte-mus, ſanctiſſimæ illius voluntati no-ſtram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis even-tibus, nihil caſui, nihil fortunæ ad-ſcribamus. Hæc veterum monſtra ſunt, inter Chriſtianos minime tole-randa. Neque fortunæ tantum aut caſui nil aſſignandum, ſed nec negli-gentiæ aut induſtriæ humanæ, velut primariæ cauſſæ. Vanæ ſunt, & ſteriles hæ querelæ: Hoc illudve ideo mihi e-venit, quia hic vel ille me odit, rem male direxit, ſocordius egit; aliter certe eventurum fuiſſet, ſi mihi bene-volus extitiſſet, negotium hoc cordi habuiſſet, operæ non peperciſſet. Va-na & ſtulta eſt hæc philoſophia. Vera, ſapiens, & ſancta eſt illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod jam mo-nuimus, Bona & mala à Deo ſunt.

III. Hic plurimi ſe ipſos fallunt ig-norantia miſerabili. Hoc enim ſibi perſuadent, ea tantum mala quæ à cauſſis naturalibus proveniunt (cu-juſmodi ſunt: Inundationes, terræ motus, agrorum ſterilitas, terræ labes, annonæ caritas. injuriæ cæli, morbo-rum incommoda, mortes) immitti à Deo, cum plerumque hic nullum in-terveniat peccatum; at vero mala illa, quæ à vitiis & malitia humana tra-hunt originem, (cujuſmodi ſunt: Ca-

lumniæ,fraudes,furta,vexationes,inſi-
diæ,injuriæ,rapinæ,oppreſſiones, bel-
la,cædes)non eſſe à Deo,nec ab ipſius
providentia proficiſci, ſed ab homi-
num nequitia, & perverſa voluntate
illorum,qui hæc talia in alios moliun-
tur.Hinc illæ voces ſuperioribus anni
paſſim jactatæ: Hæc annonæ carita
non eſt à Deo: ab avariſſimis homini-
bus eſt, à Deo non eſt. Inſanæ ac im-
piæ voces,homine Chriſtiano prorſu
indignæ, & ſub orcum relegandæ.

Sed ut res ſit dilucidiſſima, exem-
plo demonſtratur id quod dicimus
Eſt qui alterum bonis omnibus evo-
lutum cupiat, ut hoc nefarium con-
ſilium in opes prodeat, in ædes ini-
mici clam ſubrepit, ignem ſubjicit
actutum ex ædibus ſe proripit: domo
jam inflammata cum ceteris accur-
rit, velut incendium cum aliis ex-
tincturus, ſed longe alius eſt illi ani-
mus. Nam ſi occaſio faveat, non
flammam compeſcit, ſed prædam ſibi
facit, & in rem ſuam ſpolia ſubtra-
hit incendio. Omnes hæ cogitatio-
nes in ſe ſpectatæ, abſque voluntatis
perverſitate, omnes hæ actiones in
genere entis (ut ſcholæ loquuntur)
conſideratæ,auctorem habent Deum:
Deus hæc facit, uti quævis alia facit
in rebus creatis rationis expertibus.
Sicut enim iſtæ nec movere ſe poſ-
ſunt, nec operari ſine Deo,ita nec in-
cendiarius ille aut domum ingredi,

aut eadem egredi, aut ignes ſpargere ſine Deo poteſt. Neque vero mali ſunt ex ſe hi actus, nam & cum virtute fieri poſſunt, at mala eſt voluntas, peſſimum eſt conſilium, quod improbus ille ſecutus eſt. Hujus auctor & cauſſa Deus non eſt, quamvis conſilium hoc iniri permiſerit. Potuiſſet enim hoc impedire ſi voluiſſet. quandoquidem ergo Deus juſto ſuo judicio impium illud conſilium non impediit, permiſit. Permiſſionis cauſas infra dabimus.

IV. Eadem prorſus ratio eſt in aliis quoque peccatis, quod etiam ſub hac imagine magis eluceſcat. Eſt qui claudicet ex accepto vulnere: greſſum hic quidem molitur, ſed ægrius, nec tam decore atque ſanus incedit. Cauſſa motus in pede eſt vis impellens naturalis, claudicationis autem cauſſa eſt vulnus, non motrix animæ virtus. Simili plane modo, actionis illius, quam quis peccando exercet, cauſſa eſt Deus; erroris autem & peccati in hoc actu cauſſa eſt liberum arbitrium. Actioni adjumentum ſubminiſtrat Deus, non aberrationi, non illi à lege & recta ratione ſeceſſioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor Abac.
non ſit, nec eſſe poſſit: (Mundi enim 1.v.13.
ſunt oculi illius ne videat malum,
& reſpicere ad iniquitatem non po- Pſa.44
terit. Diligit enim juſtitiam, & odit v.8.

iniquitatem) nihilominus exploratiſſimæ veritatis eſt, omne malum pœnæ, à cauſſis ſecundis ſeu rationalibus, ſeu rationis expertibus profectum, quocunque id modo ac ratione accidat, totum prodire à manu Dei, ejuſque ſuaviſſima diſpoſitione ac providentia. Deus eſt, mi bone homo, Deus eſt, qui dextram te percutientis rexit; Deus eſt qui linguam tibi detrahentis movit; Deus eſt qui vires te impie conculcanti dedit. Ipſe

Iſ. c. 45 v. 7. Deus de ſe per Iſaiam hoc faſſus: Ego Dominus, inquit, & non eſt alter: formans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans malum, ego Dominus faciens hæc omnia. Quam luculenter hoc ipſum confirmans

Amos. cap. 3. v. 6. vates Hebræus Amos: Si erit, inquit, malum in civitate, quod Dominus non fecerit. Perinde ſi dixiſſet, nullum malum eſt quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, pœnæ malum efficiendo & ordinando.

Ita Deus adulterium & cædem Davidis regis, per inceſti Abſalonis filii

2. Reg. c. 12. v. 11. peccatum puniturus: Ecce ego, inquit, ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, &c. Tu enim feciſti abſcondite, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis. Præclariſſime dixit Auguſtinus:

Sic Deus per malos erudit bonos. Aug.in Pſ 73. v.4.
Sic Iuſtitia divina Regibus impiis, & malis Principibus velut inſtrumentis utitur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam. Exempla hæc ab omni ævo obvia, ubi Deus per improbas aliorum cupidines bonam ſuam voluntatem exercet; per aliorum injuſtitiam exſerit judicia ſua juſta. Et velut pater virgas arripit & filium cædit, ſed paullo poſt filio ſe conciliatum exhibet; virgis in ignem conjectis: ita Deus per Iſaiam minatur, &, Væ Aſſur, inquit, virga furoris mei & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea. Iſ. c.10 a v.5. uſque ad 8.
Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem, quaſi lutum platearum. Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum. Quam clare Deus tantorum malorum auctorem ſe faſſus? In manu eorum, inquit, indignatio mea, virga furoris mei eſt rex Aſſyrius, ad punienda Iudæorum flagitia, ego illum miſi, ut auferret ſpolia, dejiceretque nimium inſolentes & inflatos illorum animos, qui projecta fide, idola gentium veſano ritu venerati ſunt: ipſe

autem

autem rex Aſſyrius omnia alia cogitans, non ſic arbitrabitur, nec ad caſtigandos veniet, ſed ad mactandos & omni modo perdendos, nihilominus voluntati meæ deſerviet: at ubi ego gentem meam per Aſſyrios caſtigaro, væ huic virgæ, væ Aſſyriis, quos velut inſtrumentum furoris mei excutiam in ignes. Idem prorſus in aliis ultionibus divinis eſt obſervare.

Ioſeph. l. 6. de bello Iud. c. 14. poſt med. Titus Imperator Romanus cum Hieroſolymorum urbem arctiſſima obſidione cinxiſſet, muros circuire, & ipſe omnia luſtrare oculis inſtitit. Hîc cum plenas cadaveribus valles vidiſſet, altamque ſaniem tabefactis corporibus defluentem, altum ingemuit, & elatis in cælum oculis ac manibus Deum teſtabatur, factum illud ſuum non eſſe.

V. Objicias: Si res ita ſe habent, ſi malorum omnium origo eſt voluntas Dei, quid ergo reluctamur, quid morbis pharmaca opponimus, quid hoſti armatos cuneos objicimus, cur portas non ilico pandimus, & intra mœnia recipimus noſtrum exitium, cur non ſanctiſſimum præſulem Lupum imitamur, & illius vocibus mala noſtra omnia, ſicut ille Attilam, ſalutamus? *Salve flagellum Dei.* Decorum eſt, mi homo, non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. Bellum, & omnes clades à

Rom. c. 12. v. 3.

Deo

Deo ſunt, res jam liquida. At hinc mala eſt iſta conſecutio: Ergo hoſti non reſiſtendum, ergo morbis non occurrendum. Nam aliud eſt voluntas Signi, (cum Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti. Atque de illa voluntate Signi per leges nobis explicata, ut plurimum ſatis conſtat, at vero de hac Beneplaciti non item, neque continuo ſcire licet, quouſque ſe iſta extendat. De qua infra uberius. Nunc exemplo ſit *Morbus*. Hic à quacunque cauſſa ortus, divinæ voluntatis eſt, neque hac in re quidquam ambigendum, Cum autem ægrotus neſciat, quamdiu ſe velit Deus in morbo cubare, licite prorſus reſiſtere poteſt; & recuperandæ ſanitati, quicquid eſt legitimorum remediorum adhibere. Ubi vero tentarit omnia, & nihil profecerit, nec convaluerit, perſuaſiſſimum ſibi habeat, divinæ voluntatis eſſe, ſe gravius ac diuturniore invaletudine urgeri. Sic ergo ratiocinandum: Vult te Deus, mi æger, ægrotare; at quia neſcis an etiam velit te nunquam ſanari, ea de cauſſa licite uteris remediis: ſi autem velit morbum perpetuari, ſubtrahet pharmacis efficaciam ne ſaneris. Idem de hoſtibus dicendum. Sæpe voluit Deus Iſraelis gentem impugnari, ne torpeſceret; quamdiu autem non conſtabat velle Deum illam etiam expugnari, tamdiu erat

erat reſiſtendum hoſti, ſecus, ſi mo
nuiſſet Deus, uti per Hieremiam va
tem monuit, dederent ſeſe in ſerv
regi Nabuchodonoſori. Pari ratio
ſi ortum incendium quantiſcunqu
laboribus reſtingui non poſſit, a
gumento id eſt, Deum voluiſ
non ſolum incendi domum, ſe
& comburi, ſuis amicis vel ex
periendis, vel puniendis inimici
Idem in aliis omnibus obſervan
dum.

De his infra explicatius.

Deinde, quemadmodum fit non
nunquam ut unus aliquis pater de
filio ligneum gladium, dicatque: A
ge puer, defende te contra me; vi
deamus quid apud laniſtam profece
ris in athletica. Hîc non filius patri
ſed pugnator adverſario reſiſtit: it
prorſus cum quis incendium, cum
hoſtem, cum morbum cupit extin
ctum, non divinæ voluntati pœ
nam approbanti, ſed culpæ obſiſtit
quam odit Deus. Nam domus incen
ſa eſt vel injuria, vel invidia, huic
culpæ reniti, nemini non permiſ
ſum. Sic qui morbum conatur depel-
lere, non voluntati divinæ, ſed hu-
manæ noxæ ſe gerit adverſarium, vix
enim ullus eſt morbus, cui non oc-
caſionem præbuerit aliqua victus in-
temperantia; quiſquis jam in mor-
bum pugnat, non Deo, ſed intem-
perantiæ, aut certe illius effectui
repugnat. Sic qui armis reſiſtit ho-
ſti,

ſti, non divinæ voluntati adverſatur, ſed illi qui bellum intulit injuſtum. In his talibus ſe ſuaque defendere, minime vetitum, niſi aliunde conſtet diſplicituram Deo defenſionem.

VI. Sed quid miri eſt divinam Providentiam Iuſtitiamque hominibus improbis velut inſtrumentis uti, quando & ipſi dæmones hoc munus obeunt? Fitque mira diſpenſatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus hoſtis cor tentat ut interimat, inde miſericors conditor hoc erudiat ut vivat. In faſtis Regum hæc memorantur de Saule: Poſt diem autem alteram invaſit ſpiritus Dei malus Saul. Et quomodo malus is fuit ſpiritus, ſi Dei? quomodo vero Dei eſſe potuit, ſi malus fuit? Hoc ipſum eadem Regum hiſtoria ſic explicans: Exagitabat eum, inquit, ſpiritus nequam à Domino. Malus erat ſpiritus per deſiderium perverſæ ſuæ voluntatis, at Domini ſpiritus erat, quia miſſus à Domino ad torquendum Saulem. Hipponenſis præſul Auguſtinus, hîc lucis plurimum allucet. nec pigebit illius verba ex integro admetiri, hæc ſunt; Quid eſt, Recti corde? non reſiſtentes Deo. Intendat charitas veſtra, & intelligite rectum cor. breviter dico, ſed tamen maxime commendandum. Inter rectum cor & pravum cor hoc intereſt. Quiſ-

Greg. l. 2. mor. c. 24. initio.

Aug. in Pſa. 31. pro- pius ſinem. ſed de hoc plura inferius.

Quiſquis homo quicquid patitur præter voluntatem, afflictiones, mærores, labores, humiliationes, non tribuit niſi voluntati Dei juſtæ (*bene hoc notetur,*) non illi dans inſipientiam, quod quaſi neſciat quid agat, quia talem flagellat, & talibus parcit: ipſe eſt rectus corde. Perverſi autem corde ſunt, & pravi, & diſtorti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique ſe pati dicunt, dantes illi iniquitatem, per cujus voluntatem patiuntur: aut quia non ei audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernationem: Quia ipſe (inquit talis) non poteſt facere iniquum; iniquum autem eſt ut ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim ut ſim peccator, certe ſunt pejores qui lætantur, & ego tribulor: quia ergo hoc iniquum eſt, ut etiam pejores me lætentur, & ego tribuler, qui aut juſtus, aut minus peccator, quam illi, ſum: & certum eſt apud me, hoc eſſe injuſtum, & certum eſt apud me, quia Deus non faciet injuſtum, Deus non gubernat res humanas, nec cura eſt illi de nobis. Ergo pravi corde, (inquit Auguſtinus) id eſt, diſtorti corde tres habent ſententias: Aut non eſt Deus, dixit enim ſtultus in corde ſuo, non eſt Deus: Aut injuſtus Deus eſt, cui hæc placent, & qui hæc facit: Aut non gubernat Deus res humanas, nec cura eſt illi de omnibus.

mnibus. In iſtis tribus ſententiis magna impietas. *Et pauculis interjectis:* Sic eſt ergo rectum cor, fratres. Cuicunque aliquid accidit, dicat: Dominus dedit, Dominus abſtulit: Ecce rectum cor: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Et non dixit, Dominus dedit, diabolus abſtulit. Intendat ergo charitas veſtra, ne forte dicatis: Hæc mihi diabolus fecit (*hoc mihi damnum nebulo ille intulit*) prorſus ad Deum tuum, refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, niſi illi permittat, qui deſuper habet poteſtatem, aut ad pœnam, aut ad diſciplinam: ad pœnam impiis, ad diſciplinam filiis. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Nec te ſine flagello ſperes futurum, niſi forte cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Ubi te volebas abſcondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit. Quid? an omnem? Vis audire quem omnem? Etiam unicus Dei filius ſine peccato, non tamen ſine flagello. Inſtitutio nobiliſſima & Auguſtino ſane digna. Quia vero Auguſtini ſenſu, nec diabolorum nec hominum ullus in alterum quidquam poteſt, niſi permittente Deo, ideo nunc breviter dicendum quænam permittat

Deus, qua ratione, qua de cauſſa per
mittat.

Caput II.

Quid, quomodo, quare hoc illudve permittat Dei Voluntas.

MIſerrime hîc vulgus hominum hallucinari ſolet, cui Permiſſi divina, vix aliud eſt quam humana quæ nihil agendo deſidet otioſa, & agere volentes non impedit, etſi poſ ſit. Ex hoc uno errore mala gignun tur innumera. Hinc alteri in alteri ruimus, & velut omnis infortun fabros, omnis mali auctores mutu noſmet & verbis, & manibus, & dentibus laceramus, tanquam ſi Deu interim altercationes noſtras otio ſus ſpectet, & graviſſimas injuria cum poſſit impedire, permittat. Se minarium hoc eſt omnium perturba tionum. Huic evertendo tria capi ſtatuimus in omni Permiſſione di vina conſideranda.

Primum eſt, Voluntas Permitten di: Alterum, cauſſa Permiſſionis Tertium, Voluntas Cooperatrix re permiſſa. Ad hæc melius perſpi cienda, repetendum animo duo eſ malorum genera. Primum eorum quæ moleſtiam, dolorem, jacturam infamiam inferunt, uti ſunt pauper tas, vincula, morbi, exilium, mor

qu

quæ non tam dicenda ſunt mala, quam medicamenta amariora, divina manu admota. Alterum genus malorum eſt, quæ vero nomine vocantur mala, ut ſunt peccata. Priora illa vere vult Deus, aut ad pœnam impiis, ut loquitur Auguſtinus, aut ad diſciplinam filiis: poſteriora hæc non velle dicendus eſt Deus, ſed permittere. Cum enim omnia quæ vere exiſtunt, vere velit Deus, cujus voluntate ſunt omnia, & ſine cujus voluntate nihil eſt, peccatum (quod improprie dicitur exiſtere) velle non poteſt, ſed permittere. Uti autem futura omnia perfectiſſime prævidet Deus, ita facillime quæcunque voluerit, impedire poteſt; cum autem innumera non impediat, dicendum eſt, Deum juſtiſſima ſua voluntate ab æterno voluiſſe adeoque decreviſſe illa permittere. Deus utique non nolens, ſed volens ſinit ut aliquid fiat. Homines quidem plurima permittunt, quæ aut impedire nequeunt, aut certe mallent non fieri. non ita ſupremus rerum arbiter. Eſt igitur in Deo, *Voluntas Permittendi*, quam in Permiſſione primum caput ſtatueramus. Hîc jam quæritur, cur voluerit Deus permittere peccata, ſive, quæ in Deo ſit cauſſa hujus permiſſionis.

I. Nunquam certe Bonitas illa infinita tantam in Orbe malitiam permitte-

mitteret, niſi majora inde bona el[...] ceret, & reperta ad perniciem, ve[...] teret ad ſalutem. Permiſit Deus fr[...] ternam invidiam in Ioſephum inn[...] centem ſævire, ſed quanto id bon[...] permiſit, non ſolum parentum & fratrum, ſed totius Ægypti? Permi[...] Deus inſontem David ab impio Sau[...] graviſſimis injuriis exagitari, ſed Da[...] vidis totiuſque regni Hebræi bon[...] maximo. Permiſit Deus Daniele[...] iniquiſſime accuſatum in leonu[...] voraginem præcipitari, ſed gran[...] Danielis ipſius, & plurimorum bo[...] no. Sed quid hæc narro? Permi[...] Deus Filium à parricidis crucifig[...] ſed permiſit hoc bono totius hum[...] næ gentis inexplicabili. Ita prorſ[...] ex omni permiſſione divina, max[...] ma divinæ gloriæ incrementa, gene[...] ri humano emolumenta proveniu[...] copioſiſſima. Hinc Bonitas Dei a[...] Miſericordia, hinc Liberalitas atqu[...] Potentia, hinc Providentia, hinc Sa[...] pientia & Iuſtitia modo prorſus ad[...] mirabili eluceſcunt: hinc virtus plu[...] rimorum creſcit, certamina frequen[...] tantur, multiplicantur præmia, coro[...] næ augentur.

Et quam admirandam ſe præbe[...] divina Providentia in quotidianis h[...] permiſſionibus! Quid enim mag[...] eſt, ſi è bono bonum? at maximum[...] è malo bonum feceris. Mari tranquil[...] lo, ut ajunt, quilibet gubernator eſt[...]

Nequ[...]

Neque vero magnæ artis eſt vento ſecundo, navi firma, mari pacato, aſtris faventibus, remigibus peritiſſimis portum in conſpectu poſitum tenere: at luctantibus inter ſe ventis, navigio lacero, fremente cælo, inſidiantibus piratis, remigibus imperitis, ſideribus ereptis, optatum nihilominus portum occupare, hoc demum facinus eſt in gubernatore admirandum. Talis in ſuis permiſſionibus eſt Deus. Per ea quæ contraria videntur, ad felicem deducit exitum, per tot hominum flagitia gloriam ſuam propagat, in tantis ſcelerum acervis amicos ſuos reddit illuſtriores: Deo dirigente fraudes in decepti commodum vertunt; vexationes & injuriæ vexato vires addunt; impietas tot perditorum, pietatem multorum ſtabilit, & ne pereant, conſervat; & unde plurimi creduntur deprimendi, emergunt. Ioſepho carcer & vincula ad tam ſublime dignitatis ſolium viam aperuerunt; plus ei profuit fratrum invidia, quam Orbis totius benevolentia. Saulis perfidia Davidi diadema contulit. Danielem fovea leonum altius evexit quam ulli regum favores potuiſſent. E cruce Chriſtus in Paradiſum migravit, ex Oliveto ad Patris conſeſſum pervenit. Quod ſi Deus peccata non permitteret, & permiſſa non ordinaret, & ordinando in bonum derivaret, vindicem

Seneca epiſt. 85. pro pius ſinem.

Dei juſtitiam vix agnoſceremus: a ſic altius ſapere docemur, & admirabiliſſimam cauſſarum ſeriem ac connexionem fateri cogimur, per quam tandem è tantis malis tot emergant bona. Qua de Severinus Boëthius erudite: *Ordo quidam*, inquit, *cuncta complectitur, ut quod ab aſſignata ordinis ratione diſceſſerit, hoc idem licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat temeritati. Neque enim fas eſt homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare ſermone. Hoc tantum proſpexiſſe ſufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus idem ad bonum dirigens cuncta diſponat. Quo fit, ut quæ in terris abundare creduntur, ſi diſponentem Providentiam ſpectes, nihil uſquam mali eſſe perpendas.* Eſt ergo (quod alterum erat caput) divinæ permiſſionis cauſſa multiplex.

Boeth. l. 4. conſ. phil. proſa 6 in fine.

II. Tertium eſt, Voluntas Dei Cooperatrix in omni re quam permittit. Non tantum decrevit Deus ab æterno, quæ temporis ſucceſſu erat permiſſurus, neque tantum juſtiſſimas ſuæ permiſſionis cauſſas, ſed voluntatem etiam habuit, habetque in omnibus permiſſionibus cooperatricem. In Theologorum ſcholis res liquidiſſima eſt, omnium eorum quæ vere fiunt & exiſtunt, Deum eſſe

adju-

adjutorem. Nihil uſpiam rerum ſine primæ & ſummæ cauſſæ adjumento exiſtit.

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit, ab æterno decreverit permittere, idque juſtiſſimis de cauſſis, ſeipſum inſuper in ſuis permiſſionibus adjutorem præbeat, quid eſt quod Deum homineſque tot vaniſſimis querelis inceſſimus, quid Providentiam & juſtiſſimas Dei permiſſiones toties allatramus? quin omnes rerum eventus divinis judiciis adſcribimus, certi, juſtiſſimas divinæ permiſſionis graviſſimaſque cauſſas ſubeſſe, & propoſitum maximi momenti finem, cui nos minime conveniat refragari? Bonæ malæque voluntates Deo militant, & inter varios fines, veniunt tamen ad hunc, ut ſic dicam, finium finem.

Certe ſanctiſſimi quique viri, res omnes tanquam Deo agente ſibi evenire exploratiſſimum ſemper habuerunt. ſiquidem mentis oculos ab alieni peccati cogitatione ſevocantes, Dei permiſſiones quaſi actuoſas & effectrices aſſidue contemplabantur. Tam enim bonus eſt Deus, ut nulla ratione permitteret mala, niſi noſſet ex his elicere majora bona. Ad rem aptiſſime Auguſtinus: Melius inquit, eſſe judicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere, Neque enim Deus; cum Aug. tom. 3. Enchir. c. 27. & c. 11.

238 19

ſumme bonus ſit, ullo modo ſineret mali eſſe aliquid in operibus ſuis niſi uſque adeo eſſet omnipotens & bonus, ut benefaceret etiam de male. Optime Theophilus Bernardinus, quem hîc ſequimur: Subtiliſſime, inquit, noſtris erroribus & peccatis inſinuat ſe Deus, non ut approbator & particeps, ſed ut averſator & corrector, qui ex malis bona plura, quaſi ignem ex aqua educit. Hîc cogitandum, ut idem monet, omnes eos qui nos lædunt (quacunque demum id ratione fiat) duplicem perſonam ſuſtinere. Unam qua nobis peſſime cupiunt, & non ſimplex in nos malum cudunt: alteram qua illud omne, quod cogitarunt, poſſunt, & divinæ juſtitiæ nos affligentis ſunt inſtrumentum. Si primam tantummodo perſonam malevolorum agerent, nihil nobis nocerent, ſed quia etiam alteram illam, quamvis ignari agunt, Deo nos juſte punienti ſubſerviunt. Sic Dei ſervus Nabuchodonoſor, ſic Attila, ſic Totila, ſic Tamerlanes, flagella Dei, ſic Veſpaſiani duo gloriæ quidem & propagandi imperii cauſſa Iudæos perdere conati ſunt: ſed errarunt. Revera lictores & ſatellites fuerunt ultionis divinæ in impiam gentem. Concoquere ſuam felicitatem Iudæi non potuerunt, niſi adjuti Neronianis his Thermis. Sed ut preſſius hanc ipſam ratiocinationem pro-

Theophil. Bern. l. 11. de Perſe. cap. 4. ſect. 7.

Lipſ. l. a Conſtant. c. 7.

proſequamur, libet pauca quærere.

III. Ex te, mi Chriſtiane, quæro, ex te potiſſimum, qui cælum terramque non raro miſces querelis. Dic obſecro, in homine illo, qui te læſit, quid accuſas? an voluntatem tantum lædendi, an tantum poteſtatem, an utrumque? Utrumque, dices. Sed ego te docebo neutrum accuſare. Non voluntatem nocendi, hæc enim ſine poteſtate vana eſt, nec tibi quidquam nocuit: non nocendi poteſtatem, quæ à Deo eſt, quæ juſta & æqua eſt. Noſti; Omnis poteſtas à Deo eſt. Rom. cap. 13 v. 1. Quid ergo conquereris, illum in te poſſe, quod Deus illi permiſit? Grandis mihi fit injuria, dices. Quænam illa tandem injuria? Peccata tua punit Deus, patientiam tuam exercet, præmia tua multiplicat, & tibi fit injuria? Huic, ais, nequam homini, & voluntati ejus nequiſſimæ indignor. Ad hominem tu ſemper reſpicis, ego vero ad Deum te ſuſpicere volo. Voluntas humana, quantumvis improba quid potuit, quid fecit? Tu non adeo doles, quod voluerit tibi nocere, ſed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At, quæſo te, quid & quomodo potuit, unde potuit, cur potuit? nonne poteſtate & conceſſione divina? ſi divina, nunquid juſta, laudabili, ſancta? Ergo, vel tace, vel querelas tuas ad divinam hanc permiſſionem erige, & hoc animo tuo

inſculpe : Nunquam permiſſurum Deum, ut alterius mala voluntas quidquam in te mali moliatur, niſi in tuum bonum, ſi tu tamen ipſe tibi non obſis. Et quis eſt qui nobis noceat, ſi boni æmulatores fuerimus?

1. Pet. cap 3. v. 13.

In pſa. 61. propius finem.

Præclariſſime Auguſtinus: Noli timere inimicum, inquit, tantum facit quantum acceperit poteſtatem. Eum time, qui habet ſummam poteſtatem. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui injuſte nihil facit, & quicquid fecerit juſtum eſt. Putamus injuſtum eſſe neſcio quid, & ex hoc quia fecit Deus, crede juſtum eſſe. Ergo, inquis, ſi quis hominem occidat innocentem, juſte facit an inique? Inique ſane. Quare hoc permittit Deus? Diſputare vis, antequam facias unde dignus ſis diſputare, quare hoc permiſit Deus? Conſilium Dei tibi dicere, ô homo, non poſſum. Illud tamen dico, quia & inique fecit homo qui occidit innocentem, & non fieret niſi permitteret Deus. Et quamvis ille inique fecerit, non tamen hoc inique permiſit Deus.

Aug. ibid.

Idem, de Chriſti Domini nece: Itaque fratres mei, inquit, Iudas malignus traditor Chriſti, & perſecutores Chriſti, maligni omnes, impii omnes, iniqui omnes, damnandi omnes: & tamen Pater proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Diſpone, ſi potes,

tes, diſtingue, ſi potes: redde Deo vota tua, quæ diſtinxerunt labia tua. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid juſtus. Ille voluit, iſte permiſit. Ille injuſte voluit, iſte juſte permiſit. Voluntas injuſta damnetur, permiſſio juſta glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & judicio permittit: permittit & menſura; numero, pondere permittit. Apud illum non eſt iniquitas, tu tantum ad eum pertine.

Hæc conſequendi tranquillitati via proxima eſt, non hominem injuriam inferentem, ſed Deum injuriam permittentem intueri. Hic Sanctorum mos erat, non quis, quave ratione læderet, ſed quis lædentem non impediret, attendere. Hinc ipſas etiam injurias beneficia interpretabantur: nam iſti ſunt, ajebant, qui nos beatos faciunt; at qui beatos prædicant, illi nos decipiunt. Ita oculis in Deum ſemper intentis, à divinis nutibus in omni re pendebant, à Deo omnia expectabant.

Ex hoc vèro capite nullius hominis peccatum plus veniæ meretur, quod majus inde bonum eliciat Deus, nam boni occaſionem ſolum præbet homo, non cauſſam. & occaſionem quidem non ex ſe, ſed ex divinæ bonitatis abundantia. Si pauperculi hominis tugurium improbus quis incenderit, non ideo minus

nus deliquit, quia id pauperculus ille patienter tulit, aut Princeps aliquis decuplo meliorem domum ſubſtituit. Aliena virtus, & felix eventus, incendiarii culpam non diluunt: ita nec peccatum bonitatem ullam acquirit, quod boni occaſionem præbuit. Sed ut hæc omnia melius capiamus, quàm occulta ſint Dei judicia, nunc ependendum.

Caput II.

Quomodo per arcaniſſima judicia Dei, cognoſcenda ſit Voluntas divina.

Pſa. 35. v. 7. Illud Hebræi vatis hic aſſidue ingeminandum: Iudicia tua, Domine, abyſſus multa, multa, multa nimis. Iam olim hanc abyſſum velut digito monſtrarunt duo regii miniſtri, Pincerna & Piſtor Pharaonis Ægyptii Monarchæ. Uterque ejuſdem regis famulus, gratia excidit uterque, in carcerem & vincula uterque raptus eſt, nec levi de cauſſa; nam utrique Rex Pharao iratus, utriuſque etiam inter epulas recordatus eſt, utrique vitæ gratiam potuiſſet facere, juſtitia non obloquente, aut utrumque capite damnare. Et tamen hunc infami ſupplicio addixit, illum officio priſtino reſtituit, Piſtorem in crucem egit & corvis eſcam objecit,

Pincer-

Pincernam in gratiam recepit, ac denuo ad regiæ menſæ miniſterium admiſit. Talia ſunt judicia Dei, hos ex juſtitia à conſpectu rejicientis, illos autem in conſpectum admittentis ex gratia. Iudicia Dei abyſſus multa. Quis ſufficit enarrare opera ejus, quis enim inveſtigabit magnalia ejus? Eccl. 18. v. 2. & 3.

I. Quàm occulta Dei judicia circa Nabuchodonoſorem, & Pharaonem illum alterum qui ignorabat Ioſeph? De quibus eximie Auguſtinus: Nabuchodonoſor, inquit, poſt innumeras impietates flagellatus, pœnitentiam meruit fructuoſam: contra vero flagellis ipſis durior eſt factus Pharao, & periit. Ambo homines, reges, impii, ambo flagellis moniti. Quod obſecro eorum exitus fecit tam diſpares? unus Dei manum ſentiens ingemuit & reſipuit, alter Dei voluntatem averſatus in peccatis permanſit, & interiit. Ita idem medicamentum, ab eadem manu confectum, ægrotos duos ſimillimo morbo oppreſſos, diſſimillime afficit, & hunc quidem ad ſoſpitatem, illum ad tumbam deducit. Ita duo latrones cum Chriſto in crucem ſublati, & in pari culpa, æquali ſupplicio, ſimillima morte, diſſimillimam poſt mortem ſortiuntur habitationem. Iudicia Dei abyſſus multa.

Exod. cap. 1. v. 8. Aug. l. de præ deſt. & grat. c. 15.

2. Par. c. 15. & 16. Optimus ille rex Aſa, qui *Fecit quod bonum & placitum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit altaria peregrini cultus*, qui omnem abolevit idololatriam, omnium priorum regum maculam. *Excelſa*, demoliri auſus. Et tamen iſte Regum optimus, priorem laudem in fine corrupit: diu præclariſſime ſe geſſit, annis triginta optimorum regum exemplar haberi potuit, tandem regi Syriæ plus quam Deo confiſus, prophetam Hanani ejus facti reprehenſorem in nervum compegit, è plebe plurimos interfecit, pedum dolore correptus, plus medicorem arti quam divinæ opi tribuit. Ah, quam non reſponderunt extrema principiis! ſanctiſſimus Rex quantum à ſeipſos mutavit? Contra Manaſſes impiiſsimus, qui omnem vitam ſuam ſceleribus infamavit, tandem in ſe deſcendens, principia peſsima nobili fine coronavit. Abyſſus multa, mi Deus, judicia tua, abyſſus nimis profunda!

II. Saul & David quam admirandi! Uterque initio laude dignus, uterque in gravia delicta lapſus cum offenſa totius regni, ob hoc uterque punitus, ſed eventu diverſiſſimo. Saul obſtinatæ impietatis homo, miſerrime finiit: David pœnam in medicinam vertit, factus Deo familiariſſimus. Hic nefas quærere, *Quare* aut *Cur* hoc? E ſchola dæmonis prodiit,

Cur iſtud. Multos perdidit importuniſſimum iſtud Cur, & Quare. *Cur præcepit vobis Deus?* quærit olim fallaciſſimus coluber. Cui reſpondendum fuiſſet: Præcepiſſe ſcimus, cur præceperit, noſtrum non eſt quærere: hæc Domini voluntas eſt; cauſſæ voluntatis hujus nobis minime ſcrutandæ. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. At dixerint forſan aliqui: Tamen rationem aliquam exigere licebit hujus vel illius præcepti. A quo? num à Deo, cui uni licet quod libet; & nihil libet niſi quod licet. Si ſervus à patrefamilias, ſubditus à principe rationes exigat, ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi adverſus Deum eſt? Non aliter hæc ratio conſtat, quam ſi nulla reddatur.

Rom. c. 11. v. 34 & ſeqq.

Quod in ſummo imperio acute dictum, & Tiberio ingeſtum à Salluſt. Tacitus l. 1. Annal.

Quam admirandum & illud! Samaritani Dominicis verbis celerrime credunt, rogantque Dominum, ſecum maneat; Geraſeni increduli eundem rogant, ut à ſe abeat; Iudæi perfidi nec verbis, nec factis, ſed nec ullis prodigiis aut miraculis induci poſſunt ut credant Veritati. Iudicia tua, ô Domine, abyſſus multa!

Iulianus Alexandrinus, ſanctiſſimus

Euſeb hiſt. l. 34. Niceph. l. 5. c. 30.

mus martyr pedum uſu captus, ad tribunal in ſella geſtatus eſt à duobus famulis. Horum alter: Fidem & Dominum abnegans, turpiſſime defecit: alter Ennus nomine, Deo & hero fidelis perſeveravit. Sic ambo camelis impoſiti, per urbem Alexandriam flagellati, tandem in rogum conjecti, ſanctiſſime finierunt. Hos cum Beſa miles ſpectaret, & hominum innocentum miſertus, inſolentiam petulantis plebeculæ cohibere niteretur, delatus ad judicem, capite plexus eſt. Nimirum transfugæ illius præmium occupavit. Iudicia tua, ô Deus, abyſſus multa!

Rosvveid. in vit. Patrum l. 1. in vita S. Anton. c. 31.

Narrat Athanaſius Alexandrinus præſul, in rebus geſtis Antonii Magni, duos fratres ad Antonium ſuſcepiſſe iter, ſed in via, ex aquæ penuria, alterum ſiti mortuum, alterum morti proximum jacuiſſe defectis viribus. Antonius aliquot inde milliaribus diſtans, & tum forte in rupe conſidens, duos è ſuis ad ſe ſubito evocans: Ite, inquit, feſtinato greſſu, & aquæ lagenam deferte: unus è duobus fratribus huc commeantibus in itinere jam obiit, alter adhuc dum ſpirat ſed ægre, & niſi matura ope ſubveniatis, nec illum vivum reperietis. Hoc mihi oranti jam primum ſignificavit Deus. Sic ait, & illi ut juſſi, mox iter celerarunt; repertum extincti cadaver terræ mandarunt.

darunt, alterum fonte refectum ſibi comitem junxerunt. Erat autem iter unius diei. Hîc opportuniſſime Athanaſius: Fortaſſe, inquit, aliquis quærat: Cur non antequam alter moreretur, Antonius monuerit? Indigna prorſus Chriſtianis quæſtio, quia non Antonii ſed Dei judicium fuit, qui & in morientem, quam voluit, ſententiam tulit, & de ſitiente revelare dignatus eſt.

Hæc arcaniſſima Dei arcana cum ſecum miraretur Antonius, jamque pæne inciperet deſcendere in hanc divinorum judiciorum profunditatem, apud Deum ſic familiariter queſtus eſt: Mi Domine, illos flagitiis opertos tamdiu ſinis vivere, iſtos ad plurimorum utilitatem natos abripis? Hi non adeo improbi, tam ſevere à te puniuntur; alii vivunt impune, & à vivendi proſperitate, peccandi ſumunt audaciam. Prodit Pſa. 72 v. 7. quaſi ex adipe iniquitas eorum. Hîc vocem audiit: Antoni, ad te ipſum intende: hæc judicia Dei ſunt, tibi non ſcrutanda.

O quàm magnificata ſunt opera Pſa. 91. v. 6. & 7. tua, Domine, nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ: vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. Vere tu es Deus abſconditus! Iſ. c. 45 v. 3. Anno milleſimo centeſimo ſupra decimum ſeptimum, cum Italia

tota terræ motibus quateretur, ai[t] Rogerius, aliquot Mediolanenſe[s] Patricii ſub turri conſederunt, era[t] enim eis de Republica negotium. Cum vox foris audita,quæ unum nominatim evocabat. ille cunctari, & dubitare quis vocaret, & quem: itaque hærere, & repetitam vocem expectare: cum ecce ignotus aliqui[s] ad fores adeſt, & hunc ipſum roga[t] ut exeat. Vix dum aliquot ſpatiis à loco abiit, cum turris corruit, & una omnes oppreſſit. Cur hîc unus tantum, & ceterorum nemo ab interitu ſervatus? Iudicia Dei, abyſſus multa. Quis non videat priſca hic prodigia revocari? Sic Angelus Lothum cum familia eductum, Sodomæis incendiis ſubduxit: ſic mille alii inter pereuntium turbam ab exitio defenſi ſunt.

Konigsberg. Anno milleſimo quingenteſimo ſupra nonageſimum ſeptimum, in Sicilia, in monte Regali, obſtinatæ libidinis homo à religioſo viro aliquoties monitus, impuram vitam tandem deſineret, & meretricium conſortium ejuraret. Perſtitit tamen miſer, ſed poſt extremam monitionem in ſinu pellicis confoſſus eſt. Alius non diſparis vitæ vir, & qui plurimis annis cum infami femina habitavit, ubi lamentabilem hunc exitum inaudiit alieno malo ſapere voluit, & omnem vitam ab annis ſexaginta per confeſſionem

ſionem relegit. Quid hic aliud iterum vociferer, quam hoc ipſum: Iudicia tua, Domine, abyſſus multa nimis?

IV. Et hoc eſt quod divinum Paulum in tantam admirationem rapuit. Gemellis iliis Iacob & Eſau cum nondum nati eſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali, &c. dictum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? abſit, &c. O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti? Aurifex argentum & aurum ſuum, figulus ſuum lutum pro libitu verſat, quamvis inter figulum & lutum non remotiſſima ſit cognatio, qualis inter Deum & hominem, viliſſimum terræ vermiculum. Quis igitur Deo dicere poteſt: Cur ita facis?

Rom. c. 9 v. 11. & ſeqq.

Iob c. 9. v. 12.

Narrat Dorotheus, navigium appuliſſe ad urbem venalibus mancipiis plenum. Erat in illa civitate virgo ſanctiſſimis moribus, ſuæque ſalutis ſtudioſiſſima. Hæc mire lætata occaſionem offerri, adſciſcendæ inde ancillulæ, quam ſuo nutu ad omnem vitæ ſanctitatem etiamnum docilem formaret. Et commode navarchus puellas duas habuit, è quibus alteram virgo liberali pretio emit. Vix hæc abiit cum adeſt femina profligati pudoris, hiſtrioniam faciens ſalta-

Doroth. ſer. de occult. Dei iud.

tricula, hæc alteram virgunculam licitata, cum pretio non grandi parabilem audiret, emptam abduxit. Heu miſella, tam ſceleſtam nacta dominam, quam ſanctam altera! Quis hic judicii divini abyſſum ſcrutetur? Utraque ab annis innocens, utraque venalis, utraque ſuæ ſortis ignara, utraque velut teſta recens, odorem ſervatura, quem primitus imbibiſſet. Et tamen illa virgineos mores edocta, non difficulter virtuti à teneris aſſuevit, Angelorum digna conſortio: hæc autem ab illa furia ad omnem petulantiam & laſciviam inſtituta, improbos dominæ mores feliciter imitata, nobile fuit ſpolium diabolo; alia certe futura, ſi aliam habuiſſet magiſtram. Sed judicia tua, ô Domine, abyſſus multa.

Greg. homilia 38. in Euang.

Non multum abſimile quid in cognato ſanguine Gregorius Magnus expertus eſt. Tres habuit amitas vir iſte ſanctiſſimus, Æmilianam, Tarſillam, Gordianam: omnes ſe Chriſto & virginum ſacrarum collegio devoverunt: duæ illæ uti virginitatis ſponſionem integerrime ſervarunt, ſic vitam ſine optimo clauſerunt; tertia illa Gordiana nullis obtemperans monitis, illecebrarum appetens, tandem frenum rupit, cœnobio exceſſit, villicum ſuum vaga libidine ſecuta. Iudicia tua, Domine, abyſſus multa! hac nemo ſe immittat. Ecce

Deus

Deus magnus vincens ſcientiam no- Iob. c.
ſtram, quis poterit ſcrutari vias ejus? 36. v.
Cautiſſimus hîc Ieſſæus rex: Ut ju- 23. &
mentum, inquit, factus ſum apud te. 26.
Tuis, ô mi Deus, judiciis, me non Pſa. 72
immiſceo; tuum me jumentum ge- verſ. 22
ro; jumenti eſt, hero jubenti parere,
non juſſa diſcutere. Et quid miri ho-
minem in ſcholis non educatum, &
qui juventutis ſuæ rudimenta in pe-
corum cuſtodia poſuit, ita de ſe ſen-
tire? ipſi Seraphini, ſpiritus nobiliſ- Iſa. c. 6.
ſimi, hoc faciunt. Nam cum in cælo verſ. 2.
de abdicandis Iudæis ageretur, Sera-
phim geminis alis faciem pedeſque
velabant, profeſſi eo altitudinis ſe
pertingere non poſſe intelligentia,
quo ſeſe admiranda Dei opera extol-
lerent: divina judicia omnem intel-
ligendi vim excedere, ſe itaque con-
tentos, ſcire ter ſanctum eſſe Numen,
ſanctum in ſeipſo, ſanctum in judi-
ciis, ſanctum in operibus. Si ſic ſu-
premi Angeli arcana Dei judicia ve-
nerantur, quanto magis nos viliſſi-
mos homunciones clamare conve- Pſal.
nit: Iuſtus Dominus in omnibus viis 144.
ſuis, & ſanctus in omnibus operibus v. 17.
ſuis? Hîc neminem non plurimum
ſoletur, quod excellentiſſime dixit
Auguſtinus: Poteſt Deus aliquos ſine Aug.
bonis meritis liberare, quia bonus l. 3.
eſt; non poteſt quemquam ſine ma- contra Iulian.
lis meritis damnare, quia juſtus c. 18.
eſt.

V. Cernimus quidem mirabiles mundi revolutiones, continuas viciſſitudines, eventus prorſus inopinatos, & eſt cum dicamus: Videamus obſecro, quem res exitum ſortitura ſit. Videmus tandem & miramur, frigidiſſimum illud nobiſcum muſſitantes: *Non putaſſem.* At neſcimus miſeri, quæ ſecutura ſint, ſed nec eorum, ut ut eveniant, ratio poſcenda. Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris. Rationem de occulto Dei conſilio quærere, inquit Gregorius, nil aliud eſt, quam contra conſilium ejus ſuperbire. Noſtrum eſt in omnibus cum beato Paulo dicere: O altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus? In hac vita plurima nunquam ſatis indagabimus. Sufficiat nobis ſcire, Deum iniquum non eſſe, nec extremo judicii die futurum ullum, qui non cogatur dicere: Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Conatus quidem rex David, hæc Dei arcana judicia penitus rimari, Exiſtimabam, inquit, ut cognoſcerem hoc. Tandem tamen non reperiens ullum exitum, Labor eſt, ait, ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei; dif-

Iſa. c. 55. v. 8 & 9.

ferenda eſt hæc occultorum ſcientia in Orbem meliorem.

Submittamus ergo & nos curioſi ingenii alas. Reciprocus Oceani fluxus & refluxus omnem philoſophorum ſolertiam fatigavit; & quî nos capiamus profundiſſimos divinorum judiciorum receſſus? Quis indaget, cur hic in Turcia natus, ille inter Chriſtianos: cur in plurimas regiones Chriſti Euangelium tam ſero emanarit, & interea temporis tot hominum millia perierint; idem tamen Euangelium in alias provincias tam mature propagatum ſit. Quid quod una regio, tota quanta eſt, hæreſi ſit infecta, alia ab omni hæreſeos labe immunis floreat: Cur divina ultio hos prætereat, illos tangat: Cur immeriti aliquot populi evertantur, & culpæ Majorum in poſteros ac nepotes tranſeant: Cur tot Principum, Regum & Imperatorum expeditiones ad recuperandam Palæſtinam ſuſceptæ, fuerint irritæ. Fugiamus quærere, cur Adamo Deus, non etiam Lucifero pœnitentiæ locum conceſſerit: Cur Chriſtus Petri miſertus, non Iſcariotæ: Cur hic in cunis, ille ſenex moriatur: Cur hic in flagitiis pereat, non diu flagitioſus, ille à flagitiis reſipiſcat, iis diutiſſime immerſus: Cur hic divitiis abundet, ille nec panem habeat nec pe-

cuniam. Vaga mens quid per hanc curioſam curam tibi vis? Tangere cæleſtem illum divini judicii ignem? liqueſces. Scandere in Providentiæ arcem? Cades. Ut papiliones & minuta quædam animalcula veſpere lucernæ lumen identidem circumvolant, donec amburantur: ſic humana mens laſcivit circa arcanam illam flammam. Veſpertilionum oculi nobis ſunt ad hunc ſolem. Homines ſumus, ſecreta Dei non intelligi-
Eccl. c. mus. Mirabilia opera Altiſſimi ſo-
11. v. 4. lius, & abſconſa, & inviſa opera illius. Nemo unquam mortalium fuit qui librum intus & foris ſcriptum aperiret, nemo qui legeret. Liber iſte divinorum judiciorum eſt, intus prædeſtinationis, foris provi-
Sap. c. dentiæ plenus. Æternus, ſapientiſ-
11. v. ſimus Deus, omnia in menſura, &
21. numero & pondere diſpoſuit. Et
4. Eſd. c. 4. v. virtuti brachii ejus quis reſiſtet?
5. Quid nos audaculi, pondus ignis ponderare, aut flatum venti menſurare, aut diem præteritum revocare fruſtra nitimur: Modo jam iſtud ſciamus, cauſſam ante omnes cauſſas eſſe, *Voluntatem Dei*, à qua qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturæ divinæ. Nam cauſſam omnem, neceſſe eſt genere quodam priorem & majorem eſſe ſuo effectu: at Deo, & ejus voluntate nihil prius aut majus, non ergo ulla ejus cauſſa.

Quid

Quid ultra hîc vis? Deus permiſit, Deus voluit, Deus fecit. Summa juſtitia eſt, ut recte & pie Salvianus ait, voluntas Dei: Summa prudentia eſt, divinæ voluntatis ac providentiæ decretis placido animo acquieſcere.

CAPUT IV.

Quomodo Dei voluntas, in rebus omnibus agnoſci poſſit.

DIverſi quidem regiminis eſt, hypocauſtum plenum infantibus, gymnaſium plenum diſcipulis, plenam domum famulis, cœnobium plenum religioſis, campum plenum militibus curare, eadem tamen in omnibus gubernandi ratio eſt per Obedientiam, quæ diverſas voluntates in unam jubet coaleſcere. Male dux imperabit niſi omnes ſuos milites aut ore geſtare poſſit, aut manu, hoc eſt, aut voce aut nutu ad omne imperium impellere. Illic bene res geritur, & diſciplina ſibi conſtat, cum in domo paterfamilias, in ſchola magiſter, in cœnobio antiſtes, in caſtris dux, ſuos omnes aut lingua circumagit, aut dextra; verbo regit aut nutu, & quoquo vult perpellit.

Quemadmodum vero militem ſui ducis linguam aut dextram inſidere convenit, ad hujus vel illius impera-

ta promptum: ita prorſus hominem Chriſtianum decet, velut in lingua Dei manuve ſic hærere, ut quicquid Deus voluerit, dixerit, juſſerit, quoquo nutum intenderit, mox ille idem velit, eo protinus eat, currat,
Pſ.39. vers.9. volet. Omnium noſtrûm vox ſit: In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei: in medio memoriæ, intellectus, voluntatis meæ: voluntas tua, mi Deus, inſtar legum omnium mihi eſt.

Sauli à Chriſto in terram dejecti,
Act. c. 9. v. 6. prima omnium quæſtio fuit: Domine quid me vis facere? Hæc omnium proborum aſſidua ſit percontatio: Domine quid me vis facere? quæ tua voluntas, mi bone Ieſu? verbo, nutu ſignifica: eo, pareo, facio, quicquid me facere volueris. Huic igitur quæſtioni ante omnia nunc reſpondendum, qua ratione nimirum Dei voluntas in rebus omnibus ſit agnoſcenda, Aliquot hic regulas dabimus, per quas divina voluntas facile poterit explorari.

Prima Regula.

Divinæ voluntatis cognoſcendæ.

Quicquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem eſt: quicquid ad Deum invitat.

invitat, ad divinam voluntatem eſt. 1.The.
Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctifi- c.4.v.3
catio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione,&c.Itaque ſi quis tale quid in ſe deprehendat, ut fateri cogatur: Hoc officium, hæc ſocietas,hoc mercimonium, hoc vivendi genus me non reddit ſanctiorem; abducor à Deo, ſed ſenſim, & lentis greſſibus; ergo nec officium iſtud,nec illa ſocietas, nec mercimonium iſtud, nec iſta vivendi forma divinæ voluntatis eſt.

II. Regula.

Voluntas Dei per legem Dei & Eccleſiæ luculentiſſime nobis declaratur. Ideo in omni ambiguitate non tantum quærendum, quid Dei aut Eccleſiæ leges velint, ſed quid iiſdem magis aut minus conforme ſit. Chriſtus olim opulento juveni ſciſcitanti, qua proxima via iretur ad cælum, hunc optimum divinæ voluntatis interpretem, deſignans: Mandata, in- Luce.
quit, noſti? Sane nihil dulcius quam ca.18.
v.20.
reſpicere in mandatis Domini. Hunc Eccl.
ipſum divinæ voluntatis internun- c.23.
cium Abrahamus Epuloni common- v.37.
ſtrans: Habent, ait, Moyſen & pro- Luc.c.
phetas: audiant illos. Divinus Pau- 16. v.
lus: Nolite, inquit, conformari 29.
huic ſæculo, &c. ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. *Bona* Dei voluntas decalogo comprehenditur, *Beneplacens*

Placens conſiliis Euangelicis, *Perfecta* deſiderat à ſe imperata perfici in terra, ſicut in cælo.

III. Regula.

1.The. c.5.v. 17 & ſeqq. Hæc à beato Paulo præſcribitur: In omnibus gratias agite, hæc eſt enim voluntas Dei, in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Primum hîc notatu digniſſimum. In rebus omnibus gratias agendas, etiam turbatiſſimis Chryſ. in illum locum. & maxime improſperis. Pulchre Chryſoſtomus dixit: Paſſus es aliquid mali? ſi velis: malum non eſt: Age Deo gratias, & jam malum mutaſti in bonum. Hoc animi eſt Philoſophici. Priſci Germani optime liberos inſtruebant, ut ſi quando digitum igne læſiſſent, mox dicerent: Deo gratias. Breve, ſed nobile præceptum. Quicquid demum, mi Chriſtiane, te premat uratve, quicquid affligat, dic centies, dic millies: Deo gratias. Addit Paulus: *Spiritum nolite extinguere.* Suus ſit divinis inſtinctibus locus. Non raro Deus voluntatem ſuam explicat occultis alloquiis, quibus ut vere divinis tunc tuto creditur, cum ſolius Dei gloria ſectanda proponitur. Sed & illud Paulus addidit; *Prophetias nolite ſpernere*. Divini voluminis explanationes, ſacras in templis conciones, præſagas fidorum hominum admonitio-

nes negligi ab eo minime convenit, qui divinæ voluntati approbare ſe cupit. Qui audire non vult, non vult Dei voluntatem intelligere. Demum præcipit Paulus: *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos*. Quemadmodum boni numularii monetam adulterinam aut à tinnitu, aut à ſigno & inſcriptione norunt, & rejiciunt: ita nos, quicquid vel tenuem umbram vitii præ ſe fert, abominemur, tanquam divinæ voluntati contrarium.

IV. Regula.

Præter Dei & Eccleſiæ leges, alii quoque divinæ voluntatis interpretes ſunt, maxime in rebus dubiis. Inter hos cenſendi magiſtratus tam politicus quam ſacer, iique omnes, qui aliis legitime præſunt: his annumerandi Curiones, Confeſſarii, Majores & Præſides in ſacris familiis. Cum Saulus jam paratus divinæ voluntati parere, quæſiiſſet, Domine, quid me vis facere? non illum Dominus præceptis oneravit, neque illi ſubito ſcientiam omnem infudit, ſed ut diſcipulum ad Ananiam mittens: Surge, inquit, & ingredere civitatem, Act. c. 9. v. 7. & dicetur tibi quid te oporteat facere. Ananias Paulo divinæ voluntatis paraphraſtes fideliſſimus fuit, ſicut Cornelio Petrus. Ita vult Deus voluntatem ſuam homini explicari ab homine.

Tob.c. 4. verſ. 19. homine. Hinc illæ tam crebræ admonitiones: Conſilium ſemper à ſapiente perquire: Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis. Anima viri ſancti enunciat aliquando vera (magis) quam ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo Et ſic in his omnibus deprecare Dominum, ut dirigat in veritate viam tuam. Ergo cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoveris obſervantem timorem Dei, &c. Et cor boni conſilii ſtatue tecum, non eſt enim tibi alind pluris illo. In omnibus igitur dubiis circa voluntatem divinam, à nemine potius petendum conſilium, quam à Confeſſariis & Majoribus noſtris, quibus aut conſcientiam aut omnem vitam commiſimus. Qua in re univerſe dici poteſt: Omnis Dominorum, aut Majorum, aut Præſidum voluntas (peccatum excipio) Dei voluntas eſt. Quod ergo cujuſque Dominus, quod Majores aut Præſides juſſerint, non aliter quam certum divinæ voluntatis interpretamentum eſt accipiendum.

Eccl. c. 32. v. 24 Eccl. c. 37. v. 15 18 & 19.

Gal. c. 2 v. 1 & 2. Beatiſſimus Paulus exemplo hîc præit, & Galatis ſcribens: Deinde, inquit, poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba. Quæ cauſſa itineris tam longi? *Contuli cum illis Evangelium.* En, Orbis concionator per tot annos, tanquam diſcipulorum infimus, doctrinam

ſuam

ſuam in medium proponit, & primarios Apoſtolos illius quaſi judices conſtituit, ut quod illi de ea decernerent ac communi conſilio comprobarent, adderent, demerentque, id ipſe ſic credendum, ſic docendum ſuſciperet. Magis mirandum quod addit: *Aſcendi autem ſecundum revelationem.* Num qui Paulo revelavit iter hoc ſuſcipiendum, non æque revelare potuit quæ Paulus itinere hoc effecturus? Nimirum vult Deus hominem ab homine doceri. Accedit, quod Paulus Hieroſolyma ierit, ſuper doctrina ſua interrogaturus, non tam quod ipſe de ea dubitarit quam alii. His firmandis conſultiſſimum videbatur, Majores interrogare. Ergo, Videte & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea. Hie. c, 6, v, 16.

V. Regula.

Quod ſi conſilium petere, nec tempus permittat nec locus, diſpiciat homo ſecum ipſe, & omnem dubitationem circa notitiam divinæ voluntatis facili negotio ſic poterit explicare. Attendat ſolerter, utrum è duobus, in quibus hæſitat, voluntati propriæ ſit acceptius, quid gratius carnis appetitui, quid exiſtimationi propriæ optabilius. Ubi hoc, quod facile, indagaverit, & ſerio ſecum ſtatuerit

erit actiones ſuas voluntati divinæ penitiſſime conformare, tunc profecto ſecutus eliget illud quod voluntati ſuæ minus acceptum, quod minus gratum carnis appetentiæ, quod denique ſplendoris ac pompæ minus habuerit. Nam illa electio ad propriæ voluntatis, ad carnis, ad exiſtimationis propenſionem, cuivis merito nimis quam ſuſpecta & errori proxima videri debet; at hoc alterum, proclivitati ſuæ reluctari, plerumque tutiſſimum: Dum non facis
Iſa.c. 58.v.13 vias tuas, inquit Iſaias, & non invenitur voluntas tua. Sit hoc exemplo. Ei qui maligno aut frigido eſt ſtomacho, explorate ſuaderi poteſt hoc modo: Id quod tu maxime appetis, hoc tibi minime conducit; pepones, cucumeres, fungi, limaces, potus intemperanter frigidus, recentes ab horto fructus, & id genus edulii, gulæ irritamenta, plurimum nocent, quæ tamen non raro cupidiſſime ingeruntur. Idem in re propoſita: plerunque quod corporis ſenſibus tam gratum & ſuave, noxium eſt ſpiritui; quod humanæ voluntati ſic placet, Deo
Coloſ. cap.3. verſ.5. diſplicet. Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, &c.
Eccl. c.18. v.30. propter quæ venit ira Dei. Ergo poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere, (monet Siracides)

racides) ut ad Dei voluntatem convertaris.

Quod ſi quid plane indifferens & adiaphorum ſit, ut ſi duo mendici occurrant æque fortunæ inopes, eleemoſyna tamen non ſuppetat in utrumque partienda, da cui volueris, animo divinam voluntatem exequendi; non errabis. Quod ſi res adiaphora majoris ſit momenti, conſiliis opus & precibus. Si vero de una aliqua pluribuſve actionibus ſuſcipiendis penitus non liqueat, quid divinæ voluntatis ſit, non facile ulla earum ſuſcipiatur, dum utcunque conſtet illas divinæ voluntati non fore contrarias. In omni tali deliberatione plurimum poteſt Ratio & Conſcientia, non mali in incerto conſiliarii, qui ſi paullo velint circumſpectius agere, facile pronunciabunt, quid melius ſit factu. Fieri autem poteſt, ut verecundæ conſcientiæ homo in talem deveniat labyrinthum, in quo ſpiritus & caro ſic inter ſe luctentur, ut miſer trepidare incipiat, ne forſan divinæ voluntati ſe oppoſuerit. Hic ſolatio ſit, quod nonnunquam eſt eccleſiaſtæ. Rem ſic explicamus. Concionator pomeridianus videt pleroſque omnes ſuorum auditorum dormientes, turbatur nonnihil tot ſibi annuentibus, id tamen tolerabilius videtur, quam ſi totidem impudenter garriant. Itaque ſi duo treſve non

dormitent, ait ipſe ſecum: Satis id mihi, & eſt cur pergam: unus pro millibus eſt. Non aliter ratiocinetur quomodocunque turbatus: Modo duo vigilent oculi *Ratio* & *Voluntas*, modo hi vigiles voluntatem Dei obſervent, ſuſque deque vertantur alia, ego vero ſtabo inconcuſſus, & quamvis divinos nutus non proxime aſſequar, aſſequi tamen conabor.

VI. Regula.

Ad explorandam divinam voluntatem plurimum valet, cum Paulo rogare: Domine, quid me vis facere? Hic mos Sanctorum, in rebus dubiis & perplexis confugere ad orationis præſidium, uti olim Moſes & Aaron ad fœderis tabernaculum. Et ſicuti cum nubes adeo ſtipatæ coëunt, ut cælum tonare ac mugire incipiat, campanæ in turribus quatiuntur diſſipandis nubibus: ita quotieſcunque ſol divinæ voluntatis oculis noſtris ſubducitur, ut pæne quid faciendum ſit, ignoremus, proximum
Act. c. eſt, cælum pulſare precibus. Ita Sau-
9. v. 6. lus à ſubita tempeſtate mediis campis deprehenſis exclamat: Domine, quid me vis facere? Hanc precatiunculam ſæpius iterandi opportuniſſimum tempus eſt, cum epulum cæleſte aditur, & Dominicum corpus jam lingua ſuſtinetur, tunc ardenter ingeminandum:

nandum: Domine, quid me vis facere? Imo ſub re divina quotidie, cum Euchariſtiam ſacerdos ſupra verticem attollit, hoc omnium ardentiſſimum votum ſit: Domine, quid me vis facere? A viris religioſis votorum formulam ſub ſacro quotidie recitari conſultiſſimum. Iacobus Laines alter à ſancto Ignatio Societatis Ieſu Præpoſitus generalis, quot diebus ſub ſacri finem poſt Centurionis verba (Domine non ſum dignus) Chriſtum manu tenens ajebat: Placet Domine quod promiſi. Ita quibuſcunque aliis, dum cæleſtis panis in alto monſtratur, precandum: Domine ſicut vis, ita & ego volo; quod recte ſtatui, non revoco. Hæc quotidiana ſui in divinam voluntatem oblatio præclariſſima eſt ad ultimum in morte luctamen diſpoſitio.

Res geſtæ P. Lain.

Si quis autem multo tempore rogarit Deum quippiam, nec id tamen impetrarit, perſuaſum ſibi habeat, nolle optimum patrem, id à ſe impetrari, quod tamdiu petivit filius, aut certe velle benigniſſimum parentem, petentis filii perſeverantiam, ad majus præmium exerceri. Nihil hoc dubitationis habet, quin clementiſſimus Deus frequenter differat poſtulatam opem, ut conſtantiores preces, & diuturniorem patientiam copioſius remuneretur. Certe à plurimis

talia, velut ab avaris nummi, non raro extorquenda ſunt. Raras preces & rariorem patientiam à nobis impetraret Deus, niſi hoc tali modo deſides urgeret. Adeoque nobis ſæpe utiliſſimum eſt, diuturnis precibus nihil impetraſſe. Nam precum tam prolixarum plerunque majus eſt emolumentum quam fuiſſet impetrationis. Et hoc eſt quod nemini non magnam tranquillitatem adferat, precationes quidem multas, non
2. Reg. c. 12. v. 16. & ſeq. tamen ratas iniiſſe. Rex Hebræus David ut jejunavit, ut flevit, ut oravit in terra proſtratus, antequam noſſet Dei voluntatem de moribundo filiolo: at ubi mortuum audiit, agnovit hanc fuiſſe Dei decretoriam voluntatem ut moreretur. Itaque jam lætior de terra ſurrexit, lotus & unctus, ingreſſus eſt domum Domini, & adoravit.
Matth. cap. 26. v. 45. Chriſtus, poſt trinam deprecationem ad clivum olivarium, de paterna voluntate jam certus: Dormite jam, inquit, & requieſcite. Ita obſecrationem etiam repudiatam quies & animi tranquillitas excipit, vel ob hanc etiam cauſſam, quod jam longe certius conſtet quid fieri velit optimus Deus.
1 Reg. cap. 3. v. 18. Heli ſacerdos narranti Samueli quam Deus vindictam tam ab ipſo patre quam à filiis eſſet expetiturus, aliud non reſpondit quam hoc, Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. Perinde ſi dixiſ-

ſi dixiſſet: Ingrata narraſti, Samuel, ſed quia mihi jam liquet de divina voluntate, narrationem tuam quamvis ingratam benevolus tamen excipio, & agnoſco divinos nutus: Ego, meique filii pœnas commeruimus; ſubibimus pœnas, quando ita viſum eſt divinæ voluntati, cui nefas refragari. Faciat bonus Deus quicquid ipſius ſanctiſſimæ voluntati placuerit: nos ſervuli, ipſe Dominus eſt: nos varie delinquimus, dominici juris eſt, punire delicta. Cum Paulum Hieroſolyma abiturum Cæſareenſes lacrimis morari conarentur, Paulus illis animoſiſſime: Quid facitis, inquit, flentes & affligentes cor meum? Ego enim non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum propter nomen Domini Ieſu. Et cum ei ſuadere non poſſent, quieverunt, dicentes: Domini voluntas fiat. Hæc vera quies animi, poſt preces irritas, illud unicum precari, Domini voluntas fiat. Et hinc ſequitur, ad divinam voluntatem explorandam regula ultima.

Act. c. 21. v. 13 & 14.

VII. Regula.

Nemo mortalium divinam voluntatem certius explorat, quam qui ſincerius ad illam in omnibus ſe conformare deſiderat. Hoc deſiderium profecto filum eſt ad omnium laby-

rinthorum errores extricandos, omnis hinc ambiguitas circa divinam voluntatem tollitur, ſi quis ignoret quidem, quid velit Deus, aut utrum malit è duobus licitis, ita tamen animo comparatus ſit, ut mente ſinceriſſima poſſit dicere: Domine, ſi ſcirem, quid tu hac in re fieri à me velles, ego utique id facerem. Hac ſponſione facta, libere, quod volet, façiat; & perturbare ſe deſinat; divinam voluntatem non facile offendet. Hunc talem filium non deſerit amantiſſimus pater, nec à ſua voluntate gravius aberrare permittit. Si deſit homo, per quem erudiat, Angelum mittit, uti miſit Ioſepho, in re gravi, quid factu foret optimum, deliberanti: ita tribus ex Oriente Dynaſtis poſt divinum infantulum in gramineis cunis adoratum, ſubmiſſus. Angelus, qui Herodianas fallacias cavere, & alia in patriam via redire doceret. Sic Abrahami ancillæ Agari; ſic innumeris aliis contra errores præſidio miſſus eſt aut Angelus, aut vice Angeli fidus homo.

Vide Cæſ. Baron. tom. 3. Anno 324. Anno trecenteſimo viceſimo quarto, Conſtantinus Magnus, relicta Roma apud Ilium cæpit urbem condere, ſed quia divinæ voluntatis fuit, ut cœptum opus omitteret, & Byzantium in Thracia ædificaret, diverſe Deus monuit, nam, ut Beda, & Glicas memorant, omnes inſtrumentum fabrile

fabrile ſecundum noctem in altero littore repertum eſt, occulta vi tranſportatum. Ibidem aquila, quod Zonaras refert, cæmentariorum amuſſim ſuſtulit, & apud Byzantium ex unguibus dimiſit. Ita Deus voluntatis ſuæ notitiam non negat ſincere petentibus. *Benignus eſt ſpiritus ſapientiæ* hujus altiſſimæ, & omnibus ſeſe quam liberaliſſime impertitur. Adeſt Deus *omnibus exquirentibus ſe in veritate*, & voluntatem ſuam tam mirabili quam ſuavi magiſterio explicat iis omnibus, qui vera ſubmiſſione ſe hic diſcipulos gerunt. Voluntatem Dei optime noſſe diſcimus faciendo.

Sap. c. 1. v. 6. Eccl. c. 24. v. 13.

CAPUT V.

Quotuplex Dei voluntas, & quibus potiſſimum in rebus, illa ſibi conformari velit noſtram.

CYprianus, vir & eloquentiſſimus, & ſanctiſſimus, Carthaginienſis præſul, conſtantiſſimus martyr, per ſynopſin complexus eſt, quæ præcipue à ſui cultoribus exigat voluntas divina. Verba Cypriano digna, & auro prorſus exaranda ſunt. Et utinam hæc omnium Chriſtianorum templis & ædibus, utinam & pectoribus inſcribantur, velut compendium vitæ ac perfectionis

Cypr. tract. de ora. domin. habetur inter indubitata ipſius ſcriptura.

Chriſtianæ. Placet ea in nũmeros digerere; hæc ſunt :

Voluntas Dei, quam Chriſtus docuit & fecit, eſt

1. Humilitas in converſatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis juſtitia.
5. In operibus miſericordia.
6. In moribus diſciplina.
7. Injuriam facere non poſſe.
8. Factam tolerare poſſe.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater eſt.
12. Timere quod Deus eſt.
13. Chriſto nihil præponere, quia nec nobis ille quidquam præpoſuit.
14. Charitati ejus inſeparabiliter adhærere.
15. Cruci ejus fortiter ac fidenter aſſiſtere.
16. Quando de ejus nomine & honore certamen eſt, exhibere in ſermone conſtantiam, qua confitemur; in quæſtione fiduciam, qua congredimur; in morte perſeverantiam, qua coronamur. Hoc eſt, cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt, præceptum Dei facere, hoc eſt, voluntatem patris adimplere.

I. Ex his ſingulariter ſeptimum, octavum,

octavum, nonum atque decimum documentum altiore mente reponendum: Injuriam facere non poſſe: Factam tolerare poſſe: Cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere. Hîc nos miſeri ſæpe graviter hallucinamur. Voluntatem Dei munerantem & beneficiis cumulantem affectu proniſſimo recipimus; at caſtigantem, velut non Dei voluntatem, averſamur, tanquam ſi homines in noſtram ſalutem & nomen peſſime animati, neſciente Deo aut certe non jubente, conſilium ceperint, quo nos penitus delerent, aut graviter vexarent. Cæcitas & inſania manifeſta. Grata tantum & nobis commoda ſubmitti cælitus putamus? imo triſtia etiam & incommoda: nec quidquam omnino in hac grandi machina geritur, turbatur, miſcetur, (dempto peccato) cujus non cauſſa & origo à prima illa cauſa. Hieremias lacrimans: Quis eſt iſte, inquit, qui dixit ut fieret Domino non jubente? Ex ore Altiſſimi non egredientur nec bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis? Quam hoc ſtupidi atque impudentis hominis eſt, credere quidquam eſſe quod Deus aut non immittat, aut certe non permittat. Clariſſime Caſſianus: Credere inconcuſſa fide nos convenit: nihil ſine Deo prorſus in hoc mundo geri. Aut

Threnor. c. 3. v. 37. & ſeq.

Hoc eſt pro peccatorum ſupplicio.

Caſſia. coll. 3. c. 20.

enim voluntate ejus, aut permiſſu agi univerſa fatendum eſt.

Vetuſtas gigantes fabulata eſt, qui divos deturbare aggreſſi de ſua arce. Mittamus fabulas: Vos queruli, vos ii eſtis. Si enim mala omnia, quæ hic premunt, non permiſſa ſolum à Deo, ſed immiſſa, vos qui fremitis, qui repugnatis, quid aliud quam ſceptrum illi (quantum in vobis eſt) eripitis, & arbitrium regnandi? Creata omnia parent non invita, & obaudiunt ſupremæ illi legi; nobiliſſimum rerum homo ſolus in conditorem ſuum calces jacit, & reſiſtit. Quid fruſtra indignamur? omnes clades à Deo ſunt, omnes, omnes. Quod ibi labes terræ oppida aliquot abſorpſit, à Dei providentia eſt: quod alibi peſtis multa millia hominum demeſſuit, ab iſta eſt: quod cædes, bellum, tyrannis, & hîc & iſtic, ab eadem iſta. Sed omiſſis publicis: Quod iſte tuus adverſarius, mi homo, partem tibi bonorum rapiat, ille famam inficiat, hic modis aliis te lædat, à Deo eſt hoc omne, non permittente ſolum, ſed etiam immittente in te divinitus, ut id probe noris, divinitus hæc omnia immittuntur.

Ergo voluntas divina, non hoc tantum à nobis poſtulat, ut ab inferenda aliis injuria tam alieni ſimus tanquam ſi non inferre ullam poſſimus, ſed vult etiam illatas ab aliis injurias ita toleremus, ut pacem cum omnibus ſervemus,

vemus, etſi non itidem ilii nobiſcum. Sed ut exactius capiamus divinæ voluntatis arcana, illud cujus ſupra meminimus breviter explicandum.

II. Voluntas Dei Theologis duplex eſt, una *Signi*, qua Deus præcipit, prohibet, permittit, ſuadet, operatur aliquid: & hanc ſuis legibus ac præceptis declarat: altera *Beneplaciti*, qua deſtinatum quid uſquequaque vult fieri, vel cum conditione, vel ſine illa. Angelis & hominibus æternam felicitatem voluit impertiri, ea tamen conditione & lege, ſi ipſi non obſiſterent ſuo arbitrio. Alia vult Deus ſine ulla adjunctione, uti voluit cælum terramque condere, ita vult eſſe perpetuum ordinem Orbis totius & gubernationem, qua cuncta diſponit ſapientiſſime. Huic Dei voluntati nemo poteſt obſiſtere; nullas illa leges patitur, nihil quicquam alieno facit imperio, nulli paret. Ipſe Deus per Iſaiam id affirmans: Conſilium, inquit, meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet. Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunque volui. Nos autem viles ſervuli, velimus nolimus, quicquid ex alto in nos Deus decreverit, non poſſumus non ferre. Omnes cum ærumnis plurimis copulati ſumus: aliorum aurea catena eſt & laxa, aliorum arcta & ſordida. Sed quid refert? eadem cuſtodia univer-

Iſ. c. 46 v. 10. & c. 55. v. 11.

ſos circumdedit: alligatique ſunt etiam qui alligaverunt. Omnis vita ſervitium eſt, imo & ſupplicium eſt omnis vita. Aſſueſcendum itaque huic conditioni, & quam minime de illa querendum. Hîc illud ingenti ſolatio eſt, ſcire, ſic Deum velle, ita Deo placere, & neminem eſſe qui divinæ poſ-
Eſther c.13. verſ.9. ſit reſiſtere voluntati. Mardochæus hoc ipſum proclamans: Domine, inquit, Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati.
Aug tom,3. Enchir,c, 100, ad Laurent, Hoc Auguſtinus excellenter declarans: Hæc, inquit, ſunt magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus, & tam ſapienter exquiſita, ut cum angelica & humana creatura peccaſſet, id eſt, non quod ille, ſed quod voluit ipſa, feciſſet, etiam per eandem creaturæ voluntatem, qua factum eſt quod creator noluit, impleret ipſe quod voluit, bene utens & malis, tanquam ſumme bonus. Quamvis igitur impii divinæ obnitantur voluntati, ſuam tamen Deus ex illiſmet perficit voluntatem, & illorum voluntate peſſima optime utitur.

E dictis liquet, quomodo Deus omnibus velit ſalutem, eam tamen non omnes aſſequantur, quia conditioni latæ non obtemperant, præceptis divinis rebelles. Quibus ſevere vaticinatus Servator: Non omnis inquit,
Matt. c 19. v.17. qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit

trabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Qui ſapit, in divinam voluntatem totus mature tranſit.

III. Quæ cum ita ſint, nihil rectius aut præſtabilius facere poſſumus, quam ſi noſtram divinæ voluntati penitiſſime ſubmittamus & accommodemus, dicamuſque cum Heli ſacerdote: Dominus eſt, quod bonum 1. Reg.
eſt in oculis ſuis faciat. Cum Ioabo c. 3. v.
duce: Dominus faciat, quod bonum 18. 2. Reg.
eſt in conſpectu ſuo. Cum Davide re- c. 10.
ge: Si dixerit mihi Dominus, Non v. 12.
placet; præſto ſum, faciat quod bonum 2. Reg. c. 15.
eſt coram ſe. Cum Iuda Machabæo: v. 26.
Sicut voluntas fuerit in cælo, ſic fiat. 1. Mac.
Cum Chriſto Servatore: Pater mi, ſi c. 3. v. 60.
non poteſt hic calix tranſire niſi bi- Matth.
bam illum, fiat voluntas tua. Quod ſi c. 26.
filius fuit tam obſequens, ut patris ex- v. 42. Ioan.
equeretur voluntatem pleniſſime, nam c. 6. v.
Deſcendi de cælo, inquit, non ut fa- 38.
ciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me: Si hoc à filio exigebatur, quanto minus ſervos abnuere imperium fas eſt? Æquiſſimum prorſus cenſeamus, ut homini placeat, quicquid ab omni ævo placuit Deo. Miles in caſtris, audito viæ ſigno, vaſa colligit; audito pugnæ, deponit, & arma ſumit, animo, manu, oculis, paratus ad omnem nutum, & intentus. Idem nobis ſit, & in hac militia ſequamur

alacres

alacres & pleno gradu, quocunque vocantem Imperatorem noſtrum. Quicquid evenerit, feramus, non patientes tantum, ſed etiam volentes, omnemque temporum difficultatem ſciamus legem eſſe naturæ. Et ut bonus miles fert vulnera, enumerat cicatrices, & tranſverberatus telis amat eum, pro quo cadit, Imperatorem: ſic in animo habeamus illud vetus præceptum: *Deum ſequere.* Quiſquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad juſſa nihilominus. Quæ autem dementia eſt, potius trahi quam ſequi? quæ ſtultitia & ignorantia conditionis ſuæ, dolere, quod aliquid tibi incidit durius; aut mirari, aut indigne ferre ea, quæ tam bonis accidunt quam malis? morbos, dico, funera, debilitates, & cetera ex tranſverſo in vitam humanam incurrentia. Quicquid ex univerſi conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentum adacti ſumus, ferre mortalia; nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno, certe ad regnum nati ſumus: Deo parere, libertas eſt.

Seneca l. de vita beata c. 15.

Diximus, qua ratione in divinæ voluntatis notitiam veniendum. At illam noſſe non ſatis eſt: ſuam illi arctiſſime conjungere oportet. Quibus autem hæc conjunctio conſtet, libro ſequenti exponemus.

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

Divinam voluntatem agnoviſſe parum eſt, niſi agnitam amplectamur. Hoc ad clivum Olivarum Chriſtus nos docuit, ubi crucem & calicem Paſſionis amariſſimum ſic amplexus eſt: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat. Cor Dei, ſeu Voluntas & Providentia divina illud aſſidue nobis ingerit: EGO TIBI, TU MIHI. *Ego tibi in omnibus providendo, Tu mihi in omnibus ſerviendo. Quid hic aliud voluntas humana reſpondeat, quam illud regium?* FIAT, FIAT. *At deſerenda eſt voluptas?* FIAT, FIAT. *At jactura pecuniæ facienda?* FIAT, FIAT. *At damnum famæ perferendum?* FIAT, FIAT. *At adverſa plurima ſunt toleranda?* FIAT, FIAT. *At denique & moriendum eſt?* FIAT, FIAT. *quando, & qua ratione Deo placuerit. Idem hoc nobis repræſentat Heliotropium quod explicato rectoque vultu totum ſolem excipit, & quoquo ſeſe ſol legerit, eo & ſuum caput flos ille convertit, ſeu ſerenus, ſeu nubilus ſit dies. Idem & humana faciat voluntas, & quo Divinæ voluntatis nutus evocat, eo eat, currat, volet. Vis nunquam errare? Divinam Voluntatem ſemper ſequere.*

CONFORMATIO CVM DIVINÂ VOLVNTATE.

Non mea, ſed tua voluntas fiat.

Luc. 22. V. 24.

LIBER SECUNDUS
DE
HUMANÆ
VOLUNTATIS
AD DIVINAM
CONFORMATIONE.

CAPUT I.

Ingreſſus ad conformationem humanæ voluntatis cum divina.

FUit olim magni nominis Theologus, qui octennium ipſum aſſiduis precibus Deum obſecravit, hominem ſibi monſtraret, à quo viam doceretur ad cælum compendioſiſſimam. Eo igitur die, quo hujus hominis alloquendi deſiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet quam videre magiſtrum tam arcanæ veritatis, vocem cælitus allatam audire ſibi viſus, quæ ſic moneret: Exi foras ad templi veſtibulum, & qualem quæris, reperies hominem. Prodiit ergo in publicum, & ad ædis ſacræ limina mendicum invenit tibiis ulceroſis, & multo putre fluentibus; veſtis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus eſt & proſperum mane. Cui mendicus: Non memini, ait me un-

quam

quam habuiſſe adverſum. Hîc literatus ille, primam ſalutationem velut correcturus: Eja, inquit, fortunatum te reddat Deus: At ego, inquit mendicabulum, infortunatus nunquam fui. Obſtupuit ad hanc vocem Theologus, ſed ne forſan erraſſet audiendo, votum ſuum repetens, ſed paullo aliis verbis: Ecquid ais, inquit, felicem eſſe te jubeo. Mox iterum mendicus: Nunquam ait, infelix fui. Theologus argutari credens dicacem mendiculum, & ut hominis ingenium experiretur: Eveniant, inquit, volo tibi quæ optas, atque id fiat. Non eſt, ait iſte, quod hîc querar: Omnia fiunt ut volo; quamvis fortunæ mea conſilia non applicem. At doctor ille denuo ſalutans an valedicens: Servet te Deus, inquit, vir bone, ſi quidem fortunam oderis. Sed dic obſecro, tune ſolus inter calamitoſos mortales beatus? Iob ergo falſus, qui aſſerit: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis, & quomodo tu ſolus evaſiſti omnes malos dies? non ſatis aſſequor animi tui ſenſa. Ad quæ mendicus: Sic eſt, mi Domine, ut dixi. Optanti mane proſperum, negavi me unquam habuiſſe improſperum. Sorte mea, quam mihi Deus hic aſſignavit, contentiſſimus ſum. Non egere felicitate, felicitas mea eſt. Monſtra illa, Fortuna & Infortu-

nium

nium neminem lædunt niſi volentem, aut certe timentem lædi: Nec ego unquam fortunæ ſupplico, ſed Patri cæleſti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuiſſe ajo, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod ſi fame urgear, Deum providiſſimum patrem ob id laudo. Si frigus me urat, ſi nimbus in me ruat, ſi aliis cælum injuriis me impetat, Deum æque laudo: cum aliis ludibrio ſum, Deum non minus laudo. Nam certus ſum, horum omnium auctorem eſſe Deum, nec poſſe non eſſe optimum quod Deus facit. Idcirco quicquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum ſit an ingratum, dulce an amarum, juxta habeo, nam hæc omnia velut de manu parentis optimi lætus accepto, & hoc unum volo quod vult Deus; ita omnia fiunt ut volo. Miſer eſt, qui fortunam aliquid in ſe poſſe credit, & is demum vere infelix eſt, qui neſcio quam felicitatem in hoc Orbe ſomniat. Hæc vera eſt felicitas in hac vita, ſoli voluntati divinæ quam tenaciſſime inhærere. Dei voluntas, optima, rectiſſima voluntas, quæ non rectior fieri, nec mala eſſe poteſt, hæc de omnibus judicat, de hac nulla. Ut hanc ſequar, meum ego ſtudium omne confero, in hanc unam curam tota mente incumbo, ut quicquid vult Deus, hoc & ego nun-

quam non velim. Ea de cauſſa, nequaquam infelicem me cenſeo, quando meam omnem voluntatem ſic integre in divinam transfudi, ut apud me non aliud *Velle* ſit, aut *Nolle*, quam quod Deus vult, aut non vult. Itane vero, inquit Theologus, tu iſta ex animi tui ſententia profers? Sed dic, obſecro, eademne tibi mens eſſet, ſi te Deus ad inferos ſtatuiſſet præcipitare? Cui prompte mendicus: Me, inquit, ille ad inferos præcipitare? ad inferos ille? At ſcias duo mihi eſſe brachia miri roboris, his ego illum arctiſſime ſtringerem complexu inſolubili. Unum brachium eſt, ſubjectiſſima Humilitas per ſui oblationem: alterum, Charitas ſinceriſſima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo ſic innecterem, ut quocunque ablegaret, illuc eum unà mecum traherem. Et ſane multo foret optatius, extra cælum eſſe cum Deo, quam in cælo ſine illo. Theologus ad has voces attonitus, cum animo ſuo cogitare cœpit, hanc illam eſſe compendioſiſſimam ſemitam ad Deum. Sed libuit ulterius ſciſcitari, & ſapientiam in domo tam incommoda habitantem elicere in apertum: Et unde tu, inquit, huc adveniſti? à Deo veni, reſpondit mendicus. Cui Theologus iterum: Et ubinam locorum, inquit, reperiſti Deum? Ubi res creatas omnes, ait iſte, deſerui.

deſerui. Theologus denuo: Ubi vero, ait, Deum reliquiſti? Subjecit pauper: In mentibus puris, ac bonæ voluntatis. Ecquid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter: Quiſquis ſim, inquit, ſorte mea tam contentus ſum, ut eam cum omnium Regum opulentiis non commutaverim. Rex eſt, quiſquis ſibimet novit imperare. Ergone te regem credam? inquit alter, ubi regnum tuum? illic, ait mendicus, & ſimul digito cælum monſtravit: Rex eſt, cui regnum illud in alto certis chirographis tranſſcriptum eſt. Denique Theologus finem facturus quæſtionibus: Quis iſta, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum injecit? Reſpondit alter, Dicam domine: totos ego dies ſileo, & jam vel precibus vel piis cogitationibus vaco, & hoc unice curo ut Deo ſemper ſim conjunctiſſimus. Conjunctio & familiaritas cum Deo divinaque voluntate docet hæc omnia. Plura quærere volebat Theologus, ſed in aliud tempus id differendum ratus, in præſenti valedixit. Dum abit, multa ſecum cogitans: En, ajebat ipſe ſibi, doctorem reperiſti rectiſſimæ ad Deum viæ. Quam vere Auguſtinus: Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis noſtris ſine corde, ecce ubi volutamur in carne & ſanguine? Hoc eſt quod Chriſtus gratias agens: Confi-

Aug. l. 8. Conſeſſ. c. 8. initio. Matt. c. 11. v. 25.

teor, inquit, tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Vere ſub ſordido palliolo ſæpe magna latet ſapientia. Et quis tantum divinæ eruditionis quærat in homine tam abjecto, quis credat tantum ſpiritus recondi in tam illiterata ſimplicitate? En, illa duo brachia roboris invicti, *Oblatio ſui*, &, *Dilectio Dei*. hæc Deum quocunque lubuerit trahunt. His brachiis Deus quam arctiſſime ſe ſtringi permittit, alios refugit attactus.

Rei narratæ fides ſit penes auctorem; Is eſt Ioannem. Taulerus, è S. Dominici familia, in ſuis inſtitut. mihi pag. 109. *Fuit hic concionator inſignis & piiſſimus ut de eo Bellar. in ſcriptor. Eccl. Vixit Anno* 1350.

Caput II.

Quæ voluntas Hominis ad hanc cum Dei voluntate conformationem ſit maxime idonea.

Ut Aſſuero regi pararentur virgines, ex omnibus regni provinciis lectiſſimæ adducebantur in Suſan metropolim. His annus erat in uno corporis cultu tranſigendus. Et quæ non lotiones, frictiones, polituræ, unctiones adhibebantur? Quantum ceruſſæ, purpuriſſi, ſtibii, aliorumque

que pigmentorum exhauriebatur concinnandæ formæ? Tanti erat regiis oculis placere. Et humana voluntas ab omni ornatu imparata, velut ruſticana mulier ex agro, in ſummi regis amplexus ruere non vereatur? Ut ergo norit hominis voluntas, divinis oculis tum demum ſe placituram, ſi non tantum minimos etiam nævulos conetur abſtergere, ſed ea ſibi ornamenta comparare, quæ divinam voluntatem invitent ad hoc cum ea connubium.

Igitur ordini ſervando, & vitandæ obſcuritati, ita rem diſtinguimus, ut ſua voluntati nomina tanquam titulos aſſignemus, è quibus diſcat qua præparatione ſit opus ad hanc cum divina voluntate conformationem. Et quemadmodum herus novum famulum in ſuas ædes admiſſurus multa paciſcitur, &: Volo, inquit, ut non ſit fabulator, non nugigerulus, non luſor, non rixoſus, non ebrioſus; cum primis vero ſit diligens, ſit fidelis, ſit obſequens. Hoc jus heri eſt, ejuſcemodi leges ſancire famulis. Et cur Deo humanam voluntatem in amicitiam admiſſuro, non idem juris ſit? Quocirca ſciat voluntas hominis, jam aliis ſibi legibus vivendum, præcipue iſtis.

I. *Voluntas Inſons* ſit. Hoc cumprimis exigitur, delicatus è cælo ſponſus eſt, ſordes & odit, & arcet. Voluntas

illi copulanda oderit etiam neceſſe eſt omne genus ſordium: & ita quidem ut non tantum avaritiæ non ſtudeat, luxuriæ non indulgeat, iracundiæ non obediat, ſed etiam ſi quid propenſionis & affectus ſentiat ad hæc inquinamenta, id omne in ſe viriliter expugnet, nec tantum nolit obſcæna cogitare, ſed etiam velit caſtiſſima quæque meditari. Sed ſermo nobis non eſt de iis quæ nemini non clara ſunt. Aliud eſt miræ ſubtilitatis, ſed & maximæ celeritatis vitium, Invidia. Hîc voluntas inſons ſit, & ab hac lue immunem ſe præſtet. Voluntas ad divinam conformanda ſine omni livore ſit; non invidia alienæ felicitatis tangatur, nec prematur ſuæ. Nam qui Deo vere conjunctus eſt, videt quidem alios gratia & opibus florere, non tamen invidet, ſed ad Deum verſus: O Domine, inquit, vis illum aut iſtum ad opulentiam, ad honores evehi, me contemptim neglecto? Non repugno, mi Deus, nec ejus rei cauſſam à te poſtulo. Mihi ſatis cauſſarum, mihi rationum abunde ſatis eſt, tua una atque unica voluntas. Certiſſimus enim ſum, niſi tu id permitteres, & quidem meo bono, non fieret, nec id ullus hominum impetraret, quod te annuente, nullo negotio, & forte pauculis verbis confectum eſt. Sed & in ceteris, ſcio, tuo fit permiſſu,

mi Domine, ut iſte me ſic allatret, ille me ſic tractet, hic ita exagitet me, nunquam illos, quod ſciam, læſi; verum in tua voluntate ſatis ad hoc reſponſi reperio: Tu hæc permiſiſti, tu juſſiſti: ſint ergo illi Semei, ſim ego David, ſi tibi ſic viſum eſt, mi Deus.

Sanctiſſimus ille Antiochenus antiſtes & martyr Ignatius: Frumentum Chriſti ſum, inquit, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inveniar. Ita nimirum nos Deus menſæ ſuæ præparat dominicum panem. Quid ergo habemus contra homines queri? molares lapides ſunt qui nos velut offuſum triticum commolunt. Ut hoc altius in animum demittamus, conſultiſſimum eſt, ſingulis horis aliquoties animum erigere ad Deum, repetitis precatiunculis: *Benedictus Deus in æternum. Domine quid me vis facere? Fiat voluntas tua.* Hæc prima voluntatis humanæ præparatio eſt, puram eſſe à nævis, præſertim ab omni ſimultate ac invidentia. Sed præterea requiritur

Vide Horologium Angeli Tutelaris Hora II. diei

II. *Voluntas Tolerans.* Cum quis rebus adverſis agitatur, omne præſidium à patièntia petat, dicatque ſereno animo: Hoc omne à Deo eſt, quicquid patior; ſed eſt à Deo per hanc occaſionem, per iſtum hominem, per illam cauſſam in me immiſſum. Et hujus quidem rei tam

certus ſum, atque vivere me ſcio. Hîc plurimis aqua hæret, qui non ea fide in Deum pollent, ut ſibi certo perſuadeant, tam adverſa & omnes malignos eventus à Deo eſſe, quam proſpera & optatiſſimos ſucceſſus. Si hoc certum haberemus, quod in ſe certiſſimum, non facile quidquam impatienti aut dejecto animo ferremus, nec toties illis vocibus urgendi eſſemus: *Vos modicæ fidei.* At vero adverſa omnia à Deo, per quemcunque tandem, ad nos derivari, Chriſtus ſic
Matt. c. 10. v. 29. & Luc. c. 12. v. 6. demonſtrans: Nonne duo paſſeres, inquit, aſſe veneunt, & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro. Idem repetens: Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio, inquit, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos. Itane Deus cum paſſerculo in terram cadit? certe voluntas Dei, quippeni Deus ipſe? qui ſicut in rebus creatis omnibus aſſidue operatur, ita cum piſce natat, ita cum ave volat, cum angue ſerpit, cum quadrupede incedit; non deſerit Deus ea quæ condidit. Licet ergo toties tot alaudarum millia caſſibus ſimul irretiantur, harum tamen nulla & nec minima quidem alaudula ſine voluntate Dei capitur: *una ex illis non cadit ſuper terram ſine Patre cæleſti.*

ſti. Quod autem providentiſſimam Dei voluntatem attinet, eadem & aquilæ, & paſſerculi, & hominis eſt ratio. Si ergo avicularum nulla in aucupatoriam aream delabitur ſine Dei voluntate, & tu homo ad Conditoris imaginem factus, Regni futurus hæres, te ullis adverſis exerceri, te injuria, te damnis, te triſtitia, credis affici, Deo non ſingulariter volente? Ut autem exactius hoc ipſum caperemus, nec temere unquam diceremus, rerum animatarũm duntaxat Deo hanc curam eſſe, addidit Servator: Omnes capilli capitis veſtri numerati ſunt. Quis hominum unquam capillorum ſuorum numerum inire potuit? Deus in numerato habet tam omnium quam unius hominis, & nolente Deo nullus ſubtrahetur. Quotieſcunque igitur in rebus adverſis patientiam abjicimus, male aliis imprecamur, modo huic, modo illi culpam impingimus, & velut è plauſtro convitia ferimus, maximum Fidei defectum in nobis aperimus; nimirum illorum, quæ nos mala vocamus, Deum auctorem facere veremur fallaci pietate.

Fuit, cum in mari ſolus Ioannes, ceteris diſcipulis id ignorantibus, agnoſceret Dominum diceretque: Dominus eſt. Plurimi ſunt qui inter rerum turbatarum fluctus non agnoſcant turbati maris auctorem Deum, ſed in

in eos, quos hoſtes putant, acerrime ſtomachantes: Ille ſemiſſis homo, ajunt, ille nebulo, hic furcifer, iſte tenebrio, illud flagitium hominis, hoc mihi malum fabricavit; ab illo bipedum nequiſſimo hæc in me cauſa eſt faba. At longe aliter loqui aſſuevit *Voluntas Tolerans.* Hoc omne malum, inquit, à Deo eſt: Deus me caſtigat meritiſſimò: Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. Sed progrediamur.

III. *Voluntas Hilaris.* Hæc hominem ſic inſtruit ut tam victu quam ceteris omnibus, quæ quotidie velut è manu Dei accipit, ſit contentiſſimus. Hic talis homo: Mi Domine, inquit, ſatis eſt quicquid mihi das, etſi avaritiæ meæ id ſubinde parum videatur; nec iſtud quidem ullo modo ſum meritus; tu nimis in me liberalis es: ego equidem vel aëre quem haurio, indignum me ſentio.

Nunquam queri ſolet divinæ voluntatis ſtudioſus; nemo audierit ex illo talia: Vix ego victum mihi comparo; alii lautiſſime vivunt, & nec dimidium mei laboris ſuſcipiunt; parum ſerunt, & ampliſſimas colligunt ſegetes. Optime olim Venuſinus vates quæſiit:

Horat. lib. 1. ſat. 1.

Qui fit Mecænas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diverſa ſequentes?

Hinc

Hinc eſt, mi poeta, hinc eſt, quod divinæ voluntati tam ægre acquieſcamus. Cupiditas noſtra in alia atque alia, & ſæpe in longinqua fertur, nec eſt finis concupiſcendi. Cum vero concupita non obtinemus, in querelas & murmura ſolvimur. Anguſtus animus eſt quem tantopere delectant terrena.

Heliotropium nobis aſſidue ante oculos verſetur, de quo eleganter Plinius: Heliotropii miraculum, inquit, ſæpius diximus, cum ſole ſe circumagentis, etiam nubilo die: tantus ſideris amor eſt. Noctu vero velut ejus deſiderio contrahit cæruleum florem. Nota, mi homo, heliotropium etiam nubilo die circumagere ſe cum ſole, amore ſolis. Sol noſter, voluntas Dei eſt: hæc nobis non ſemper extra nubem illucet, ſerenis turbidi dies miſcentur, quos pluviæ, venti, grandines infeſtant. Nemo Chriſtianorum eſt, qui non ſæpius ſentiat hanc cæli gravitatem & turbulentas tempeſtates. At nos inſtar Heliotropii cum ſole noſtro, cum divina voluntate nos ipſos circumagamus diebus etiam nubilibus; tantus ſit noſtri ſideris illius amor. Et ſane nulla nobis unquam tranquillitas obtinget, innumera hic illic diſplicebunt, a nulla re ſatisfiet, nunquam ſorte noſtra contenti erimus, omnia deeſſe videbuntur, etſi adſint omnia: nunquam extra metum, frequenter op-

Plin. l. 22. hiſt. Nat. c. 21.

oppreſſi tædio, perturbati, puſillanimes, pleni querelarum & livoris, nunquam non miſeri erimus, quamdiu non ad hunc ſolem, divinam voluntatem nos circumegerimus, ut heliotropium. Fixiſſimis & inconnivis oculis ſol iſte nobis aſſidue aſpiciendus eſt quocunque ſe vertat, hoc unicum in animo ſemper volutandum: Ita Deo placet, ita & mihi: vitæ mortisque regula mihi eſt unica Dei voluntas: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ita fiet, ſit nomen Domini benedictum. Nunc quidem ſol noſter nube abditur, ſed brevi lætum os exeret extra hanc nubem mœroris. Vide omnium ſæculorum decurſus, varioſque rerum eventus non raro nubilos poſt ſerena principia, ſæpe ſerenos poſt initia nubila. Sic igitur nos comparemus, ut ante omnem eventum nihil magis velimus quam ſequi divinam voluntatem. Ex Hebræis olim litteratus quiſpiam, verbis certe promptiſſimus, Chriſto
Matt. c.8.v. 19. ſe traditurus: Magiſter, inquit, ſequar te quocunque ieris. Ita nos qua verbis qua factis promptiſſimi ad omnem divinæ voluntatis nutum, ſequamur quocunque ierit.

IV. *Voluntas longanimis.* Pleraque omnia noſtra corrumpimus longanimitatis defectu. Iſraelis populus Moſis in monte moras pertæſus ad idola ſe vertit, & vitulum aureum pro Deo

Deo ſibi ſtatuit emanſionem nimis diuturnam cauſſatus. Ita duo illi viatores Emmauntem tendentes: Et nunc, ajunt, ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. Eſt, ó viri boni, dies tertia, ſed nunquid hæc tertia dies jam abiit, an nihil temporis ſupereſt reviviſcendi; ſiccine omnis veſtra longanimitas conſumpta? O non longanimes! ſi dies hæc tertia tranſiiſſet, ſi quarta vel quinta jam adveniſſet, videremini cum ratione deſpondere animum. At cum tertiam hanc diem necdum ad veſperam deduxeritis, quid eſt quod de redivivo Domino tam præpropere diffiditis? Ad vota noſtra nimis quam præproperi ſumus, & niſi mox fiat quod cupimus, omnem ſpem noſtram in impatientiam aut etiam deſperationem præcipitamus. Longe aliter Deus: Miſerator & miſericors dominus, longanimis, & multum miſericors. Nec vult perire animam, ſed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt. Avarus ſeſtertium bis terve manu verſat, dum expendat, ſic Deus ad pœnas tardus quaſi retractat, antequam decretoria ſententia feriat, & in gehennam mittat ac ſupplicia.

Luc. c. 24 v. 12.

Pſ. 102. verſ. 8.

2 Reg. c. 14. v. 14.

Nos, & modicæ fidei, & curtæ ſpei, ſi quid à Deo bis térve petierimus, nec impetremus, ſpem omnem abjicimus, & morte mendicorum, qui ſi ante

ante domum clamore aut pulſu ſtipem aliquoties rogarint, nec auditi fuerint, dicunt: Nemo eſt domi. Pulſate, ignavi, pulſate: pulſantibus panditur hoc oſtium. Quàm in rebus aliis obſtinatæ ſæpe longanimitatis ſumus! ſunt qui officium aliquot annis ambiant, & non raro fruſtra. Pinguior hæreditas quam ſumma patientia expectatur? & ne moras nimium ſentiat hæres, temporis velocitate ſe ſolatur. Nos tamen ordinationi divinæ metas figimus, & tempus præſcribimus; nimium nobis cunctatur in morbis opitulatrix Dei manus; vociferamur: Et quando tandem Domine, cur moraris? quid diſfers opem? quamdiu ſupplicandum? tot jam annis clamo, nec exaudis. Niſi Domine ſuccurras hoc anno, precari deſinam, & actum putabo. In hoc certe non abſimiles ſumus Bethuliæ civibus, qui: Conteſtamur, ajunt, hodie cælum & terram &c. ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, ut ſit finis noſter brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate ſitis. O minime longanimes! itane rebus omnibus deſperatis civitas tradenda hoſti? an nullum è cælo auxilium ſperandum? Hanc civium extinctam longanimitatem non modice fovit Ozias ſacerdos, qui lacrimis infuſus: Æquo animo eſtote fratres, inquit, & hos quin-

Iudith cap. 7. v. 17. 23. & ſeqq.

quinque dies expectemus miſericordiam. Forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo. Si autem tranſactis quinque diebus, non venerit adjutorium, faciemus hæc verba quæ locuti eſtis. O mi Ozia, ô ſacerdos, quam hîc non altum ſapis ſupra vulgus! Siccine vos tempus Deo admetiri, & ferendæ opis conſtituere diem? adeone omnis apud vos non extincta, tantum ſed & ſepulta eſt longanimitas? Non tulit hoc generoſiſſima Iudith, Iudit. c. 8. v. 10 ad 20
& accerſitis presbyteris: Quod eſt hoc verbum, inquit, in quo conſentit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? Et qui eſtis vos qui tentatis Dominum? non eſt iſte ſermo qui miſericordiam provocet, ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis. Quid ergo faciendum ſuades ô Iudith? Dicamus flentes Domino, ut ſecundum voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum cito miſericordiam ſuam, expectemus humiles conſolationem ejus. Hac ſane ratione Longanimis voluntas ſic meo conjungit hominem, ut quantumcunque afflictus, dicat tamen: Secundum voluntatem tuam, ô Deus, ſic facias mecum miſericordiam tuam: ô Do-

mine etſi decem annis, etſi viginti aut triginta, etſi annis quinquaginta ad te clamavero, clamare tamen non ceſſabo, nullos tibi terminos figo, & quamvis ſcirem me penitus à te non audiendum, id me tamen fides docet infallibilis, me vacuum à te non dimittendum; ſi neges petita, dabis meliora. Itaque ſi moram feceris, expectabo te, quia veniens venies, & non tardabis.

Abac. cap. 2. verſ. 3. Vide ... fra ... l. 4. c. 3.

V. *Voluntas Ardens*. Hæc in eo conſiſtit ut non tantum velit aut nolit, quod vult Deus aut non vult, ſed propter hoc ipſum Dei *Nolle* aut *Velle* illud reſpuat, iſtud admittat, ardenti ſtudio, nec ullam aliam habeat cauſſam hoc agendi, hoc omittendi, quam divinum beneplacitum. Hominem hac voluntate præditum ſi quis interroget, cur iſtud nolit, hoc velit, non aliud ſe cauſſæ habere reſpondebit, quam quod Deum id nolle, & velle iſtud comperiat. Amo, inquit Bernardus, quia amo, & amo ut amem, amor enim eſt qui amatur. Auguſtini monitum eſt: Oportet nos in eundem affectum tranſire, ut ſicut Deus omnia voluit eſſe propter ſeipſum, ita nos quoque nec noſipſos nec aliud eſſe velimus, niſi propter Deum & ipſius voluntatem. Neque aliter Epictetus: Quid vero eſt, inquit, dedere ſe Deo? Ut quod ille voluerit, & ipſe velit, & quod ille noluerit, nec ipſe velit,

Bern. ... ſoliloq. ... animi ... 607.

lit,

lit. Quî ergo iſtud fiet? Quomodo fieret aliter, quam ſi conſideret quiſpiam voluntatem Dei & gubernationem?

Vigente lege priſca voluit Deus, ut omnis ſuppellex Altari & Tabernaculo dicata hyacinthino velo involveretur, & ſic involuta portaretur à Levitis. Iubentis verba hæc erant: Omnia vaſa quibus miniſtratur in ſanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent deſuper operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes. Hoc ea de cauſſa factum quæ ſubjungitur: Alii nulla curioſitate videant, quæ ſunt in ſanctuario priuſquam involvantur, alioquin morientur. Ita bajuli ſacræ ſupellectilis nihil eorum videbant quæ ferebant, ſed ſolum onus ſentiebant, omnia enim cæruleum tegmen oculis ſubducebat. In hunc plane modum, quiſquis ſe Deo plene tradidit, ſuaviſſime neſcit, ſed nec ſcire cupit cur hoc aut illud à Deo permittatur, aut jubeatur; onus ille quodlibet ſubit promptiſſimis humeris, ſed onus cyaneo velo coopertum, hoc eſt, divina voluntate veſtitum, hanc illi videre ſatis eſt.

Num. c. 4. v. 12. & 20.

V I. *Voluntas Omniparens.* Omniparentem dicimus voluntatem, quæ inſtar fæcundiſſimæ telluris, omne genus optimorum deſideriorum effundit, eaque velut primogenitos partus

conſecrat divinæ voluntati. Hîc animus altus, cœlique appetens exſurgit, hîc gemitus amoris pleni, hîc ſuſpiria in altum efferveſcentia: O mi Deus, quàm ego cupio non ſolum pati plurima, ſed & mori pro te, vel acerba morte. Per cæleſtes hos impetus animi, Deus & homo ſic conſpirant in rebus prorſus omnibus, ut ex hac tam ſuavi conſpiratione ac conſenſu, jucundiſſima inter Deum & hominem naſcatur conſiliorum communicatio, & intima familiaritas, ita ut demum homo ad omnes rerum eventus dicat, Ita Pater, Ita Pater, quia ſic fuit placitum ante te, Ita Pater. Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? Sic omnia tam moleſtia quam grata velut è manu Dei placidiſſime accipit. Qua in re mirum eſt quantum lucis alluxerit priſcis Philoſophis. Ex his divine monens Epictetus: Nunquam, ait, te quidquam perdidiſſe dicito, ſed reddidiſſe. Filiolus obiit? redditus eſt. Prædium eſt ereptum? An non id quoque eſt redditum? At improbus eſt qui eripuit. Quid tua id refert, per quem, is qui dederat, repetierit? Sed quamdiu conceſſerit, tanquam alienum id curato, ut cauponam viator.

Matt. c. 11. v. 26.
Job. c. 2. v. 10.
Epict. Enchir. c. 15.

Ita prorſus qui Deo ſe quam conjunctiſſimum cupit, non aliter philoſophatur, quicquid rerum auferatur,

tur, non attendit auferentem, ſed Deum ſua repetentem. Idcirco illud Chriſti aſſidue ingeminat: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te, ita, mi Pater, ita. Hîc obſerva, obſecro te, Lector, ſuccinctam divini hujus ſermonis explicationem. Cæleſtis Pater jam olim per Iſaiam vatem allocutus Filium: Et dedi te, inquit, in fœdus populi, in lucem gentium. Perinde ſi dicat: Parum mihi eſt ut reliquias Iſraëlis ad me adducas, barbaras etiam gentes à te doceri volo. Hic Patris ſermo octingentis annis virgineum partum præceſſit. Hoc igitur Patris decretum tot ante annis promulgatum, proniſſima voluntate amplexus Filius, reſpondit idem ſe velle quod Pater. Idcirco Matthæus: In illo tempore, inquit, reſpondens Ieſus dixit. Et cui reſpondit nemine interrogante? Æterno Patri reſpondit, ante tot ſæcula Filium alloquenti. Et en quam læte Filius, voluntatem Patris deoſculatus dicat: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te: factum à me habeto Pater, quicquid imperaveris. Sicut autem cæleſtis Pater cum Filio per Iſaiam ante tot annos locutus, & Filius Patri reſpondit: ſic cum quovis noſtrum ab æterno ſermocinatus eſt Deus; diſtinctiſſime ac ordinatiſſime diſpoſuit quo tempore quilibet hominum naſciturus, quo moriturus;

Nam Iſaias occiſus eſt anno Mundi 3340.

auxilium omne conſequendæ beatitudini paravit: prævidit quid quiſque per omnem vitam cogitaturus, dicturus, acturus, & qua ratione auxilia oblata ſic accepturus. Cum igitur hac ratione nos Deus ab æterno benigniſſime ſit affatus, an non æquiſſimum, ut & nos, ſuo quiſque tempore, cum Chriſtum reſpondeamus, Ita Pater; Ita mi Pater, quoniam ſic & ſic, atque ſic fuit placitum ante te, Ita Pater: idque horis ſingulis, inſtaurato aliquoties deſiderio ingeminemus, Ita Pater, & hoc ad ultimum uſque halitum, conſtantia inviolabili perpetuemus. Sed plura de hoc infra.

Caput III.

Quomodo voluntas hominis ad Dei voluntatem ſit conformanda.

DIximus quid præparationis ſit præmittendum huic voluntatum conjunctioni, & quæ hominis voluntas ad conformationem cum divina cenſeri poſſit maxime idonea: nunc porro dicendum, quomodo reipſa voluntas hominis ad Dei voluntatem ſit conformanda.

I. Optime Thomas Aquinas dixit, Omnes actiones cum virtute conjunctas, ea ratione Deo probari, ſi eo fiant animo, ut divinæ voluntati obtemperetur. Nullius meriti eſt, vitam etiam

etiam & ſanguinem prodigere, niſi ad divinæ voluntatis placitum. Hoc Pæmen vir ſanctus aſſidue monens: Nunquam, inquit, tuam contra divinam voluntatem ſtatuas; voluntas tua divinæ ſemper ſit conjunctiſſima. Hæc autem conjunctio ſi vera ſit, eſt ſinceriſſima in omnibus cum divina voluntate concordia, quæ hominem ſic inſtruit, ut illius aſſiduæ ſint hæ voces: Sicut Deus vult, ſic & ego; quando Deo complacitum eſt, tunc & mihi.

Laudatiſſima Ruth ſocrum ſuam Noëmi affata: Quocunque, inquit, perrexeris pergam, & ubi morata fueris,& ego pariter morabor: populus tuus populus meus, & Deus tuus, Deus meus, quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea moriar. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi non ſola mors me & te ſeparaverit.Non aliter homo cum Deo concordans ſentit, nec aliter loquitur. Elias olim Eliſæo: Sede hîc, inquit, quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui Eliſæus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Idque tertium repetiit, hero ſuo inſeparabilis comes adhæſurus. Regi Ioramo ſuppetias poſcenti, Rex Ioſaphatus reſpondit: Aſcendam; qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Ita nos Deo intimis animis conjuncti ſimus,

Ruth c. 1. v. 16.

4 Reg. c. 2. v. 2.

uti Ruth cum Noëmi, Eliſæus cum Elia, Ioramus cum Ioſaphato: dicamus ingenti cum fiducia: Voluntas tua, mi Deus, voluntas mea; cor tuum, cor meum: totus ſum ſub tuo, mi Deus, arbitrio.

Et hanc ſuæ quiſque cum divina voluntate conjunctionem ſedulo curet in rebus omnibus, in negotiis, in officiis, in laboribus omnibus, in morbo, in morte, divinis placitis ſemper contentiſſimus, nec aliud frequentius ore aut corde verſans, quam hoc ipſum: *Fiat voluntas tua.* Quemadmodum vero virtutes omnes in Chriſti tormentis effulſere clariores, ſic & orandi ardor. Chriſtus in extremis
Luc. c. 22. v. 42. anguſtiis: Pater, inquit, ſi vis, transfer calicem iſtum à me: veruntamen non mea voluntas fiat, ſed tua. Non eſt melior, nec fere brevior; non eſt perfectior, non gratior Deo, nec homini utilior oratio, præ hac una: Non mea, ſed tua voluntas fiat; Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Dei voluntas fiat, etſi Orbis ruat. Beata Gertrudis ſolita eſt trecenties ſexagies ter dicere: O mi amantiſſime Ieſu, fiat voluntas tua. Sed hoc infra explicatius monebimus.
Caſſ. collat. 9. c. 20. Caſſianus: Quid eſt, inquit, hoc aliud dicere, Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra, quam ut ſint homines ſimiles Angelis: & ſicut voluntas Dei ab illis impletur in cælo, ita etiam hi qui in terra ſunt,

ſunt, non ſuam ſed ejus univerſi faciant voluntatem. Hoc quoque nemo ex affectu dicere prævalebit, niſi is ſolus qui Deum credit omnia quæ videntur, vel adverſa vel proſpera, pro noſtris utilitatibus diſpenſare, magiſque eum pro ſuorum ſalute & commodis providum atque ſollicitum eſſe, quam nos ipſos pro nobis. Ita Caſſiani ſenſu, in cæli veſtibulo jam habitat, qui ſuam divinæ voluntati ſic accommodat. In cælo certe innumera millena millia beatorum, unius ſunt voluntatis. Hinc Arſenius Marco Abbati quærenti: Eccur, Pater, ad nos non reviſis? apte reſpondit: Cum iis qui ſupra nos degunt, melius mihi convenit, cum omnes idem velint; inter homines tanta fere voluntatis, quanta vultus diſſimilitudo eſt. Qui autem tam in adverſis quam in proſperis ad divinum arbitrium ſe fingit, is probe capit, quid Hebræus Pſaltes hoc ſibi Pſ.132
carmine voluerit: Ecce quam bonum verſ. 1
& quam jucundum habitare fratres in unum. Et quinam hi fratres? Chriſtus & Vir juſtus; neque enim ſupremus Rex erubeſcit in hunc fraternitatis affectum conſpirare.

II. Eccleſiaſtes olim, velut rem Eccl.
magnam dicturus: Sapientis oculi, c.2.v.
ait, in capite ejus. Nunquid ergo 14.
homines ſtulti oculos habenti in pedibus aut alibi extra caput? Beati

 Gre-

Gregorii interpretatio hæc eſt: Qui omnem obtutum in Deo Deique voluntate figit, hic vere ſapiens eſt, hic quotquot habet oculos, capiti gerit infixos.

Epictetus illud Philoſophorum ſidus ævo Neronis, Domitiani, & M. Antonini, omni fortuna ſuperior vixit. Vnica anus in miniſterio ei fuit, unica lucerna fictilis (hoc domeſticum omne inſtrumentum) ad divinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte ejus mille drachmis, hoc eſt, centum philippeis væniit, in memoriam & honorem tanti viri. Lucianus ceterorum quidem philoſophorum irriſor, hunc unum tamen æſtimavit. Hic, inquam, Epictetus præter diſſertationes, etiam Enchiridion ſcripſit cedro & auro exarandum. Hic libellus tantum religioſi ſpiritus habet, & arcanæ ſapientiæ, ut eum à viro religioſiſſimo putes conſcriptum: Hic libellus ſupremi judicii die in roborem dabit Chriſtianorum plurimos, qui & ſpurciſſima ſcripſerunt, nec vixerunt ſanctius. Sed ad lineam. Hic Epictetus ille, qui omnem philoſophiam in duas traduxit voculas *Suſtine* & *Abſtine*. hic inquam, de divina voluntate omni niſu ſectanda prorſus divine philoſophatur. Libet illius verba huc fideliſſime transferre. Appetitum meum, inquit, obedientem præbui Deo: vult

Epict. l. 3 diſſer. cap. 26. paullo ante fin.

vult ille me febricitare? volo & ipſe. Vult me aliqua re potiri? volo & ipſe. Non vult? nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere poteſt contra meam ſententiam, aut cogere? Non frontem ducis, ô Chriſtiane, non erubeſcis refractarie ad has voces? Sed perget Epictetus: Vir prudens ita rem conſiderat, hanc rationem ſecum init; ſi Deo ſe dediderit, ſe iter tuto confecturum. Quid eſt iſtud. Dedere ſe Deo? Vt quod ille voluerit, & ipſe velit; & quod ille noluerit, & ipſe nolit. Quî ergo iſtud fiet? Quomodo fieret aliter, niſi conſideranda Dei voluntate & adminiſtratione. Quid mihi dedit meum & mei juris? quid ſibi ipſe reſervavit? Liberam voluntatem mihi dedit: & quæ in mea poteſtate ſunt, ea nec impediri nec prohibere poſſe voluit. Corpus autem luteum quomodo potuit tale efficere, ut à nemine prohiberetur? Subjecit igitur ſub univerſitatis circuitum poſſeſſiones, vaſa, ædes, liberos, uxorem. Quid ergo Deo repugno? Quid volo ea quæ velle non debeo, ut ea quæ mihi data non ſunt, quovis modo conſequar? Vt data ſunt, & quatenus fieri poſſunt. At is qui dedit, aufert iterum. Quid ergo repugno? Ita prorſus, mi optime Epictete, ita ſe res habet: ecquid miſeri repugnamus divinæ voluntati!

luntati! undique concluſi ſumus: ſi duci nolumus, trahemur aut raptabimur. Seneca de abſoluta libertate differens: Quæris, inquit, quæ ſit iſta? Non homines timere, non deos: nec turpia velle nec nimia: in ſeipſum habere maximam poteſtatem. Inæſtimabile bonum eſt, ſuum fieri. At vero ſuus fieri nemo poteſt, qui non prius ſic Dei fiat, ut omnia cum Deo aut nolit, aut velit. Animus qui ſuus fieri cupit, utique ab omnibus externis in ſe revocandus eſt: recedat, quantum poteſt, ab alienis, & ſe ſibi applicet, damna non ſentiat, etiam adverſa benigne interpretetur. Hic animus ſuus eſſe incipit; hæc animi libertas eſt. Nec aliter Auguſtinus: Bonus, inquit, etiamſi ſerviat, liber eſt; malus, etiamſi regnet, ſervus eſt, tot dominorum quot vitiorum.

Seneca ep. 75. in fine.

Sen. de Tranquil. c. 14.

Aug. l. 4. de Civ. c. 3.

III. Fortiſſimus heros Iudas Machabæus, militibus in hoſtem inflammandis: Accingimini, inquit, & eſtote filii potentes, ut pugnetis adverſus nationes. Sicut autem fuerit voluntas in cælo ſic fiat. Hoc agamus, viri, & ad nutus divinos ſtemus paratiſſimi, ſeu nos vinci, cadere, mori; ſeu vincere nos velit Deus, & triumphare: ſicut fuerit voluntas in cælo, ſic fiat. Sic Ioab pugnam initurus periculoſiorem, ad Abiſai fratrem: Eſto vir fortis, inquit, & pugnemus pro populo

1 Mach cap. 3. v. 58, & 60.

2. Reg. c. 10. v. 12.

populo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo. Summi momenti eſt, in omnibus ſic animum inſtruere, ut omnem rei eventum divinæ adſcribit providentiæ. Fit enim non raro, ut viri docti, prudentes, bellicoſi, ſancti, & fortiter agant & perite, exitu tamen minime ſecundo, qui tamen non minus in Dei providentiam referendus, quam feliciſſimus quiſque ſucceſſus. Ea de cauſſa Eccleſiaſtes: Vidi ſub ſole, inquit, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: ſed tempus caſumque in omnibus. Caſum vocat, quod nobis videtur tale, non Deo. Nil profecto rari eſt intelligentem & induſtrium ſpe ſua fraudari; hoc nos malum caſum cenſemus. At Thomas Aquinas è verbis Eccleſiaſtæ recte colligi affirmat, Nihil eſſe à caſu, aut præter voluntatem ac præſcientiam cauſſæ primæ. Caſus enim inveniuntur in rebus tempori obnoxiis, & humanæ ſcientiæ ſubjectis: divina vis & Providentia omnia ob omni æternitate præſcivit, omnia labente ævo moderatur, & in deſtinatos certoſque fines dirigit, dum ſua cuique tempora, ſuas humanis conatibus varietates præſtituit, ut vel ſic divinæ Providentiæ immemores, ab inopinatis caſi-

Eccl. c.9. v. 11.

caſibus adverſiſque eventibus diſcant, ſuis viribus non nimium tribuere, ſibique perſuadeant à divino nutu pendêre omnia. Fortuna priſcis tantopere culta, nunc quid eſt? verſatilis ſed inanis ex Orco larva. Numen illud quod cuncta pro arbitrio ſeu adverſa ſeu proſpera mortalibus partitur, ipſiſſima Dei providentia eſt. Verſat Deus ſanctiſſima voluntate ſua & providentia res humanas

Iſa. c. 45. v. 7. inſtar volubilis rotæ; ſortes cæcas & incertas ipſe temperat, *Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ipſe Dominus faciens hæc omnia.* Priſcis Fortuna fuit bicolor, quam duplici fingebant vultu, albo anteriore & ſplendido, poſteriore atro, ut penes quam boni ac mali ſit arbitrium. Hæc puerorum deliria ſunt.

Eccl. cap. 11. v. 14. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt. Ad rem Seneca ſibimet objiciens, & diluens objecta:

Sen. de Tran. quil. cap. 15. Sequitur, pars, inquit, quæ ſolet non immerito contriſtare, & in ſolitudinem deducere, ubi bonorum exitus mali ſunt. Vt, Socrates cogitur in carcere mori, Rutilius in exilio vivere, Pompejus & Cicero clientibus ſuis præbere cervicem &c: & quid ſibi quiſque nunc ſperet, cum videat peſſima optimos pati? *Reſponſum audi.* Quid ergo eſt? Vide, quomodo quiſque illorum tulerit: & ſi fortes fuerunt, ipſorum animos deſidera;

ſidera ; ſi muliebriter & ignave periere, nihil periit. Aut digni ſunt, quorum virtus tibi placeat : aut indigni quorum deſideretur ignavia. Hæc illa ipſiſſima ſunt, quæ de improborum felicitate, proborum ærumnis, quæ de Sanctorum immatura & acerba morte Iob, David, Hieremias, Abacuc, & paſſim alii Prophetæ queruntur. At hic Caſus & Fortuna nil ſui habent. Vniverſa hæc, à providentiſſimo Deo in certos quoſque fines ſapientiſſime diſponuntur. Plura de his inferius.

IV. Iſraëlitæ olim Benjamitas ob turpe facinus oppugnaturi, verum oraculum conſuluerunt, quis futurus eſſet dux belli ? Reſpondit Deus : Judas ſit dux veſter. Læti hoc reſponſo, & jam pæne certi de victoria, magno exercitu, ingenti animo in Benjamitas moverunt. Et tamen turpiſſime victi, viginti duo millia ſuorum deſiderarunt, qui omnes uno prælio ſunt cæſi. Sed rurſus hanc certaminis aleam ſubituri, oraculum denuo conſuluerunt, non ſine prolixis & precibus & jejuniis, *ita ut prius adſcenderent & flerent coram Domino, uſque ad noctem.* Quibus oraculum iterum præcepit. Aſcendite ad eos, & inite certamen. Fecerunt ut juſſi : & quia jam ſecundum jubente Deo in aciem exibant, optima quæque ſibi polliciti, erectis in victo- Iudic. cap. 20. v. 18.

victoriam animis commiſerunt pugnam, & tamen iterum à Benjamitis fugati & cæſi, ut prius, octodecim millibus Iſraëlitarum in acie proſtratis. Et quid hoc tandem rei? Suos Deus bis juſſit confligere, neutro tamen prælio victoriam reportarunt, amiſſis quadraginta millibus ſelectorum militum. Quis hos Dei juſſus capiat? Tertium denique omnes Iſraëlitæ in ædem ſacram coëuntes, largis lacrimis, inuſitatis jejuniis, & copioſis victimis Deo ſupplices facti, ſuper ſtatu ſuo interrogarunt, an iterum in aciem exeundum, & ſigna
Ibid v. 28. cum Benjamitis conferenda. Quibus Deus reſpondit tertium in hæc verba: Aſcendite, cras enim tradam eos in manus veſtras. Pronum hîc fuit puſillanimitati cogitare: Bis jam pugnam ſuaſit oraculum, eventu ſemper infeliciſſimo, quis ultra in exitium ruat? pugnet qui velit; ſedere domi
Ibid. v. 35. tutiſſimum. Sed evicit Fiducia in Deum, quæ denuo juſſit armis decernere, felici demum ſucceſſu, cæſis Benjamitarum viginti quinque millibus. Hîc duo notatu digniſſima: Primum, Occultiſſima Dei judicia nulli mortalium ſcrutanda: Alterum, Perſeverans in Deum Fiducia, de qua nos ſuo loco plura monebimus. In his omnibus ad ſolam Dei voluntatem inconniventibus & irretortis oculis reſpiciendum. Nemo turbetur, ſi

ſi cauſſam bonam effectus ſequatur malus, ſi optima principia finem ſortiantur infauſtum. Invadit temperantiſſimos morbus; validiſſimos phthiſis; innocentiſſimos pœna; ſecretiſſimos tumultus. Hîc in ſola Dei voluntate acquieſcendum. In aliis liceat dicere, *Plus ultra*; in his talibus, *Non ultra*. Deus eſt enim qui operatur in nobis, & velle & perficere, pro bona voluntate. Phil. cap. 2. v. 13.

V. Pelagius priſcus ſcriptor commemorans: Paſtorem abbatem, inquit, interrogavit Ioſeph hoc modo: Dic Pater: quomodo fiam Monachus? Cui Pater: Si vis, inquit, requiem invenire in hoc & in altero ſæculo, dic in omni cauſſa: Quis ſum ego ut meam voluntatem aut judicium divino præferam? dein cave, quemquam judices, nam Deus hîc habet ſanctos ſuos in omni ſtatu. Conſilium ſaluberrimum. Certe Deus à nemine leges accipit, nec ulli rationem reddit de ſuis actionibus. hîc omnis mortalium ſapientia altum ſileat, & divinæ voluntatis veſtigia ubique longe adoret. Quia omne quod voluerit faciet, & ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis? Eccl. c. 8. v. 4.

Sicut autem in urbibus plerumque ad horologium primarium unum diriguntur cetera omnia: ita prorſus æquiſſimum eſt, ut noſtra nos horolo-

H giola.

giola, voluntatem quiſquis ſuam, ad illud ſupremum, cæleſte magnitudinis infinitæ horologium, hoc eſt, ad divinam voluntatem attemperemus. Nota vox eſt fideliſſimi ſervi ad Christum Dominum. Nihil amatorem tuum & cognitorem beneficiorum ita lætificare debet, ſicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ diſpoſitionis tuæ &c. Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia excedere debet. Sed ut oculis pæne cernamus, qua ratione, quove modo humana voluntas cum divina ſit unienda, en nobiliſſimum hujuſce rei ſpecimen.

Imit. Chriſti l.3.c 32.n.5.

Franciſcus Borgia, Dux Gandiæ, cum conjuge Leonora ipſos duodeviginti annos mira concordia exegit. Ægrotante illa, quod altera ſui parte ſpoliari ſe videret, orare frequentius, piorum etiam hominum precibus adhibitis, eleemoſynis atque jejuniis. Solus aliquando conclave, remotis arbitris ingreſſus, obnixe & fuſis lacrimis obteſtabatur Deum, ſalvam conjugem ſuperſtitemque vellet: cum ecce ſibi vocem quandam interiorem clare audire viſus eſt, ut poſt ipſe retulit, quæ diceret: *Vxorem ſi diutius ſupereſſe vis, arbitratu tuo fiat: ſed tibi non expedit.* Qua re turbatus, minime dubitavit Dei vocem eſſe: tacite enim redargui ſe quod ignoraret quid peteret. Ita rurſus in lacrimas ſolu-

Fran. Schottus in vita Borg. l.1.c.12

ſolutus, has ex imo pectore prorupit voces: *Domine Deus, unde hoc mihi ut arbitratui committas meo, quod in tua ſolius eſt poteſtate? Mea permagni refert, tuam ſequi in omnibus voluntatem. Quis enim rectius novit quid è re mea ſit, quam tu, mi Deus? Tua itaque voluntas fiat: nec de uxore ſolum, ſed de liberis etiam, deque me ſtatuas, rogo, quicquid tibi placuerit: fiat voluntas tua.* Obſervatum eſt eo tempore conjugis morbum, ſtatum quemdam tunc tenuiſſe, ut dubitarent medici, deteriuſne an meliuſcule haberet; poſt has vero preces ad deſperationem laborare cæpiſſe.

VI. Sic in difficillimis quibuſque rebus voluntas noſtra conformanda eſt ad divinam. Et en alterum hujus conformationis ſpecimen multo præclariſſimum. Ieſſæus Rex David, adeo arcto conſenſionis nexu voluntatem ſuam cum divina copulavit, ut Deus ſibi de hoc viro quaſi gratulatus dixerit: Inveni David filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Inveni, inquit, tanquam ſi ſollicite quæſiiſſet, & diu, dum inveniret, expectaſſet. Hoc à Deo elogium Hebronis regi conceſſum, omnes honorum titulos excedit.

Act. 13. v. 22.

Chriſtus in nullo non obſequentiſſimus Patri ſuo, ad id exemplo nos

Ioan. c.6.v. 38 & cap.4. v.34. cohortatus: Quia deſcendi, inquit, de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me. Et: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus. Ideo enim de cælo deſcendi. Et ne quis forſan queratur, *Parcit Filio, non ſervis:* En, adeſt Filius, attendite quid ei Pater imperaturus ſit; nec poſtremiſſimus quidem ſervorum ejuſcemodi juſſa faceret. Cui Veſtrum, ô pervicaces, tantum laboris injunxit, ut Filio? quem unquam tantis & irriſionibus, & calumniis, & cruciatibus objecit atque Filium, qui Patri obediens fuit uſque in Pilati prætorium, uſque ad columnam funeſtam, uſque in rupem Golgothanam, uſque ad crucem ignominioſiſſimam, & acerbiſſimam mortem, uſque in ſepulchrum non ſuum, uſque in manium ergaſtulum Ideo deſcendi, ait, de cælo, ut huic Patris voluntati me perfectiſſime ſubjicerem. Quid ergo faciant ſervi, ſi hæc Filius? Idcirco Chriſtus præcepta ſua omnia in compendium conferens: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Quiſquis in eum ſeſe ordinem redigit, ut quantus quantus eſt, divinæ ſe voluntati penitiſſime committat, is jam in tu-

Matt. cap.7. v.21.

tiſſimi montis faſtigio degere incipit, habetque infra ſe ſub pedibus nimbos, grandines, fulgura, fulmina & omnem cæli iniquitatem, omnes mortalitatis viciſſitudines, extra metum poſitus, niſi quod unicum hoc timeat, ne non ſatis cum divina voluntate conſentiat, ea cauſſa aſſidue clamat: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra. Sed de hoc pluſcula capite ſequenti.

CAPUT IV.

Quo animo precandum: Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra.

CÆleſtem Magiſtrum diſcipuli rogantes: Domine, inquiunt, doce nos orare, ſicut docuit & Ioannes diſcipulos ſuos. Annuit magiſter, & : Sic ergo, inquit, vos orabitis: Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra &c: Sed, ô Deus, quam difficilis eſt hæc oratio! nimium diſpares ſumus, illi in cælo beatiſſimi ſpiritus, & nos exules in hac valle meri abſynthii feraciſſima. Superis illis omnia ad votum fluunt, nec eſt quidquam quod iis poſſit non placere; è contrario, nobis etiamnum cælo extorribus, vix

Luc. c. 11. v. 1. & Matt. cap. 6. verſ. 9.

quidquam eſt quod ex integro placeat: ubique faſtidium & nauſea; vix paucula, idque rariſſime, ex voto cadunt; innumera ſunt quæ quotidie diſpliceant, & ſtomachum moveant. Iucundiſſimum illic, ſimul & facillimum divinæ voluntati ſe attemperare, ubi nil adverſi vellicat. Hîc mille nos moleſtiæ vexant; opprimimur ærumnis; vix eſt tenue reſpirandi ſpatium: bellum ex bello ſeritur; catenata ſunt mala noſtra, & continua miſeriarum ſeries, libere precari vix ſinit. Sicut ergo non æqualiter cantant ſaturi, & fame confecti: nec æqualiter ſaltant illi poſt lautas epulas, hi poſt longa jejunia: ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari poſſumus: Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra. Nos & illi nimium diſpares ſumus. Nos illuc transfer, ó Domine, & paria cum illis vota & facta jungemus. Venia dicto ſit: ó Chriſtiani, mendici ſumus ignaviſſimi, & nec ore quidem ſat prompti. Heu, quam facile ſuccumbimus, rebus ſane non difficillimis: lenis ventulus nos concutit; horremus quicquid non jucundum expeditu eſt. Nil docuit Chriſtus facere, ó timidi, quod fieri non poſſit. Hoc agamus ſaltem, & toto niſu conemur ſic in terra divinam voluntatem exequi, uti eam Angeli in cælo, ſi minus re poſſimus, vel certe vo-

tis

tis liberales ſimus. Optime Cypria- Cypr. de hab. virg c. 23.
nus, Chriſtus, inquit, orare nos docuit: Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra, idque non ut Deus faciat quod vult, ſed ut nos facere poſſimus quod Deus vult. Quicunque igitur Chriſtum in preces voce præeuntem vult ſequi, ne verba ſub lingua immurmuret, ſed pronunciet impavide, Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra. Attendat autem ad hæc potiſſimum, quæ ſubjungemus, oretque divinam voluntatem poſſe exequi.

I. Primo. *Intentione Puriſſima.* Fiat voluntas tua, hanc enim ſequi ſtatui, non lucri cauſſa, non quia vallaſti Iob. c. 1 v. 16.
me bonis, uti Iobum calumniabatur Satan; ſed nec pœnæ formidine, ne in gehennam ableger, ſed oculo ſimplici tuam ſolius voluntatem intueor: Volo, quia vis, mi Deus.

Secundo. *Amanter:* Fiat voluntas tua, id ego hîc ſolum ſpecto, ut id tibi quod ago placeat, utque vel hoc modo, nominis tui majeſtas per me ſervulum inutiliſſimum propagetur. Tua, ô Deus, placita tanta æſtimo, ut arbitrer ſatis hoc eſſe præmii, *Tibi placuiſſe.* nec aliter Chryſoſtomum exaudio objicientem: Vere neſcis quid ſit placere Deo, ſi aliam mercedem quæris.

Tertio. *Prompte:* Fiat voluntas tua. Tarde velle, nollentis eſt. Gra-

tiſſima ſunt obſequia, parata, facile occurrentia, ubi nulla mora eſt. Proprium eſt libenter facientis, cito facere. Bonæ voluntati tantum gratiæ demitur, quantum moræ adjicitur. Ergo paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ad faciendam omnem voluntatem tuam.

Pſal. 107 verſ. 1.

Quarto. Hilariter: Quædam ſatis celeriter facimus, ſed non ſatis libenter. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Qui Dei voluntatem in finem ſibi præſtituit, ſi quid tædii aut mœroris intercurrit, non gravate id devorat, eas enim delicias inhiat, ut dicat: Cibus meus eſt ut faciam voluntatem ejus qui miſit me. Fiat ergo voluntas tua ſicut in cælo & in terra.

2 Cor. c. 9. v. 7

Quinto. Integre. Fiat voluntas tua, nec apice quidem, illius indice, omiſſo. Homo divinæ voluntatis vere ſtudioſus nullas quærit exceptiunculas, nec illius ſunt hæ voces: Volo, Domine, ſed nondum: Obtempero, Domine, ſed modo iſtud non imperes: Omnium pedes lavabo, & oſculabor etiam, modo non cogar hoc officii præſtare hoſti meo: Contemni me feram, modo publice non pudefiam: Paratus ſum ad omnia, modo illud non exigas à me. Non ita voluntatis divinæ amans; nihil excipit, nullis ſe ictibus ſubducit. Contra potius: O mi Domine, inquit, vis plura,

vis acerbiora patiar? ecce me, promptus paratus ſum : graviora impera, ſeverius caſtiga, modo fiat voluntas tua.

Sexto. Perſeveranter : Fiat voluntas tua, poſt primam, nec non poſt alteram, poſt tertiam etiam, poſt denique decimam annorum decadem fiat voluntas tua, & fiat in omne ævum: Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum. Vis, Domine, ut hoc centum, hoc mille annis perferam? Si vis, volo. Et hoc eſt Dominicam orationem devota voluntate recitare. Hæ illæ ſunt Seraphinorum alæ, quibus ad divinæ voluntatis notitiam evehimur altiſſime.

Pſ. 118 v. 112.

II. Illud hîc ſingulariter obſervandum, beatos in cælo copioſius lætari, de executione voluntatis divinæ, quam de magnitudine ſuæ gloriæ. Hinc omnes, & ſuo ſinguli præmio contentiſſimi ſunt, nec ulli diſplicet ſe minus altero habere. Sic enim qui Deum vident, ad divinam voluntatem non tantum conformati, ſed ab illa etiam abſorpti, transformatique ſunt in illam, ut jam ſolius Dei velle velint, & magis gaudeant hanc eſſe Dei voluntatem ut ſint beati, quam ſe beatitudine hac frui. Hanc humanæ voluntatis cum divina conformitatem ſequitur excellentiſſimus amoris effectus, qui non tam

conformitas, quam humanæ voluntatis cum divina unitas vocari poteſt. & hæc beatos ſic afficit, ut totis viribus, & quam ardentiſſime velint Deum eſſe qui eſt, tam ſapientem ac potentem, tam miſericordem ac juſtum, quam eſt, tam dignum omni honoris & gloriæ amplitudine ac majeſtate. Quemadmodum filius ad optimos mores formatus, tam non invidet ſuo parenti felicitatem quam ſibi, tamque cupit parentem ſuum honoribus affici quam ſe, aut etiam plus quam ſe: ita beati tam gaudent de beatitudine qua Deus fruitur, quam qua ipſi. Hinc illi concentus in cælo feſtiviſſimi: Alleluja, Salus & gloria, & virtus Deo noſtro eſt, quia vera & juſta judicia ſunt ejus &c. Alleluja, quoniam regnavit Dominus Deus noſter omnipotens: Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei.

Apoc. c. 19, v. 1, 2, 6, 7.

Hanc beatorum non tam conformitatem, ut dixi, quam unitatem cum voluntate divina, & nos quoque in noſtris precibus imitari poſſumus hac ratione: Intellectus quidem Dei Potentiam, Æternitatem, Sapientiam, Pulchritudinem & Beatitudinem infinitam, immenſam, velut attentiſſimus ſpectator contempletur: voluntas vero gaudeat, Deum eſſe bonum infinitum, omnium opulentiarum fontem, nullius indignum, omnia

nia poſſe, in omnes liberalem, rebus omnibus præſentem. Hunc maximum ac perfectiſſimum divini amoris eſſe actum cenſent Theologi: ſicut enim nullus amor poteſt eſſe major quam quo Deus ſeipſum amat, ſic & noſter amor non poteſt eſſe melior, quam ſi amori divino illi quotidie fiat conformior. Philoſophorum ſcitum eſt, non eſſe aliud, *amare*, quam alicui bonum velle. quo conſtituto ſequitur, ut quanto majus bonum cuipiam volumus, illum tanto magis amemus. Atqui Deo bonum immenſius velle non poſſumus, quam quod ipſe eſt, bonorum omnium bonum immenſiſſimum, ergo nec etiam poſſumus Deum ardentius amare, quam ſua illi bona omnia velle. Quocirca hoc etiam maxime modo voluntas Dei, ſicut in cælo & in terra fiet.

III. Et hi tam conjunctæ cum Deo voluntatis homines, Fulgura illa ſunt, de quibus Iobus: Nunquid mittes, inquit, fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: Adſumus? Fulgur & fulmen ignes ſubtiliſſimi, natura petunt ſublime, at quia Deus deorſum illa mittit, ſuæ naturæ oblita, incredibili celeritate ad ima ruunt, ferrum, rupes, & quicquid reſiſtit, perruptura. Chriſti fulgura dixeris eos qui ſuam voluntatem peſſundant, ut pareant divinæ: alta quidem aſpirarent ſi ſuos impetus ſequerentur, ſed quia

Iob c. 38. v. 35.

Deus

Deus vult aliud, ad infima ſeſe non inviti demittunt, idque alacritate ſumma; difficultates omniaque impedimenta perrumpunt, nec itione tam crebra fatigantur, juſſis peractis, inſtar fulgurum illorum revertuntur, dominoque ſuo ſe ſiſtunt; Ecce Adſumus, quid jam? parati ſumus, etiam occumbere; jube quod vis. Sicut autem fulgura (quod hîc obſerves) non ex aqua vel terra, ſed è nube denſa beneque clauſa profiliunt: ita prompta hæc & ad omnem obedientiam ductilis voluntas, provenit ab Oratione & Meditatione, quæ nubium inſtar ſublimes volant, ſenſibus corporis undequaque clauſis. Si quis enim attente conſideret, quibus obſequiis in cælo tot milliones Angelorum ſubſerviant Numini; qua ratione ipſe Dei filius Patris voluntatem in præſepi, in pannis ac paleis, in itineribus, in cruciatibus, in cruce ſit amplexus, non ſe continebit, quin velut fulgur, promptiſſimam obedientiam polliceatur, ſuamque voluntatem cum divina integerrime conjungat Et hic demum orationem Dominicam, & illud præcipue (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra) animo ſincero pronuntiabit.

Ajunt Principem aliquem uni ſuorum nobilium dixiſſe: Oportet te cras mecum ad venationes proficiſci.

Aulicus

Aulicus feſtivum ſe fore ratus: Non oportet, inquit, nam lubens faciam. Qui divinæ voluntati ſe intime devovit, nihil invitus aut coactus, ſed omnia lubens facit & volens. Tam parvo emitur tanta libertas. Quam hîc Epictetus præclare: Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quam quod ego. Adhæreo illi ut miniſter & pediſſequus: cum illo deſidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipſe volo. Quid Chriſtiani dicant ſanctius? Epiſt. l. 4. differt. cap. 7. circa med.

IV. Beatus Iacoponus è ſancti Franciſci familia vir integerrimus, ut ſuam voluntatem divinæ quam arctiſſime adſtringeret, ex animi ſui ſententia cupiebat omnes labores, ærumnas, angores, moleſtias & dolores qui verbis exprimi aut animo cogitari poſſent, tolerare pro Chriſto, nec inferorum pœnas perferre recuſaturus, non ſuam cum divina voluntate haberet conjunctam: Deum autem à ſe amari hoc indicii loco habebat ſi Deus negaſſet, quod ille ardentius petiiſſet. Hic idem dicere ſolebat: Rationem à conſcientia quæſiiſſe, cur ſe non amplius, ut olim affligeret, nec ſibi jam ullum faceſſeret negotium, huic vero conſcientiam reſpondiſſe: Hoc ego ea de cauſſa facio, quia te divinæ voluntati penitus ſubmiſiſti, & in eo quod illa de te ſtatuit, abſque omni expoſtulatio-

ſtulatione acquieſcis. Huc inſigniſſime facit illud Auguſtini, qui præceptum Protoplaſtis datum de non tangenda malo examinans, Adami perſonam indutus: Si bona eſt arbor, inquit, cur non tango? ſi mala eſt, quid facit in paradiſo? Huic Deus: Ideo eſt in paradiſo, quia bona, ſed nolo eam tangas, quia obedientem te volo, non contradicentem ſervum. Eccur hoc? quia tu ſervus, & ego Dominus ſum. En tibi mille rationes ſub hac una, quia Deus noſter eſt Dominus, & voluntatem ſuam nobis ſequendam propoſuit, non judicandam: nos autem ſervi ſumus, æquiſſimum ergo eſt, hac nos ire, qua nos ducit voluntas Domini.

Gen c. 3, v. 1. Angelus Apoſtata callidiſſime ac nequiſſime quæſiit in paradiſo: Cur præcepit vobis Deus? Quærendum fuiſſet: Cur hujus arboris fructus non editis? Ad hanc enim quæſtionem aptiſſime reſponſum fuiſſet: Quia Deus id præcepit. At vaferrimus ſerpens reſponſionem præripuit, ex eaque fecit interrogationem, Cur præcepit Deus? Quotieſcunque igitur ſcitur Deum quid velle, non ulterius licet quærere: Cur hoc? Urgentiſſima omnium cauſſarum cauſſa eſt: *Deus ita vult*. Abraham filium mactare juſſus, quas non rationes potuiſſet excogitare & opponere? Tacuit tamen & paruit; ſatis illi fuit hoc unicum, *Deus ita vult*.

V. Pa-

V. Parentes explorando liberorum genio ſubinde quærunt: An non luberet die tam commoda in hortum concedere, aut rus ire? quid ſi hodie libris miſſionem demus, & chartulas pictas ſubſtituamus illorum vicem? Si reſpondeant liberi: Sicut domino parenti placuerit; prout vult Dominus parens, &c. argumentum edunt educationis optimæ, & maturæ prudentiæ. Quod ſi ambulatiuncularum & luſus tam avidos ſe non diſſimulent, & parentibus nondum annuentibus, jam evolent in apricum, indolis non bonæ ſpecimen præ ſe ferunt, & tunc optime Pater: Heus puer, inquit, reconde ſupellectilem luſoriam, ad ſcholas hodie itandum. Hîc dejectus vultus, mœror in oculis, murmura, librorum non lectio, ſed otioſa volutatio, hîc ſæpe fletus & querelæ contra parentum tyrannidem. En ſtultos infantes, & ad parentum nutum parum tractabiles. Tales ſumus ſæpiſſime; in omnes oblectatiunculas effuſiſſimi & facile obmurmurantes, cum Deus, optimus pater, aut ludicrum noſtrum turbat, aut ad opus amandat. Si ſapimus, liberos æmulabimur optime inſtitutos, nec aliud unquam dicemus, quam illud: Prout domino Patri placuerit prompti parati ſumus ire, non ire; facere, non facere; laborare, pati, quicquid voluerit pater.

Hoc

Epict. l. 2. differt. cap. 7. Hoc ipſum Epictetus ſapienter inculcans: Ignaviſſime homo, inquit, aliudne expetis quam id quod melius eſt? num vero aliud quippiam melius, quam quod viſum Deo fuerit?

Huc appoſite Ioannes Taulerus (quem ſupra nominavi) Si cui Deus, inquit, optionem faciat dicatque: Vis ut te immunem præſtem ab omnibus & corporis & animi miſeriis, teque Paradiſo reſtituam? Non aliud reſpondendum quam hoc ipſum: Domine prout vis: & adimere miſerias potes, & relinquere; hoc autem mihi erit gratiſſimum, quod voluntati tuæ congruentiſſimum. Revera ſic ampliorem gratiam obtinemus, quam ſi ad arbitrium noſtrum ampliſſima quæque munera capiamus. Deus certe virtutum non lenis exactor, ſicut ſeveri patres, durius ſolet educare ſuos. Itaque cum videris homines probos Deoque acceptos laborare, ſudare, per arduum aſcendere, malos autem laſcivire & voluptatibus fluere, cogita illos filiorum modeſtia delectari, iſtos licentia vernularum: illos diſciplina triſtiore contineri, iſtorum ali audaciam. Deus hominem ſibi charum in deliciis non habet; experitur, indurat, ſibi illum præparat. Melius in malis ſapimus; ſecunda rectum auferunt.

Sen. in epiſt.

Quare

Quare nos Deo, velut vacuas ſportas offeramus, arbitratu divino aut implendas, aut inanes deſtituendas. Hieronymus Iulianum ſubmonens: Tu te putas, inquit, in virtutum culmine conſtitutum, ſi partem offeras ex toto. Teipſum vult Dominus, hoſtiam viventem; te da Deo, non tua.

CAPUT V.

Quæ ſint indicia & ſigna humanæ voluntatis ad divinam conformatæ.

NIhili fecerunt militem Romani, qui non habuiſſet firma latera, & toroſos lacertos ad quævis geſtanda onera; inſuper arma terſa & nitentia, & maximam in ſuum Imperatorem fiduciam. Nemo ſe jactet Chriſti militem, nemo ſe divinæ voluntatis ſtudioſum credat, niſi certa in ſe ſigna deprehendat, ſuam voluntatem in omnibus pendere à divina. Quare in re ut quis ſuiipſius poſſit experimentum capere, hæc ſigna ſive indicia obſervabit.

I. Signum. Omnia cupere ad divinæ voluntatis nutum facere, & ideo nihil ordiri rerum, ope divina non prius implorata. Qui Dei voluntatem ſequitur, nullum negotium aggreditur, quin Deum ſibi ante poſtu-

larit adjutorem. Quod ſi quid majoris momenti videatur, aut factu difficilius, ſubſidium à Deo frequentius flagitat. Hoc legis inſtar ſit iis qui ſeria tractant negotia, & ad clavum ſedent, nil unquam temere aggredi, Domino non conſulto. Nemo mortalium facile æſtimet quantum hinc damni ferat Orbis univerſus, quot familiæ male regantur, quot regna & provinciæ male adminiſtrentur, quot injuſta bella ſuſcipiantur, quot aliis ab aliis injuriæ inferantur, hac lege neglecta. Hæc creberrimorum malorum eſt origo, quod patres familias, gubernatores, præſides, reges, ſæpe homines ſui ſenſus & arbitrii ſunt, nec ratione agunt ſed impetu; neque os Domini interrogant, ſed ducem ſequuntur Temeritatem: ingenio ſuo fidunt, humeris ſuis credunt, ſibi ipſis magni Atlantes. hinc ſæpe negotiorum chaos & fœda confuſio, plurimorum damno.

Joſc. 9, v. 14. Graviter impegerunt Iſraëlis Principes, quod in fidem receperunt Gabaonitas, & *os Domini non interrogaverunt.* Nos ab errore illorum nihilo cautiores, ſæpe grandia molimur, & *os Domini non interrogamus*; ſacerdotium ambimus, matrimonium contrahimus, terras & populos regimus, & tamen *os Domini non interrogamus.* Aliter longe generoſiſſimi duces Machabæi, qui nullum unquam prælium

lium inierunt quin os Domini interrogarint plus ſimplici vice. Etenim non ſolum ante pugnam, ad preces militem ſuum cohortati, & una cum milite precati ſunt, ſed & comprecationem hanc, dum pugnarent, continuarent. Sic Iudas Machabæus hoſtilem apparatum conſiderans, extendit manus in cælum & Dominum prodigia facientem invocavit, qui non ſecundum armorum potentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam. Nec ipſe ſolum dux Machabæus ante congreſſum, *os Domini interrogavit* ardentiſſimis precibus, ſed & copias ſuas ad idem faciendum exemplo ſuo accendit. Ita, *qui cum eo erant, invocato Deo per orationes congreſſi ſunt.* Neque tantum ad pugnæ initium, verum etiam in ipſo pugnæ furore, Deum aſſidue appellabant: manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtraverunt non minus triginta quinque millia, præſentia Dei magnifice delectati. Hoc eſt, os Domini ſerio interrogare.

2. Machab. c. ult. v. 21.

Ibid. v. 27.

Caſſiani conſilium eſt, ante omnes actiones, illud Eccleſiæ uſurpandum: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad iuvandum me feſtina.* Aut illud: *Actiones noſtras quæſumus Domine aſpirando preveni, & adjuvando proſequere, ut cuncta noſtra oratio, & operatio, à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Pamboni certe

hoc conſuetudinis fuit, ut quoties conſilium rogaretur, ſpatium ipſe peteret tantiſper rem Deo commendandi, nec enim reſponſi quidquam dare ſuſtinuit, quin prius os Domini interrogaſſet. Et quidem mos iſte huic viro tantum profuit, ut morti jam vicinus, non meminiſſe dixerit quippiam à ſe unquam dictum cujus pœnituiſſet. Nimirum Deus interrogantibus ſe continuo
Pſa.9. v 38. reſpondet. Præparationem cordis eorum audivit auris tua. Deo non nititur, nec ſtudioſe divinam voluntatem exquirit, qui non rerum omnium initium à Deo ducit. Os Domini in rebus plane omnibus interrogandum eſt.

II. Signum veræ devotionis erga divinam voluntatem, eſt, ærumnas & calamitates non tantum non expaveſcere præſentes, ſed eas ultro appetere cum abſunt. & hoc ea de cauſſa, quod Deus varie afflictis longe ſit vicinior per gratiam, quam quibus omnia fluunt ad votum. Non ſine delectatione cantans Ieſſæus va-
Pſ.40. v.4. tes: Univerſum, inquit, ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus. Ambroſii & Chryſoſtomi ſenſus, Deus ægrotum aut aliter afflictum iis conſolationibus permulcet, ac ſi ei lectulum ſterneret molliſſimum. Sicut quandoque principes feminæ, ancillantur ægrotis non ſine ſuavi miſerationis affectu;

affectu; ſic Mater Domini, ſic Chriſtus Dominus ſingulare patrocinium gerunt hominis aut morbo, aut alia quavis calamitate preſſi: modo ſint qui ſe dignos præſtent cæleſti hoc patrocinio. Romanus Sapiens multo religioſiſſime, pæne dixerim divine, hac de re philoſophatus: Nolite, obſecro vos, inquit, expaveſcere iſta, quæ Deus immortalis velut ſtimulos admovet animis. Calamitas virtutis occaſio eſt. Illos merito quis dixerit miſeros, qui nimia felicitate torpeſcunt, quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet. Hos itaque Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoſcit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis ſervat. Erratis enim ſi quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem ſua portio. Quiſquis videtur dimiſſus eſſe, dilatus eſt. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in caſtris quoque periculoſa fortiſſimis imperantur? Dux lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis, aut explorent iter, aut præſidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit; Sed, Bene judicavit. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignaviſque flebilia: Digni viſi ſumus Deo,

Senec. de Provid. cap. 4. & 5. paucu-lis mutatis.

in quibus experiretur, quantum humana natura pati poſſet.

Sap. 6. 3. v. 5. Et quam hoc congrue Sapientiæ proclamanti! Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Ergo, fugite delicias: fugite enervatam felicitatem qua animi permadeſcunt, niſi aliquid intervenit, quod humanæ ſortis admoneat, velut perpetua ebrietate ſopiti. Hanc itaque rationem Deus ſequitur in bonis viris, quam in diſcipulis ſuis præceptor, qui plus laboris ab his exigit, in quibus certior ſpes eſt.

Numquid tu inviſos eſſe Lacedæmoniis liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? illos ipſi patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant,& laceros & ſemianimes rogant, perſeverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, ſi dure generoſos ſpiritus Deus tentat? nunquam virtutis molle documentum eſt. Verberat nos & lacerat fortuna? patiamur,non eſt ſævitia: certamen eſt. quo ſæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam malorum potentiam, animus patientia pervenit. Ignis aurum probat, miſeria fortes viros. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti? non eſt arbor ſolida nec fortis, niſi in quam frequens ventus incurſat: ipſa enim vexatione con-
ſtrin-

ſtringitur, & radices certius figit. fragiles ſunt quæ in aprica valle creverunt.

En tibi, certiſſimum ſignum humanæ voluntatis in divinam velut transfuſæ, ſi illa hanc per ardua quoque & aſpera non recuſet ſequi. Quiſquis igitur totis amplexibus divinam voluntatem in ſe admiſerit, animoſius ſane quam Demetrius ille inter ærumnas proclamabit: Hoc unum, mi Deus, de te queri poſſum, quod non ante voluntatem tuam mihi notam feceris. Prior enim ad iſta veniſſem ad quæ nunc vocatus adſum. Vis opes à me aut famam auferre? hæc pridem offerre paratus eram. Vis liberos meos ſumere? illos tibi ſuſtuli. Vis aliquam partem corporis? Sume. non magnam rem promitto. brevi totum relinquam. Vis ſpiritum? Quid ni? nullam moram facio, quo minus recipias quod dediſti. à volente feres, quicquid petieris. Nihil cogor, nihil patior invitus, nec tibi, ô mi Deus, ſervio, ſed aſſentior. Hæc eſt vera geminæ voluntatis unio.

III. Signum. Sui ipſius diffidentia quam maxima. Hæc vere Chriſtiana virtus eſt, vix nota priſcis idololatris. Qui ſibi diffidit, feliciſſimos etiam ſucceſſus, non ſuis viribus, nec induſtriæ ſuæ tribuit, ſed eos ex toto divinæ potentiæ ac bonitati adſcribit; erroris & quic-

quid ab his eſt, ſibi imputat, obſervatque fideliſſime Auguſtini monitum: Tota præſumptio tua Deus ſit, ita ut agnoſcas te abſque Deo nil penitus poſſe, & in Deo omnia. Nihilominus hic talis qui rebus ſuis omnibus diffidit, ac deſperat, facere quod in ſe eſt, non negligit, tanto certiore fiducia in Deo nixus, quanto magis nulla in ſeipſo. Scit ſe nihil poſſe, & poſſe omnia, ſed cum Deo. Pro viribus quidem laborat, ſed eventum laboris omnem à voluntate divina expectat, æquo animo ferens omnia ea quæ non ſunt mala, niſi male ſuſtinenti.

Quam longe aliter, qui ſibi, qui ſuis viribus, ſuæque arti; qui ſuæ prudentiæ conſiliis fidunt, quam ii ſunt in rerum ſuarum encomiis facundi, quam ſeipſos liberali ore dilaudant, quam interim in multis remiſſe agunt, ſui fiducia nimii?

At vero qui totus ex voluntate divina pendet, inſtar libræ, tanto magis altera lance in imum devergit, quanto illa aſcendit altius.

Dux militiæ qui caſtrum defendendum ſuſcepit, dum abeſt hoſtis, infirmiora loci & immunita conſiderat, de commeatu providet, tormenta bellica diſponit, contra omnem irruptionem ſe parat, ſicut enim hoſti fidendum non eſſe. Ita Chriſtianus: Morbis, inquit, & morti non ſidam,

ſacramentis me præmuniam, precibus & jejuniis, velut armis me inſtruam; non fido, nec mihi, nec morti.

At temerarius & ſuæ virtuti confiſus, ſatis ſe credit paratum in omnes hoſtium occurſus, aut certe facillimam ſibi ſperat fore præparationem, cum res poſtulabit, ſibi, & morti. Recte de hoc utroque homine Salomon: Sapiens, inquit, timet & declinat à malo; ſtultus autem tranſilit & confidit. Sed infra fuſius, de hac peſſima ſui fiducia. Prov. c. 14. v. 16.

IV. Signum. Fiducia in Deum maxima, è qua naſcitur, ut qui læſus aut offenſus eſt, non continuo vindictam meditetur, ſed ſibi ipſe dicat. Deus hoc vidit, audit: Deus ulciſcetur, idque ſuo tempore. Atque hoc uno hoſtibus omnibus evadit ſuperior, quod certum habeat, licet illi Acheronta moveant, ſibi tamen non plus nocituros, quam Deus permittat. Sed dicas: Sunt qui nullam aliis nocendi occaſionem negligunt; ſi damna nequeant inferre, emolumenta ſaltem aliorum impedire conantur. Sic eſt: verum qui Deo fidit, hoc agit, ne quid in ſe deſideretur induſtriæ, cetera omnia divinæ providentiæ committit. Huic obſtare fruſtra nituntur improbi. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Prov. c. 21. v. 30.

BOSTON IHS COLLEGE

Gen. c. 31. v. 7. num. Quam fraudulenter egit Laban cum ſuo genero Iacob. ſponſam mercedem decies mutavit, ut res generi decurtaret. fruſtra fuit; in generi commodum ceſſerunt omnia. *Non dimiſit eum Deus ut noceret illi.* Hieroſolymis minatus eſt extrema Sennacherib, ſed nec ipſe exercitus ipſius vindices Dei manus effugit. Exercitum Angelus, ipſum interfecerunt filii, *Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Hieruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum & de manu omnium.* Itaque mi Chriſtiane, fide Deo, & omnem illi vindictam permitte, ille *Dominus ultionum* eſt. Et hoc vel idololatræ te doceant. Tiſſaphernes dux Perſa, cum Ageſilao fœdus icit, ſed lingua, non animo, mox enim cum ingentibus copiis adfuit, & juſſit Græcos cedere Aſia. Ageſilaus ad hanc legatorum denuntiationem intrepide: Duci veſtro, inquit, referte, me ipſi amplas agere gratias, quod fœdus ruperit eaque re Divos homineſque inimicos in ſe concitarit: ita copiæ meæ plurimum augeſcent ab hoſtis perfidia. Dictum prorſus Chriſtianum: Sicut locutus eſt, ſalutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos. Qui Deo fidit, omnes inimicos ſuos ſibi vectigales habet, quia Deum habet faventem. Quicquid autem homo Deo nixus, deſiderat,

2. Par. c. 32. v. 22.

Luc. c. 1. v. 71.

derat, id omnium primo à Deo petit. Qua in re hanc ſibi regulam ſtatuit: Hoc quod peto, aut mihi expedit concedi, aut non expedit: quod quidem Deus omnium optime novit. Si expediat, aut id confeſtim largietur Deus, aut tempore opportuniore, ut interim mea quoque patientia exerceatur: Si neget Deus poſtulata, certiſſimus ſum, id mihi non expedire quod petii. Hac omnino ratione, neque aliter unquam ſupplices libellos Deo porrigit, qui divinæ voluntati ſe ſolum permiſit. Qui hoc divinæ voluntatis arcanum ignorant, opem divinam aut non implorant, aut ſegniter & remiſſe, & quam hoc faciant, prius omnium aures fatigant, plurimorum gratiam ambiunt, atque ſi aliter nequeant, eam etiam muneribus in ſe derivant, favorem & dignitates velut in nundinis mercantur.

Vidit Ioannes, ille Domini ocellus, Chriſtum ſeptenas ſtellas dextra geſtantem. Et quæ ſunt hæ ſtellæ in hac manu? Ioannes ipſe myſterium hoc evolvens: Septem ſtellæ, inquit, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum, ſeu, ſeptem Aſiæ Epiſcopi. En, Epiſcopi & eorum mitræ infulæque in manu Chriſti ſunt. At vero ſi uſpiam mitra dominum deſideret, plurimi ſunt qui ſuum ei caput offerunt, ſed non primo rectoque curſu ad manum Chriſti pervolant. Equidem curritur, ſed ſæpe Apoc. cap. 1, v. 16.

prius

prius ad Principum Regumque, ad Præſulum & Antiſtitum manus pervenitur, quam ad Chriſti curratur. Idem fit in aliorum officiorum & dignitatum ambitu: humanus favor quæritur, divinus à paucis ambitur, aut certe poſt humanum. Luculentus error; contrarium oportet agere: divinus ante omnia favor & voluntas expetenda: ſceptra & tiaræ in manu Dei ſunt: officia, dignitates, munia, magiſtratus, Deus dividit: ab illo penitus hæc petenda. Sicut diviſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocunque voluerit inclinabit illud. Sicut olitor, horti ſui rivulum ſub poteſtate habet, nec ad proximam aut ad primariam ſemper arborem, ſed ſæpe ad debiliorem, aut qua vult, aquam educit; ita cor regis, veluti rivus, omnis generis Præfecturas & munera continet, Deus inſtar hortulani (ſalvo hominis arbitrio) aquas ex hoc rivo in eos deducit, quos ipſe delegit. Ideo ſtultiſſime agunt, qui tot preces ac dona in aliorum aures manuſque jactant, Deo interim vix eminus & obiter ſalutato. O deliria hominum! Purius ex ipſo fonte petuntur aquæ.

Prov. c. 21. v. 1.

V. Signum. Omnia generoſo ſilentio poſſe concoquere. Contemplare mihi patientiſſimum Ieſum, inter innumera & convitia & tormenta generoſiſſime tacentem. Stabant

bant Hebræi ſacerdotes & conſtanter eum accuſabant, Ieſus autem tacebat: crimina illi diverſa objectabant, Ieſus autem tacebat: inſtabant, illi validis clamoribus,& ad crucem hominem hunc poſtulabant, Ieſus autem tacebat: jam in cruce pendentem irriſionibus acerbiſſimis flagellare non ceſſabant, Ieſus autem tacebat. Nec aliter Mater Domini, in ſummis anguſtiis maxime taciturna. Obſervabat eam Ioſeph ferre uterum, & ideo diſceſſionem ab ea moliebatur. Non hîc aliud mater quam filius fecit, ut vere dicatur: Maria autem tacebat, & hoc omne divinæ voluntati ac providentiæ committebat. Audiebat illa hominem ſibi chariſſimum, ſuum ſanguinem mille calumniis appeti, Maria autem tacebat: videbat illa filium innocentiſſimum ſub crucis mole fatiſcentem, in cruce gementem audiebat,cernebat in graviſſimis tormentis morientem, Maria autem tacebat. Hunc filium & hanc matrem complures æmulati feliciſſime, cum graviſſimorum etiam ſcelerum accuſarentur, ipſi autem tacebant. Norat manſuetiſſimus rex David miram vim hujus ſilentii, ea propter vim ſibi faciens: Obmutui, inquit, & humiliatus ſum,& ſilui à bonis. Idem mox repetit: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Silentii cauſſam non adfert aliam

Pſ. 38. verſ. 3. & 10.

aliam, quam hanc ipſam, *Quoniam tu feciſti.* Ideo ſileo, quia voluntatis tuæ hoc eſſe video: Tua, mi Deus, voluntas hoc mihi ſilentium indixit.

Boeth. l.4. de conſol. Phil. proſa 6. Severinus Boëthius, ille ſcriptis & vita illuſtriſſimus vir, inſigniter prorſus: Quis autem alius, inquit, vel ſervator bonorum vel malornm depulſor, quam rector ac moderator mentium Deus? qui cum ex alta providentiæ ſpecula reſpicit, quid unicuique conveniat, agnoſcit, & quod convenire novit, accommodat. Hic igitur quicquid citra ſpem videas geri, rebus quidem rectus ordo eſt; opinioni vero tuæ perverſa confuſio. Qui vero ſe totum divinæ voluntati mancipat, non ſuæ opinioni, ſed rerum ordini credit, quem omnem tanquam optimum probat ſilendo.

Fit quandoque ut excitatioris ingenii herus, ſervi ædes ingreſſus diſjiciat, turbet, miſceat omnia, & mox abeat, ne auctor deprehendatur in facto. Servus domum rediens, & omnem ſuppellectilem diſturbatam cernens, graviter quidem excandeſcit, at cum à ſuo domino id factum audit, ſilet & miteſcit. Ita David de ſeipſo: Obmutui & non aperui os meum. Cur ita? *Quoniam tu feciſti.* Ita prorſus qui divinæ voluntati ſe totum obtulit, adverſa ſentit quidem, ſed divina ſe Providentia ſolatur; vanis queſti-

bus nihil ſe profecturum non ignorans : Levavi , inquit , oculos meos in montes , unde veniet auxilium mihi : auxilium meum à Domino. Pſalm. 120. v. 1. & 2.

Rege Aſſuero & Aman convivium celebrantibus , cuncti Iudæi flebant. Sed quam cito cruenta hæc tragœdia mutavit , & in auctorem recidit , quicquid in alios mali pararat. Poſtquam afflixit ac probavit te Dominus , ad extremum miſertus eſt tui . Si Lunam acceſſionibus damniſque mutabilem menſtrua paupertas non inceſſeret , neſciſſent philoſophi eam lumen à ſole mutuari : Sic & nos è quotidiano rerum defectu diſcimus , omne nobis bonum à Deo tribui. Ægrotat quis ? jam primum æſtimare novit valetudinem , quam nunquam tanti feciſſet , ſi nunquam perdidiſſet. Hæc quidem natura mortalium eſt , ut nihil magis placeat , quam quod amiſſum eſt. Calumnias aliquis patitur ? jam capit quam grave ſit crimen, alterius famam lædere , quod quamvis ſæpius ipſe fecerit, tamen leve quid judicavit. In egeſtatem quiſpiam deductus eſt ? jam incipit meminiſſe, qualis olim in egenos fuerit. Itaque ſilet , & hoc ipſum contemplatione expendens, divinæ ſe voluntati committit. Eſth. cap. 3. v. 15. Deut. cap. 8. v. 16.

Sed

Sed ægre fortaſſis ſiles? Ergo loquere; ſed corde, ſed Deo. Lingua taceat, mens precetur. Meditare ſilentium Chriſti coram Præſide; Mariæ coram improbis civibus, Davidis coram adverſariis. Dignior & major tibi convitiatur? tace; convitiatur æqualis? tace; vilior & minor convitiatur? Etiam tunc tace: difficilius hoc, ſed generoſius: illum ſine, Deum adi: precare pro adverſario, ſicut David,
Pſ.108. cujus eſt illud: Pro eo ut me diligerent,
v.4. detrahebant mihi; ego autem orabam. Adverſarium ſilentio, Deum precibus ſibi conciliabat Ergo ſile, & divinæ voluntati te penitiſſime permitte, illud aſſidue volvens animo; *Quoniam tu feciſti.*

VI. Signum. Ardua & quæ vix fieri poſſe credantur, pro Dei honore aggredi. Quam magnanimus hac
Phil. in re Paulus! Scio, inquit, humiliari,
cap.4. ſcio & abundare: ubique & in omni-
v.12. & 13. bus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia poſſum in eo qui me confor-
Pſa.17. tat. Æque magno & excelſo animo
v.30 David: In Deo meo, inquit, tranſgrediar murum. Redeat Pericles, & Pyræos muros ſtruat quadraginta cubitis altos, tam vero latos, ut duo currus inter ſe juncti amplius ſpatium non deſiderent, ego tamen, ait David hos muros tranſgrediar. Redeant Carthaginienſes, & triplicem

educant

educant murum omni ævo celebrem, ego tamen hunc ipſum tranſgrediar. Reviviſcat Anaſtaſius Imperator, & moenia condat octo pedes lata, ego tamen hæc tranſgrediar. Redeant Babelis architecti, & turrim ædificent, *cujus culmen pertingat ad cælum*, ego tamen & hanc tranſgrediar in Deo meo, quoniam in illo eripiar à tentatione. Sed & majora magiſque ardua promittens David: In te, inquit, curram accinctus, in Deo meo tranſiliam murum. Parum ei erat currere & ſudare, ſed armis etiam indutus, & cataphractus vult currere: parum ei erat, murum quantumcunque craſſum aut altum tranſgredi, jam etiam tranſilire vult vel cælo certantem molem. Celſior aut denſior murus vix ulli objicitur, quam ſua cuique voluntas, hunc murum & tranſgrediar neceſſe eſt, & tranſilire. Quivis cogitet: Deus me patientem eſſe cupit, cupit eſſe caſtum, facilem dare veniam inimicis, bene de aliis ſentire, bene loqui me vult Deus. Ecur ego non idem velim? Profecto voluntas mea hactenus ut murus obſtitit: at iſte me murus non terrebit; tranſgrediar, tranſiliam: Omnia poſſum in eo qui me comfortat.

Gen. c. 11. v. 4.

2. Reg. cap. 22. v. 30.

Qui res geſtas Divorum evolverit, illud Regii pſaltis ſæpius pronunciabit: Mirabilis Deus in ſanctis ſuis: Deus Iſraël ipſe dabit

virtutem & fortitudinem plebi ſuæ; ipſe dedit virtutem & fortitudinem Sanctis ſuis. Et, ut vetera taceamus, Franciſcus Xaverius, è Societate Ieſu, Iaponum Apoſtolus, quanta vir iſte pro Deo auſus, quanta potuit, quos muros non tranſgreſſus, quæ mœnia non tranſiliit, volaſſe illum dixeris, ſi quo aliter adire non poſſet. Deo ille fretus divinaque voluntate velut accinctus cucurrit, terras tranſiliit & maria. Queri ſolet nonnumquam ſiticuloſus, videri pagum in ſe combuſtum, adeo ſitem urgere: videri potuiſſet Orbis in Xaverii pectore combuſtus, adeo ille omnium ſalutem ſitiebat. Et quod incendium Xaverius animo circumtulit, dum quibuſdam quaſi ſaltibus, ex Italia in Luſitaniam, ex Luſitania in Indias, ex Indiis in Iaponem, inde ad extremos Sinas ſeſe penetravit, terram ex terra, mare ex mari mutans. Opponis huic terræ mariſque pericula? Hæc, inquit, non timet qui Deo fidit: Silvarum tenebras? Satis lucet flamma in pectore: Inſanientem Oceanum? Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: Latronum & piratarum inſidias? Nec domi ſuæ tutus eſt, quem divina voluntas non protegit. Ita Deo nixus, murum omnem tranſiliit, ita trecenta millia barbarorum, uti Bozius affirmat, Chriſto adjunxit. Hoc nemo ignorat,

Vide de hoc infra libro 5. ca. 11. ubi de div. provid. Thom. Bozius de ſignis Eccleſ. libr. 6. cap. 3.

ignorat, arbitror, mille plerumque remoris retineri cogitantem meliora. Sed perrumpendum eſt vi, & eluctandum ad ardua, etiamſi Satan cum omnibus ſuis furiis, totoque apparatu adverſetur. Chriſtus nos in hanc rem animans: Si habueritis fidem, inquit, ſicut granum ſinapis, diceretis monti huic tranſi hinc illuc: & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. Quiſquis ſe totum divinæ voluntati tradidit, omnia ſe poſſe confidit. Matt. ca. 17. v. 20.

VII. Ut autem ea quæ diximus tam de cognitione divinæ voluntatis, quam de humanæ ad illam conformatione quantumcunque rudi perſpectiſſima fiant, in hanc epitomen dicta componimus.

Quicquid in Orbe fit (peccatum excipimus) à quocunque aut quomodocunque fiat, divina id fieri voluntate dicendum eſt. Omnia quæ fiunt, vult Deus fieri; quicquid autem Deus non vult, certiſſimo non fit. Hinc ſapienter Epictetus: Semper, inquit, illud potius volo, quod fit. Atque ut hoc idem omnibus perſuadeat: Ne poſtules, ait, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, ſi ſapis, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Nam omnia quæ fiunt, ſunt aliquo modo effectus divinæ voluntatis. Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? clamat Sapientia. Solum peccatum non vult, ſed permittit; nam & pecca- Epict. lib. 4. differt. c. 7. & Enchi. cap. 13. Sap. ca. 11. v. 26.

impedire poſſet, id tamen ob cauſſas ſibi notas non impedit. Hoc è Theologiæ arcanis confirmamus: Theologi rem hanc definiunt his verbis: Deus vult omne bonum creatum actu exiſtens, ſed quicquid fit extra peccatum, eſt bonum creatum actu exiſtens, ergo quicquid in Orbe fit, hoc Deus vult fieri, modo abſit peccatum. *a* Hinc ille ingenii acutiſſimi Theologus: Omnia, inquit, quæ fiunt aut ſunt, quæ fuerunt aut facta ſunt, quæ fient aut erunt, cognoſcuntur à Deo in decreto ſuæ voluntatis. *b* Et nota, mi Lector, liberas hominis actiones non eo impediri, quod eas Deus ab æterno præviderit & voluerit; ſed Deus illas ideo voluit, quia futuras prævidit.

Sed ulterius progrediamur. *c* Deus non tantum vult fieri, quidquid in Orbe fit (dempto peccato) ſed id omne reipſa ſemper exequitur quod melius eſt, imo quod optimum eſt, & hoc eſt, ut ſic loquamur, ingenium Dei & innata ejus propenſio. *d* Iſtud dilucide Baſilius Magnus adſtruens: Unum quidem hoc, inquit, habere in mentibus noſtris præſumptum oportet, quod nihil eorum quæ nobis accidunt, malum ſit, aut tale,

Tameſi forte nón ſolo.

a Scotus in 1. diſt. 39. qu. unica. parag. Viſo de contingentia ita Richard. Cajet. Vaſq.

b Hoc fuſe & erudite probat Theophilus Raynaudus in Theolog. Nat. diſt. 8. quæſt. 2. art. 4 mihi p. 947.

c Iacob. Granadus in 1. partem Divi Thomæ ton. 2. diſp 3. per 6. ſectiones mihi pag 420. Et ſermo eſt de rebus in quibus non abitur in infinitum.

d Baſ. hom. 8. ex var. quod Deus non eſt auctor malorum.

tale, ut melius illo excogitare queamus. *a* In eandem omnino ſententiam Damaſcenus concedens: Omnia, inquit, quæ Dei providentia fiunt, pulcherrime ac diviniſſime fieri neceſſe eſt, atque ita denique ut meliori modo exiſtere prorſus nequeant. *b* Præ omnibus audiendus hic Auguſtinus: Iuſtitia, inquit ille, veri & ſummi Dei factum eſt, ut non modo ſint omnia, ſed etiam ſic ſint, ut omnino melius eſſe non poſſint.

a Damaſc. lib. 2. de fide ca. 29.

b Aug. tom. 1. lib. de quantitate animæ ca. 33. med. fere.

Quid clarius? rationem audi: *c* Quicquid enim, inquit, vera ratione tibi melius occurrerit, hoc ſcias feciſſe Deum tanquam bonorum omnium conditorem. Neque enim tu potes aliquid melius in creatura cogitare, quod creaturæ artificem fugerit.

c Idem tom. 1. l. 3. de libero arbitrio. c. 5. poſt init.

VIII. Qua ratione autem Deus omnia quæ fiunt, fieri velit, peccata vero fieri permittat, exemplum ponimus hujuſcemodi. Iuſſit olim Summus Pontifex, Iulius II. ut Michael Angelus inter pictores celeberrimus extremum Orbis judicium pingeret. Pictor operi manus admovit, ſed pro affectu quem in ſacros proceres non benignum geſſit, præſules etiam & purpuratos Patres in inferorum flammis collocavit. Pictorem ſuum ſæpius acceſſit Pontifex, neque neſciit artificioſam hominis temeritatem, & quamvis eam minime probarit, certa tamen ex cauſſa

diſſimulavit videre, illud ſecum cogitans: Modo finiat opus, mox in carcere penicilli ſui errores ſentiet, pane ſolo & fonte cœnaturus. Hîc certe Pontifex ſupremi judicis tribunal pingi voluit, idque in emolumentum ſpectantium non in contemptum cujuſquam aut injuriam, eam tamen ob certos fines ſciens volenſque non impediit: Ita Deus æternitati nos vult pingere, & opera edere immortalia; at nos affectu & manu exerrantibus, jam hos jam illos in Orco ſtatuimus, hoc eſt, varie injurii ſumus in eos quos nobis hoſtes arbitramur. Sed & alia plurima in opere faciendo delinquimus. Nihilominus pictura rerum in Orbe diverſiſſimarum elaboratur. Eſt enim mirabilis rerum omnium connexio, ſeries atque concinnitas, ut ſingula quæ ſeorſum deformia, aut certe minus pulchra viderentur, ceteris adjuncta, ſint longe pulchriora. Deus autem moræ patientiſſimus expectat, dum omnis pictura hæc finiatur, errores noſtros plurimos, tanquam ſi non videat, diſſimulat juſtiſſimis de cauſſis. Tandem ſupremo Mundi die patebit, quid quiſque dignum æternitate pinxerit, quid in pictura errarit. Sicut ergo Pontifex, aut Regum quiſpiam certum quid ac deſtinatum vult pingi, pictoris autem arbitrium non turbat, errores etiam permittit, ob cauſſas ſibi

notas:

notas: ita Deus omnia quæ fiunt, vult fieri, peccatum vero permittit, ſed permittit ſciens & volens, cum illud impedire poſſit. Ita rex David Ioabo belli duce eſt uſus, cujus flagitia minime probavit, tametſi diu diſſimulavit. Neque ullus hîc objecerit: Quare homo cogitur impedire peccatum quando poteſt, & Deus non cogitur, qui ſemper id poteſt? Nam præterquam quod Deus ſit Dominus & moderator omnium intentus bono communi, nos mancipia & ſervi; illud etiam accedit, quod Deus è peccato, re omnium peſſima, boni quod eliciat, quod homo non poteſt. Auguſtinus hoc ſummi opificis artificium admiratus: Ex omnibus, ait, conſiſtit univerſitatis admirabilis pulchritudo, in qua etiam illud quod malum dicitur, bene ordinatum, & loco ſuo poſitum, eminentius commendat bona, ut magis placeant, & laudabiliora ſint, dum comparantur malis.

Propter quod non eſt impedienda cauſſa particularis quin ſuo modo agat.

Aug. Enchi. cap. 10. & 11.

IX. Sed objicias primo: Bona ſint omnia, ſint omnia optima quæ Deus vult, ſed certe non mihi ſunt. Audaciſſime mortalium, quid hic ais? *Æqualiter cura eſt Deo de omnibus.* Ita te, ita me, ita ſingulos curat providentiſſimus Deus, ſicut univerſos, neque tantum quod melius, ſed quod optimum eſt ſemper, & tibi, & mihi & ſingulis, & omnibus vult, & quod vult exequitur efficaciſſime. Gregorius

Sap. cap 6. verſ. 8.

rius pulcherrime: Sic, inquit, intendit omnibus, ut adſit ſingulis; ſic adeſt ſingulis, ut ſimul omnibus nunquam deſit: ſic ſumma regit, ut ima non deſerat; ſic imis præſens eſt, ut à ſuperioribus non recedat. *Cura eſt Deo de omnibus.* De filiis, ſeu chariſſimis Dei amicis res certa & evidens: ſed nec circa damnandos alium ſe gerit: pater eſt, nutritor eſt, defenſor eſt uſque ad ultimum vitæ momentum: hic demum judex, punitor, hic vindex eſt tam obſtinatæ in ſe perfidiæ.

Greg. lib. 16. moral. cap. 5. med.

Objicias ſecundo: Et quomodo tantam Dei providentiam ac curam tot ſequuntur inconvenientia, ut miti vocabulo utar, fiunt hîc illic abſurdorum abſurdiſſima quæque. Vti Deum dicere dormientem nolim, ſic ad minuta quævis vigilantem affirmare, num bene auſim? O te oviculam, ſed profecto malam! quamvis crediderim hic te alienam gerere perſonam. Vtique Deus vigilat ad quælibet vel minutiſſima. Ioannes Damaſcenus tuo ſtupori aptiſſime reſpondens: Deus, ait, nonnunquam aliquid abſurdi & præpoſteri fieri permittit, ut per eam actionem quæ abſurditatis ſpeciem habet, magnum aliquid & admirabile conficiatur, quemadmodum per crucem hominibus ſalutem comparavit. Num hæc negabis vera? Ergo Deus

Damaſc. l. 2. de Fide ca. 29.

Deus non quidem peccata vult, ſed efficaciter permittit, ſeu permittere vult, & inde proventus elicit utiliſſimos ſibique maxime glorioſos. Auguſtinus perſpicue id aſſerens: Propterea, inquit, divinæ Providentiæ etiam iſta diſpoſitio tribuenda eſt: non quia ipſa peccatores facit, ſed quia ipſa ordinat cum peccaverint. Quare licet homini ſecundum ſe ſpectato melius eſſet non peccaſſe; ſi tamen tota ſeries naturæ & gratiæ attendatur, multo fuit melius à Deo peccatum permitti. Notum Eccleſiæ teſtimonium: Felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem. Hæc de divina voluntate tam cognoſcenda quam amplectenda. Utinam humana gens, vel hac una in re cæcutire deſinat, & divinam voluntatem, quam facile poteſt agnoſcere, velit etiam prompte amplecti.

Aug. in Pſ. 7. poſt med.

Eccleſiæ auctoritas. Et hinc Theologorum conſtans aſſertio eſt hæc; Deus omnes effectus veros & reales quarumlibet cauſſarum ſecundarum, adeoque omnes actiones noſtras liberas, etiam malas qua entia ſunt, ſicut & ipſam peccati cujuſlibet permiſſionem; atque etiam mala ſolius pœnæ, ab æterno, adeoque prius tempore quam fiant, etiam in particulari aliquo modo prædefinivit ac præordinavit. P. Adamus Tanner tom.1. Theol. diſp.2. Dub.7. n.7.

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

HOminis ad divinam voluntatem conformati exactiſſimum exemplar fuit rex David. Teſtis omni exceptione vere
Actor. ca. 13. ver. 23. *major, Deus ipſe: Inveni, ait, David filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.*

Heliotropium, minoribus ſui ſimilibus fœcundum floribus, repræſentat maxima virtutum incrementa, quæ ex hac una ad Dei voluntatem conformatione proveniunt, quam virtutum omnium parentem recte appellaro.

Duo corda, Dei ac hominis, eo ſe nexu complectuntur, ut cor unum videri poſſit. Verba in corde divino ſunt, Accipe, Redde, Fuge. *Accipe beneficium, Redde gratias, Fuge quicquid divinæ voluntati adverſatur. Cor humanum jure reſpondeat:* Quod vult Deus, *id ſcilicet & ego volo. Hinc amœniſſimum è paradiſo ſertum, utrumque cor cingit. Hinc gladius mœroris & doloris excutitur; hinc corolla è roſis fugaciſſimæ voluptatis texta defluit. Aliger è cælo felicitatis æternæ fauſtiſſimum fert nuntium, quo homo divinæ voluntati devotus ad immortalitatem invitatur. Non poteſt eſſe miſer, quem tam beatus vocat nuntius.*

LIBER

EMOLVMENTA.

Mirificauit omnes voluntates meas.
Pſalm. 15. V. 2.

LIBER TERTIUS
DE
HVMANÆ VOLUNTATIS
ad divinam conformatæ
EMOLVMENTIS.

Caput I.

Quantam animo tranquillitatem conciliet humanæ voluntatis ad divinam Conformatio.

DIximus, qua ratione divinam voluntatem noſſe, qua noſtram illi jungere poſſimus. Nunc porro dicendum, quid emolumenti proveniat, ſi humana divinæ ſemper ſit conjunctiſſima.

I. Tam liberalis eſt Deus divitiarum & donorum, ut non tantum æternis nos deliciis beare ſtatuerit, ſed diem æternitatis velut præoccupans, quo nos ad omnia paratiores promptioreſque reddat, è menſa ſua mittit cæleſtis convivii promulſidem, jubetque libare ſaltem æternæ felicitatis guſtulum. Ita nec in fœtenti hujus mortalitatis noſocomio deeſt magnæ illius æternæque cœnæ velut antecœna. Etiam in hoc Orbe inferiore quies eſt aliqua, ſunt etiam hîc ſolatia è cælo miſſa. Neque hîc impendiis magnis res agitur, ſola opus voluntate ad divinam conformata.

In rupe Taboreja vix guttulam gu-
ſtarat Petrus cæleſtis beatitudinis. &
mox: Bonum eſt, exclamat, nos hic Marc.
eſſe, imo jam ebrius videri poterat cap 9.
ab hoc nectare, *non enim ſciebat quid* verſ.4. & 5.
diceret. O Petre, præproperum eſt,
hic nectar & ambroſiam expectare:
loco meliore dabuntur iſta, ſed non-
dum.

Angelus ille Apocalypticus Ioan- Apoc.
nes: Factum eſt, inquit, ſilentium in cap 8. verſ.1.
cœlo, quaſi media hora. Quies ali-
qua deſignatur, beato Gregorio in-
terprete, quam hic aſſequuntur, qui
divinam voluntatem exequi perin-
de, ut in cœlo, deſiderant, eaque ra-
tione velut in cæli veſtibulo degunt.
En anhelans David: Et volabo, in- Pſ. 54.
quit, & requieſcam. Quo volatus iſte? verſ.7.
utique ad divinæ voluntatis ſuaviſſi-
mam contemplationem, eo quiſquis
pertigerit, jam demum reſpirare in-
cipit & jucundiſſime quieſcere. Ni-
hil enim ardentioribus votis expetit,
quam hoc unum: Fiat voluntas tua,
ſicut in cælo, & in terra. Inter ea cer-
te quæ maximam animo pacem &
tranquillitatē conciliant, primarium
hoc numeratur: Omnibus votis con- Thom.
tendere atq; aſpirare ad conſtans di- aKem.
vinæ voluntatis obſequium. Ita op- lib 3.
timus ille ſcriptor præcipiens; Opta, Imit.
inquit, ſemper & ora, ut voluntas Chriſt. ca. 23.
Dei integre in te fiat. Ecce tàlis ho- plura l. 3. ca.
mo ingreditur fines pacis & quietis. 18. nu-
Quiſquis mer. 2.

Quiſquis igitur cum ſanctiſſimo rege illo volare cupit & quieſcere, hic profectò alis evehi in altum poteſt, & patrare admiranda.

Cæſarius Heiſterbacens. lib. 10. mirac cap. 6. vixit ante CCCC annos

II. Optimæ fidei ſcriptor commemorat de viro religioſo, cujus veſtes vel ſolummodo tactæ valetudinem multis reſtituebant, hinc ille apud ægros venerationi, apud ſuos admirationi eſſe cœpit, cum tamen nulla in eo virtus ſingulariter ſplendeſceret, vitam enim agebat pro more ceterorum in cœnobio, nec ullis inſolitis rigoribus ſeſe macerabat; hoc unum ſtudioſiſſime cavere ſolitus, ne quid aliud unquam vellet quam Deus. Cum itaque ſine pharmacis mederetur ſæpius, rogatus à cœnobiarcha ejus rei cauſſam: Mirari ſeipſum, ajebat, & pudore ob id affici, cum ceteros jejuniis & precibus vix æquet, nedum ſuperet. Ita eſt, inquit cœnobiarcha, te hominem lætum eſſe, non neſcimus, cetera non ſuſpiciendum præ aliis. Simul in omnia preſſius inquirere, & multa ſciſcitari cœpit antiſtes, ac animi arcanum reſerari cupere. Hîc vir ille religioſus: Eam, inquit, mihi gratiam à Deo factam jure commemini, quod ad divinam voluntatem ita me conformarim, ut adverſo Deo nil unquam movere velim. Neque vero etiam metuo res unquam fore tam turbidas, ut animo cadere, aut conqueri lubeat: ſed nec ulli, puto,

to, tam proſperi ſucceſſus mihi ſic blandientur, ut ob eos ſingulari me patiar gaudio compleri. Nam omnia ſine diſcrimine de manu Dei accipio, neque poſtulo ut ea quæ fiunt, arbitratu meo fiant, ſed ita fieri quæque volo ut fiunt. Ita nihil me voluptate, nihil mœrore afficit. nihil me turbat, ſed nec beat quidquam, niſi ſola, niſi una atque unica Dei voluntas. Ideo in omnibus omnino precibus, hoc unice flagito, ut divina voluntas in me ſemper, rebuſque creatis omnibus quam integerrime perficiatur. Miratus hæc vehementer antiſtes: Et amabo te, inquit, expone ſodes, quis tibi nuper ſenſus, an non una nobiſcum acerbe ferebas, cum nefarius homo ignem ſubjecit noſtris ædibus, cum ſtabulum & horreum, tam multum frumenti & pecoris combuſtum, damno pæne irreparabili? Ad quæ cœnobita: Hoc, inquit, ſcias velim, Pater reverende, nihil inde mœroris me contraxiſſe. Nam in more poſitum habeo, pro his talibus Deo gratias agere, cum certiſſimus ſim, quicquid rerum fit, divina permittente Providentia fieri, idque omne in noſtrum emolumentum. Ideo curæ mihi non eſt, modicum an multum habeamus ſuſtentandæ vitæ: Deo fido, qui quemvis noſtrûm æque fruſtulo panis poterit nutrire, ac pane integro. Ita lætus dego & alacer. Hîc Cœnobiarcha

multa contradicere, & variis quæſtionibus hominem urgere, ut ſic ſuaviter exprimeret latentes animi ſenſus. Poſt varia: Quin imo, ait iſte, per quotidianam mei oblationem divinæ voluntati, eo deveni, ut ſi præſcirem ego, ad inferos me dejiciendum decreto immutabili, Deo tamen refractarius eſſe nollem, modo ſimul liceret ſcire, ſic Deo viſum eſſe, ita Deum velle: imo etiam ſi oratione Dominica vel ſemel pronunciata divinum illud decretum reſcindere poteſtas eſſet, ſane id audere non vellem, ſed potius geminas has Deo preces admoverem, ut æquiſſimam ſanctiſſimamque voluntatem ſuam in me pergeret exſequi, &, ut hanc unam mihi gratiam faceret, qua vetarer tota æternitate, divinæ voluntati quidquam contrarium cogitare. Cohorruit ad has voces Cœnobiarcha, & pæne in lapidem ſtetit, oborto utrimque ſilentio. Demum: Ito, inquit, ito mi Pater, & propoſiti hujus tenaciſſimus maneto. Cælum extra cælum reperiſti, & hoc interpreteris gratiam pauciſſimis factam. Raræ immunitatis eſt à nemine turbari, à nemine lædi poſſe. Arcem quietiſſimam habitat, quiſquis ſe totum ad divinam voluntatem conformat.

III. Ita cœnobitam ſuum à ſe dimiſit antiſtes, ipſe alto ſtupore defixus, hæc ſecum cœpit ratiocinari, &:

Iam mihi liquet, ait, unde huic viro, quem hominem ridiculum cenſebant, illa medendi gratia ſit. Hæc tanta cum divina voluntate conjunctio, ad hoc faſtigii ſuos evehit. Et quî poſſit Deus hunc talem hominem æternis flammis addicere? repugnat id infinitæ bonitati. Et ſane fateri cogor, nec longum eſſe, nec difficile iter, ad hoc culmen ſolidiſſimæ Tranquillitatis: neque enim hîc opus inuſitata vitæ ſeveritate, non crebris jejuniis, non prolixis vigiliis certandum, omne hoc negotium peragit unicum generoſum *velle*, ſed hoc *velle* quotidie inſtaurandum, firmeque ſtatuendum, contra divinam voluntatem prudenter nil unquam admittere. Ita enim, inquit Chryſoſtomus, *velle* efficit poſſe, uti *nolle* efficit non poſſe. Magna vis eſt voluntatis, quæ efficit nos poſſe quod volumus, & non poſſe illa quæ nolumus. Chryſ. ſer. de Zach. nne tomi ſecundi.

Quod ſi quis mane ita ſe Deo committat: O Dominus meus & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: hodie ſciens prudenſque contra tuam voluntatem nil agam: is tamen eodem hoc die aut vetitam ganeam, aut infame proſtibulum ſubeat, aut aliis ad vitia occaſionibus temere ſeſe indulgeat, hic quidem homo cum Deo ludere, & altera panem, hac vero manu ſcorpionem porrigere cenſendus eſt. Ita prorſus

ſus divinæ voluntati ſubjectiſſimum ſe quidem polliceri, nihilominus aliorum opibus, aut famæ nominique inſidias ſtruere, invidiam in ſe ſponte admittere, ab ira non præveniri, ſed illam ultro accerſere, hoc jocari eſt cum Deo, & vitiorum moram impellere, atque oſtium aperire vix dum rogantibus admitti. Et quodnam hoc amoris ſymbolum? Amo te, ſed hunc à me colaphum accipe: aut: Non patiar me ſeparari à te, at cum occaſio invitat in rupis anguſto calle, quem verbis ante adeo demulſeram, jam manu dejicio in voraginem. At ſolemus pigerrimis nos vocibus defendere: *Non potui aliter*. His Chryſoſtomus reſpondens: Nec enim quiſquam, ait, poterit excuſari, quaſi voluerit, & non potuerit: cum conſtet eum idcirco non potuiſſe, quia noluit, ut nolens volentis exemplo damnetur, & volens, quia implevit quæ voluit, muneretur.

Chryſ. ſerm. de Zach.

IV. Illud ergo colloquium inter duos religioſos viros, captu difficile non eſt, & fateri cogimur, viam nemini obſtructam, ad illum Tranquillitatis apicem; ad hunc paradiſum nemini occluſum oſtium: quiſquis hoc unum poteſt, *Velle quod vult Deus* jam ingreſſus eſt; nullius aut ordinis aut ſexus, aut ætatis homines hinc arcentur. Verum duo præcipue in narrato colloquio capita ſunt inſtitutioni

tionis tam eximiæ, ut ea probe cepiſſe, ſit hîc palmam obtinuiſſe.

Primum: Altiſſime animo imbibere, quicquid fit, divina fieri providentia, quæ ad ſuum finem atque ad beatitudinem diſponit univerſa, prout ſecretiſſimo Dei judicio placuit ab omni ævo. Omnia certa, & in æternum dicta lege decurrunt. Pulchre de hoc Seneca: Cauſſa pendet ex cauſſa, inquit, privata ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum eſt: quia non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas: & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid ita indignamur, quid querimur? ad hoc parati ſumus. Utatur, ut vult, ſuis natura corporibus: nos læti ad omnia & fortes cogitemus, nihil perire de noſtro. Seneca de Provid. cap. 5.

Alterum: Facere quod in ſe eſt, cetera omnia divinæ Providentiæ liberaliſſima confidentia tranſcribere: ſorte ſua contentum vivere, de aliena non inquirere, nec ulli beatiorem invidere. Hæc ſunt quæ perducunt in propugnaculum Tranquillitatis inexpugnabile: hæc illa virtutum omnium panoplia eſt. Hanc vero nunquam induunt illi, qui caduca hæc amant, velut ſua & perpetua bona, qui ſe propter illa ſuſpici volunt.

qui divinæ Providentiæ non ſatis fidunt: hi ad leviſſimarum injuriarum motus collabuntur; jacent & mœrent, cum vanos & pueriles animos, omnis ſolidæ voluptatis ignaros, falſa & mobilia oblectamenta deſtituunt. At ille qui ſe lætis rebus non inflat, nec mutatis contrahit, divinæ de ſe Providentiæ pleniſſime fidit; adverſus utrumque ſtatum invictum animum tenet exploratæ firmitatis omnium virtutum panoplia munitus eſt. verbo: Vult, quod vult Deus.

Caput II.

Fierine poſſit, ut quis nunquam triſtetur, & an id arte illa impetrandum, qua noſtram divinæ voluntati conformamus.

Prov. c. 12. v. 21. SAlomon humanæ ſapientiæ pelagus, & magnum portentum, liberrime pronuntiavit: Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit. Loquitur ſapientiſſimus Rex de rebus fortuitis, quæ bonæ menti contra quam vult obveniunt, perinde ſi dicat: Mala voluntaria, uti ſunt peccata & noxæ, virum bonum utique ſollicitum habent & dolore afficiunt: at illa fortunæ ludibria, facultatum amiſſio, honoris jactura, valetudinis diſpendium, charorum funera virum

juſtum tam non affligant & angunt, ut hæc ſæpiſſime beneficii loco numeret, nec mala putet, ſed exercitium patientiæ credat, & pro iis, ut par eſt, Deo gratias agat. Nam bonæ menti calamitas omnis, occaſio eſt virtutis. Quapropter Hugo, illud (quicquid ei acciderit) acute expendens: Sicut accidens eſt, inquit, auctore philoſopho, quod adeſt & abeſt præter ſubjecti corruptionem: ita præſens tribulatio, & ærumna adeſt, & abeſt præter juſti contriſtationem, & conturbationem.

Ceterum, quod erecto ac hilari animo vir juſtus exteriora quævis mala excipiat, Paulus locupletiſſimus teſtis: Repletus ſum, inquit, conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. Non in fame tantum aut ſiti, non in vinculis ſolum aut plagis; ſed in omnibus ærumnis & anguſtiis, *in omni tribulatione noſtra:* Neque levi tantum lætitia afficior, ſed, *repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio*, etiam cum virgis cædor, cum lapidibus inſternor, etiam cum naufragiis jactor. Turonenſis præſul Martinus à Severo Sulpitio tot annis nunquam iratus, nunquam mœſtus eſt viſus, ſed pacatus ſemper ſibique ſimilis. Ita ſane non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit. Chryſoſtomus omni calculo ſententiam hanc confirmans: Ni-

2. Cor. cap. 7. verſ. 4.

Chryſ. hom. 1. in ep. 2. ad Cor.

hil enim aliud, inquit, grave atque acerbum eſt, quam in Dei offenſionem incurrere. hoc ſublato, non afflictio, non inſidiæ, non aliud quidquam prudentem animum moleſtia afficere queat. Quin potius quemadmodum ſi exiguam ſcintillam in magnum pelagus injicias: eam protinus extinxeris: eodem modo moleſtia omnis quamlibet ingens, ſi in animum ſibi bene conſcium inciderit, confeſtim perit & evaneſcit. Hic idem oris aurei doctor, ut rem quaſi oculis explicatius ſubjiceret, mentem cælo conferens. Cælum, inquit, altius eſt imbribus ac pluviis. Cælum quidem cum nubibus obducitur, pati putatur, ſed nihil patitur: Sic & nos etiamſi putamur pati, nihil patimur, id eſt, triſtitia quaſi nubilis obduci putamur, ſed non triſtamur. Sed demus humanæ imbecillitati doloris aliquid & mœſtitiæ, ſed quale hoc aut quantum? Ambroſius: Eſto, inquit, in illis, hoc eſt in laboribus, aliquid acerbitatis. Quem virtus animi non abſcondit dolorem? Neque enim profundum mare negaverim, quia vadoſa ſunt littora; neque cælum lucidum, quia interdum obtegitur nubibus; neque terram fœcundam, quia aliquibus locis jejuna glarea eſt; aut lætas ſegetes, quia intermixtam ſolent habere ſterilem avenam. Similiter puta beatæ meſſem conſcientiæ interpellat

Ambr. l. 3. de offic. cap. 5.

lari aliquo acerbo dolore, tamen manipulis vitæ beatæ, ſi quid forte accidit adverſi atque amaritudinis, tanquam ſterilis avena abſconditur, aut tanquam lolii amaritudo frumenti ſuavitate obducitur. Ergo, non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit. ſentiet triſtitiam, non conſentiet; tegetur nubibus cælum, non ſubvertetur; lolium miſcebit ſe tritico, ſed non nocebit. Non ſentire mala ſua, non eſt hominis; at non ferre, non eſt viri.

I. Neque ſolum Chriſtiana ſapientia hoc capit: priſcis etiam hoc animi robur non ignotum. Vere cecinit Venuſinus vates: Horat. lib. 3. carm. Ode 3.

Iuſtum & tenacem propoſiti virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida:
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Suſque deque ferantur omnia, cælum ruat, ſubruente hac mole cor Deo fiſum non trepidabit. Ampliſſimæ promiſſiones ſunt quæ cor iſtud præmuniant, Deus proclamans: Nolite, inquit, tangere Chriſtos meos, quos ego gratiæ meæ oleo inunxi. Et vere: Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum malitiæ. Zacharias: Qui tetigerit vos,

Pſalm. 104. v. 15.
Sap. cap. 3. verſ. 1.
Zach. cap 2. v. 8. Vide Nicolaum Serarium in hunc locum.

1. Ioh. cap 5. v.18. vos, tangit pupillam oculi mei. Ioannes: Scimus, inquit, quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat (violando charitatem letali noxa) ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum, ea ſcilicet vi qua poſſit vincere.

Aſſyrius Rex Sennacherib omnes Iudææ civitates expugnavit. Hieroſolyma non potuit, imo nec obſedit, imo nec quidem vidit. Diſerte affirmat Iſaias: Hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum, non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem. Ita prorſus vir juſtus, cujus lex voluntas Dei, vndique inexpugnabilis eſt, *non contriſtat eum quicquid ei accidat*, licet omnia membra torqueat dolor, licet paupertas urat, licet mille premant ærumnæ, ille tamen erecto celſoque animo Deum arctiſſime ſtringit, & etiam tunc ad divinam voluntatem ſeſe conformat ex toto. Et quippeni hoc poſſit? libera habet charitatis brachia, nullis unquam, ſi nolit, catenis vincienda; æternis amplexibus, modo velit, inhæſura divinæ voluntati.

Eſa. ca. 37. v. 33.

Memorant virum eruditione ac virtute magnum, ubi res in maxima eſſet difficultate, ſolitum dicere: *Salve amaritudo amariſſima, omnis gratiæ benedictioniſque plena.* Quid hoc aliud quam

quam cum Socrate philoſopho cicutam haurire ridendo? Melius dixero: Quid hoc aliud quam cum Apoſtolo Andrea crucem amplecti vel eminus ſalutando? Hac certe ratione propter hortum, ut ajunt, ſalutamus & ſepem; & propter fructus, amamus & arborem.

II. Objicias: Hæc in ſcholis diſſerimus, aliter domi vivimus. Fames, infamia, bonorum jactura, morborum ſævitia neminem exhilarant, neque enim leniter iſta feriunt: ferrens ſit cujus hilaritatem non ſubruant hi arietes.

Da veniam, mi homo, videris ex familia eſſe amicorum Iobi, quibus ille Iob
in os: Conſolatores, inquit, oneroſi ca. 16.
omnes vos eſtis. Verboſi amici mei, v. 2.
ad Deum ſtillat oculus meus. Stillat, non nego, & hoc non voluptatis eſt; ſed ſtillat ad Deum, hoc ſolidi eſt gaudii. Deus non projiciet ſimpli- Idem
cem, nec porriget manum malignis. cap. 8. v. 20.
Donec impleatur riſu os tuum, & la- & 21.
bia tua jubilo. Ecquid vultis? Manus Domini tetigit me. Ab hac manu feriri, beatius eſt, quam à quavis alia mulceri. Hæc Domini manus perſanat vel ſolo tactu; feriendo, non morbum, ſed ſalutẽ; non mortem adfert, ſed vitam. Hæc amicis ſuis Iobus, hæc & ego tibi. Simul etiã quæro: Si quis ferrea chirotheca te cædat, & ſanguinem eliciat, nunquid in jus ambula-

re coges chirothecam? manus fecit. nunquid manum ad tribunal rapies? homo te læſit? ita Deus manum qua ferit, chirotheca, tegit, jam ſcortea, jam lignea, jam & ferrea; modo fame punit, modo infamia, nunc illum in te hominem immittit, nunc alium, quandoque per cognatos, per domeſticos, per fratres te caſtigat. Quid jam tibi vis? eadem Dei manus eſt, idem Deus qui ferit, ſed aliter atque aliter, per alios atque alios te cædit. Quid tu jam blateras, homo? Ille nebulo mihi hanc invidiam conflavit; trifurcifer iſte in has anguſtias me conjecit; hic tenebrío & gratiam mihi & pecuniam ſubduxit. Quid quæſo hîc ais, inſane? quid contra chirothecam litigas? manum attende, Deum aſpice percutientem, Deus hæc tibi omnia fecit. Non recordaris, cujus te ſupra monuerim? ſiluiſſe, imo & obmutuiſſe ſanctiſſimum regem, hoc unum cogitando:
Eccleſ. cap. 7. v. 15. *Quoniam tu feciſti.* Eccleſiaſtes de bona malaque die differens: Sicut enim hanc, inquit, ſic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas querimonias. Cur igitur non Deo id ſaltem laudis tribuimus, quod chirurgo, qui ubi ſcalpello dextre vomicam rupit: Optime (dicimus) mi magiſter, ab hoc vulnere quod feciſti, ſanitatem ego ſpero. Medicum quoque laudamus, qui Theriacæ ſuæ viperam miſcet ſaluberrimo affectu:

affectu:in Deo cur improbemus,ſi ſuis pharmacis humanas noxas & injurias admiſceat? Hoc ſciamus, conſtare illi facti ſui rationem, etiam cum de ea nihil nobis conſtat. At interim in Deum occulte queruli muſſitamus: O Domine quam acerbe percutit manus tua, nimis valida tibi brachia ſunt ad verberandum. O Chriſtiane, ne Deum accuſa, nimis eum eſſe validum ad verberandum; tu nimis delicatus es ad tolerandum: ſi te libet tantum aura triſtior, ſi quis tibi ſaniem extracturus adſit, occidendum te putas. Iuſtus quaſi fundamentum ſempiternum: Iuſtus in æternum non commovebitur. Tandem ibi conſiſtit, ubi nil eum pellat, ubi nil terreat. Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit. Prov. cap. 10. v. 25. & 30.

III. Seneca ſuo Lucilio: Nolo, inquit, tibi unquam deeſſe lætitiam, volo illam tibi domi naſci: naſcetur, ſi modo intra teipſum ſit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt: leves ſunt: niſi tu forte judicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet eſſe alacer & fidens, & ſuper omnia erectus. Ita prorſus eſt: Animus ſit ſuper omnia erectus, ad Deum, à nutu & voluntate divina ſic pendens, ut illum nec extollant fortuita, nec frangant; & cui vera voluptas ſit, voluptatum contemptio. Hunc animum ita liberum, Seneca epiſt. 23. Seneca de beata vita cap. 4.

ita

ita interritum ac ſtabilem, extra turpem metum, extra cæcam libidinem, & fœdas cupiditates poſitum, cui unum bonum ſit Deus & voluntas divina, unum malum averſio à Deo & divina voluntate: hunc, inquam, animum non contriſtabit quicquid ei acciderit; hunc ita fundatum, neceſſe eſt, velit nolit, ſequatur hilaritas continua, & lætitia alta atque ex alto veniens. Reliqua gaudia aut turpia ſunt aut infirma & extra hominem. Atque hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfuſoriam voluptatem: & quodcunque invincticium gaudium eſt, fundamento caret: Aliter plane in viri juſti gaudio eſt. Nam Seneca teſte, illud ex ſe ortum, fidele firmumque eſt, & creſcit, & ad extremum uſque perſequitur. Obſerva (ad extremum uſque perſequitur) quod vel ipſi rationi clarum, ſola enim virtus præſtat gaudium *Perpetuum*, ſecurum: etiam ſi quid obſtat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt. Nam revera talis eſt animus divinæ voluntati affixus, qualis Mundi ſtatus ſuper Lunam:

Epiſt. 28. & 98.

Luca.

Perpetuum nulla temeratus nube ſerenum.

Siquidem illa pars Mundi ſuperior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec ver-

verſatur in turbinem; omni tumultu caret. Eodem modo animus divinæ voluntati conſtanter inhærens, quietus, & in ſtatione tranquilla collocatus, modeſtus, & compoſitus eſt: non contriſtabit illum, quicquid acciderit. Neque vero Hilaria & Saturnalia ſemper agitabit, aut Bacchanalia vivet vir ille juſtus: placidum & occultum illud gaudium eſt, & cum gravitate, imo ſeveritate conjunctum. Neque enim aliud eſt, quam interior quies, & pax, & concordia animi, & magnitudo cum manſuetudine. Quæ malis aut ſtultis abſunt: ubi cupiditates ipſæ ſibi obſtrepunt aut pugnant, & ſemper in eorum animis velut legiones & caſtra fœdarum, aut acerbarum cogitationum. Mens bona & divinæ voluntati in omnibus obſecundans, nunquam malis ſuis ingemiſcit, fortuita hæc deſpicit, quicquid accidat, boni conſulit, in bonum vertit, nunquam Deo queritur. Hæc illa eſt quies mentis in tuto collocatæ & ſublimitas; hoc illud ex notitia divinæ voluntatis & obſequentia gaudium tam grande & immotum, ut non contriſtet juſtum, quicquid ei acciderit. Prov. Nam quod Sapientia in Sacris loquitur, idem voluntas divina pollicetur: Qui me audierit, habitabit cum fiducia, & requieſcet abſque timore, ab omni malo. Christianus Doctor hæc conſignet Ambroſius: Non frangitur ſapiens

Prov. cap. 1. v. ult. Interpret. ſeptua.

Ambr. l. 1. de Iacob. cap. 8.

piens doloribus corporis, nec vexatur incommodis;ſed etiam in *Ærumnis Beatus* manet. Quia non in delectatione corporis vitæ beatitudo, ſed in conſcientia pura ab omni labe.

IV. Itaque ſentit ærumnas vir juſtus, ſenſum enim hominis nulla exuit virtus: ſed non timet, & invictus dolores ſuos ex alto ſpectat.
Seneca lib de provid. cap. 2. Clariſſime Romanus Sapiens: Nihil, inquit, accidere bono viro, mali poteſt. Quaſi reſpondeat. Adverſi aliquid fateor: nihil mali.& in eo tu erras. Quemadmodum tot flumina non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem: ita adverſarum impetus rerum, viri fortis non vertit animum. Manet in ſtatu, & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit. Eſt enim omnibus externis potentior: nec hoc dico, non ſentit illa: ſed vincit, & alioquin quietus placiduſque contra incurrentia attollitur. Omnia
Pſa. 22. verſ. 5. adverſa, exercitationes putat. Talis profecto Iobus; talis rex David. Nam etſi ambulavero, inquit, in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Si Deus pro
Rom. cap. 8. v. 31. nobis,. quis contra nos? Si Deus pro me ajebat Paulinus, tunc etiam aranearum telæ inſtar triplicis muri mihi erunt: ſi contra me Deus, tunc ipſum hoc ſubtiliſſimum textum plus impedire poterit quam ullus murus. Ita Felix Nolanus presbyter, cum ido-

Idololatris impia ſacra objectaſſet, facto in ſe impetu, in duorum parietum anguſtias ſe abdidit, qui aditus cum præpanſis repente aranearum telis obductus videretur, nemini recentis latebræ ſuſpicionem reliquit.

Vere, Clamarunt juſti & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Orbi hoc faſſus David: Exquiſivi Dominum, inquit, & exaudivit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Ergo, Benedictus Deus,qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt. Non contriſtabit juſtum, quicquid demum accidat. Nam uti pupillam Chriſti tangere nemo poterat,niſi is à quo Chriſtus eam voluiſſet tangi, ita homini probo certiſſimum, nec pilum ſibi poſſe ſubtrahi, ni Deus id velit.Quod ſi Deo placere quid ſcierit, mox adeſt & exclamat: Fiat voluntas tua,ſicut in cælo & in terra: non contriſtabit me, quicquid à divina voluntate obtigerit. Ideo Iſaias vates velut nuncios emittit ad omnes probæ mentis homines, & dici eis imperat: Dicite juſto, inquit, *Quoniam bene*,

Pſa.33. v.18.

2.Cor. cap.1. verſ 4.

Iſaias cap.3. v.10.

Verum,ó mi Iſaia, viro huic chariſſima uxor mortua eſt. Nihilominus, inquit, dicite illi, *Quoniam bene*. At do-

mus illi combuſta eſt: Idem hoc illi dicite, *Quoniam bene.* At officio & omni gratia privatus eſt: *Quoniam bene.* Sed magnam fecit jacturam honoris. *Necdum male.* At jam omnium liberorum funera ſpectavit: Dicite illi non minus: *Quoniam bene.* At maximam pecuniæ ſummam perdidit: *Quoniam bene*, nam ipſe periiſſet, ni prius ipſius pecunia.

Gen. ca. 28. v. 12. & 13. Iacob ſub dio dormiit, terra ei in cubile, ſaxum in cervical fuit: rigidus ſomnus, fateor, ſed vidit huc illuc euntes & redeuntes Angelos, & Deum ſcalarum capiti acclinem. Multis omnia videntur ſaxea, ſciunt tamen circa ſe vigilare in ſomnes Angelos, & Deum ærumnarum ſuarum aſſiduum ſpectatorem reſpiciunt, ideo contriſtat illos quicquid eis accidit. Prov. c. 28. verſ. 1. Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit.

Panormitan in vita Alph. Alphonſus, ille Neapolis & Aragoniæ Magnus Rex, qui jam ſenex Livium & Cæſarem quotidie legit, epiſtolas Senecæ in Hiſpanicum idioma tranſtulit, & ne putes, Lector, in profanis ſolum ſcriptoribus cum ſtudioſe volutatum, hic vir hic eſt, qui tota Biblia, vetus & novum Teſtamentum una cum commentariis decies quater, non obiter; ſed preſſo veſtigio evolvit: hic, inquam, Rex virtute & eruditione tantus, inter tot alia, divinum hoc documentum po-

ſteris reliquit. Siquidem interrogatus quemnam in hoc Orbe judicaret beatum, reſpondit: Hunc ego prorſus beatum judico in hac vita, qui ſeipſum Domino Deo ſumma pietate & affectu committit, & omnia quæ illi eveniunt,non aliter quam rem à Deo factam laudat, & acceptat. Non hoc oraculum dicamus, & vocem cælo lapſam? non verius, non ſanctius dixerit è cælo Angelus.

V. Heraclides Alexandrinus memorat veniſſe ſe ad Dorotheum ſexaginta annis in cavata rupe ſanctiſſime agentem. Ab hoc ad fontem miſſus hauriendæ aquæ, ſerpentem vidit innatantem puteo, & mox pedem retulit cum vacua hydria. Subridens Dorotheus, & hominem diutule intuitus, capite leniter concuſſo: Si Deus,inquit, diabolo permittat in omnes puteos dejicere viperas, tune omni potu abſtineas? Mox è ſpecu progreſſus ad fontem, hauſit aquam, cruce ſignavit & propinans Heraclidi: Vbi crux, inquit, ibi artes Satanæ jacent. Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit: Nec contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit. Heraclidis. paradiſus cap. 1.

Sed ut quæ hic verba ſunt, fiant opera,duplex hoc loco conſilium ſuppeditat Chryſoſtomus. Primum: Cum in corpore dolor diverſus urget, plerunq; fit ut alter præ altero non ſentiatur, ut qui læſum & ſuppurantem Chryſ. hom. 5 ad pop.

habet digitum, ſimul tamen è ſtomacho aut capite graviter laborat, de digito tacet, ſtomachi aut capitis dolorem queritur: Ita, inquit Chryſoſtomus, ſi te jactura pecuniæ aut honoris & famæ, aut alia quævis calamitas dolere jubeat, tu dolorem de peccatis excita & ingemiſce; cogita Chriſti ad columnam cæſi, per vias tracti, in crucem appenſi contumelias & cruciatus infandos, ſimul etiam noxis tuis ſupplicium deberi agnoſce. Hic dolor alterum ſentiri prohibebit, mitigabit certe ſi ſentiatur. Ideo
Matt. ca. 10. v. 28. Chriſtus: Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam. Vult Dominus timorem vinci timore, & illum ab iſto conſumi, ut non contriſtet juſtum quicquid ei acciderit.

Alterum: Emplaſtrum parti læſæ applicandum, non ſanæ, nec ei cui non congruit. Collyrium oculis medetur, non brachiis, catapotium ſtomacho recipiendum, non eo pes obligandus, malagma ulceri, non vicinæ parti imponendum: ita prorſus Triſtitia nec damno pecuniario, nec honoris diſpendio, nec morbo aut horum malorum ulli medetur. Mœrore te confice, omnia lacrimis imple, & ne hilum proficies; non pecuniam, non honorem, nec valetudinem luctu revoca-

vocabis, ſed damnum augebis & dolorem. Hujus rei cauſſa hæc: Triſtitia proprium remedium eſt peccati, hæc lues hoc antidoto curatur; hoc malagma huic ulceri applica; peccaſſe, triſtare, non numos perdidiſſe. Chryſoſtomus ſolertiſſime nos hujus commonefaciens: Mulctatus, inquit, eſt quiſpiam pecunia; triſtatus eſt, mulctam non emendavit. Filium quis amiſit; doluit, mortuum non reſuſcitavit. Flagellatus eſt quis; doluit, contumeliam non revocavit. In morbum quis incidit graviſſimum; doluit, morbum non ſuſtulit, ſed difficiliorem reddidit. Vides horum nulli prodeſſe triſtitiam? Peccavit quis; triſtatus eſt, peccatum delevit, diſſolvit debitum. Clariſſime Paulus: Contriſtati eſtis, inquit, ſecundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur. Ergo Triſtitia, & pharmacum, & venenum eſt; refert, qua ratione utaris illa. Ergo repeto millies: Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit.

Chryſ. hom 5. ad pop.

2. Cor. c. 7. v 9. & 10.

CAPUT III.

Humanæ voluntatis cum divina Conformitatem, Deo gratiſſimum eſſe ſacrificium.

POſt Agnum cæleſtem quotidie offerri ſolitum, voluntatis propriæ oblationem gratiſſimum Deo ſacrificium eſſe aſſerimus. Hieronymus ad Lucinium, optime diſtinguens: Aurum deponere, inquit, incipientium eſt non perfectorum: fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antiſthenes: ſeipſum offerre Deo, proprie Chriſtianorum eſt. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Et hoc unum unice Deus ambiens: Præbe, inquit, fili mi cor tuum mihi. Omnia dediſſe cenſeberis, ubi hoc dederis.

Hiero. ep. 28. ad Lucin & ep. 103 ad Paulin.

Prov. 23. v. 26.

I. Vt autem hæc cordis ſeu voluntatis oblatio Deo grata ſit, in gratia neceſſe ſit ille, qui hæc offert. Baſilius in illud ſacri carminis: Afferte Domino filii Dei, afferte filios arietum. Prius, inquit, ſis filius Dei, quam ea offeras quæ grata ſint Deo. Saltem dolere debes excidiſſe te gratia, & conari redire. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Præclariſſime Auguſtinus: Vellem, inquit, ut nihil aliud agerem, quam reddere me, cui me maxime debeo atque ita Dei fieri, quod ait Poëta ami-

Baſil. in Pſ. 28

amicum mancipium Domino. Ad hoc omnes alios exhortatus Auguſtinus: Conſtanter, inquit, Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Noli eſſe velle quaſi proprius, & in tua poteſtate, ſed ejus clementiſſimi & utiliſſimi Domini te ſervum eſſe profitere. Ita enim te ad ſe ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias. Idem alibi luculente hoc confirmans: Nihil, inquit, gratius ei poſſumus offerre, quam ut dicamus, quod dicitur in Iſaia, *Poſſide nos.* Sunt qui ceram voveant aut oleum ad concinnandas in templis lampades. Aliquot ſeſtertiorum ſunt hæc vota, ideo non optima nec perfecta. Alius abſtinentiam vovet à vino, aut liberalius largiri ſtipem conſtituit: pretioſum votum, non tamen omnium optimum, quid enim hic pauperes faciant? ergo melius reſtat. Non eligit Deus oleum tuum aut ceram tuam, ſed hoc quod redemit, animam tuam, hanc illi offer. Et ſi me interroges; quomodo animam meam, quam ipſe habet in ſua poteſtate, illi offeram? reſpondebo: moribus ſanctis, cogitationibus caſtis, operibus fructuoſis. Sic Anna ſuum Samuelem obtulit, ſic Ieſum beatiſſima Virgo: ſic Ioannes Baptiſta infans oblatus eſt: ita Gregorius Nazianzenus, ita Dominicus, Bonaventura, Bernardi-

Horat. lib. 2. ſat 7.
Aug. tom. 1. lib. de Quantitate animæ ca. 20.
Idem tom. 1. lib. 1. ſolilo. ca. 15.
Idem in Pſ. 131. init. & Serm. 3. de Nat. Dom.

nus, Bernardus, à parentibus oblati Deo, in viros ſanctiſſimos evaſerunt. Quod ſi tantopere profit offerri ab aliis, quantum proderit offerri à ſeipſo? quod integerrime Rex David executus: Voluntarie, inquit, ſacrificabo tibi.

Pſ. 53. verſ. 8.

Hoc ipſum mirifice placet cuique noſtrûm, ſi quis ſe nobis oblatione tam liberali devoveat. Socrati olim cum multa multi pro ſuis quiſque facultatibus offerrent, Æſchines pauper auditor. Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi poſſum invenio: & hoc uno modo pauperem me eſſe ſentio. Itaque dono tibi quod unum habeo, Me ipſum. Hoc munus rogo qualecunque eſt, boni conſulas, cogiteſque alios cum multum tibi darent, plus ſibi retinuiſſe. Cui Socrates: Quid ni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, niſi forte parvo te æſtimas? Habebo itaque curæ ut te meliorem tibi reddam quam accepi. Vicit Æſchines hoc munere Alcibiadis parem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum munificentiam. Vides quomodo animus invenit liberalitatis materiam, etiam inter anguſtias? Non quanti quæque ſint, ſed quali dentur animo, quam prona voluntate, perſpiciendum Multum dat Deo, imo dat omnia, qui quotidie ſe ſuamque voluntatem divinæ penitiſſime transſcribit. Et hoc diebus

Senec. lib. 1. de Benef. cap. 8.

diebus ſingulis non ſemel duntaxat iterumque faciendum, ſed ſæpius, ſed centies, & millies, tunc præſertim cum quis mutari ſe ſentit aut impugnari, cum quippiam ſucceſſu carere, aut feliciter ſuccedere animadvertit, tunc clamandum: O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: fiat voluntas tua. Hoc adverſis rebus patientiam, proſperis ſobrietatem & moderationem conciliat. Hoc, etſi omnia teterrime cadant, hominem afflictum retinet, ne in voces impias & impatientiam prolabatur, hoc meritum auget, hoc homini Deum mirifice propitiat, hoc ſcutum eſt adverſus omnem calamitatem.

II. Bernardus hoc omnibus perſuaſurus: Non habeo, inquit, niſi minuta duo, imo minutiſſima, corpus & animam, vel potius unum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto ſe totum me comparavit? Alioquin ſi illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri? Chryſoſtomus de beato Paulo quotidie ſeipſum offerente: Abel, inquit, obtulit ſacrificium, & inde laudatur: ſed ſi Pauli hoſtiam adducamus in medium, quam cælum à terra ſuperior erit.

Bern. ſerm. de Quadruplici debito, poſt med.

Chryſ. tom. 3. ad finem hom. I. de Laud. S. Pauli, poſt initium.

Non enim oves offerebat aut boves, ſed ſemetipſum per dies ſingulos dupliciter immolabat &c. Neque vero his tantum ſacrificiis contentus fuit, ſed quia ſeipſum conſecraverat Deo, etiam Orbem univerſum ſtuduit offerre. Hinc igneus iſte vir, à ſui ipſius oblatione tam alacer nullum fugiebat laborem, nulla horrebat pericula, ad omnia pro Deo ſuſtinenda paratiſſimus.

Vide Roſweid. de vitis Patrum l. 1. c. 12. & ſeq. uſque ad 20.

Ævo Deocletiani, Epictetus presbyter & Aſtion, religioſiſſimam vitam agentes in Oriente, à Latroniano Almiridenſium duce comprehenſi, in carcerem ducti ſunt. Hîc Epictetus: Si craſtino, inquit, nos judex in quæſtionem rapuerit, mi optime Aſtion, & de nomine, parentibus, patria interrogarit, hoc unum ei reſpondeamus: Chriſtiani ſumus: hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria. Quod ſi tormentis lacerari nos Deus voluerit, nil aliud in tormentis, niſi hoc unum dicamus: Domine Ieſu, tua voluntas ſemper in nobis fiat. Poſtero die ad tribunal medio foro apparatum evocantur è carcere. Latronianus pro tribunali ſedens, univerſo populo inſpectante, quærere inſtituit, unde domo, gente, patria eſſent. Ad quæ Epictetus: Chriſtiani ſumus, inquit, & parentibus editi Chriſtianis. Non hoc quæro, ait Latronianus, nomina veſtra edite; ſectæ veſtræ perſi-

perfidiam jam ante novi. Hîc iterum ſancti martyres: Chriſtiani ſumus, Chriſtum Ieſum adoramus; deteſtamur idola. His auditis, excandeſcens judex imperat deveſtitos immaniter cædi. Illi elatis in cælum oculis inter cruentas plagas exclamant: Domine Ieſu, tua voluntas fiat in nobis. Hîc Latronianus acerbe inſultans: Ubi eſt, inquit, defenſor ille veſter, cujus auxilium imploratis? veniat, & vos meis manibus ſubducat. Poſt quæ denuo ſancti martyres exclamant: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei noſtri in nobis. His vocibus in rabiem efferatus judex, in equuleum jubet attolli martyres, & ungulis ferreis atrociter laniari. Sed neque hîc aliæ voces extorqueri poterant, quam hæ ipſæ: Chriſtiani ſumus, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei noſtri in nobis. Iudex, ſic vinci, turpe ſibi ratus, ardentes faſces ſuſpenſis admoveri præcepit. Neque tamen jam aliæ voces auditæ quam ante: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. His perfuncti cruciatibus reducti ſunt in vincula. Spectata hac tragœdia Vigilantius, aſſeſſor judicis, poſtquam toties ingeminari audiiſſet illud: Chriſtiani ſumus, fiat voluntas Dei in nobis; in eam ſemet perſuaſionem adduxit, miræ virtutis incantamentum hoc eſſe, quod omnem doloris vim enervaret, & in ipſis ſuppli-

ciis ſupplicia ſentiri prohiberet. Hæc ipſa igitur verba, tanquam potentiſſimum carmen in omnem noxam, aſſidue repetere, nec aliud ſtans, ſedens, ambulans, domi, foris, cubitum ſecedens, aut toro ſurgens pronuntiare quam hoc ipſum, Chriſtiani ſumus, fiat voluntas Dei in nobis. Triduum ſic exegit, Deo ipſius velut infantis non mali miſereſcente. Quarta demum die, arcana vi motus in publicum proſiliit, & palam vociferari cœpit: Chriſtianus ego ſum, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei noſtri in nobis. Admiſſus in carcerem ad martyres, Chriſtianis ſacris imbutus eſt cum omni familia; qui ſuis doctoribus gratus eſſet, eos poſtmodum capite plexos ſepeliit. Proxima ab hac die Latroniamus Epictetum presbyterum & Aſtionem in conſpectum jubet produci, & jam vulpem induens: Num Diis, inquit, facitis? an etiamnum inſaniam veſtram perſeveratis? Cui Epictetus, Fruſtra es, Latroniane, Erebi monſtra non colimus: vitam nobis potius extorſeris quam mentem hanc. Diximus, & uſque millies ac millies dicemus: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. Hîc demum Latronianus velut leo irrugire, & ad ferales miniſtros: Mox, inquit, huc acetum & ſalem; faxo, ſentiant improbi ſe vulneratos eſſe. Et vos ne parcite,

cite; laceros artus aceto & ſale confricate. Verum nec voculam à prioribus mutarunt martyres: eadem utriuſque conſtantiſſima profeſſio: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. Sed ab his cruciatibus illæſi, denuo in carcerem contruſi ſunt, è quo poſt triginta demum dies educti, & ora ſaxis contuſi, atque fraxineis virgis crudeliſſime cæſi ſunt. Verum idem etiamnum clamabant ambo: Domine Deus noſter, tua voluntas fiat in nobis. Tandem in eos ſuprema ſententia dicta, ut extra urbem capite pœnas expenderent. Dum ducerentur, his ſeſe mutuis vocibus animarunt: Laudate nomen Domini, quia facta eſt voluntas Dei noſtri in nobis per omnia. Cum ad ſupplicii locum perveniſſent, ſuum illud ingenti voce proclamarunt: Benedictus es Domine Deus patrûm noſtrorum, & laudabilis, & ſuperexaltatus, eo quod non humana, ſed tua voluntas per omnia facta eſt in nobis. Iam jamque ſecuri erant feriendi, cum inter generoſiſſimos athletas nobile certamen ortum, uter gladium prior exciperet, altero alteri primas deferente honoris cauſſa. Hîc Epictetus vir ſexaginta annorum, & jam canis inſperſus, ætatis auctoritate uſus, cupere ſe dixit præmitti Aſtionem. neque diu refragatus Aſtion: O mi Pater, inquit, & ô ſacerdos Dei venerande,

rande, fiat voluntas Dei, & tua. Dixit, & anima Conditori commendata, caput amputandum præbuit. Epictetus pronum ſe abjiciens in Aſtionis cadaver, illudque arcte complexus, caput & ipſe dedit auferendum. Ita uterque ſanctiſſime finiit.

III. En ſpecula duo terſiſſima, in quibus mirifice relucet devotiſſima voluntas erga divinam voluntatem. Ita prorſus ſe quiſque comparet, ut quantumcunque dura experiatur, aſſidue tamen hoc ipſum ingeminet: Chriſtianus ſum, fiat in me voluntas Dei: Equidem iſta mihi difficillima, & toleratu graviſſima videntur, ſed fiat voluntas Dei: Equidem tam triſtia non expectabam, ſed fiat voluntas Dei: Equidem hic homo mecum iniquiſſime agit, ſed fiat in me voluntas Dei.

4. Reg. c. 10. v. 4 & 5. Dux militiæ fortiſſimus Iehu ſcripſit litteras, & miſit in Samariam ad optimates civitatis. At illi non diu morati, ſed quam primum ad Iehu legatos deſtinarunt, qui ſuo loco dicerent: Servi tui ſumus, quæcunque juſſeris faciemus, quæcunque tibi placent fac. Et quoties ad nos optimus Deus mittit litteras monetque variè, ſuamque nobis voluntatem proponit ſectandam? Quid jam ſinguli noſtrûm aliud renunciari jubeant quam hoc ipſum: Servi tui ſumus, quæcunque juſſeris faciemus, quæcunque

tibi placent, fac. Ideo beatus Antonius ſuis identidem ingerens: Si ſemper, ajebat, Dei manibus omnia commiſerimus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere.

Elias Thesbites cum Baalis ſacerdotibus contendebat, utra pars verum Deum coleret: Ad eam demum pactionem res venit ut pars illa vinceret, cujus hoſtiæ igne cælitus libarentur. Cumque ſacrificuli diu multumque clamaſſent, neque tamen ullum vel indicium igniculi à Baale ſubmiſſi ſe proderet, Elias omnes ſuæ victimæ partes perfundi præcepit aqua, & mox ignis cælo delapſus, omnem victimam conſumpſit. Quantum, obſecro, ubique laboris & fatigationis, quantum clamoris & perturbationis eſt apud plurimos Chriſtianorum? ſudatur & algetur, curritur & certatur, nulli parcitur induſtriæ, at enim plerunque deeſt ignis, vera in divinam voluntatem devotio. Raro & frigide precamur, Fiat voluntas tua Domine, fiat. Ita ſæpius & clamamus, & ſacrificamus, ſed fruſtra, quia ſacrificium nobiliſſimum, propriæ voluntatis oblationem non curamus. Ruffinus Aquil. n. 208.

Macarium olim duo quidam rogarunt, doceret ſe orare. Quibus ille: Non hîc opus, inquit, multa verborum copia, manus ad Deum crebrius pandendæ, clamandumque: Domine Pelagius libel. 12. n. 10.

Deus,

Deus, quomodo vis, & ſicut tibi placet, ita fiat. Siquidem ipſe novit quæ nobis expediant. Optimus orandi modus. Nam & Pachomius aſſidue precabatur, ut Domini voluntas in omnibus impleretur.

Salm. to. 10. tract. 11. mihi pa. 103. Narrat Alphonſus Salmero, fuiſſe hominem qui orationis loco, totum ordine alphabetum recitarit (utique perplexa neceſſitate preſſus) & hanc appoſuerit clauſulam: Domine; junge Tu litteras, & quod tibi magis placet, mihique magis expedit, largire.

Eſt ergo hæc humanæ voluntatis cum divina concordia, ex iis omnibus quæ quis Deo poteſt offerre, maximum, Deoque acceptiſſimum ſacrificium ac holocauſtum. In aliis enim omnibus ſua duntaxat, in hoc offert homo ſeipſum: in aliis ex parte ſolum ſeu temperantia, ſeu liberalitate, ſeu patientia, ſe donat; in hoc autem plane totum ſe dat, ut de ſe rebuſque ſuis divinum arbitrium diſponat; quo modo, & quando voluerit, nulla re ſibi nec minima reſervata vel excepta. Ac proinde quantum pars differt à toto, tantum differt & hoc ſacrificium à ceteris omnibus.

Hîc duo monuerim: Si te, mi homo, ſic totum divinæ voluntati devoveas, & velut teipſum tuamque voluntatem jugules, non te facti pœniteat;

teat, obſecro, ſeu bene ſit tibi, ſeu male; ne revoca quod ſtatuiſti. Infantum indolem noſti; cum læduntur, jam nolunt amplius illius eſſe qui læſit, ſed ſui. Antea ſi quæſiiſſes, *Cujus es?* Tuus, dixiſſent. At paululum offenſi, renuntiant huic amori & fœderi. Ne, quæſo te, cum Deo ſic agas, mi Chriſtiane: Etiamſi Deus te virgis cædat, etiamſi fuſte percutiat, etſi te vinciat & urat, etſi variis rerum anguſtiis te premat, tu tamen nihilominus aſſidue clama: Tuus ſum, ô mi Deus, tuus ſum; fiat voluntas tua.

Deinde, ſi in flagranti quopiam delicto ſeu Temulentiæ, ſeu Detractionis, ſive Luxuriæ, interrogeris, cujuſnam ſunt hæc membra quibus uteris? an non hæc Deo centies, an non millies oblata? & jam in contumeliam, deſpicatum, & graviſſimam injuriam Dei à te uſurpantur, Ebrietatis, Maledicentiæ, Libidinis inſtrumenta? Vide, quid agas, ô homo. Hoc non eſt ſervare fidem. En linguam, oculos, manus, corpus totum toties oblatum Deo, jam vendis Cacodæmoni? Vide qui agas; Deus non irridetur. Si deſeri nolis à Deo, denuo te ſanctiſſimæ illius voluntati ſubmitte, exequendo quicquid aut leges aut inſtinctus divini mandant. Tota Iſraëlis felicitas in eo erat, Deum ſe ſui ductorem in terras illas fertiles, Nube & Igne præeuntibus:

Gal. cap 6. verſ. 7.

Ita

Ita ſalus noſtra in eo vertitur, ut & præeuntem igneam legem Amoris, & opacam divini regiminis nubem ſequamur conſtanti greſſu, dum penetremus in terras illas mellis & lactis vere uberrimas: Ita ſequamur, quocunque duxerit voluntas divina.

Caput IV.

Omnem hominis perfectionem conſiſtere in Conformatione humanæ voluntatis ad divinam.

Omnes humanæ actiones pretium ſui habent à fine quem ſpectant: hinc illæ tam bonæ vel malæ, quam illarum finis eſt. At vero finem actionum noſtrarum nec meliorem, nec ſublimiorem reperiemus ullum voluntate divina, hoc eſt, ipſo Deo: Ergo nec meliores nec ſublimiores actiones ullæ ſunt, quam quæ proximæ huic fini. Hinc illud Baſilii Magni effatum, totam ſanctitatis ſummam in homine Chriſtiano eſſe, ut is rerum omnium qua grandium qua exilium cauſſas ad unum ſolumque Deum referat, & ſeſe in omnibus divinæ voluntati promptiſſime ſubjiciat. Hæc illa eſt ſanctis Patribus, & ſanctioris vitæ magiſtris toties ac tantopere commendata *Reſignatio*, quam vocant, principium omnis tranquillitatis, ut quæ hominem in

in Dei longe tutiſſima manu collocat, ita quidem ut homo jam nolit eſſe ſuus, ſed Dei, nec ſibi vivere, ſed Deo, & nihil non facere propter Deum, tam adverſis contentus quam proſperis. Hoc Deus adeo in amoribus & deliciis habet, ut Hebræum regem David, auguſtiſſimo titulo donans, appellarit Virum ſecundum cor ſuum, qui faciat omnes voluntates ſuas. Adeo enim rex ille affixum habebat cor divino cordi, ut ad omnes Dei nutus ſe promptum paratum ſiſteret. Hac omnino ratione plurimum quotidie promereri quis poteſt, ſi actiones illas omnes ex ſe nec vituperio nec laude dignas, uti ſunt, eſſe, bibere, deambulare, dormire &c: ad divinam referat voluntatem, neq; ideo edat aut bibat quod eſuriat aut ſitiat, ſed quod Deo id fieri placeat. Bos aut vacca dixerint: Edo quia eſurio, bibo quia ſitio, jaceo quia dormiturio; longe aliter loquendum homini, qui edere, bibere, ſtare, ſedere, dormire velle poteſt, non quia hoc ſibi ſuave ſit, ſed quia Deo probetur.

Act. ca. 11. v. 22.

I. Heliotropium, ut diximus, ſoli devotiſſimus flos, abeuntem ſolem intueri ſemper, omnibuſque horis cum eo verti ſolet & circumagi, etiam nubilo die. Hujus floris genium humana voluntas æmuletur, & divinam voluntatem velut ſuum ſolem intueatur aſſidue, diebus etiam

Supra lib. 2. cap 2

N nubi-

nubilis, rebus etiam turbulentis. In hoc ſane omnis vitæ ſanctitas conſiſtit, ut optime dixerit ille Theologus: Summa vitæ Chriſtianæ & virtutum omnium compendium eſt, Dei voluntati ſe in omnibus conformare, idem velle & idem nolle. Ita prorſus, ut quotieſcunque Deus quid jubet, promtiſſime pro ſe quiſque dicat: Ita Domine, hoc faciam. Quotieſcunque vetat aliquid: Ita Domine, hoc omittam. Bernardus: Summa humilitatis, inquit, in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ, ut dignum, ſubjecta ſit voluntati, ſicut ait Propheta: Nonne Deo ſubjecta erit anima mea? Omnia quidem Deo ut creatori ſubjecta, quoniam omnia ſerviunt illi, ſed ab homine rationis compote voluntariam exigit ſubjectionem.

Arias part. 1. de orat. ment. cap. 5.

Pſal. 118. v. 91.

Rem miriſſimam narrant publica monumenta de Ioſepho Anchieta. Fuit hoc ævo vir iſte novus in Braſilia Thaumaturgus. Anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, Ioſephus ad ſinum Ianuarienſem rediit. In reditu Canoam (navis genus eſt) conſcendit, una cum comite. Erat tunc æſtus ingens & moleſtus, malacia ſumma, nec auræ quidquam afflabat. Ægre hanc cæli gravitatem ferebat comes. Forte fortuna tunc arborem inſederant tres quatuorve grandiores aves, quas incolæ Quaracies

Sebaſt. Beretarius in vita Ioſephi Anchietæ, l. 4. v. 358.

cies nominant, ſunt eæ gallinarum magnitudine, colore purpureo in flavum vergente, aſpectu pulcherrimæ. Has Ioſephus idiomate Braſilico allocutus: Ite, inquit, & cognatas veſtras huc accerſite, noſtrumque iter volatu veſtro inumbrate. Illæ collo extenſo vocem, velut accepti imperii ſignum, miſere, indeque avolantes paullo poſt magno agmine redierunt, denſatæque in nubem tamdiu Canoam ſupervolantes umbram fecêre, donec unius milliaris decurſo ſpatio, lenis afflare cæpit aura Favonii. Hîc Ioſephus miſſionem dedit tanto comitatui, juſſitque aliò ſecedere. Illæ quaſi imperio perfunctæ, officioſa crocitatione, & multis lætitiæ ſignis avolarunt. Hoc comes, poſt obitum Ioſephi, multis gravibus viris præſentibus jurejurando interpoſito publice affirmavit. Neque mirum ad hominis voluntatem cum Dei voluntate conjunctiſſimi naturas omnes ſe attemperare.

Huic prodigio firmando, adnectam & alterum. Piſcatio fiebat ad Maricanam inſulam, aderatque unà Ioſephus. Incredibilis piſcium copia omnes in admirationem rapuit. Sed cum ad ſalem legerentur, ingens marinorum corvorum aliarumque aquatilium avium numerus ad expoſitam eſcam advolavit, magnum operis impedimentum. Cumque non ſa-

tis ab ullo poſſent abigi, Ioſephus ſermone Braſilico eas jubens faceſſere: Vos, inquit, hinc ſecedite, dum hi ſunt in opere; ubi nos abierimus, tunc redibitis ad capeſſendum veſtrum diarium. Quaſi verba vim habuerint humanos ſenſus avibus imprimendi, ſeorſim quietæ finem operis expectarunt. Profectis inde cum Ioſepho piſcatoribus, gregatim ad devorandas reliquias irruerunt. Inde uſu quotidianum erat, piſcatoribus indicare quà copioſã piſcationẽ facerent.

Fuit ut duæ Pantheræ eminus ſe conſpiciendas darent. Hic comes Ioſephi, optare ſe ajebat illas è propinquo ſpectare. Reſpondit Ioſephus, opere abſoluto eius poteſtatem fore. Dein belluis his magna voce inclamat, paullo poſt ut redeant, eſſe qui illas cominus velint adſpicere. Finito labore, navim conſcendit Ioſephus, & trajecto ſinu littus appellit. hic iterum Pantheræ placide ſe ſpectandas præbebant, ut eas per otium adſpicere omnes ad ſatietatem potuerint.

II. Æque obſtupeſcendum & illud fuit. Advertit quadam die Ioſephus inter vicanos ſuos mœſtitiam, & ex ea ſilentium inſolitum. Percunctanti cauſſam reſponderunt, cibaria ſibi deeſſe, Ille omnes ſecum ire jubet ad mare, cibum haud dubie reperturos. Negant illi ad piſcandum idoneam eſſe tempeſtatem,

tem, quod tum cælum tum mare ipſum adverſetur. Inſtat nihilo ſecius Ioſephus, & omnes gradum addere hortatur, neminem fruſtratum voto rediturum. Ivêre omnes;at mare ſævum altius atque altius intumeſcebat. Hîc vicani ab oculorum fide argumentum petentes: Videſne, ajunt, ipſe præſens tuis oculis, mare eſſe intractabile? Ioſephus nihilominus ex iis quærens, quos optarent piſces:reſponderunt contemptim, Xareos minutos. Eſt hoc genus piſciculorum palmi unius fere magnitudine, quorum illo anni tempore nulli ſolent apparere. Tum Ioſephus locum iis circa littus, minus mille inde paſſibus indicat, ibi eorum piſcium copiam fore quantam velint. Eo igitur ſe conferunt, & parvis reticulis injectis, atque adeo manibus, quantum quiſque voluit, ad ſatietatem exceperunt.

Ne mirare,Lector,ſexcenta talia in rebus geſtis Divorum reperiri. Nota ſunt priſca illa, Moſis baculus, Eliæ pallium, ſcipio Eliſæi, ſemicinctia Pauli,umbra Petri. Certe hi tales viri ſceptrum à Deo obtinent in res creatas, pro quo illi quod optimum habent, voluntatem dant. Hac mutationis lege homo ſic agit cum Deo tanquam ſi diceret; Domine,omnem ego voluntatem meam tibi trado: Deus, & ego tibi ſceptrum meum, ut

imperes beſtiis, ut domineris in mare, ut ſis denique Deus aliquis in terra. Neque enim liberalitate ſuperari vult benigniſſimus Creator: quiſquis ipſi dat quod habet chariſſimum, nec ipſe huic negat quod habet excellentiſſimum, hoc eſt, in omnia dominari. Et uti olim Alexander rex, de ſibi chariſſimo Epheſtione dixit; Non erraſti, nam & hic Alexander eſt: ita de homine qui divinæ voluntati devotiſſimus eſt, dici poteſt; Nam & hic Deus eſt, certe per intimam voluntatis unionem.

Curtius lib 3. c. 24.

Priſcorum Patrum res geſtæ agricolam fuiſſe memorant, cujus ager fertiliores plerunque ſegetes tulerit quam vicinorum. Quî id fieret, rogatus à vicinis. Non eſſe quod mirentur, reſpondit, ſibi optime convenire cum cælo, nec aliam unquam tempeſtatem eſſe quam qualem optaret. Irrident illi, & negant id poſſe fieri. Imo vero, ait iſte, ad votum meum reſpondet cæli gratia. Nam ego nunquam alias tempeſtatis commutationes volo, quam quas vult Deus Cum igitur divinum velle, ſit & meum, uberiores mihi fruges provenire voluit Deus quam vobis, quibus plerumque cum cælo & Dei voluntate male convenit. Nimirum Deus, uti olim, uniuſcujuſq; voluntati ſuorũ deſeruit.

Sap. ca. 16. v. 21.

III. Pharaoni regi populus Iſraëlis ſupplicem libellum per Moſen porrexit

Exod. cap. 5. verſ. 3.

rexit olim his verbis: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro. Viam ad cælum plerique ajunt eſſe viam trium milliarium. Primo quidem milliari via dicitur *Purgans*, altero *Illuminans*, tertio *Uniens*, hac quidem via proximè Deum venitur, cum divinæ voluntati arctiſſime adſtringitur humana. Chriſtus per Lucam: Nemo bonus, inquit, niſi ſolus Deus. Luc. ca. 18. ve. 19. Ex hoc fonte ſanctorum Patrum & Theologorum effatum eſt iſtud: Sicut intellectus divinus regula eſt totius *Veri*, nec falli poteſt: ita voluntas divina regula eſt totius *Boni*, nec diſtorqueri poteſt. Atque uti fieri non poteſt, ut ſit aliquid conforme intellectui divino, & non *Verum*: ita nihil eſſe poteſt divinæ voluntati conforme, quod non ſit *Bonum*. Optime Chryſoſtomus: Quod Chryſ. tom. 5. orat 1. contra Iud. poſt. init. ſit juxta Dei voluntatem, inquit, quamvis videatur improbum eſſe, tamen omnino Deo gratum eſt & acceptum. Contra, quod ſit præter Dei voluntatem, ac ſecus quam ille vult fieri, quamquam exiſtimatur acceptum Deo, tamen eſt omnium peſſimum & iniquiſſimum.

Hujus rei ſpecimen ſuggerunt Regum faſti. Propheta regem Achabum divino juſſit reprehenſurus, quod Syriæ regi, quem bello ceperat, contra

Dei voluntatem pepercisset, ne tamen prima fronte agnoſceretur re-
3 Reg. prehenſor, accedens ſocium: *In ſer-*
ca. 20. *mone Domini*, inquit, *percute me*. Noluit
ve. 36. ille; religioni enim ſibi duxerat prophetam vulnerare. Sed mox decretum audiit formidabile: *Recedes à me*, inquit vates, *& percutiet te leo*. Factum, ut prædixit. Ergo alium adiens propheta: *Percute me*, inquit. Percuſſit ille prophetam, & vulneravit. quod non tantum impune fecit, ſed ob id laudem meruit. Quid hoc abſurdius, inquit Chryſoſtomus, fieri poſſit? Qui percuſſit prophetam, evaſit incolumis; qui pepercit, dedit pœnas. Tanti eſt divinæ voluntatis regulam ſectari, vel aſpernari. Cuicunque voluntas divina innoteſcit, nefas ei jam ulterius quærere, Cur hoc ita? Omnium cauſſarum loco eſt, Deum ita velle.

Ergo tutiſſimum Chriſtianæ perfectionis faſtigium eſt, divinæ voluntati ſe quam integerrime addicere, & deſinere ſuum eſſe, ut poſſit fieri Dei.

CAPUT V.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, ſummum vitæ bonum eſſe.

PRodigi adoleſcentis frater, acerbe admodum tulit decoctorem patrimonii epulo tam lauto excipi. Idcirco injuriam ſui hoc interpretatus, pater-

paternas ædes ingredi recuſavit. Pater pleniſſimus humanitatis, homini pacando egreſſus cœpit rogare, ne die illa hilaritatem diſſenſione temeraret. At ille in os patri objiciens: En, inquit, contra voluntatem tuam nil unquam egi; ſervo me uteris, dum vivo, & tamen nec ſemel quidem vel olidum hircum mihi dediſſes, ut cum amicis hilarius cœnarem, adeo tibi ſordent mea obſequia. Sed poſtquam inobediens tuus filius, ille lurco, ille gurges patrimonii & vorago, qui omnia cum mulierculis abligurivit, domum rediit, mox omnia pretioſa domus eruuntur, velut in gratulationem rei tam bene geſtæ. Quis non indignetur? At vero pater optimus, ut tranquillaret ſtomachantem. Fili: ait, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. An neſcis quod æq; ſis dominus in domo, atq; ego tuno marſupio utimur: meæ facultates tuæ ſunt. His demũ mitigatus ingredi domũ ſuſtinuit. Luc. ca. 15. ve. 31.

Benigniſſimus Deus hominem ſuæ voluntati devotum ſic conſervat, his excitat: Tu ſemper mecum es, tu es in intellectu meo, in memoria, tu es in voluntate mea: te ſemper adſpicio, ſingulari te gratia complector: Omnia mea tua ſunt; meum cælum, Angeli mei, imo unigena meus Filius tuus eſt, quin imo ego ipſe tuus ſum, eroque tuus, Ego ero merces tua magna nimis, per omnem æternitatem. Gen. ca, 15. verſ, 1,

Neque hoc ſatis amantiſſimo Patri, ſed ut norit divinæ voluntati devotus homo, quanta gratia polleat apud Deum, dat inſuper eam poteſtatem multis, ut ea faciant quæ divinis ſolum viribus fieri poſſunt. Opera quæ ego facio, inquit Chriſtus, & ipſe faciet, & majora horum faciet. (Ioan. ca. 14. ve. 12.) Certe tales eam obtinent gratiam, qui norint regere ſeipſos, & in appetitiones ſuas maximam habere poteſtatem. Hoc illud Dei ſceptrum eſt, uti diximus, hæc amantiſſima promiſſio, hic continuus cum favore aſpectus. (Cap. præcedente.) Cum homine Deus diviſum velut imperium habet, cum omnia quæ Dei ſunt, & hominis ſint, etiam Deus ipſe. Paulus affirmatiſſime: Omnia, inquit, veſtra ſunt &c: ſive Mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura, omnia enim veſtra ſunt: vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. (1. Cor. c. 3. v. 22. & 23.) *Veſtra* ſunt, nondum quidem poſſeſſione, ſed uſu & fine, omnia enim eo condita, ut ſaluti veſtræ ſubſerviant. Mundus eſt veſter cum rebus creatis omnibus, hæc enim omnia corpori animoque ancillantur: Veſtra eſt vita, ut eam unicæ Dei voluntati impendatis: Veſtra eſt mors, ut per eam velut januam tranſeatis in paradiſum: Veſtra ſunt præſentia, tam proſpera quam adverſa, quia his utimini ad virtutem: Futura quoque veſtra ſunt, quia his fruemini ad voluptatem. Vobis omnia

omnia cooperantur in bonum. Deſi- Rom. derium cordis veſtri tribuit vobis cap. 8. ve. 28. Dominus. Pſ. 20. verſ. 3.

I. Gloriabatur olim Themiſtoclis filius omnem Athenienſium Rempublicam à ſe gubernari, hoc enim omnes cives velle quod ipſe velit, Mirantibus audaciſſimum juvenis dictum, ſubjecit: Quod ego volo, illud & mater mea vult (filium enim illa tenerrime amabat) quod autem mater mea vult, hoc idem vult & pater meus Themiſtocles, quicquid vero placuerit patri meo, id continuo placere Athenis jam compertum eſt. Hinc, inquit, Athenienſis Reſpublica ad meum imperium componitur. Ita prorſus & meliori jure rectiſſimæ voluntatis homo dixerit; Quod ego volo, hoc vult omnis cæleſtis exercitus. Nam quod ego volo, id vult Deus (ego enim nil unquam volo, niſi quod Deus) quod autem Deus vult, hoc omnes Beatorum, hoc univerſi Angelorum ordines volunt. Huic pater ſuaviſſimum illud ingerit: Omnia mea tua ſunt. Solum improbi etiamnum rebelles ſunt. Sed erit cum ipſi ſubdentur juſtis: Et dominabuntur eorum juſti in matutino. Dum hujus vitæ nox eſt, ingentia patrantur ſcelera, & latent; divinæ voluntati certatim contradicitur, & tacet Deus. At Pſ. 48. *in matutino*, Orbis ſupremo die, quo v. 15. cuncti reviviſcent, Tunc *dominabuntur*

buntur eorum juſti: & auxilium veteraſcet in inferno à gloria eorum: omnis improborum potentia velut defloccata
1. Cor. c. 6. v. 17. veſtis conſumetur. Tunc ex integro dicetur: omnia mea tua ſunt. Veriſſime Paulus: Qui autem adhæret Domino, inquit, unus ſpiritus eſt, per hanc voluntatis conſenſionem, qua homo tranquillitatem conſcientiæ & omnem vitæ ſanctitatem haurit, ut ſemper vigeat vireatque.

Brocard. in ſua Palæſtina mihi 301. Rem miram narrat Brocardus de locis Palæſtinæ, graviter aſſerens, nihil à ſe commemorari, quod non ipſe oculis viderit. Ergo, ante portam Hieroſolymorum, inquit, locus eſt ad reli jactum ab urbe diſtans, ubi Chriſtus peroravit ad plebem: eodem hoc loco lapis monſtratur, in quo, velut in cathedra ſtetit illa mulier, quæ ſub media Domini concione exclama-
Luc. c. 11. ve. 27. vit: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. Clivus hic arenis nunquam integitur, licet illic arenæ velut nives vento agitatæ omnia involvant. Accedit & hoc: Æſtate & hieme præſignem virorem retinet campeſtris hic locus, prærogativa ſingulari. Huic colli ſemper virenti ſimillimum eum dixerim, qui divinam voluntatem in cordis penetralia ſic recipit, perinde ſi dicat. Tu mihi, mi domine, hic concioneris velim; te audiam. Tam bona mens arenariis ærumnarum fluctibus nunquam

quam ſepelitur, nec poteſt tam bonæ mentis homini unquam eſſe tam male, quin dicat: Domine, delicate me tractas, & nimium mihi parcis; graviora meritus ſum. Sentio quidem hæc quantumcunque levia, non tamen quid ego ſentiam, ſed quid tu velis attendo: & quia hæc ita fieri permittis, ego nec quidem hiſcere contra habeo: placet mihi, quicquid tibi placere video: decretis tuis omnibus contentiſſimus, ad omnes nutus tuos paratiſſimus ſum: Iube, impera, diſcerne, muta, prout vis. Nimis ego inſcitus ſim & impius, ſi tibi moderari poſtulem, aut rerum gerendarum modum conſtituere. Hunc talem hominem omnis infortunii comitatus nunquam expugnaverit; nullius rei jactura illum à Deo avulſerit; hac parte inſuperabilis eſt, æſtate & hieme, tam rebus adverſis quam proſperis viret. 4. Reg.

II. Dux belli Iehu occurrentem ca. 10.
ſibi Ionadabum familiariter affatus: ve. 15.
Numquid eſt cor tuum rectum, inquit, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam, qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum, dixitque ad eum: Veni mecum. Quod Iehu, hoc & Chriſtus Rex Orbis univerſi fecit: venit is Samariam, quæ vel ipſo nomine Mundum ſpinis horrentem deſignat: huc autem

tem ideo venit, ut omnem impii Achabi ſtirpem & Baalis ſacrificulos deleret, hoc eſt, Superbiam, Luxuriam, Idololatriam & omne genus peccati eliminaret. Hic Ionadabum Chriſtus reperit, bonæ voluntatis hominem, quem interrogans: Numquid eſt cor tuum rectum, ait, ſicut cor meum cum corde tuo? Si eſt, da manum tuam & aſcende in currum meum, & veni mecum. Huic Deus dextram gratiæ ſuæ porrigit, hunc in altum voluntatis ſuæ currum attollit, cum hoc vehitur. Nam: Veni mecum, inquit ducam te per viam Crucis: hæc eſt ipſiſſima via ad vitam eamque æternam. Ne formida; juxta me ſedes, prolabi te non ſinam, ſed hoc calle perducam ad cælum, veni mecum, ut ſemper ſis mecum, & juxta me. Hic ille tutiſſimus in Orbe locus, quem ſupra modum ambiens Iobus: Pone me, inquit, juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me. Durabo & mille ictus exibo, à tua manu ſecuriſſimus. Vbi in hunc divinæ voluntatis currum pervenerit homo, facile illi eſt in intimam cum Chriſto familiaritatem ſeſe inſinuare, imo & Chriſti cognatum fieri, & propinquitate prima conjunctum, Chriſto aſſeverante: Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. Exclamat hîc non immerito Euthymius,

Ioh. ca. 17. verſ 3.

Matt. ca. 12. ve. 50.

mius, O admirandam virtutem, quæ ad ſe accedentes ad tantum extollit honorem, ut ipſos Chriſti faciat eſſe cognatos! Revera ſummum vitæ bonum eſt, humanæ voluntatis cum divina conjunctio. Eunth. in hunc locum,

Vir ſanctus dicere ſolebat: *Quicquid vis, hoc es.* Quippe tantarum virium eſt voluntas noſtra divinæ conjuncta, ut quidquid ſerio totaque intentione volumus eſſe, hoc ſimus. Nemo ardenter vult eſſe ſubmiſſus, patiens, verecundus, aut etiam liberalis, qui non is ipſe ſit quem ſe eſſe cupit. *Quicquid vis, hoc es.* Addit idem ille: Si magna facere, aut largiri non poſſis, magnam ſaltem habeto voluntatem, eamque extende ad immenſa. Pauper es? ejus tamen animi eſſe potes, ut ſi opes ſupperent, eas liberaliſſime in egenos eſſes partiturus. Exiguarum virium es? ita tamen offerre te potes, ut ſi tibi mille ſint animæ, capita mille, mille tamen animas, capita & vitas mille pro Chriſto prodigere detrectaturus non ſis. Afflictus es, & miſer tibi videris? junge voluntatem tuam divinæ, & feliciſſimus eris. Ille vere miſer eſt, qui ſeipſum nequit regere, de quo vitia, velut de Homero civitates litigant, cujuſnam ſit; qui turpiſſima viciſſitudine modo Ambitioni, modo Avaritiæ; jam Iræ aut Invidiæ, jam Ebrietati aut Luxu-

riæ

riæ ſervit, vix unquam ſuus eſt, multo minus Dei, quia nunquam Rex in ſeipſum. De Hercule canit Poëta:

Omnia cũ domuit, Veneri ſervivit & Ira.

Idem pæne de tali affirmes: Omnia licet habeat, ſeipſo caret. Non ſuus eſt, ſed Pecuniæ, ſed Libidinis, ſed plurimorum vitiorum ſervus eſt. O quanto melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium! Si vis omnia tibi ſubjicere, ſubjice te divinæ voluntati: multos reges, ſi te regat voluntas divina.

Prov. c. 16. vc. 32.

III. Deus omni ævo habuit inter homines, quos ſibi delegit in amicos & familiares, quibus intime uteretur, quibus plurima ſuorum arcanorum panderet, in quorum ſe conſuetudinem quotidianis favoribus immergeret. Inter quos aliqui velut primæ admiſſionis ſunt, alii ſecundæ, tertiæ iſti, hoc eſt, alii aliis Deo conjunctiores: nos ejuſmodi homines. *Sanctos* vocamus. Seneca: Inter bonos viros ac Deum, inquit, amicitia eſt, conciliante virtute. Amicitiam dico? imo etiam neceſſitudo & ſimilitudo: quoniam quidem bonus ipſe tempore tantum à Deo differt, diſcipulus ejus æmulatorque, & vera progenies. Aut ſumus certe, aut eſſe poſſumus. Noſtram hac in parte ignaviã merito caſtigans Epictetus: Si Cæſar, inquit, te adoptaſſet, quis ſupercilium

Senec. lib. de prov. cap. 1.

cilium tuum ferret? Nunc cum Dei filius ſis, non te æſtimas & attollis? Certe, mi ſenex, ſumus, ſed adoptione, quam ſi perdere nolumus, ſanctimonia vitæ ſervamus. Porro ad hanc vitæ ſanctimoniam proximus gradus eſt,ſe totum in omnibus divinæ voluntati addicere; is autem majorem vitæ ſanctitatem acquirit, qui altius in divinam voluntatem deſcendit. Ea propter beatiſſimus Paulus hoc unice in ſuis deſiderans: Non ceſſamus, inquit, pro vobis orantes & poſtulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus.Non ſatis ei eſt, voluntatem divinam à ſuis agnoſci, ſed impleri eos cupit hac agnitione: vult illos in divinam voluntatem quam profundiſſime deſcendere.Norat utique Paulus, ubi hoc ipſe ab eis impetraſſet, in omnigenarum virtutum ſtudio eos quam plurimum, idque ſine difficultate profecturos. Coloſſ. c. p. 1. verſ. 9.

Quam autem æquum eſt, ut homini placeat, quod Deo placuit ab æterno? Harpalus cum filium ſuum epulatus fuiſſet, & Aſtyages Rex,qui illas epulas inſtruxerat, reliqua filii membra, caput, brachia, pedeſque proferri juſſiſſet, interrogaſſetque: *Et quomodo tibi hæc placent?* Reſpondit: *Quicquid facit rex, illud mihi placet.* Ah miſer! tanti eſt hominem exuere, ut pecudi placeas?

Quin potius nos Chriſtiani ad om-

nia, hoc unum pronunciamus? *Quicquid facit Deus illud mihi placet.*

Romana olim adulatio libellis ſupplicibus,qui Cæſari tradebantur, ſubſcribere ſolebat: *Numini Majeſtatique tuæ devotiſſimus.* Libellos ſupplices tradunt Chriſtiani cum orant. Quin ergo ſuis quiſque cum orationibus,tum etiam operibus,hanc clauſulam adjungit ſemper:Tuo,mi Deus, Numini voluntatique devotiſſimus, voluntatem ſuam omnem divinæ devovere, & obligare quam arctiſſime, ſummum vitæ bonum, & vere cælum extra cælum eſt, ut jam demonſtrabimus.

Caput VI.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina cælum eſſe extra cælum, & veram vitæ beatitudinem.

Pſal. 127. verſ. 2 Beatus es,& bene tibi erit,quiſquis hanc propriæ voluntatis cum divina conformationem perfecte attigeris,omniaque velut de manu Dei cupide amplexatus fueris: hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit? frueris perenni quodam gaudio, & lætitia non multis nota, hac enim felicitate fruuntur homines intima familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, & bene tibi erit. Certum ſiquidem Paulinum illud:

illud: Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto, qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus. Rom. ca. 14. ver. 17. & 18.

Vti autem in cælo nulla eſt viciſſitudo, nullum (ſic loquar) Heri aut Hodie, ſed continuus quidam ſibique ſemper ſimillimus æternæ voluptatis affluxus, iſque invariabilis, & nunquam non ſimul totus: Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna quæ præteriit: Ita & ii qui hanc ſuæ & divinæ voluntatis unionem adepti ſunt, jam pæne immutabiles, quicquid ærumnoſæ viciſſitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum guſtus & oblectatio eſt Dei beneplacitum; exulat hinc inquietudo atque turbatio, quarum alioquin aliæ atque aliæ ſine numero quotidie naſcuntur. voluntas illorum à Dei voluntate ſic ſuaviter ſopita eſt, ut, cum videant à Deo proficiſci univerſa, ſanctiſſimamque ejus voluntatem in omnibus impleri, moleſtiæ ipſæ ærumnæque particulam gaudii ſecum afferant, quia in his ipſis moleſtiis ærumniſque divinam voluntatem reperiunt, & certius quam in rebus ſecundiſſimis. Ita quietem illorum altiſſimam ſi forte quid incurrat, nihil eſt certe quod evertat. Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion Pſ. 89. verſ. 4.

non commovebitur in æternum.

I. Hæc illa eſt cauſſa sereniſſimæ pacis qua priſci paſcebantur, ac veluti beabantur. Non deerant illis variarum ærumnarum acervi: morbi ſæpiſſime divexabant corpus, animum ægritudines incurſabant: Nam quo quis ſanctior, hoc plerunque afflictior. Vnde illis ergo tam æquabilis ſerenitas animi tanta enim in fronte oculiſque conſtantia & hilaritas? tam perenne Paſcha & quaſi ſabbatum ex ſabbato? Non ab alio ſane quam à perfectisſima ſui ipſius in divinam voluntatem oblatione. Vano & retuſo ruit impetu in eum omnis calamitas, quem ſic præmuniit divina voluntas. Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit. Iam tunc igitur ſanctiſſimi illi viri felices erant ac beati, nam in rebus omnibus Dei voluntatem & agnoſcebant, & venerabantur, ideoque in hac una conquieſcebant, lætabantur, epulabantur.

Prov. ca. 12. v. 21.

Nec priſci Philoſophi hoc ignorarunt, à quibus ſic definitum: Eſſe hoc ipſum Beati hominis Virtutem, cum omnia fiunt conformiter conſentienterque Dæmoni ſivi Genio, qui ſingulis adeſt, atque id ex arbitrio & voluntate ſupremi Gubernatoris. Epictetus inſigniſſime: Oſtendite mihi aliquem, inquit, qui & ægrotet, & beatus ſit: qui & in periculo ſit, & beatus: qui & moriatur, & ſit beatus:

Laertius, in Zenone.

Epict. li. 2. differt. c. 19. poſt medo.

tus: qui in ignominia ſit beatus. Animum oſtendat aliquis veſtrûm hominis, qui idem cum Deo ſentire velit, poſthac nec Deum nec homines culpaturus, qui nulla re fruſtretur, qui nullo caſu lædatur, qui non iraſcatur, qui invideat nemini, qui non æmuletur: qui (quid enim ambagibus eſt opus?) ex homine Deus fieri deſideret.

Quid nos in hac re verius altiuſque dicemus? Et unde quæſo hæc ad profanos illos delata aut illapſa?

Fuit, ut duo quidam hac ipſa de re colloquerentur, quorum alter: Si res ita ſe habent, inquit, ut omnia quæ fiunt à divina voluntate proficiſcantur, ita ut nec unicus quidem paſſerculus, Chriſto teſte, in caſſes decidat, quin id Deus præviderit ab æterno, & voluerit, felices nos erimus, nec infelices eſſe unquam poterimus, ſi hæc capiamus. Feliciſſimi, ait iſte, & jam pæne in cælo degemus. Sed pauci hoc explicate capiunt, non quia ad ulli captu difficile, ſed quia animum non applicant. Quamvis & illud in cauſſa ſit, quod hoc rarius aut minus luculente inculcetur in concionibus; erudita ſæpe aut jucunda auditu narrantur; ſed parum utilia, & quæ ſciviſſe vix quidquam facit ad cælum. Hoc docendum & urgendum, hoc aſſidue inculcandum, qua quiſque ratione ſe ſuaque omnia divinæ deleget volun- Marh. ca. 10. v. 29.

 tati,

tati, & cælo potiatur extra cælum.

Catharina, illa à Senis, virgo ſanctiſſima dicere ſolebat: Bonæ mentis homines eſſe quam ſimillimos Servatori noſtro, qui uti beatitudinem animæ in ipſis etiam tormentis nunquam amiſit, ita nec illos eam perdere, cum hæc conſiſtat in conformatione propriæ voluntatis cum divina. Neque hanc beatitudinem impedit multa pati, cum eam ſæpe augeat. Non minus enim Deo conjunctus erat Iob cum acerbiſſima quæque pateretur, quàm cum delitiis afflueret: imo vero auſim dicere, Iobum Deo longe conjunctiorem fuiſſe egenum & ulceroſum in fimo, quàm magnificum & glorioſum in ſolio. Serenitas mentis cum voluntate divina copulatæ nullis ærumnarum nubilis auferri poteſt.

Plin. l. 21. c. 17. Heliotropio, inquit Plinius, ſunt æterna folia: idem de hoc tali homine dixeris, Folium ejus non defluet; Pſal 1. v. 13. æternum virebit.

Valeri. Maxi. lib. 3. cap 7. fine. Plini. lib. 16. ca. 36. II. Perſarum quiſpiam olim de ſuorum multitudine gloriatus contra Græcos; Cras, inquit, ſolem obſcurabimus ſagittis. Cui feſtive Græcus: Gaudeo, inquit, ſic enim in umbra melius præliabimur. Ita qui divinæ voluntati verè devotus eſt: Ruat, inquit, in me omnis Acherontica vis; Pſ. 26. verſ. 3. adſint hoſtes, & ſolem ipſum obumbrent jaculis, non timebit cor meum,

ſub

ſub hac umbra commodius pugna- 1.Mach
vero. Sicut fuerit voluntas Dei in cap 3. v.60.
cælo, ſic fiat. Caſſia.
Narrat Caſſianus, hominem Alex- col 12.
andrinum jam grandævum ab idolo- ca. 13.
latris velut agnum à lupis cinctum. fine.
Omnium una mens erat, virum hunc vellicare, protrudere, exagitare, mille maledictis, mille injuriis laceſſere, & velut pilam habere qua dadatim luditur. demum unus per ludibrium quærere, ecquænam miracula ipſius Chriſtus, quem tantopere jactaret, deſignaſſet? Cui ſedate ſenex; Hoc, inquit, miraculi patravit, quod ego injurias, quibus me oneratis, tolerem, nec animi quietem perdam, graviores etiam ipſius amore toleraturus, ſi vos inferre pergatis. Magnum ſane miraculum, & etiam nunc quotidie patrari ſolitum ab iis, qui ſe totos divinæ voluntati emancipant. Norunt hi qua ratione mediis in turbinibus ac tempeſtatibus impavidi, inter ruinas erecti ac ſtantes perſiſtant, & humana omnia infra ſe ducant. Nimirum priſca redeunt miracula. Rubus, quem Moſes vidit, ardebat, nec tamen deflagrabat: tres Hebræi juvenes in flammis Babylonicis jacebant, illæſi tamen intactique permanebant. Ita prorſus, multa viris bonis triſtia eveniunt: nec hoc dico, ſenſu carent, ſed impatientia. Omnia adverſa, ſui experimentum

interpretantur, & ad divinam voluntatem omnia reducunt. Ideo dura ac difficilia non reformidant, nec de Deo aut divinis permiſſionibus quidquam queruntur. Quicquid accidit boni conſulunt, in bonum vertunt, & nihil non attribuunt divinæ voluntati ac Providentiæ.

Ajunt Macedoniæ montem Olympum altitudinis eſſe tam admirandæ, ut ad ejus cacumen nec venti, nec pluviæ, nec nives unquam pertingant:

Luca. lib. 2. Pharſ. -------*Nubes excedit Olympus.*

Purum illic ſincerumque cælum eſt extra omnes tempeſtatum furias. Sed nec aves aut alias animantes admittit hic locus, nimia ſubtilitate aëris reſpirationi obſtante. In hujus rei notitiam ventum eſt hoc modo. Fuerunt qui quotannis eo eluctati, ſecum deferrent humentes ſpongias naribus applicatas, quæ aërem ſtiparent, ſicque promoverent reſpirationem. Hi jugo montis conſcenſo, certos characteres inſcripſerunt pulveri, quos anno elapſo tam non turbatos repererunt, ac ſi eos recens impreſſiſſent, quod certo argumento erat, illuc nec pluviis, nec ventis acceſſum dari. Atque hic ſtatus eſt hominis qui ad eminentiſſimam hanc cum divina voluntate concordiam pervenit. Mons eſt, Olympus eſt, altior nubibus, ſuperior tempeſtatibus, feris inacceſſus, impervius ventis, hic

mœroris nubes infra feruntur, hîc alta & in ſola Dei voluntate jucundiſſima tranquillitas. Auguſtinus: In pace, inquit, perfectio eſt, ubi nihil repugnat: & ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil in iſtis reſiſtit Deo, & utique filii ſimilitudinem patris habere debent, &c. Et hæc eſt pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, hæc vita conſummati perfectique ſapientis. Optime dixit Dorotheus: Eum qui divinam voluntatem in omnibus ſequi conatur, in curru vehi cum omnibus crucibus ipſi alioqui ferendis; alios qui hanc itineris agendi rationem & compendium ignorant, pone ſequi pedites, & oneroſas cruces aut moroſe trahere, aut laborioſe ferre.

Aug. tom. 4. lib. 1. de ſ. Dom. in monte c. 2. poſt init.

Dorot. ſerm. de Obed.

III. Hanc ipſam cum divina voluntate perfectam conſpirationem, ſupremam eſſe extra cælum felicitatem aſſerens Philo: Dum, inquit, de offerendis Deo muneribus agitur, offerentium utilitati proſpicitur. Dum enim aſſueſcunt alimenti partem Deo decidere, nunquam in ejus oblivionem veniunt. Qua re nihil in vita poteſt contingere felicius homini. Huic ſententiæ accedens noſtri ævi Theologus & concionator: Conſideravi ego aliquando, inquit, poſſitne aliqua excogitari ars, qua extra cæleſtem beatorum ſtatum, plene felix poſſit eſſe homo: unamque hanc eſſe

Philo. lib. de ſacerdot. muneribus.

Barth. de Scobar. ſerm. de Samuele poſt init.

mihi perſuadeo, ſi totum ſe, nulla ſui parte reſervata, ſuo dedat Creatori, ejuſque ſanctiſſimæ voluntati.

Pierius in hieroglyp. lib. 6. pa. 46. Huic declarando mirifice facit genius Cynocephali, quæ quidem beſtia, manibus pedibuſque, ſed & cetero corpore non abſimilis eſt homini. Illud propriiſſimum huic animanti occultis viribus à Luna gubernari, per hujus ſideris miranda defluvia. Nam cum ſeneſcit Luna, lumina Cynocephali ita deficiunt, ut cum ſidus ad extremam pervenit egeſtatem, oculi belluæ hient lumine vacui, & pari modo deficiat omne illius corpus. Cum vero adoleſcit Luna & ſuum reconcinnat aureum orbem, animantis pariter lumina coaleſcunt, totumque corpus reſumit vires. ita recreatum hoc animal ſibique reſtitutum, in poſteriores ſeſe pedes attollit, & mirabili corporis flexu, ac venerabundis manibus ad lunarem circum elatis, ſupplici geſtu adorat Lunam: qua quidem veneratione velut proteſtatur & proclamat, omnem felicitatem Lunæ in acceptis referre, cum ſua omnia tam pulchri ſideris liberalitati debeat. Inde fit etiam ut cum Luna omnem rotunditatem ſuam obtinuit, in capite Cynocephali, circulus velut diadema effulgeat, Admirabilis prorſus conſenſio inter aſtrum & brutum animal, quod altrici ſuæ tantis obſequiis, tam ſubmiſſo

cultu

cultu novit agere gratias, & ſemet in mancipium offerre. Quid agimus, ô Chriſtiani, ſi minus aut ſapimus, aut facimus quam pecus rationis expers? *Deus* lux eſt pleniſſima, nobis tamen aut creſcit aut decreſcit lux iſta, prout nos illi attemperamus. Languente in nobis hac luce, languent oculi noſtri, nos tabeſcimus, jacemus, deficimus, perimus; creſcente illa illuminamur, creſcimus, valemus & vigemus. Quin ergo huic Domino ejuſque ſanctiſſimæ voluntati nos perfectiſſime auctoramus, paratos ad omnem nutum. Hoc nobis coronam conciliat, non illam ſolum æternæ gloriæ, ſed & illuſtrem caducæ vitæ; mutamur in Deum, noſtra voluntate in divinam mutata.

Hoc igitur vitæ ſanctioris princeps fundamentum eſt, omnia è manu Dei æquo animo acceptare, divinoque arbitrio ſe totum permittere. Quiſquis es, beatus es, & bene tibi erit. Quicunque divinæ voluntati ſerio devotus eſt, in paradiſo eſt, factuſque eſt in pace locus ejus & Pſ. 75.
habitatio ejus in Sion. v.3.

Heliotropium, teſte Plinio, formicas necat. Humanæ voluntatis cum divina conſenſus, veriſſimum heliotropium, tota curarum & ſollicitudinum agmina præfocat.

Hoc

Benedictus Anglus in Reg. Perfect. fine l. mihi p. 278.

Hoc omne ſcriptor è ſancti Franciſci familia conſignavit in hæc verba: Quiſquis, inquit, verum animi gaudium ac tranquillam in Deo vitam deſiderat, oportet illud immobili huic fundamento velut lapidi angulari *Voluntatis Dei* perpetuo inniti: ei ſemper incumbendo, idque per modum *Reſignationis*. Poteſt autem (quod notatu digniſſimum, præſertim mœſti ac dejecti animi hominibus) poteſt autem, inquit, reſignatus quis eſſe etiam dum adeſt contradictio, ariditas animi, aut ſubtractio devotionis, & licet obmurmuret ſenſus: quin imo ſi deſit animus ſic omnia pro voluntate Dei acceptandi, ſeſeque reſignandi, altius eſt exurgendum, & ipſa irreſignatio pro voluntate Dei acceptanda. Quod ſi adhuc tenebræ adeo denſæ ſint, ut nec iſtud agere queat, oportet eas ipſas tenebras reſignare. Si denique ratione tepiditatis, nihil horum omnium perficere lubeat, hanc etiam tepiditatem ac defectum voluntatis debet Deo offerre, atque è manibus illius tanquam ejus voluntatem ſumere. Hoc modo quæcunque obviare poſſunt impedimenta Reſignationis, ad eandem ipſam Reſignationem reducenda ſunt, ut voluntas Dei poſſit ſemper & abſque intermiſſione res omnes velut ignis ſorbere & conſumere. Atque hoc genus irreſignationem

tionem ipſam reſignandi, illud quod ſecundum ſenſum eſt, fructu & merito ſuperat, directiuſque ad veram unionem, ſui ipſius mortificationem, & rerum omnium tranſcendentiam deducis. Hæc ille.

Utinam, ô Chriſtiani, utinam dies noctesque nihil aliud magis agatis, nihil æque curetis, quam ut voluntas veſtra fiat Dei in omnibus, & divina in veſtram tranſeat: digniſſima res eſt, ubi nervos omnes intendatis, ut vobis non aliud velle, nec nolle ſit aliud, quam quod vult aut non vult Deus. Mihi credite, bonum eſt nobis ſic adhærere Deo, ad divinam voluntatem ſic agglutinari bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem noſtram. Hæc vera beatitudo, hoc cælum eſt extra cælum. Pſ. 72. v. 28.

Ima-

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

V*Oluntas humana cum divina refractaria eſt, ſimillime agit regi Pharaoni, qui Deo contumaciſſimus, ſua ſuorumque clade luculenter probavit, quid ſit* NOLLE *quod vult Deus. Cor divinum aſſidue quidem invitat.* SEQUERE. *At humani cordis ſuperbia, quam pavonis pennæ adumbrant, illud Laconis reſpondet:* NON SERVIAM. *Qua contumacia, quicquid ei vinculorum injicitur, abrumpit. Hanc talem voluntatem diabolus quocunque vult pertrahit, validiſſimis illis ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ laqueis. Sed nemo impune divinæ voluntati refragatur. Parata ſunt rebellibus ſupplicia. Cum aliæ ceſſant pœnæ, vel mare carnificem agit. Hanc eandem humanæ voluntatis à divina disjunctionem Sol tectus, & Heliotropium fractum repræſentant. Ubi obſervandum: quemadmodum Deus diligentes ſe diligit, ita deſerentes ſe deſerit, & demum illud inclamat: Vocavi & renuiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo. Aut ergo velis quod vult Deus, aut peri.*

LIBER

IMPEDIMENTA.

Vocaui et renuiſtis. *Prov. 1. V. 24.*

LIBER QUARTUS DE HUMANÆ VOLUNTATIS ad divinam conformandæ IMPEDIMENTIS.

CAPUT I.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, quæ maxime impediant.

SI cui domus aut urbis claves committantur, poteſtas etiam una committitur domus aut urbis ingrediendæ ad lubitum. Claves ad cordis penetralia quandoque diu ambit Chriſtus Dominus, dum eas impetret, liberumque ad cor acceſſum obtineat. Adeo parum aulicæ humanitatis exhibemus hoſpiti omnium liberaliſſimo. Rem ſcitu digniſſimam narrat Ludovicus Bloſius, de beata Gertrude virgine. Huic aſpectabilem ſe præbens Chriſtus: Hac quidem manu, ajebat, ſanitatem fero, hac morbum; elige, filia, utrum placet? Quid hîc faciat Gertrudis? Sanitatem eligat? impudentiæ videbitur: Morbum ſanitati præferat? nimiæ modeſtiæ adſcribetur. Certe humani moris eſt, cum amicus ejuſcemodi optionem facit amico, ut iſte vilius

Bloſ. l. 4. divinar. inſinuat. ca. 23.

eligat,

eligat, ad teſtandam modeſtiam; ita morbum debuiſſet elegiſſe Gertrudis, ad effugiendos alterius Orbis cruciatus. Non elegiſſet inſcite, imitata Catharinam Senenſem, quæ longe prætulit ſpineum ſertum aureæ coronæ. Prudentius tamen Gertrudis & melius elegit neutrum, ſed plicatis in crucem manibus ad præcordia, & in genua procumbens: O mi Domine, inquit, id ego votis omnibus à te contendo, ut non meam, ſed tuam attendas voluntatem: ideo ego ad utrumque parata, neutrum eligo: tuum eſt, mi Domine, dignoſcere, utrum hoc an illud mihi relinquas. Cui Chriſtus: Quicunque cupit à me ſæpius adiri, inquit, ſuæ voluntatis clavem mihi offerat, nec eàm à me unquam repetat. His Gertrudis edocta, precatiunculam fecit conceptiſſimis his verbis: *Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime Ieſu.* Et hoc ipſum trecenties ſexagies quinquies inſtitit ex more repetere: Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime *Ieſu*. Quæ quidem oratiuncula mille orationibus aliis videtur anteferenda. Optime fecerit qui hanc diu noctuque aſſidue ingeminarit, & tunc quidem ardentius, cum res adverſæ vehementius infeſtarint. Nemo ſit tam occupatus negotiis, aut oneratus ærumnis, quin decies, quin vicies aut tricies, quin centies

conceptiſſima hæc verba vel ſinguli horis pronunciet: *Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime* Ieſu.

Verum, non leve cuivis negotium videtur, hoc *velle* à ſeipſo ſemper impetrare. Obluctatur quandoque arbitrium, & abnuit impelli ad tam vilia tamque aſpera perpeſſu. Ideo neceſſe eſt, ut qui ſuam divinæ voluntati quàm conjunctiſſimam cupit, ad illa præcipue paratum ſe promptumque offerat, à quibus natura depravatior magis abhorret. Idcirco contumax voluntas ad id potiſſimum adigenda, quod plurimum averſatur.

I. Et primo quidem, *Ad omnem penuriam* ſeſe offerat, divinæ voluntati devotus homo, dicatque: Mi Domine, tam ad egeſtatem quam ad divitias expeditum me tibi offero (durum hoc, ſed ſalubre) neque illam etiam animi paupertatem detrecto ferre, quæ me ſolatiis privet, & deſtituat omni ſuaviore ſenſu. Si ita tibi placet, mi Deus, fiat cor meum inſtar aridiſſimæ terræ. Tu mihi, Domine, propinaſti vinum non Apianum, non Falernum, non Aromatiten, ſed aſperum, Abſynthiten, & Myrrhatum; in tuam igitur gratiam ex hoc ipſo amariore calice reſpondebo. Scio, Domine, cellam tuam abundare Cretico & condito generoſiſſimo, ſed tu ad experiendos ſer-

vos

vos tuos, vappam illis & aceſcens vinum propinare ſoles: perhauriam ergo, ô bone *Ieſu*, quicquid tu mihi calicis amarioris ingeſſeris.

Exhibuerat ſe Deus uni ſuorum amicorum familiarius, & variis animum illius conſolationibus permulſerat. Viſus eſt ſibi homo in rupe Taboreja ad Chriſti radiantem vultum ſemper conſiſtere. Et quid hoc, ajebat ipſe ſecum, an non in loco mœroris & luctus degimus, nunquid hoc tempus has ſibi ſuavitates poſcit? Itaque deprecatus eſt tantam animi dulcedinem. Annuit Deus, & quinquennium plurimis eum ærumnis & anguſtiis exercuit, ſubmiſit demum Angelum, qui hominis luctum ſolatio levaret: At ille ſibi ſimilis & cœpti perſeverans: Non aliud ullum ſolatium, inquit, expeto niſi unicum iſtud ut ſciam placere Deo, me eſſe in ægritudine, maximum mihi eſt omnium dolorum fomentum, voluntas divina: modo placeam Deo, non refert quam ſanus aut æger ſim, modo Deo placeam. Bloſ. Monil. ſpirit. ca. 10.

Ioſephi Beatiſſimæ Virginis ſponſi ſublimiſſimam hac in re virtutem merito ſic extollit Chryſoſtomus: Quæ cum audiſſet Ioſephi (ſolum patrium exilio mutandum) nequaquam paſſus eſt ſcandalum, neque dixit; Incerta iſta res eſt ac prorſus ambigua: tu paullo ante dicebas, quia ſalvabit populum ſuum, & nunc Chryſ. hom. 8 in c. 2. Matth. a te. med.

 ſeipſum

ſeipſum quidem non poteſt de periculis liberare: ſed fuga nobis neceſſaria, & peregrinatio ac tranſmigratio longinqua: contraria omnino ſunt facta promiſſis. Sed horum nihil prorſus opponit. Vir enim erat fidelis, neque curioſe reverſionis tempus inquirit, quod utique ab Angelo non ſignate fuerat expreſſum. Verum ille nec per iſta quidem factus eſt ſegnior, ſed obedivit libenter, & credidit, omnes prorſus tribulationes cum gaudio ſuſtinendo. Paratiſſimus erat Ioſephus ad fugam adornandam, ad patriam deſerendam, ad omnem penuriam tolerandam. Miſeriarum omnium levamentum eſt voluntas divina. Facta ſui oblatione ad paupertatem, ulterius eundum.

II. Primæ igitur ſuccedat altera ſui oblatio, *Ad Contemptum & Ignominiam*. Ita Paulus præcipiens: In omnibus, inquit, exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros &c. per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut ſeductores & veraces. Dicat divinæ voluntati deditus: Domine, ego me tibi offero, ad ignominiam & contemptum quemcunque, eum maxime cujus ego cauſſa non ſim. Propter te negligi, contemni, abjici, etiam calcari neutiquam recuſo. Durus, & craſſus hic bolus eſt, ſed tamen glutiendus

2. Cor. cap. 6. verſ. 4. & 8.

dus

dus eſt, ſiquidem è pharmacopolio Chriſti eſt. Chriſtus ipſe non ſolum ad omne genus injuriarum ſeſe obtulit, ſed illas etiam pertulit, tanquam hominum abjectiſſimus, Factus pro nobis maledictum; quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal. c. 3. v. 13.

Quanti è Sanctorum numero, bipedum nequiſſimi olim cenſebantur, neque illi hoc ignorarunt, ſed tolerarunt, etſi ſenſerint. Aliud eſt improbum haberi, aliud eſſe. & hoc quidem omnes in cunis didicimus ſine magiſtro, illud autem pauci norunt, & ii ſolum exactius, qui omnem contemptum perinde ut magnos honores è manu Dei, à divina voluntate acceptant.

Videte mihi matrem Domini, Beatiſſimam Virginem Mariam, divinæ voluntati toto pectore affixam; cum Ioſephus ſponſus ob vicinum partum trepidans circumſpiceret abitum: an non Virgo ſiluit, nonne divinis nutibus quamcunque de ſe opinionem commiſit? Hoc tam grandi exemplo permoti plurimi ſanctorum, qui tametſi graviſſimorum ſcelerum inſimularentur, tacuerunt tamen, ignominiam tulerunt, ſeque totos cum omni infamia permiſerunt Deo.

Sanctus Emmerammus Ratiſponenſis Præſul, non tantum de turpiſ-

Anno 750. Vide Bavariam Sanctam, P. Mat. Raderi part 1. Annal. Boicorum P. Andreæ Brunver. p. 602.

ſimo facinore falſo delatus, ſed & immaniſſime excruciatus eſt. Nam juſſu Lantberti, qui Theodonis principis filius, ad ſcalas geſtatorias alligatus eſt Emmerammus. Ad tormenta ſic parato digiti manuum pedumque articulatim præciſi, aures, nares, brachia, pedeſque truncati lingua demum evulſa, quam non multo poſt ſecuta eſt anima. Ah, potuit hic Antiſtes integerrimus, totque alii innocentiſſimi hominum extremam ſubire ignominiam æquo animo, quid eſt quod nos mille delictorum rei, levem deſpicatum & injuriolam minimam tam intoleranter & indigne feramus? Si Dei voluntas, à qua hæc omnia emanant, cordi nobis ſit, non turbabimur facile quantumcunque gravi contemptu; imo ſui ipſius quiſque maximus contemptor erit.

Ioan. c. 20. v. 17.

Chriſtus redivivus Magdalenæ reverentiſſimos pedum amplexus paranti: Noli me tangere, inquit, nondum enim aſcendi ad Patrem meum. Perinde ſi diceret: Sæpius me videbis, Magdalena, nec copia negabitur & tangendi & oſculandi, quod certe permiſſum plurimis ab Hieroſolyma matronis ſimul id auſis. Equidem potuiſſet Chriſtus jam tormentis omnibus, jam morte perfunctus, ſui tactum jure merito vetare, quia tamen nondum conſcende-

rat cælum, immortalitatis domum, non ſolum à chariſſimis diſcipulis, ſed etiam à feminis ſe tangi permiſit. At nos, homunciones viliſſimi, qui non tantum in Beatorum domicilia nunquam aſcendimus, ſed necdum in ſepulchra unquam deſcendimus, mortales etiamnum & miſeriis omnibus obnoxii, nihilominus toties vociferantur, Noli me tangere, Noli me tangere &c: Quid? tu mihi inſultes improbe? ego à te tam contemptim appeller? tu meam auctoritatem ſic violare, ſic convellere? &c: Mille talia cum ſtomacho frequenter effutimus. O Chriſtiani, quanta nos tenet divinæ voluntatis ignorantia, quæ nos uſque adeo reddit delicatos, ut nec verbulo quidem minus honorifico tangi ſuſtineamus. Qui divinæ voluntatis myſterium novit, ipſe ſe ad quoſvis contemptus offert, & : Mi Domine, inquit, digniſſimus ſum ab omnibus contemni, & abjici: ubi ergo id me fieri videro, quod pridem meritus ſum, non indignabor: Scio, Domine, nemo me unquam deſpicatui habebit, quin prius id faciendi à te poteſtatem acceperit. Nihil ergo conquerat, & vilior fiam quam factus ſum, & ero humilis in oculis meis. 2.Reg, cap,22.

III. Animo ad Inopiam & Contemptum jam parato, ſequitur tertia ſui oblatio, *Ad morbum quemcunque.*

Lampades fiunt ex argento aut aliis metallis tam artificioſe pendulæ, ea compage articulorum & vertebrarum inſtructæ,ut quocunque & quomodocumque ferantur, nunquam tamen invertantur; ſervant illæ ſuum lumen, ſemperque cælum reſpiciunt. Huic tali lampadi non abſimilis eſt, quiſquis divinæ voluntati vere devotus eſt, quantumcunque enim acerbe tractetur & improbe, Deum tamen reſpicit divinamque voluntatem, nunquam non erectus ad ſuum conditorem, cui ſe frequentius ſic offert: Domine, ſi me vis effæto & debili eſſe corpore; aut ſi vis me vivum eſſe cadaver viribus exhauſtum, morbis intabeſcens, doloribus oppreſſum, annis pluribus lectulo affixum, ecce me promptum paratum,ſi tibi ſic placeat, iniquiſſima etiam valetudo gratior mihi erit, quam quantumcunque diuturna ſanitas; mihi perinde erit ad tuum nutum, & valere, & in morbo eſſe, ac pro eo gratias agere. Obſervatu digniſſimum eſt quod magnus ille virtutis magiſter Ioannes Avila docuit his omnino verbis: Plus valet, ajebat, tempore tribulationis unum Deo gratias,quam ſex millia in proſperitate. Nam Deo gratias agere, cum bene eſt, plerique omnes norunt, inter adverſa pauciſſimi.

Avila tom. 2. epiſt. 1. 20.

Refert Ludovicus Bloſius eximiæ

ſancti-

ſanctitatis virginem interrogatam, à quibus exercitationibus perveniſſet ad eam vitæ perfectionem, reſpondiſſe: Nunquam ita doloribus oppreſſa fui, quin Dei amore graviores perferre expeterem, indignam me donis tam ſingularibus arbitrata. Hac non inferior alia, integerrima itidem virgo, ipſos inferorum cruciatus ſentire ſibi videbatur; ſed neque ſperare poterat tam cito deſituros. Quare ad Deum toto ſeſe animo convertens: *Mi amantiſſime Deus,* ajebat, *memor eſto te Dominum ac Creatorem eſſe meum. En ego me in æquiſſimum judicium tuum offero, & gratiſſimæ voluntati tuæ integre reſigno, parata hunc infernalem cruciatum ſuſtinere, quamdiu tibi placuerit: utere me ſicut vis in tempore atque æternitate.* Ita ſe voluntati ſupremæ impendens, mirabiles fecit in amicitia divina progreſſus. Bloſi Monil. ſpirit. cap. 10. prope finem.

Ergo etiam huc voluntas impellenda, ut circa valetudinem commodam & incommodam diſcat eſſe indifferens, & ad utrumque parata. Sed progrediendum ulterius.

IV. Quarto, *Ad mortem* etiam quamcumque illam ultro ſe offerat voluntas hominis, & nec celerem obitum, nec diuturnam vitam aliter expetat, quam quemadmodum Deo placuerit. Dicat ergo voluntatis divinæ amator: Nec diu vivere, nec cito mo-

ri cupio, ſed tibi, ô bone *Ieſu*, aut illud aut iſtud obſequi. Sed neque præſcribo, quo mortis genere cupiam obire; quocunque me volueris ad te vocare, eo ſequi paratus ſum. Solum, mi Deus, mortem repentinam deprecari cuperem, ſed neque hîc refractarius eſſe volo tuæ voluntati, ſi ſubita morte defungi me velis, ſic fiat, ut vis, per tuam gratiam in tua ſemper gratia vivere conabor. Scio;
Sap.c. 4.v.7. Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit. in refrigerio erit. Itaque nec immaturam mortem averſor, nec maturam poſtulo; ſed nec miſeram, aut quam oculi reformident, adeo perhorreſco. Credibile eſt multos placidiſſime in mortem ſopiri, & ad inferos rapi; plurimos horribili acerbaque morte decedere, & cælo recipi. Arcanius eſt hoc judicium quàm ut oculis patere poſſit. Ideo & mite moriendi genus, & immite promptus excipiam, prout Domino viſum fuerit. Nam, ſive vivimus, ſive mo-
Rom. c.14 v. 7. & 9. rimur, Domini ſumus. Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

Turonenſis præſul Martinus jam animam acturus: Domine, inquit, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Hinc Eccleſia viri virtutem ſuſpiciens: O virum ineffabilem, inquit, nec labore victum, nec morte
vincen-

vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recuſavit! Sic decet: in utrumque monendi ſumus ac firmandi ; & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.

Q. Curtius: Fortium virorum eſt, inquit, magis mortem contemnere, quam odiſſe vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem ſui compelluntur ignavi : at virtus nihil inexpertum omittit. Ultimum omnium mors eſt, ad quam non pigre ire, ſatis eſt. Curt. l. 5. hiſt.

Utrumque ; hoc, & *vivere* & *mori*, ex præſcripto divinæ voluntatis amplectendum, Vivere nos vult Deus? vivamus, ſeu beate, ſeu miſere, modo ad beatitudinem tendamus. Vult nos mori? moriamur animo promptiſſimo, & ut priſcus ſcriptor monet, ſaltem non pigre eamus ad mortem, ut quæ nos evocet ad immortalem vitam.

Sed heu quam multi moriuntur non ſine querela? quis non recuſans, quis non gemens exit? Atqui hoc non eſt divinæ voluntati ex toto ſe permittere, non eſſe contentum conceſſo tempore. Nos oportet in promptu habere quæ in incertum diem data ſunt, & appellatos ſine querela reddere. Peſſimi eſt debitoris creditori facere convitium. Semper pauci dies erunt, ſi illos numeraveris. Cogita non eſſe ſummum bonum in tempore : quantumcunque eſt, boni Senec. lib. 5. de Benef. c. 17.

ni conſule. Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem quoniam mora non fit beatior vita ſed longior. Quanto ſatius eſt, non aliorum annos computare, ſed ſuos benigne æſtimare, & in lucro ponere. Oportet te non de eo quod detractum eſt queri, ſed de eo gratias agere quod donatum eſt. Quia ergo divinæ voluntati placet jam me mori, jam moriar, jam & lubens moriar.

V. Quinto demum, *Ad omnia omnino*, quæcunque vel in tempore, vel in æternitate poſſunt evenire, idque ſine omni exceptiuncula paratiſſimum ſe Deo contribuat, divinæ voluntati devotus homo. Aquilæ pullus ſi probæ ſit indolis, fixiſſimis oculis obtuetur ſolem: voluntas humana: ſi bona ſit, divinam ſic ardet, ut ultro ſe offerat ad omnia, nec excipiat quidquam. Quis hac in re generoſior Paulo, qui divinam voluntatem ſectabatur per ſtrictos gladios, per micantes haſtas, per volantia ſaxa, per Oceani fluctus, per varios turbines, per ſuaviſſimas tempeſtates, per avia deviaque; ad exequendam divinam voluntatem nihil huic viro viam obſtruere poterat, non carcerum horror, non virgarum ter iteratum ſupplicium, non lapidum nimbus, non naufragiorum metus, non periculorum multitudo, non

non quotidiana moriendi neceſſitas: Paulus divino ſpiritu ardens, in ignes juſſeris, ibit. Siquidem Optabam ego ipſe, inquit, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Quid ais Paule, inquit Chryſoſtomus, nonne jam dixiſti: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Imo Chryſoſtome, quia Paulus unice amabat Chriſtum, avelli cupiebat à Chriſto, & à ſuaviſſimo Chriſti conſortio, ea tamen lege, ut plures amarent Chriſtum. Itaque optabat Paulus velut ex imperio cæci amoris, ſeparari non quidem à charitate Chriſti, ſed à beatitate & gloria cum Chriſto. En quam immotos oculos hæc Aquila in divinæ voluntatis ſole fixerit. Tanti eſt autem hæc tam fortis ad divinam voluntatem Conformatio, ut præ illa parum ſit vel mille Mundos ridere. Pleriſque ſanctorum martyrum non adeo difficile fuit ſuum ſanguinem, ut rem viliſſimam tyrannis propinare: inter tormenta ſolatiis divinis affluebant, hinc ſupplicia ipſamque mortem de facili ſpernebant. Craticulæ candenti, velut feſſus viator ſcamno, incumbit Laurentius; funeſtam crucem, velut thalamum regium ſalutat Andreas; lapidum imbrem, velut roris guttulas admittit Stephanus. At vero qui ſub onere tot ærumnarum quotidie fatiſcit, & len-

tiſſime mori ſe ſentit, nihilominus tamen in jus divinæ voluntatis concedit, & ad omnia ſe paratiſſimum offert, hic ſane rem magnam præſtat. Si tamen, ut dixi, *ad omnia* æque ſecundum Dei arbitrium promptus ſit. Et ita fieri oportet. nam omnia & corporis, & animi, & quæ vocamus fortunæ bona à Deo accipimus, quid in his reddendis excipere poſſumus? In ſcholis quidem triſtiſſimum illud. Nulla regula ſine exceptione: hic penitus explodendum, Divinæ voluntatis regula ſine omni exceptione eſt. Quiſquis ſecundum hanc cupit vivere, diſcat & ſe, & ſua omnino omnia divinæ voluntati ſubjicere. Hujus rei illuſtriſſimum nobis exemplum proponens Bernardus: Audi denique hominem, inquit, quem ſecundum cor ſuum invenerat *Deus.* Paratum, inquit, cor meum, *Deus,* paratum cor meum: Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera, paratum ad humilia, paratum ad ſublimia; paratum ad univerſa quæ præceperis. Vis paſtorem ovium facere? Vis conſtituere regem populorum? Paratum cor meum, *Deus*, paratum

2. Reg. ca. 15. v. 26. cor meum. *Si autem dixerit mihi, non places; præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.* Digna religioſiſſimo principe demiſſio animi, & propriæ voluntatis abdicatio. Quid eſt enim? *Non places.* Si dixerit Deus:

Nolo

Nolo te regem eſſe, nolo te vivere: *Præſto ſum*, inquit David. Si juſſerit Deus: Volo te iterum exulem, iterum eſſe fugitivum, & loco mali ſoceri, peſſimum habere filium, qui patris diadema & jugulum petat. Et tamen, *Præſto ſum*, ait David. Quod ſi Deus imperet: Volo te rurſum ſubire ſpeluncas, & ferarum latibula; iterum vivere mendicato, & quotidie mortis adire diſcrimina. Nihilominus, *Præſto ſum*, ait David. At ſi dicat Deus: Volo te ſolatii loco, in calamitate tua proſcindi convitiis, etiam à tuis ſubditis; lapidibus inſuper appeti, & diris omnibus devoveri. Nec iſtud quidem reſpuo, ait David, *Dominus faciat quod bonum eſt coram ſe.* O ſanctiſſimi principis heroicam virtutem qua vel ſola fieri potuit acceptiſſimus Deo, præſertim cum hæc lacrymans diceret, & veſte lugubri indutus. Tanti faciebat, *placere Deo*, vir ſecundum cor Dei, ut eam gratiam libertate & liberis, & omnibus divitiis, vel ipſo regno, vita etiam ipſa libentiſſime redempturus eſſet. Modo David divinæ voluntati poſſit obſecundare, ad illa omnia paratiſſimus dicebat: Paratum cor meum, Deus, Pſ. 107. verſ. 2.
paratum cor meum.

CAPUT

Caput II.

In quod exitium pertrahat voluntas propria, ſi non patiatur ſe frangi.

Bern. ſerm. 3. de Reſur. Dom.

Melliſluus doctor Bernardus: Propria voluntas, inquit, quantum in ipſa eſt, Deum perimit, omnino enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult enim eum non eſſe Deum quæ vult eum aut impotentem aut injuſtum. Deinde ad quæſtionem quæ infantiam ſapiat, aut ſtultitiam, reſpondet. Cui rei explicandæ ſubſerviat hic apologus.

I. Quondam fæx hominum, & furum, lavernionum, effractorum ampla ſocietas libellos ſupplices porrexerunt judicibus, rogaruntque patibula & furcas auferrent, rem fœdam ante urbes, parcendum oculis & naribus viatorum tranſeuntium. His à judicibus reſponſum eſt, Si quidem antiquatum cupiant morem patibulandi, prius ipſi conſuetudinem abrogent furandi, judices in mora non futuros, quin protinus cruces tollant & patibula, modo ipſi prius ceſſare jubeant furta. Hîc è furum albo audacior unus: Venerabiles domini, ait, nos furtorum auctores non ſumus: quod ergo nos non invenimus, nec etiam abrogabimus;

bimus. Quibus judices reſponderunt: Neque nos, ó viri, patibula excogitavimus, ergo nec etiam abolebimus.

Humanæ gentis primi parentes in furto deprehenſi ſunt: hæc ſcelerum origo, hæc inhærentis peccati contagio, & hinc inferorum ſupplicia. Nos jam ſeri nepotes ex hac furum familia quærimur gehennam conſtitutam, & ideo ſæpe libellos ſupplices Deo porrigimus, & rogamus: O Domine, tantum non deturbes nos ad Erebum, ó Domine ſi rogos Avernales tolleres, continuo nos metu liberares. Iure optimo reſpondet Deus: Auferte vos culpam, & ego extinguam gehennam, ceſſent noxæ, & ſopientur flammæ. Sed nos iterum obducimus: O Domine, nos primi ſcelerum inventores non ſumus, cur alienam & nativam labem luimus? hæc noxa eſt primigenia. At nobis Deus iterum: Nec ego, inquit, cauſſa ſum inferorum, ſed Superbia, ſed Inobedientia: Neque iſtud Orci principium fuit, torquere homines, ſed diabolus: inferorum ignis *paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Matt. ca. 25. v. 41. Ne ergo conqueri poſſitis, vos alienis malis involvi, mitiſſimum ego decretum per ſervos meos pronuntiari curabo, cui nemo poterit obtrectare. Quod hoc obſecro decretum? quis pronunciavit

Bern. ſerm. de reſur Dom.

vit? Bernardus è fidiſſimis Dei ſervis non infimus, tam paucis quàm claris verbis jam pridem proclamat, qua ratione gehenna facillime poſſit extingui. hæc proclamantis verba ſunt: *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Et hujus rei luculentam rationem ſic reddit: Quid enim odit aut punit Deus præter propram voluntatem? In quem ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum frigus aut famem, aut aliquid tale patimur, quid læditur niſi propria voluntas? Quod ſi voluntarie ſuſtinemus, ipſa jam voluntas communis eſt (tam ſcilicet Dei hæc immittentis, quam hominis hæc ſuſtinentis.) Porro voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. Primo namque ſeipſam ſubtrahit, & ſubducit ejus dominatui, cui tanquam auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed nunquid contenta erit hac injuria? Addit adhuc, & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit & diripit. Quem enim modum ſibi ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter, nemini qui

qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, nec in ipſum (horribile dictu) deſæviret auctorem. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum qui non venit facere voluntatem ſuam. Unde & in paſſione: Non mea, inquit, voluntas ſed tua fiat. *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Non ergo puerilis, nec vana eſt quæſtio; An, & quomodo extingui poſſit gehenna? poteſt omnino. Non abſurdæ ſunt preces, rogare Deum, ut deſtruat Orcum. Paratus eſt Deus id facere; unicum iſtud in ſui operis mercedem poſtulat: *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Sed quis omnes omnino homines eo adigat, ut ſuam quiſque voluntatem abdicet, eamque impendat divinæ? Tu, mi homo, ſi rem ſerio agas, tu tuam in te voluntatem expugna, & jam ſuſtuliſti ſedem illam cui alligandus, & in qua cruciandus fuiſſes apud inferos, perinde ac ſi Erebus deſtructus, & Erebi flammæ forent extinctæ. *Ceſſet voluntas propria, ceſſet; & infernus non erit.* Hoc idem & alii cum Bernardo clamant: Oculus, ait ille, janua

Auguſtin vel quiſquis eſt auctor. hom. 31. ad frat. in eremo.

cordis eſt & nuncius, claude oculum & voluntas habendi non erit, ceſſet voluntas & ecce infernus clauditur.

II. Ah, quanti patiuntur multa graviaque, ſed inviti, ſed repugnantes, neque enim ſuam divinæ voluntati addicunt. Deus vult illos pati, hancque voluntatem ſuam apertiſſime exponit, cum ea, quæ patiuntur, immittit, non aliter certe quam ſi vox cælo laberetur: Volo vos pati. At nollent illi, & modo poſſent, onus quod ferunt, excuſſiſſent jam pridem. En voluntatem propriam cum divina minima conſentientem.

Norunt parentes, quanti laboris ſit educare liberos illos quorum contumacia prima non eſt fracta, quoties in die clamandum: Sile, quieſce; hoc age, relinque hoc, omitte iſtud. Quandoque tam irrequieti eas domi turbas excitant, ut etiam mitiſſima mater graviter excandeſcens, virgas, aut baculum, aut quicquid miniſtrat iræ, corripiat, & in hunc, illum, ac proximum quemque filium fuſte ſæviat, quandoque ſolis vocibus tonans exclamet: Non eſtis mei liberi, non agnoſco vos; nihil mei cerno in vobis, nec patris nec matris ingenium refertis; abite ad carnificem degeneres. Ita Deus agit nobiſcum, veluti parentes cum inquietis ac contumacibus liberis. Quoties ebrioſo aut luxurioſo minatur? quoties

ties illi ſuam crapulam, huic luxuriam ſuam arcanis objurgationibus ob oculos ponit? quoties dehortatur & monet: En corpori noces & animo; arcam & valetudinem exhauris, gratiam meam & cælum amittis: ſcis equidem iſthæc à me vetita; noſti voluntatem meam ab hac omni turpitudine quam plurimum abhorrere; nec ignoras quam extreme abominer & deteſter voluntatem meæ tam refractariam. Tandem mitiſſime pater virgas rapit aut baculum, & improbitatem filii ſic punit, ut puniri ſe ſentiat. Ubi hoc ſæpius factum, nec ad frugem ſe corrigit filius, aut è vitiis emergit, demum iratus pater:
Super quo, inquit, percutiam vos Iſaiæ
ultra? Fruſtra percuſſi filios, diſcipli- cap. 1.
nam non receperunt. Spuria vitula- v. 5. & Hier.
mina non dabunt radices altas. Abi- cap. 2.
te improbi, dimittam vos ſecundum ve. 30.
deſideria cordis veſtri, ibitis in adin- Sap. c. 4. v. 3.
ventionibus veſtris. Graviſſima hæc Pſ. 80.
patris ira eſt formidabilior omni ſup- v. 13.
plicio.

Ita etiam cum homine ſuperbo & arrogante agit Deus, eumque increpat: Nec mihi places, nec hominibus, quibus me ſpreto, plurimum placere cupis: ab iis quos arrogantiæ tuæ applauſuros ſperaveras, rideris: de mea tibi voluntate pridem conſtabat: ſcis quod ſuperborum neminem tolerare poſſim, nec An-

gelum quidem ne dum hominem; ſuperbis me ſingulariter reſiſtere quis neſcit? ſuperbiam tu tuam nihilominus perſeveras. Sic Avarum Deus, ſic & Iracundum; ſic Invidum & obtrectatorem ſecretis impulſibus trahit ad meliora, ſuamque iis voluntatem varie ingerit ſectandam. Unumquemque ducit Deus per viam ipſi convenientiorem. Regi Hebræo Sauli in os objectum: Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? Quare ergo non audiſti vocem Domini, ſed verſus ad prædam es, & feciſti malum in oculis Domini? &c: Pro eo ergo quod abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus ne ſis Rex, quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Quiſquis igitur divinæ voluntati etiam dum repugnas, veni obſecro, veni, non ad aquilarum, ſed ad corvorum gymnaſium te ducam. hîc diſce:

1. Reg. ca. 15. ve. 17. 19. & 23.

III. Cur, quæſo, Deus Eliam Thesbiten à corvis velut à dapiferis cibos voluit accipere? Quid hoc rei? avium furaciſſimæ prandium & cœnam perferunt ad eremicolam obſequiis fideliſſimis. Hoc ideo voluit Deus, ut te, mi homo, doceret, quàm etiam brutæ animantes, vel invita natura, voluntati ſuæ obſequerentur. Quid mirius, quam à corvo carnium appetentiſſimo, ſimul

mul & rapaciſſimo deferri carnes, quas in via centies ipſe devoraſſet, ni Dei voluntas aliud fieri mandaſſet. Sed eſt qui hîc objiciat: Facillimum eſt Deo, quaſcunque feras ad imperium faciendum cogere: non ideo parent, quia volunt, ſed quia debent. Ita eſt, ut dicis, & vel ideo etiam par eſſet te voluntati divinæ obſequentiſſimum eſſe, quia te Deus imperiis non coactis ſed voluntariis urget, liberam te ſervitutem vult ſervire, & ſic quam plurimum promereri. Sed quæſo te, à ſchola corvorum, in Antrum Æoli digrediamur, ubi etiam ventorum furor dicto audiens eſt: Imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Hinc populi admiratio: Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei? An non & rupes ad luctuoſiſſimum expirantis Domini ſpectaculum ingemuerunt, inuſitatis fiſſuris teſtatæ luctum? Solus homo in rupem obrigeſcit, & eam ſæpe quam cœpit contumaciam pertendit. Pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, vere *inſcrutabile*. Incipe, amabo, ſcrutari hanc voraginem, & abditiſſimas illic invenies cogitationes, quæ Deo reluctentur tacitis his ſuſurris: Vis Domine, ut inimicos diligam? ut omnibus me ſubmittam? ut voluptates meas ejurem? durum imperium, & in omnia

Matt. c. 8. ve 26. & 27.

Hier, ca. 19. verſ. 9.

alia voluntas mea fertur. Quid igitur faciam? diſſimulabo rem, & voluntati non nimium renitar tuæ, non nimium obſequar. O inſcrutabile, & ó pravum cor hominis!

Narrat Trebellius Pollio, Marium Romæ tyrannum ſeptimum fuiſſe. hic uno die factus eſt Imperator: altero imperavit: tertio interfectus eſt à gregario milite, qui dum ſicam in pectus Marii adigeret, acerbiſſimum hoc addit: Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti. Nam è cultrarii officina pervenit ad diadema. Ei, qui divinæ voluntati refractarium ſe gerit, jure ſic inſultatur: Hic eſt gladius quem ipſe feciſti; tuo te gladio ipſe jugulas, hoc eſt, *propria voluntate*. Quod vero voluntas tam prona eſt ad peccandum, inquit Cæſarius, cauſſa ſubeſt: habet enim diabolus duos ſatellites ſeipſo nequiores, quibus illa impellitur, Carnem & Mundum: Caro concupiſcit, Diabolus concupita incendit, Mundus incenſa ne extinguantur, ſe objicit. A Carne multa oriuntur vitia, Mundus plurima offert oblectamenta, Diabolus innumerabilia adhibet vaframenta. Ita res in expedito eſt, uti olim Hieremiæ vati monſtratum: Nonne vides quid iſti faciunt in civitatibus Iuda, & in plateis Hieruſalem? Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt

ſpergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis & me ad iracundiam provocent. Hîc naviter ſane res agitur, cum uterque parens & liberi mutuam ſibi operam locant. Et cui hæ placentæ pinſuntur? reginæ cæli, ſive, lunæ; ſol enim rex cæli. Voluntas humana lunæ ſimillima, continuis gaudet mutationibus: huic reginæ lagana finguntur & collyræ. Caro tanquam chara filia, ſchidia ſubminiſtrat, concupiſcentias: Superbiæ pater diabolus, focum excitat: Vanitas, velut mater, maſſam porrigit varie ſubactam; illecebras, ſermones, invitatiunculas, voluptates ſuggerit. hinc dulce fit popanum, hinc ſacrificium nobile inſtituitur, non Deo, ſed propriæ voluntati.

IV. Hanc humanæ voluntatis contumaciam Auguſtinus pſalmum centeſimum exponens, elegantiſſime proponit hunc in modum: Rectum dicitur cor hominis illius, qui omnia quæ vult Deus, & ipſe vult. Intendite. Orat aliquis ut neſcio quid non eveniat; orat, & non prohibetur, petit quantum poteſt, ſed contra voluntatem ipſius evenit aliquid, ſubjungat ſe voluntati Dei, non reſiſtat voluntati Magnæ, quia & ipſe Dominus ſic illud exponit. Oſtendens infirmitatem noſtram in ſe, quando paſſurus erat, ait: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem &c.

Aug. in pſ. 100 in v. 4. med. fere.

&c. Quid erat illa vox niſi ſonus infirmitatis noſtræ? Multi adhuc infirmi contriſtantur futura morte. Sed habeant rectum cor, vitent mortem quantum poſſunt: ſed ſi non poſſunt, dicant quod ipſe Dominus, non propter ſe, ſed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Ecce habes voluntatem humanam expreſſam: vide jam rectum cor: Verum non quod ego volo, ſed quod tu vis Pater. Si ergo cor rectum ſequitur Deum, pravum cor reſiſtit Deo. Aliquid illi contingat adverſum, clamat: Deus, quid tibi feci? quid commiſi? quid peccavi? Se juſtum vult videri, Deum injuſtum. Quid tam pravum? Pravum eſt; quia tortum eſt, & tortam regulam putat. Corrige te, & invenies rectum, à quo te depravaſti. Ille juſte, tu injuſte: & ideo perverſus es, quia hominem juſtum dicis, & Deum injuſtum. Quem hominem juſtum dicis? Teipſum. Quando enim dicis, quid tibi feci? juſtum te putas. Sed reſpondeat tibi Deus: Verum dicis, mihi nihil feciſti, omnia enim tibi feciſti. Si enim mihi aliquid feciſſes, bonum feciſſes. Quicquid enim bene fit, mihi fit, quia ex præcepto meo fit. Quicquid autem mali fit, tibi fit, non mihi fit, quia non facit malus aliquid niſi ſibi, quia hoc non ego jubeo.

Idem

Idem ſanctiſſimus præſul de eadem voluntatis contumacia eruditiſſime diſſerit in hæc verba: Ergo bonus Deus Iſrael. Sed quibus? Rectis corde? Qui voluntatem ſuam ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad voluntatem ſuam curvare conantur. Breve præceptum eſt, ut homo dirigat cor ſuum. Vis habere rectum cor? Tu fac quod vult Deus: noli Deum velle facere quod vis tu, &c. Hoc cogitant qui recto ſunt corde, qui voluntatem Dei ſequuntur, non voluntatem ſuam: ſed qui ſequi Deum volunt, faciunt illum præcedentem & ſe ſequentes: non autem ſe præcedentes, & illum ſequentem. Et in omnibus eum bonum inveniunt, ſive emendantem, ſive conſolantem, ſive exercentem, ſive coronantem, ſive purgantem, ſive illuminantem, ſicut Apoſtolus ait: Scimus, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Aug. in Pſ. 124. pro-pius ſinum.

En hi germaniſſimi aquilæ pulli ſunt, qui fixis oculis intuentur ſolem, qui animum ad divinam voluntatem ſerio applicant. Secus illi qui tacite nunquam non altercantur cum Deo. Nunc eis cæli rigor, nunc pluvia tempeſtas diſplicet, nunc nimium frigus, nunc nimios calores queruntur; modo Deus non ſatis tribuit neceſſitati, modo iſtum aut illum improbum ſinit emergere, modo inimicos non punit prout illis videbantur puniendi;

niendi: ſemper cauſſantur, aſſidu obloquuntur, nihil facit Deus quo illi ex toto approbent. Hoc illud co pravum, hæc propria voluntas, d qua etiam audiendus poſt Auguſti num Bernardus.

Bern. ſerm. 71. in Cant. fine.

V. Grande malum, inquit Bernar dus, propria voluntas, qua fit ut bon tua tibi bona non ſint. quia nihil om nino quod propria inquinatum ſit vo luntate, guſtabit is qui paſcitur inte lilia. Hæc autem omnia, ſimiliaque a diſſimilia mala, ex una radice pullu lant propriæ voluntatis. hujus enin ſanguiſugæ duæ ſunt, inſatiabiles fi liæ, clamantes, Affer, affer. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando ſatiatur, ut ſcriptum eſt, non ſatiatur oculus viſu, nec auri impletur auditu. Fuge ſanguiſugam hanc, & omnia reliquiſti. hæc enim omnia trahit ad ſe. Pone hanc, & jugum quam multiplex abjeciſti Voluntas propria, ſubvertens corda hominum, & rationis oculos claudens, inquietum malum, quod ſpiritui ſemper incubans, inexcogitabilia meditatur.

Serm. in verba, Ecce nos reliquimus omnia &c. & ſerm. 2. de Reſur. Dom.

Serm. quomodo voluntas noſtra divina &c.

Et, Unde ſunt ſcandala, unde turbatio, niſi quod propriam ſequimur voluntatem, & temere quod volumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in ſcandalum proni ſumus, non attendentes quo-

quoniam omnia cooperantur in bonum his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, & qui nobis caſus videtur, ſermo quidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem. Caveamus igitur à propria voluntate, tanquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras. Serm. de dupli. bapt.

Ioannes abbas jam jam moriturus, teſte Caſſiano, rogatus eſt ab iis qui morientis lectulum circumſteterant, breve monitum daret in hæreditatis vicem. Ille ingemiſcens: Nunquam feci meam voluntatem, inquit, neque quemquam docui, quod prius non ipſe fecerim. Pauci jam tales, & è centenis millibus vix unus. Innumeri ſunt qui verius dicerent morituri: Quicquid potui, ad meum ſenſum feci, meæ me voluntati totum tradidi; multa docui plurima præcepi, quæ ipſe non feci. Optimus ille ſenex Pimenius quærenti, qua ratione nos dæmones impugnarent, reſpondit: Dæmones nobiſcum non multum pugnant, quia voluntates eorum facimus: ſed noſtræ nobis voluntates, dæmones facti ſunt, & tribulant nos. QuodAchilleus vir religioſiſſimus hoc apologo declarans: Arbores, inquit, in monte Libano collocutæ dixerunt: Quam grandes ſumus & proceræ, & tamen ferro non magno incidimur; & quod pejus eſt, à nobis ſumuntur Caſſ. lib. 5. inſtit. ca. 21. Pelag. libell. 10. n. 62. & Paſch. nu. 3. de impugn. dæm. & n. 4.

arma

arma quibus impugnemur: ferrum u vulneret nos, manubrium à nobis accipit. Talis arbor eſt homo, inſtinctus diaboli, ferrum; voluntas hominis, manubrium.

O quanto melior Iobus concionator in fimo, quam Adamus in paradiſo? Ille: Sicut Domino placuit ita factum eſt. Iſte; Vocem tuam audivi, & abſcondi me. Eleganter de Iobo Tertullianus: Immundam, inquit, ulceris ſui redundantium magna æquanimitate diſtringebat, & erumpentes inde beſtiolas, in eoſdem ſpecus & paſtus foraminoſæ carnis ludendo revocabat. Agnovit vir ſanctiſſimus, hanc Dei eſſe voluntatem, ſe taliter exerceri, ideo ſi quis forte vermiculus fugam meditaretur, eum in corroſam carnem denuo cogebat, perinde ſi diceret: quid fugis? ad lacerandum me deſtinatus es: fac officium, & corpore meo pro macello utere. Nam ille idem omnino Dominus, qui mihi tot millia ovium, boûm, camelorum liberaliſſime dedit, hic etiam morſicantes hos vermiculos benigniſſime in me immiſit. Utrumque ex eadem omnino manu eſt, ideo tam hoc quam illud æquo animo acceptandum.

Tertull. li. de Patientia c. 14.

Non aliter Simeon Stylites ebullientibus è corpore ſuo vermibus dixit: Manducate quod vobis Dominus

nus dedit. Longe aliter vermiculoſus aliquis & impatiens Herodes dixerit: Ite in malam maximam crucem execrandæ beſtiolæ; pendulam patibuli turbam invadite; veſtri juris ſunt cadavera, quid vivos vellicatis, quid me etiamnum ſpirantem obſidetis? Hi propriæ voluntatis improbi latratus ſunt, contra divinam voluntatem. Veriſſime Chryſoſtomus: *Undc, inquit, in confeſſo fuerit, quod voluntas noſtra malorum omnium cauſſa eſt. Nullus igitur accuſet pulchritudinem, nullus inutilia verba hæc dicat: Hanc perdidit forma, huic pulchritudo cauſſa fuit interitus: perverſa voluntas malorum omnium cauſſa eſt.* Iam olim minatur Deus: *Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: pro eo quod vocavi, & non reſpondiſtis; locutus ſum, & non audiſtis; & faciebatis malum in oculis meis; & quæ nolui elegiſtis.* Hæc illa malorum Lerna eſt, voluntas propria. *Quæ nolui elegiſtis.*

Chryſ. in c. 7. Gen. hom. 24 poſt med. & hom. 32. circa me.

Iſaiæ ca. 65. ve. 12.

CAPUT III.

Voluntas propria qua ratione ſubjungenda ſit divinæ, in rebus adverſis omnibus.

NEc ullius Angeli, nec hominis voluntas eſſe poteſt bona, niſi conſentiat cum divina: quanto autem magis illa cum hac conſenſerit, tanto

melior

melior & perfectior erit; quo minus, hoc miſerior & pejor. Unica Dei voluntas amuſſis eſt, & regula, omnium omnino voluntatem cælo terraque, nec ulla unquam voluntas dici poterit recta, niſi ad hanc regulam directa ſit.

In pſ. 32. & 35. & 100. de quo priori capite.

I. Cum Ieſſæus pſaltes frequentiſſime commendet *Rectos corde*, Auguſtinus diſertiſſime & ad rem noſtram appoſitiſſime hanc *Cordis Rectitudinem* exponens: Videtis, inquit, quanti diſputant contra Deum, quam multis diſpliceant opera ejus. Cum enim facere voluerit contra voluntatem hominum, quia Dominus eſt, & novit quid faciat, nec tam attendit noſtram voluntatem quam utilitatem: illi qui malunt ſuam potius voluntatem impleri quam Dei, volunt ad ſuam voluntatem flectere Deum, non ſuam corrigere ad Deum. *Rectos decet laudatio.* Qui ſunt recti? Qui dirigunt cor ſecundum voluntatem Dei: & ſi eos perturbat humana fragilitas, divina conſolatur æquitas. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint, quod ſuæ interim cauſſæ vel negotio, vel præſenti neceſſitati conveniat, ubi intellexerint & cognoverint, aliud Deum velle, præponunt voluntatem melioris voluntati ſuæ, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi, & voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum

enim Deus diſtat ab homine, tantum Dei voluntas à voluntate hominis. Aliquid proprium velle, difficile eſt ut non tibi contingat: ſed ſtatim cogita, qui ſit ſupra te: illum ſupra, te infra illum: illum Creatorem, te creaturam: illum Dominum, te ſervum: illum omnipotentem, te infirmum: & corrigens te ſubjungenſque voluntati ejus ac dicens: Verum non quod ego volo, ſed quod tu vis Pater. Quomodo disjunctus es à Deo, qui jam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decet laudatio, quoniam rectos decet laudatio Si autem curvus fueris, laudas Deum quando tibi bene eſt, blaſphemas quando tibi male eſt &c: Et eris inſulſus puer in domo patris, amans patrem ſi tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quaſi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret: Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio pſalmo: Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo. Omni tempore & ſemper, ſive in proſperis ſive in adverſis. Nam ſi in proſperis & non in adverſis, quomodo omni tempore? Quomodo ſemper? Et audivimus multas multorum tales voces, quando illis provenit aliqua felicitas, exultant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum, non ſunt improbandi.

Sed iſti qui jam Deum laudare ex proſperitatis parte cœperunt, docendi ſunt patrem agnoſcere & flagellantem, nec murmurare adverſus corrigentis manum, ne ſemper pravi remanentes exhæredari mereantur. *Rectos decet laudatio.* Quid eſt, recti? Ut nihil illis diſpliceat quod fecerit Deus, poſſint & in adverſis Deum laudare & dicere: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primo laudaturos, poſtea vituperaturos. Diſcite gratias agere Deo, & in proſperitatibus & in tribulationibus: Diſcite habere in corde quod habet omnis homo in lingua, *Quod vult Deus.* Ipſa lingua popularis, plerunque eſt doctrina ſalutaris. Quis non quotidie dicit? *Quod vult Deus hoc agat.*

Aug. in Pſ. 32. poſt med.

II. Hæc Auguſtini luculenta diſſertatio, mirifice cum dilucidat, tum confirmat hanc omnem de divina voluntate doctrinam, quæ vel ideo commendatiſſima ſit omnibus, quod eam ſanctiſſimi ac eruditiſſimi viri cupiverint à nemine non quam optime capi, præſertim cum in hoc omnis Chriſtianæ vitæ verſetur cardo. Sed hîc nondum abire placet ab Auguſtino illuminatiſſimo ſcriptore, cujus verba prorſus digniſſima ſunt quæ ad teſtimonium citentur fideli calamo.

Aug. in pſ. 35. propius finem.

Hic

Hic idem Hipponenſis ſanctiſſimus præſul, qua ratione in adverſis etiam à divina voluntate nec latum quidem unguem ſit recedendum, in hæc omnino verba conſignat: Quod ſæpe diximus, illi ſunt *Recticordes*, qui ſequuntur in hac vita voluntatem Dei. voluntas Dei eſt aliquando ut ſanus ſis: aliquando ut ægrotes. Si, quando ſanus es, dulcis eſt voluntas Dei; & quando ægrotas, amara eſt voluntas Dei: non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, ſed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu curvus, voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curvanda eſt ad tuam, & rectum habebis cor. Bene eſt in hoc ſæculo? benedicatur Deus qui conſolatur: laboratur in hoc ſæculo? benedicatur Deus qui emendat & probat: & eris recto corde dicens, Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo. Et hoc non tantum Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus, ſed etiam David Iſraëlis Rex qua verbis qua exemplis inſigniſſime docuit: Cum enim Abſalonem filium rebellem fugeret, & ſacerdos Arcam fœderis eidem fugæ velut præſidium aſſumpſiſſent, Rex Arcam referri 2. Reg. præcipiens: Si invenero, inquit, gra- ca. 15. tiam in oculis Domini, reducet me, v. 25. & 26. & oſtendet mihi eam, & taberna-

 culum

culum ſuum. Si autem dixerit mihi, Non places: preſto ſum, faciat mihi quod bonum eſt coram ſe. En, quam rex iſte potentiſſimus, in miſerabili fuga, in extremis anguſtiis, ſibi tamen præſens fuerit, & compos ſui; quam ad Dei voluntatem attentis oculis reſpexerit: Redibimus, inquit, ſi Deo placuerit: ſin aliter illi viſum fuerit, *Quod vult Deus hoc agat.*

O Chriſtiani, ſi hoc intelligentia & ratione, prout par eſt, comprehendere tam vellemus, quam facile poſſemus, vix amplius ulla difficultas foret in tolerandis adverſis, nec nos ullum tam grande malum premeret, quin illud tranquille & perlibenter ſuſtineremus. Chriſtus ante mortem Olivario horto ea de Patris & ſua voluntate locutus eſt, quæ argumento ſint, ad calamitates quaſcunque perferendas, nihil eſſe quod magis animet, quam unionem humanæ voluntatis cum divina. Et quam hoc in Chriſto ipſo luculentum? ante preces pavidus, triſtis, pallidus, tremit ac horret futuræ mortis imaginem: poſt preces, poſt tantam paternæ voluntati delatam reverentiam, velut reſumptis viribus, Surgite, inquit, eamus, occurſu voluntario ſalutaturi hoſtes, & initium facturi cruentæ tragœdiæ. De hoc etiam præclare Auguſtinus: Unde, inquit, gerens hominem Chriſtus, & regulam nobis proponens, docens

Aug. in pſa. 32. conc. 1. de 1. parte ejus pſalm.

docens nos vivere, & præſtans nobis vivere, oſtendit hominis quandam privatam voluntatem, in qua ſuam figuravit & noſtram, quia caput noſtrum eſt, & ad eum ſicut noſtis, tanquam membra utique pertinemus: *Pater*, inquit, *ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte*. Hæc humana voluntas erat, proprium aliquid & tanquam privatum volens. Sed quia recto corde voluit eſſe hominem, ut quicquid in illo aliquantum curvum eſſet, ad illum dirigeret qui ſemper eſt rectus: *Verum non quod ego volo*, ait, *ſed quod tu Pater &c.* Hîc oſtendit quandam hominis propriam voluntatem, oſtendit & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, ut aliud Deus velit.

III. Catharina Senenſis de ſeipſa: Docuit me Chriſtus, inquit, ut mihi intra meipſam ſecretum conclave ſtruerem. Et quodnam conclave iſtud? Humanæ voluntatis cum divina Unio. Domicilium iſtud primo ingreſſu videtur anguſtum, ſed qui voluerit illic aſſueſcere, demum comperiet id cælo eſſe amplius, & caſtris omnibus vel munitiſſimis ſecurius, huc rebus turbidis irruere vetitum; foris ſtabulantur; hoc enim tutiſſimum aſylum ab omni calamitate: nec ſuperi, nec inferi nocere illi queunt, qui voluntatem ſuam in omnibus cum divina congruentem retinet: huic unica lex eſt,

Quod vult Deus hoc agat. Eleganter Auguſtinus: Venit dolor meus, inquit, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurific.s? in monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à ſordibus veniat ad lucem. Fornax iſta, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à ſordibus illud exuitur. Fornax Mundus, palea iniqui, aurum juſti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Iubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quaſi conſumendum me; illa in cinerem vertitur, ego ſordibus careo. Quare? Quia Deo ſubjicietur anima mea.

Aug. in pſ. medio fere.

En, vera ſubjectio humanæ voluntatis erga divinam, omnis boni origo eſt. Rectiſſime dixit pius ille ſcriptor: Non eſt ſacrificium majus aut Deo gratius, quam in omni tribulatione ſeſe conformem facere divinæ voluntatis beneplacito.

Ludov. Gran. lib. 1. par. 2. ca. 22. Ducis peccator.

Magnus ille Abrahamus hac in re ſumme laudandus. Nam ut Orbi teſtatum fieret, Abrahamum omnia ex præſcripto divinæ voluntatis facere, Deus voluntatem ſuam aliquoties quaſi mutans, aliis atque aliis & in ſpeciem

ciem contrariis ac plane rigidis imperiis hominem fatigavit. At vero Abrahamus ad omnem divini arbitrii nutum obſequentiſſimus ſemper, hoc omni conatu ac ſtudio, hoc omnibus viribus egit ut ſe totum ſuaque omnia uni atque unicæ Dei voluntati quàm liberaliſſime impenderet. Notant Hebræi Abrahamum decies rigide tentatum, an id perpetuo vellet quod voluit Deus. Numeremus experimenta.

1. Iubetur ſolum vertere, & patriam ac cognatos exilio mutare. 2. Ab annonæ difficultate iterum expellitur peregrinator in Ægyptum. 3. In Ægypto apud Pharaonem regem, periculum vitæ, uxor pudicitiæ ſubit, & à marito abſtrahitur. 4. Ob continuas famulorum rixas à chariſſimo Lotho, quem ut filium habuit, divellitur. 5. Ut Lothum bello captum in libertatem afferat, contra quatuor reges domeſticum vernarum exercitum educit. 6. Agarem fidam famulam, & jam uxorem, impulſu Saræ domo cogitur exigere. 7. Iam ſeni & grandævo Circumciſio imperatur. 8. Abimelechus rex Geraræ rurſum ei uxorem adimit. 9. Agarem cum filio Iſmaële rurſum ædibus pellere jubetur. 10. Filium unigenam, amantiſſimum Iſaacum, miraculo natum, in ſummam poſteritatis ſpem educatum, ſua manu trucidare imperatur. En acervum calamitatis!

præter tot alia non minus acerba, ſed minus nota. Abraham tamen permanſit Abraham, hoc eſt, ſibi ſimilis & conſtantiſſimus divinæ voluntatis cultor. Hic vir, hic eſt qui optime intellexit divinam voluntatem omnium miſeriarum ſuarum maximum eſſe levamentum.

Hîc obſervandum, montem Moria in quo Iſaacus victima Deo cadere debuiſſet, in proverbium abiiſſe: *Vnde uſque hodie dicitur, In monte Dominus videbit.* Hic mons, *Dominus videbit*, afflictis omnibus conſcendendus. Statuant ſecum omnes ærumnoſi, & quibuſcunque male eſt, Deum hæc omnia quæ ipſis eveniunt, prævidiſſe ab æterno, & una decreviſſe, ut ſic fierent in tempore quæ fiunt: atque hanc eandem Numinis providentiam ſibi ſuiſque rebus omnibus adfuturam.

Gen. ca. 22. ve. 14.

IV. Clades autem & calamitates univerſas à Deo immitti, hoc nobis exemplum monſtret. Quemadmodum Deus illi provinciæ bellum, huic peſtem; ita illi homini podagram, huic nephritidem, iſti febrim immittit: hoc vero bellum, & illa peſtis, & hæc podagra aut nephritis, aut febris iſta, ſunt à Deo divinaque voluntate immiſſa Certiſſima eſt iſta, & infallibilis notitia. At quomodo ſeſe provincia illa, & iſta, adverſus bellum & peſtilentiam, & quî homines iſti

adverſus morbos ſe gerant? An poſſunt nolle, quod vult Deus? non poſſunt. An ergo nullus defenſioni locus eſt? ſi tamen illam admittat Deus. Ecqua ratione ſe geſſit Abram in monte Moria ſacrificaturus Iſaacum? Circumſpexit, & vidit hærentem in vepribus hircum, hic ſuccedanea ſubditus eſt hoſtia Iſaaco. Ita prorſus regnum bello afflictum, provincia peſtilentia infecta, homo podagra vexatus circumſpiciat quid liciti remedii ſit, eoque utatur avertendo bello, tollendæ peſti, mitigandæ podagræ. Si hoc idem velit Deus, & illud averti, & iſtam tolli, & hanc mitigari, ſubmittet hircum, ſuppeditabit remedium ad illa omnia lenienda, aut in integrum reſtituenda: ſi nihil ſit remedii, aut ſucceſſum non habeat, clariſſimum eſt velle Deum, ut ſacrificetur Iſaacus, ut regnum illud bellis atteratur, provincia illa exhauriatur peſte, hic homo podagra torqueatur. Eadem prorſus eſt ratio & paupertatis, & ignominiæ, omniumque aliarum calamitatum & miſeriarum. Ergo, ubi Deus ſubſidium monſtrat, liberatur Iſaac; ſin, mactandus eſt. Ergo in his omnibus æqualiſſime ſemper voluntas humana ſe ſubdat divinæ. Hoc eſt armis aureis pugnare in omnem Caſum & Fortunam, Deum cogitare, Deo ſubjici, & in omni eventu, mentē hanc flectere
 ad

ad magnam illam Mundi mentem.

Sanctus Remigius Rhemenſis præſul, prævidit maximam annonæ caritatem in proximum annum; eam ob rem, magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi. At ex his ipſis, quorum bono id facere inſtituit vir ſanctus, homines potulenti & projectæ audaciæ fuerunt, qui inter pocula dicerent: Quid ſenex noſter Iubilæus (erat jam ultra quinquaginta annos ſacerdos) ecquid in animo habet, an novam urbem condere, quid ſibi volunt tot acervi tritici? Annonam videtur velle comprimere. Venite, fingamus fabricam aliquam ad hunc ſenem, ſtruamus ſycophantiam. Facile erat malevolis & jam ante currentibus calcar addere. Itaque ædibus cum impetu provolant inſani, & mox ad frumenti metas, hîc ardentem tædam ſubjiciens unus: Videamus inquit, quam avide famelicus Vulcanus Cererem ſit devoraturus. Audaciſſimum hoc facinus mox celeri nuntio ad Remigium Antiſtitem defertur: ille continuo equum aſcendit, & omni feſtinatione properat ad incenſos tritici manipulos. At ubi advenit, jam flammæ per omne frumentum præcipitarant, nulla vi amplius ſopiendæ. Quid hic faceret afflictiſſimus Præſul? num ſe mœrore conficeret, & aut inſane lamentaretur, aut diras omnes deprecaretur in au-

ctores?

ctores? Hoc fecit: equo deſcendit, & quia hiems erat, incendium qua proxime licuit, tanquam ſe calefacturus acceſſit, dixitque: Semper bonus eſt focus, præſertim ſeni. En integerrimi viri animum divinæ voluntati deditiſſimum, eaque de cauſſa in omni ſorte tranquilliſſimum; voluiſſet quidem, quantum in ipſo, ortum incendium reprimere, ſed quia nec ratio nec modus erat coërcendæ jam graſſantis flammæ, totum hoc divinæ voluntati permiſit, & illud Iobi ſerena fronte repetiit: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſit nomen Domini benedictum.

Ita prorſus, ita in aliis omnibus agendum: cum malum imminens quodcunque vel etiam præſens legitimis remediis inhibere non poſſumus, dicamus toto animo: *Fiat Voluntas Dei*: ſacrificetur Iſaac, ſi non ſubmittatur hircus: immoletur filius, ſi ſic imperet Deus. Pereat domus, pereant bona, omnia pereant, modo fiat voluntas Dei.

V. Citharædus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dum aſſonent: ita qui totum ſe dedere cupit in arbitratum Dei, tamdiu neceſſe eſt voluntatem ſuam exerceat, ſubigat, aſtringat, dum obſequatur; doceat etiam quam ipſi expediat ad omnem beatitudinem, ſi ad divinam voluntatem in omnibus ſeſe con-

Pſ.61. verſ.2. conformet, uti beatiſſimus David: Nonne Deo, inquit, ſubjecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum. Dicti hujus litteratura hebræa hæc eſt: Attamen ad Deum ſilebit anima mea, quia ab ipſo ſalus mea. Aptiſſime noſtro inſtituto, hac enim mente fuit rex David: Quicquid mihi demum eveniat, feliciter an ſecus, divinæ tamen voluntati non contradico; Dei ſancita non turbo: & etſi omnia teterrime cadant, ego non obmurmuro; ad omnem Dei permiſſionem ſileo, divina diſpoſitione ſemper contentiſſimus: aſpera omnia leniri poſſunt placide ferendo.

Quiſquis ſapientiſſimum hunc regem imitatus fuerit (quod cuivis facillimum, modo velit) hic ſane adverſa omnia, & quaſcunque calamitates tranquillo & imperturbato animo ſuſtinebit; nunquam ei vel vocula excidet, qua crebras nimium, aut nimium graves ærumnas queratur: voluntas divina omnium illi ærumnarum allevamentum erit? nec unquam eſſe poterit tam coopertus miſeriis, quin cum religioſiſſimo illo Thom. a Kem. lib 3. ca.50. viro exclamet: Pater ſancte, tu ſic ordinaſti, & ſic voluiſti: & hoc factum eſt quod ipſe præcepiſti. Sine conſilio & providentia tua, & ſine cauſſa nihil fit in terra.. Ecce Pater dilecte, in manibus tuis ſum ego, ſub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorſum

ſum meum, & collum meum, ut incurvem *ad voluntatem tuam* tortuoſitatem meam, ut ambulem ad omnem nutum tuum, atque ſuper omnia voluntatem beneplaciti tui ſemper inquiram.

Qui hanc inſtitutionem non capiunt, perpetuo erunt miſeri; ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. Qui vero ſtudium omne in Dei voluntate cognoſcenda, & ſequenda poſuerint, non patienter tantum, ſed hilariter, & cum gratiarum actione adverſa omnia tolerabunt. Optime dixit inſignis ille concionator: Omnem diem amiſſum credite, quo Dei amore propriam non fregiſtis voluntatem.

2 Tim. 3. v. 7.

Ioan. Taulerus ep. 8. mihi pag. 85 vixit anno 1350.

CAPUT IV.

Exemplum illuſtriſſimum hominis recuſantis divinæ voluntati ſuã ſubjungere.

VAtes Hebræus Ionas, nobile fuit paradigma hominis, qui multa tergiverſatione cunctatur in deditionem divinæ voluntatis concedere, eaque de cauſſa tamdiu tamque varie áffligitur, dum ſuam voluntatem omnem ſubjiciat divinæ.

I. Audiamus quid voluntas divina præceperit Ionæ: *Surge, & vade in Niniven.* Hæc prima pars præcepti. Altera: *Et prædica in ea.* Surrexit quidem Ionas, & loco ſe movit, ſed Nini-

Ion. cap. 1. verſ. 2. & ſeq.

ven

ven non ivit. *Surrexit Ionas ut fugeret in Tharſis à facie Domini.* Duplex hic inobedientia: in civitate, qua jubebatur non tantum non concionari, ſed nec in eam ingredi. Sed mox adfuit ultor à tergo Deus: & ventis, & mari, & omnibus cæli injuriis pugnavit in obſtinatam Ionæ voluntatem. *Dominus autem miſit ventum magnum in mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.* Necdum tamen animadvertit fugitivus iſte in ſe has procellas ruere, *& Ionas deſcendit ad interiora navis, & dormiebat ſopore gravi.* Nihil pejus, nihil periculoſius mala ſecuritate. Iamque magis ac magis inhorruit iratum mare, & nubes undique adductæ obruerunt tenebris diem. Diſcurrebant nautæ ad officia trepidantes, vela tempeſtati ſubducebant, & quicquid navigio videbatur oneroſum, jactabant in mare. Sed tempeſtate mandata fatorum peragente, conſilium initum eſt explorandæ ſortis, *Et cecidit ſors ſuper Ionam.* Hic varia interrogatus Ionas, reſpondit: *Hebræus ego ſum, & Dominum Deum cæli ego timeo.* Itane vero, mi Iona, Deum times? at cur Dei voluntati non pares? Plures ita loquuntur: Deum, ajunt, timemus; at interim Dei voluntatẽ negligunt. Hoc, ô boni, Deum timere non eſt, voluntati ejus obſtrepere. Nec mare his Ionæ vocibus tranquillari ſe ſinebat,

jamque

jamque magis exæſtuans fervebat, & ingentes aquarum montes volvebat. Ita demum è navi Ionas in pelagus excutitur. Prius autem ipſemet culpam faſſus: *Scio enim ego*, inquit, *quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper nos*, Ita te veritas amet, mi Iona, quam hoc candide & vere dixiſti! Omnem hanc cæli intemperiem, hunc ventorum conflictum, has pelagi furentis inſolentias propria voluntas tua concitavit, unica omnium illorum cauſſa: Niniven ire juſſus es, non Tharſis. Sed expectat te præceptor marinus, qui doceat idem *Velle* aut *Nolle* cum Deo. *Et tulerunt Ionam, & miſerunt in mare. Et* Ionæ cap. 3. v. 1.
præparavit Dominus piſcem grandem, ut deglutiret Ionam. Hæc præmia ſunt propriæ voluntatis; ſic docendi ſumus molle jugum divinæ voluntatis accipere. Audi quam ſapere didicerit ictus piſcator, & quam facilem ſe præbuerit divinis nutibus. Iam vivo ceti carcere concluſus Ionas, jam pæne ad inferos demerſus, jam inter mortuos & vivos ambiguus hærens: *Cum anguſtiaretur*, inquit, *in me anima mea, Domini recordatus ſum.* Tandem reſipiſcimus, & incipimus *Velle*, quod diu male noluimus. Iam ergo, Iona, vis ire Niniven? Volo ire. Ninivitis concionari? concionabor. Num etiam quæ in hoc belluæ cavo voviſti, vis reddere? Reddam.

Ionæ c.3. v. 2. & 3. *Et dixit Dominus piſci, & evomuit Ionam in aridam.* Priora igitur juſſa divinæ voluntatis redeunt: *Surge, & vade in Niniven civitatem magnam, &* Ionæ c.3. v. 2. & 4. *prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. Et ſurrexit Ionas, & abiit in Niniven, juxta verbum Domini.* Iam Ionas propriam voluntatem excuſſit, jam idem omnino vult quod Deus, jam manibus pedibusque feſtinat, quo pridem juſſus eſt proficiſci, jà clamat & hortatur ad pœnitentiam, jam obtemperat, & morigeratur divinis juſſibus. Vtinam conſtanter id faciat, & ad propriam non recurrat voluntatẽ.

II. Sed heu mobilitatem & inconſtantiam voluntatis humanæ! quæ modo Dei fuit, iterum incipit eſſe Ionæ cap. 4. v. 1. ſua. *Et afflictus eſt Ionas afflictione magna, & iratus eſt.* Indicia hæc ſunt peſſima propriæ voluntatis, jam iterum luctantis cum divina. Qui ſuã voluntatem ad divinam accommodat, nunquam tantopere turbatur, nec unquam ærumnis ſic deformatur, ut in iram prorumpat, & indignetur Deo. Quid obſecro, mi Iona, quid eſt quod voluntatem tuam divinæ jam conjunctiſſimam denuo in hanc diſcordiam agit? Novi diſſidii cauſſam audite: *Nunquid non hoc eſt,* inquit, *verbum meum, cum adhuc eſſem in terra mea? &c. ſcio enim quia tu Deus clemens, & miſericors es, patiens & multa miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia.* Hæc

illa in Deo & Iona voluntatum diſſenſio eſt: Voluit Deus parcere Ninivitis; voluiſſet Ionas puniri Ninivitas, & hoc ait præſagiiſſe ſibi ſuum animum, ſe fruſtra minas ſparſurum, non ſucceſſura minis ſupplicia, Deum cito nimis placandum. Nihil ergo amplius videtur ſupereſſe, quã Deum rogare: *Domine, tolle quæſo animam meam à me, quia melior eſt mihi mors quam vita.* Melior tibi eſt, Iona, ſed forſan Deo non gratior, id autem propria voluntas non curat; hoc ſolum attendit quid ſibi gratum & volupe ſit: Deo id placeat, an non, juxta habet. *Et egreſſus eſt Ionas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis; & fecit ſibimet umbraculum ibi: & ſedebat ſubter illud in umbra, ut videret quid accideret civitati.* Necdum quieſcit propria voluntas; urbem deſerit, ut commodius ſpectet excidium urbis. Cur autem egreditur Ionas, cur civium animos non hortari pergit ad conſtantem pœnitentiam? quid opus eſt è textili hedera novum ſibi domicilium ſtruere? mille domus urbicæ recepiſſent non ingratum pœnitentiæ præconem. Sed aliter placuit propriæ voluntati, cui quandoque non tantum ampliſſimæ urbes, ſed terrarum Orbis nimis anguſtus eſt. Putavit Ionas ad ſuum ex urbe egreſſum mox igneas cælo ruituras pluvias, mox urbem funditus everten-

dam. Ita enim Deus prophetam juſſerat minari: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur. Hanc ob cauſſam in tuto Ionas ſe collocat, hic confidet ut videat, an Deus nullam ſuis ſit additurus vim minis: an omnem injuriam tam facile oblitteraturus, & parſurus ſceleratiſſimæ civitati. Spectaculum è cælo diu expectabat:ſed cum cælum omne ferias agere,cum nulli volare ignes,nec ulla erumpere ſaxa,cum vindicta omnis dormire videretur;cum hederacea etiam voluptas exareſcere,cum ſol deſuper caput ferire, cum æſtus ingens graviter vexare inciperet,hic demum Ionas tantam Dei patientiam impatientiſſime ferens, & ſerio excandeſcens, *petivit animæ ſuæ ut moreretur,& dixit, Melius eſt mihi mori quam vivere.* Cumque ſuper hac ſua excandeſcentia interrogaretur, num eam cenſeret æquam? reſpondit audacter:*Bene iraſcor ego,uſque ad mortem.* Videte, obſecro, tam impotentis iræ cauſſam. Ideo Ionas tam multum fellis effundit, ideo pæne in languorem incidit

1.Mac. cap.6. v.5. præ triſtitia, *Quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.* O Iona, quam credula eſt propria voluntas, maxime ſibi ſuiſque perſuaſionibus? Eccur tam indigne fers miſerationem & patientiam divinam? an neſcis, Dei proprium eſſe, miſereri & parcere?nunquid Deo induere vis impatientiam huma-

humanam? ut quamprimum læſus, mox feriat, injuriis affectus mox ſua fulmina mittat? Hoc humanam ſapit indolem, non divinam: nos tales ſumus: vix tacti, pugnis & calcibus tangentem petimus; vix læſi, fervidiſſimis ictibus ferimus, ad rem nullam profecto promptiores quam ad vindictam: hîc currimus, hîc volamus cum ulciſcendum eſt. Non talis eſt Pſalm.
Deus, Miſerator & miſericors Do- 144. v.
minus: patiens & multum miſeri- 8. & 9.
cors: Suavis Dominus univerſis, & 2. Reg.
miſerationes ejus ſuper omnia opera c. 14.
ejus. Nec vult Deus perire animam, v. 14.
ſed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt. Quid autem, mi Iona, tantopere luges hederaceum palatium tuum à verme deſtructum? neque tu vermem rodere, nec hederam creſcere docuiſti. Hanc tibi Dominus dedit, hanc & abſtulit Dominus, cur Domino indignaris? Quod ſi tanti doloris cauſſa eſt, umbraculi hederacei demolitio, & urbis quæ regnum æquet, everſio non ſit dolori? Iam ergo, mi optime Iona, voluntatem tuam ad divinam omni ex parte conforma. Hedera periit? velis periiſſe: Ninive ſervata eſt? ſervatam & tu velis. Nec eſt quod quidquam ultra doleas, niſi ob propriam voluntatem non protinus divinæ ſubjectam.

III. Videte, Chriſtiani, quid ſit ſui

judicii ſuæque voluntatis eſſe, & in quantos errores hæc una res ſanctiſſimos etiam viros pertrahat. Nihil agimus, quamdiu voluntatem propriam non penitus expugnamus. Hac ſtante, & adverſante divinæ, nec dona Deo ulla, nec vota, nec preces, nec ſacrificia grata ſunt. Gratum Deo jejunium eſt, grata eleemoſyna, gratum orandi ſtudium, ſed illud ſolum quod divinæ voluntati accommodatum. Novit quidem & propria voluntas ſtipem ſpargere, jejunia inſtituere, precationes inire, ſed hæc omnia nimis quam exoſa ſunt Deo, ſi divinæ voluntati conformia non ſint. Ideo Deus (miriſſimum dictu) & jejunia, & ſacrificia ceteroqui gratiſſima prohibens: Nolite, inquit, jejunare ſicut uſque ad hanc diem. Quid ergo vitii habuit jejuniam iſtud Hebrææ plebis? Propriam voluntatem nimium olebat: Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra. Jejunium amo, ſed propriam voluntatem odi, quæ corrumpit jejunium. Si quis homini cæpas averſanti, ferculum cetera pretioſiſſimum proponat, cæpis tamen infectum, nihil inibit gratiæ, nec laſſum ſtomachum pervellet; nauſeam movebit, non appetentiam ciborum: ita jejunium velut generoſi ſaporis edulium eſt, ab Angelo etiam laudatum: Bona eſt oratio cum jejunio; at ſi huic edulio cæpe

Iſ.c. 58.v. 3. & v.4.

Tob. ca.12. v.8.

cæpe & allium propriæ voluntatis miſceantur, apage hoc faſtidium à cæleſti menſa. Chryſoſtomus: Qui peccat & jejunat, inquit, non ad gloriam Dei jejunat, nec ſe humiliat, ſed ſuæ ſubſtantiæ parcit. Omnia fœdat & perdit voluntas propria. Chryſ. Matth. in.

Et hæc illa dejectorum ad inferos extrema miſeria eſt, tanta eos furere contumacia voluntatis, ut hæc in omnem æternitatem, divinæ voluntati nunquam ſit conſenſura: Nunquam volent damnati quod Deus, nec velle poterunt. Clare Auguſtinus: Voluntas enim eorum, inquit, talis erit, ut habeant in ſe ſemper malignitatis ſuæ ſupplicium, nunquam tamen percipere poſſint bonitatis affectum, quia ſicut illi, qui cum Chriſto regnabunt, nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt: ita illi qui erunt in ſupplicio ignis æterni, cum diabolo & angelis ejus deputati, ſicut nullam habebunt ulterius requiem, ſic & nullatenus bonam poterunt habere voluntatem. Ah, quid uſpiam eſſe poteſt formidabilius gehenna, ſi in illa vel unicum hoc ſupplicium ſit, à ſanctiſſima Dei voluntate in omnem æternitatem eſſe averſiſſimum, nec cum ea unquam conciliari poſſe? Ergo, mi Deus, ut deſeram ego voluntatem meam, doce me facere voluntatem tuam. Aug. lib. de fide ad Petr. Pſ. 142 v. 12.

Caput V.

Quæ voluntatis propriæ contumaciam maxime confirment.

Inter graviſſima quæ Dominus Hieroſolymorum urbi exprobrat,
Math. ca. 23. v. 37. illud eſt: Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, *Et noluiſti?* Propriæ voluntatis obſtinatio, ſcelerum omnium origo. Ego *Volui*, inquit Deus, tu *Noluiſti*.

Dorot. ſer. 5. Abbas Paſtor dicere ſolebat: Ferreus murus eſt propria voluntas, à Deo nos ſejungens & ſeparans: *Et Noluiſti*; hinc illæ lacrimæ. Nec aliter Auguſtinus? Suſpirabam, inquit,
Aug lib 8. confeſ. cap. 5. ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. *Velle* meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Voluntatem autem propriam mire roborant hæc tria.

Aug. li. eod. cap. 5. & 11. 1. Primum, *Conſuetudo prava.* Auguſtinus hoc explicans: Quippe, ait, ex voluntate perverſa, facta eſt libido: & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis

nexis (unde catenam appellavi) tenebat me obſtrictum dura ſervitus. Voluntas autem nova quæ mihi eſſe cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, nondum erat idonea ad ſuperandam priorem vetuſtate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, iſta ſpiritualis, confligebant inter ſe, atque diſcordando diſſipabant animam meam; pluſque in me valebat deterius inolitum, quam melius inſolitum.

Ita cum vitia abeunt in mores, non relinquitur amplius remediis locus. Nam hic omnium vitiorum genius eſt, ut niſi quantocyus domo ejiciantur, difficulter & raro, cum irroborarint, expelli poſſint. Vere Gregorius: Cum culpa, inquit, in uſum venerit; ei jam animus, etiamſi cupiat, debilius reſiſtit: quia quot vicibus pravæ frequentationis adſtringitur, quaſi tot vinculis ad mentem ligatur. Facile eſt teneros adhuc annos componere; inveteratos difficile. Væ ollæ cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit ab ea. Nimirum aſperam & inſuavem virtutum viam facit vitiorum conſuetudo. Veriſſime Chryſoſtomus: Nihil, inquit, tam firmum eſt in rebus humanis quam veteris conſuetudinis tyrannis. Ideo Auguſtinus admonens: Peccator, inquit, de proximo reviviſcat; non eat in profundum ſepulturæ, non accipiat

Greg. lib. 4. mor. ca. 25. poſt med.

Ezech. Ca. 24. v 6.

Hier. ep. 14. ad Celant.

Chryſ. hom 7. in 1. ad Cor.

Aug. ſer. 14. de verb. Dom.

cipiat deſuper conſuetudinis molem.

Valer. Max. lib. 7. cap. 2. fine. Plato juvenem alea ludentem acerbius reprehenderat. Iuvenis huic monitori aſper: Quam parva, inquit, redarguis? Mox Plato: At non eſt parvum quid, ait, conſuetudo. Certe Cretenſes cum acerbiſſima execratione adverſus eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, ut mala conſuetudine delectentur optant, modeſtoque voti genere, efficaciſſimum ultionis eventum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiſcere, & in eo perſeveranter morari, exitio ea dulcedo vicina eſt.

II. Alterum, quod propriam voluntatem adeo corroborat, eſt, *Longanimitatis defectus.* Hæc noſtra eſt in rebus plurimis præcipitantia, cum id quod valde volumus, ad deſtinatum tempus non impetramus, mox in impatientiam agimur, & quandoque in rabiem. Tales ſumus, moræ impatientiſſimi. Quoties audias hominem longanimitatis expertem dicere: Iam volo, ſtatim volo, non expecto, nolo differri, ni brevi hoc fiat, deſpondi animum. Ita rex Hebræus Saul non potuit unam quæ reſtabat alteramve horulam expectare Samuelem: ideo illi in os aperte objectum, quod ſtultè egiſſet. Ita plerumque & nos cum Deo agimus, ſi non mox obtineamus quod impetratum volumus, cadimus animo, & in triſtitiam ac querelas ſolvimur.

1. Reg. ca. 13. v. 13.

ſolvimur. Noſtræ preces plerunque ſunt quales erant ſaltatricis puellæ: *Volo ut protinus des mihi.* Ita ſæpe ſpem Marc.
omnem & patientiam conſumimus, cap 6.
ut in impatientiam & deſperationem v. 25.
prorùamus, Animæquiores eſtote fi- Baruch
lii, & proclamate ad Dominum. Rex cap. 4.
Ioachim triginta ſeptem annis atti- v. 21. & 27.
nebatur carcere; poſt tantam temporis intercapedinem, ſibi & regno reſtitutus, docuit quam longanimi patientia divinum auxilium ſit expectandum. Magnæ virtutis eſt, id quod Vide
velis, non velle ſtatim fieri: Maxima- in vi-
rum vitium eſt longanimis patientia, tis PP.
quæ aridiſſimum etiam baculum tri- Roſ-
ennio rigatum, in frondes & flores vveid.
poteſt educere. Hinc illa Siracidis lib 4. mihi p. 542.
monita: Suſtine ſuſtentationes Dei; Eccli.
conjungere Deo, & ſuſtine. Omne cap. 2.
quod tibi applicitum fuerit, accipe: & v. 3. & ſeq.
in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe. Reſpicite filii nationes hominum, & ſcitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt. Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiam. Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata illius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem illius. At propria voluntas in contrarium ſemper nititur, & quod appetit, imperioſiſſime ſic exigit: Protinus da, continuo fiat, mox annue, confeſtim exhibe, ne mora ſit, cunctatione omni abjecta. Ideo monen-

 diſu-

Ruth. cap. 3. v. 18. di ſumus aſſidue. Expecta filia, donec videamus, quem res exitum habeat. Abac. cap. 1. v. 5. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.

Chriſtum in cruce varie urgebant hoſtes, ne vellet videre finem ſuorum cruciatuum; Si filius Dei es, ajunt, deſcende de cruce. Math. ca. 27. v. 40. Pulchre his reſpondet Chryſoſtomus: Ideo de cruce non deſcenderat, quia filius Dei erat. Expectabat Chriſti longanimitas, dum dicere liceret, *Conſummatum eſt*. Quod autem in capite cernimus factum, hoc & membris imitandum: Voluntas patris ad ſupremum uſque halitum exſequenda. Bloſ. in Appē. cap. 1. medio. Qua de re præclariſſime Ludovicus Bloſius, quem ſic placet recitare, ut verbum è verbo exprimamus: Felix igitur ille eſt, inquit, qui anguſtiis & pœnis afflictus non aliquid inquirit quo illas evadat, ſed ad finem & ultimum uſque punctum eas ſuſtinet: nolens de cruce deſcendere, niſi Deus illum ſolvat ac deponat. Felix plane qui ſe in abyſſum divini beneplaciti ita demergit, & terribilibus occultiſque Dei judiciis ita ſe reſignat, ut in hujuſmodi doloribus ac preſſuris, non tantum una hebdomada, aut uno menſe, ſed uſque ad extremi judicii diem, vel etiam perenniter conſiſtere paratus ſit, non recuſans ipſius quoque inferni tormenta (ſi Deus ita vellet) ſubire. Quæ quidem reſi-

gnatio omnem aliam reſignationem longe vincit. Vel mille mundos relinquere, in hujus reſignationis comparatione, nihil eſt.

Quàm vero hîc propria voluntas obluctetur, ſic explicat: Irreſignatus quiſque, dum in hunc modum duris ſcopis à Domino atteritur, omnia ſe perdidiſſe arbitratur: unde & in gravem triſtitiam, horribilemque deſperationem prolapſus, dicit: Iam de me actum eſt, perii. Ceterum qui ſolida tranquillitate intra ſe frui cupit, ad hoc eniti debet, ut reſignato liberoque animo, & Deo, & ſeipſo, & creaturis omnibus carere poſſit, veram pacem intus interim retinens. Vndecunque accidant preſſuræ, de manu Domini ſuſcipiendæ ſunt, cujus permiſſu eveniunt. Ergo,ut propriam demes voluntatem, eſto longanimis, & expecta Dominum, etiamſi moram fecerit, quia veniens veniet & non tardabit. Bloſ, Ibid,

III. Tertium denique quo propria voluntas ſupra modum invaleſcit, eſt, *Mutabilitas perpetua.* Parum eſt cum Luna circumagi, & aliam atque aliam formam induere: in dies, in horas mutamur; mane aliud, & aliud placet veſperi, hodie volumus, cras nolumus; nunquam iidem, nec ſimiles quidem nobis, adeo in diverſum aberramus; quotidie conſilium permutamus & votum: ut nubes

nubes à quovis vento huc illuc impellimur. Et hoc voluntati propriæ ſolenniſſimum eſt, ut cum firmiſſimæ illi columnæ voluntati divinæ nolit alligari, ſeipſam rebus caducis ac vanis indulgeat, quibuſcum non poſſit non creberrime mutari. Hac tanta propriæ voluntatis inſtabilitate, cupimus quidem quotidianis tædiis occurrere, verum hac ipſa ratione ſæpe nobis tædium è tædio creamus, dum illud tam ſollicite ſtudemus vitare. Ita Siſyphi ſaxum volvimus, & dolium Danaidum implemus, dum idem & volumus & nolumus, eadem ſæpe hora. Voluntas noſtra, & quod inde pendet, omnis ſanctitas noſtra, non eſt turris inexpugnabilis in montis jugo, aut edita rupe collocata, ſed domus lutea, quæ ad omnem incurſum cedit & collabitur. Probus es; ſit ita hoc illudve præclare incipis, hic aut illic rem optime agis; neque hoc negem, ſed hoc quamdiu & quam conſtanter? Ah, quam facile ad omnem auræ ſibilum mutamur, & ſæpe turpiter dejicimur! ut folium arboris, à vento non magno rapimur, & ventilamus nos in omnem ventum, & imus in omnem viam. Multiformes plane ſumus, & nobis ipſi diſpares, nec unum agimus hominem, ſed plures. Quod in Sacris de Iobo ſcribitur, *Fuit vir unus*: id ita Hieronymus interpretatur:

Eccli. cap. 5. v. 14.

tur: Non per diverſa mobilis, & inſtabilis ferebatur, ſed firmus atque inconcuſſus perſiſtens, erat vir unus. Nos plerunque non unum virum agimus, & ſæpe nec quidem viri ſumus, tam debiles in virtutis actibus, quam inconſtantes. Hæc propriæ voluntatis illuſtria ſunt facinora. Sed de hoc humanæ voluntatis Euripo explicatius alibi.

In Triſmegiſto lib. 1. cap. 3. de humanæ voluntatis inconſtantia

Itaque libera voluntas nos facit noſtros, mala diaboli, bona Dei. Qui enim, inquit Bernardus, voluerunt eſſe ſui, utique ſicut Dii ſcientes bonum & malum, facti ſunt non tantum jam ſui, ſed & diaboli. Sane diabolo nos noſtra mancipat voluntas, non ipſius poteſtas. Noſtra autem voluntas perfecta non erit, quouſque ſuo creatori perfecte ſubjecta ſit. Profecto expedit nobis magis omnino non eſſe, inquit, quam noſtros permanere. Auguſtinus de aquilis: Dicuntur pulli aquilarum, inquit, ſic probari, patris ſcilicet ungue ſuſpendi, & radiis ſolis opponi: qui firme ſolem contemplatus fuerit, filius agnoſcitur, ſi acie palpitaverit: ab ungue dimittitur. Nos viles homunculi magis ſub arbitrio Dei ſumus, quam ſub patris ungue aquilæ pullus; à Deo magis pendemus quam radius à ſole, calor ab igne; plus Deo in nos poteſtatis eſt, quam in lutum figulo, & tamen hunc ſolem noſtrum, divinam

Bern. de grat. & l. arb.

nam voluntatẽ liberrime averſamur. Iubemus inimico ignoſcere? Nolumus. Effrenem libidinem coërcere? æque nolumus. Impotentem iram domare? Nec hoc volumus. Illo aut iſto familiari vitio abſtinere? pigerrime volumus, hoc eſt, modeſte nolumus. O pullos non aquilarum, ſed noctuarum, qui non ſolem divinæ voluntatis, ſed tenebras propriæ ſectantur. Hinc autem omne malum, & omnis pœna. Narrante Ludovico Bloſio, Chriſtus ſanctæ cuidam virgini familiarem ſe præbens: Volo te noſſe, inquit, quod omnes pœnæ quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate conſiſtunt: quia ſi voluntas eſſet ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim is qui hac ſancta ordinataque voluntate præditus eſt, ſentiat laborem ac dolorem, quicquid tamen amore mei ſponte patitur, quaſi ſine pœna portat. Libentiſſime enim illud ſuſtinet, conſiderans & ſciens meam eſſe voluntatem, atque permiſſionem, ut patiatur. Mens ejus in quovis dolore corporali libera eſt, cum voluntas ipſius in omnibus ſit conformis, & unita voluntati meæ. Igitur ablata voluntate propria ſpiritus hominis tranquillus eſt, & pace gaudet.

Bloſ. Men ſpirit ca. 10. fine.

CA-

CAPUT VI.

Nihil voluntatis propriæ retinendum eſſe, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipſa morte.

Hic Rhodus, hic ſaltus. In rebus ſubinde minutulis non ita difficulter voluntatem noſtram divinæ attemperamus; at in iis quæ momenti ſunt gravioris, in jactura opum, honoris, vitæ, hîc tergiverſationes, & excuſationes, hîc moræ & tricæ, hic multa refractariæ voluntatis contumacia, hîc noſtrum nobis & *Velle* & *Nolle* ſtat contra Dei & *Velle* & *Nolle*. Sed quid miſeri luctamur fruſtra? ſtat voluntas divina, ſtabitque æternum velut immobilis rupes; non illam ad nos trahemus, ſed ad ſe nos illa. Rideamus, ſi is qui cimbam ad rupem alligavit, funem identidem trahat, & rupem ad ſe accedere cenſeat, cum ipſe ad illam proprius ac proprius accedat: Et non major noſtra ſtultitia eſt, qui ad rupem illam divinæ voluntatis nexi, trahendo & reluctando volumus eam nobis obſequi, non nos ipſi?

I. Sunt qui & ſe & alios divinã legem doceant, & hi quidem intelligentiam ſuam Deo conſecrant; at ubi eſt volun-

voluntas rerum omnium pretioſiſſima? Hanc ſibi ſervant, partitione facta cum Deo haud æqua. Optime olim alteri alteris ſic precabantur. Benefaciat vobis Deus, & , Det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti. Hi corde prorſus exiguo, & animo minime volente Deum colunt, qui in re quapiam facili voluntati ſuæ cedunt, at ubi vel bonorum alea jacitur, vel honoris punctum, aut vitæ cardo vertitur, hic jus propriæ voluntatis tenaciſſime retinent, hic ſui ſunt. O non Volones, quales olim ſponte ſua militiæ nomen dederunt, pro dominis pugnaturos ſe polliciti: Ea de cauſſa in civitatem recepti, & liberi eſſe juſſi ſunt. Quod ſi contumaces illæ & divinæ voluntati tam refractarii ultro ſe dederent, ſuamque voluntatem ſponte ſubmitterent ſupremæ illi, certe jus cæli obtinerent, futuri liberi in omnem æternitatem. Inter Volones iſtos præſignis plane, Hebræus rex David: In me, inquit, ſunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. Sub cælo nihil tam liberum atque hominis voluntas: omnia alia admirabili ſubjectione conditori obtemperant. In ſolo homine ea eſt libertas, qua vult quodcunque libet, etiamſi hoc cælo, inferis, Deo repugnet. Nihil tam in noſtra eſt poteſtate quam voluntas.

2. Machab. cap. 1. v. 3.

Liv. lib. 3. bell. Pun.

Pſ. 55. v. 13.

Inte-

Integrum eſt homini, quotieſcunque libuerit, dicere *non*, & abnuere, vel ipſo etiam Deo annuente. Et hæc ſcelerum omnium Lerna eſt, Deo dicente. Volo hoc fieri; hominem tamen obloqui audere: Nolo hoc facere; aut dicente Deo: Hoc fieri nolo; hominem tamen dicere: Hoc volo facere. Et quoties Deus, hæc eſt, inquit, mea voluntas; nihilominus homo: At hæc, inquit, mea non eſt. Ob hoc Deus graviſſime queſtus: A ſæculo, inquit, confregiſti jugum meum; rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Hæc ipſiſſima eſt radix omnium delictorum: non ſit hoc impium *Volo*, non erit utique delictum. Enimvero medicina ea optima eſt, quæ ſic morbum curat, ut & morbi radicem evellat. Proprium peccati pharmacum, Pœnitentia; quæ tunc demum vera eſt, ſi rebellionem hanc comprimat, & humanam voluntatem divinæ penitus ſubjiciat. Primus autem voluntatis actus eſt *amare*, uti eſt aurium audire, cernere oculorum: qui vero quippiam amat ſerio, ei cor ſuum voluntatemque cum voluptate impendit; non eum labor, non dolor, non terrifici quidquam inde avocat. Ita voluntas quæ ſe Deo vere tranſcribit, omnia præ Deo nihil facit, tam aſpera quam jucunda, & ſuavia prompte amplectitur, prout ſcierit ſupremæ id voluntati

Hier. cap. 2. v. 20.

probati. Hujus ſibi mentis conſcius rex David: in me, inquit, ſunt Deus vota tua. Non reperio quas tibi gratias agam, mi Domine, quod hanc in me felicitatem ac promptitudinem, erga tuam voluntatem experiar; promiſſiones tibi à me factæ, in intimis apud me præcordiis aſſervantur, ne excidant. Tale ſit voluntas Chriſtiani hominis promptuarium, unde facile depromi poſſit, quicquid eſt ad domini guſtum. Penarium vere opulentum, omni genere quà eſculentorum, quà poculentorum inſtruitur: Si dominus velit oleum, aut mel, aut aromata, vel vinum ſive Chium, ſeu Thaſium, ſive Creticum; adferuntur & oleum, & mel, & aromata, & vinum non cibarium & ignobile, ſed quale juſſit adferri: ſi dominus cupiat perdicem, aut alatilem gallinam, illico perdix aut gallina promitur: ſi panem niveum petat & primarium, mox adeſt hic panis: ſi aliud quid poſtulet, confeſtim advolat poſtulatum. Talis ſit voluntas noſtra, & olearia, & mellaria, & vinaria, & omnigeni penoris cella, ut quicquid dominico palato placuerit, inde promatur: ita quidem, ut ſi Deus animum cupiat ad paupertatem, ad morbum, ad ignominiam, ad mortem paratum, hunc ipſum inveniat paratiſſimum, de quo Deus ipſe dixerit: In te, ó homo, ſunt vota mea.

Talis certe rex David, vir ſecundum Act. cap. 13. v. 22.
cor Dei. Non in rebus ſolum minutioribus, ſed in maximis æque ac minimis, cum jactaretur, cum per ardua ſurſum & deorſum iret, à divino ſemper nutu pendebat.

II. Anno quingenteſimo viceſimo tertio, in Concilio Vzecenſi epiſcopus fuit, cujus nomen, Quod vult Deus. Fuit & alius ejuſdem nominis Carthaginienſis Pontifex, vir ſanctiſſimus, qui unà cum Clero à Genſerico rege Ariano, fractis navibus, abſque remigiis & velis, præter omnem ſpem Neapolim appulit, ibique exul ſancte finiit. Omnium hoc Chriſtianorum & nomen ſit, & ſtudium unicum, Quod vult Deus. At maligni hominis eſt, tunc ſolum dicere: Quod vult Deus, cum nec operoſa, nec ardua jubentur. Ille fert omne punctum, qui, cum paupertas urget, cum morbus exercet, cum ignominia premit, cum mors vocat, nihilominus mente liberrima pronuntiat: Quod vult Deus, ſi opes, ſi valetudinem, ſi famam, ſi & vitam velit eripi, Quod vult Deus; hoc fiat. Nec diſputat, cur jam, cur hoc loco, cur hoc morbi genere ſibi moriendum ſit, ſed paratiſſimus ad omnia, hoc unum aſſidue ingeminat: Quod vult Deus. Præclariſſime dixit Seneca: Quid tibi opus eſt ut ſis bonus? *Velle*. Quid autem melius potes vel-

De quo Baron. tom. 7. Anno 523. n. 15. Martyrol. Baronii die. 26. Octobr.

Seneca epiſt. 80. init.

le, quam quod vult Deus ? Hic ego te, qui aliter ſentis, & divinæ voluntati obniteris, compello Annæi verbis : Tamen tu indignaris aliquid, aut quereris : & non intelligis, nihil eſſe in iſtis mali niſi hoc unum quod indignaris, & quereris: Non feram me, quo die aliquid ferre non potero. Male valeo? familia decubuit? fœnus offendit? domus crepuit? damna, vulnera, labores, metus incurrerunt? Solet fieri, hoc parum eſt: debuit fieri. Decernuntur iſta, non accidunt. Si quid credis mihi, intimos affectus tibi cum maxime detego, in omnibus quæ adverſa videntur & dura, ſic formatus ſum. Non pareo Deo, ſed aſſentior: ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor, (*erubeſce, Chriſtiane, ah erubeſce.*) Nihil unquam mihi incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu: nullum tributum invitus conferam. Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expaveſcimus, tributa vitæ ſunt. Horum nec ſperaveris immunitatem, nec petieris. Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt, hanc ſequatur: huic pareat: & quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet: nec velit objurgare naturam. Optimum eſt pati, quod emendare non poſſis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles eſt, qui Imperatorem gemens ſequitur.

Idem epiſt. 96.

Qua-

Quare impigri atque alacres excipiamus imperia, nec deſeramus hunc operis pulcherrimi curſum, cui quicquid patimur, intextum eſt. Sic vivamus, ſic loquamur; paratos nos inveniat atque impigros Fatum, ſeu voluntas Dei. Hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradidit: at contra ille puſillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male exiſtimat, & emendare mavult Deum, quàm ſe. Carpit divina & providentiam; alia illa eſſe vellet magis, quàm ſe alium. Ingrati ſæpe divinorum interpretes ſumus. Inde eſt quod nec vivere volumus, nec mori: vitæ nos odium tenet; timor mortis. Nutat omne conſilium noſtrum, nec implere nos ulla felicitas poteſt.

III. Quanti vero momenti ſit in morbo lethali, noſtræ voluntatis ad divinam conformatio, inſigniſſime docet Ludovicus Bloſius, hunc in modum: Moriturus quiſque meritis Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, magis quam ſuis innitetur. In illius bonitate & in precibus beatæ Mariæ Virginis ac Sanctorum electorumque Dei ſatis confidet. Chriſti amariſsimam paſsionem mortemque ſibi proponet, & ineffabilem illam charitatem, quæ eum tam indigna ſuſtinere coëgit, memoria repetet, atque in patentia vulnera, & in profundiſsimum pelagus immenſæ miſericordiæ ejus, ſeſe

Optimum in morte exercitium Reſignatio ſui. Bloſ. Conſol. puſillan mihi p. 328. & ſeq.

 cum

cum univerſis peccatis atque negligentiis ſuis demittet, immergetque. Ad ſummam Dei gloriam ſeipſum, velut hoſtiam vivam offeret ipſi Domino, ad perferendum pro acceptiſſima ejus voluntate patienter, ex vero amore, omnem languoris acerbitatem, ipſam etiam mortem, & quicquid ſibi Dominus in tempore, & in æternitate immittere voluerit. Hoc ſi revera facere potuerit: ſi, inquam, ſeſe ex pura dilectione cum perfecta ſui reſignatione, ad omnem pœnam pro honore divinæ juſtitiæ tolerandam animo ſpontaneo obtulerit, ipſe neque infernum, neque purgatorium ſubibit, etiam ſi ſolus omnia totius Mundi peccata commiſiſſet. Nullum igitur exercitium in extremis utilius eſſe poteſt, quam ut quis ſeipſum ex integro divinæ voluntati reſignet: humiliter, amoroſe, pleneque confidens in immenſa Dei miſericordia ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in hujuſmodi vera perfectaque reſignatione cum ſancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confeſtim ad regna cæleſtia evolet. Nam ſicut nihil omnino pœnæ, nihil ignis purgatorii in Deum cadere poteſt, ita nec in hominem, qui eo modo per voluntatis conformitatem, amoremque Deo unitus eſt. Hoc animo juſtus ille Latro moriebatur in cruce, qui non ſalutem corporis à Domino poſtula-

ſtulavit, nec oravit ut à pœnis purgatoriis ſervaretur, ſed libenter pro peccatis ſuis, proque Dei gloria moriens, ſe totum in divinam reſignavit voluntatem, ſe totum Chriſto obtulit, ut ille ſecum ageret quicquid vellet. Nihil niſi miſericordiam & gratiam petiit, dicens: Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum. Quod ſi morte imminente infirmitas naturæ mœret, aut trepidat; hujuſmodi mœſtitia & formido in Deum per reſignationem projicienda, ac certa ſpes erga eum concipienda eſt. Mors Chriſti mortem tuam ſoletur. Ille præceſſit, præceſſerunt & innumeri electi ejus: non igitur pigeat te ſequi. Corpus quod modo deponis, vile quoddam veſtimentum eſt. Quid ad te ſi computreſcat, & ad tempus in terra occultetur? Poſtea ipſum idem corpus tuum reſurget, jamque immortale, incorruptibile, glorioſum ac fulgidum erit. Penſandum quoque eſt, quam reſignati ac voluntarii fuerint ad moriendum antiqui juſti, Abraham, Iſaac, Jacob, Moſes, David, & ceteri conſimiles, cum nondum janua regni cæleſtis eſſet aperta. vnde in fine Deuteronomii legimus, Dominum dixiſſe ad Moſen: Aſcende in montem iſtum, &c. & vide terram Chanaan quam ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & morere in monte. Ecce quam reſignato

animo, juxta Dei beneplacitum, mortem excepit Moſes amicus Altiſſimi. Non tranſivit quidem ad terram illam viſibilem, ſed in inviſibilem & meliorem receptus eſt, videlicet in ſecretum ſinum pacis, & limbum, in quo juſtorum animæ tunc magna tranquillitate requieſcebant. Iam vero juſtis aditus patriæ cæleſtis, per Chriſtum Dominum reſeratus eſt.

Ergo, mi optime Chriſtiane, cum vicinam ſentis mortem, imo etiam antequam ſentias, voluntatem tuam quam perfectiſſime junge cum divina, illique te totum committe: nec aliud cogites vel loquaris, quam hoc ipſum, *Quando Domino viſum.*

IV. Sed iſtud *quando* pleroſque omnes homines ægre habet. Moriendum ſibi ſciunt, & mori volunt, ſed nondum: cupiunt naturæ ſolvere quod debent, ſed nondum: deſiderant cælo recipi, ſed nondum. Adeo miſelli inſanimus, ut cupiamus deſinere eſſe miſeri, ſed nondum; ut felices & beati eſſe velimus, ſed nondum. Quid, homuncule, tam altum tibi patibulum ædificas, ut multos gradus habeas, per quos ad mortem te ire diutius ſcias? quid vitæ tuæ tot optas annos, quibus funus tuum proſpicias, cogitationum lento tormento? Eundum eſt, ſeu hodierna, ſeu craſtina. At ſcio, quid multos decipiat: cum Mors pulſat,

ante tempus adeſſe putant importunum exactorem. Stulti! tunc tempus eſt, *quando* Domino Mortis viſum eſt. Quid tergiverſaris, quid immaturam ætatem objicis, quid moram poſcis? ad mortem maturus pridem fuiſti. Sed nec conceſſa mora paratiorem te faciet, aut promptiorem; nam & poſt hanc morari voles, minus forſan paratus, quo plus moratus. Induciæ non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem præparatio eſt, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando vult ille, qui nihil mali poteſt velle. Ergo tergiverſationem tolle, & dic animo: *quando* & *quomodo* Domino viſum, ſic fiat. Vide Horologium Angel Tutelaris, hora Diei IX.

Ad hoc ipſum luculentiſſimam facem prælucet Romanus Sapiens, &: Sive alios, inquit, obſervare volueris, ſive te ipſum, favore ſepoſito; & ſenties hoc, & confiteberis, nil ex his optabilibus & charis utile eſſe, niſi te contra levitatem caſus, rerumque caſum ſequentium inſtruxeris: niſi illud frequenter, & ſine querela, inter ſingula damna dixeris: *Deo aliter viſum eſt*. Ita dices: Antehac quidem diutius me victurum arbitrabar, at, *Deo aliter viſum eſt*, & bene ſic viſum eſt. Ita propria voluntate in divinam tranſmutata, omnia tibi reddentur facilia. Nam uti malus omnia in malum ver- Senec. ep.98.

tit, etiam quæ ſpecie optimi veniunt: ita rectus atque integer corrigit prava vitæ, & dura atque aſpera, ferendi ſcientia mollit; idemque & ſecunda grate excipit modeſteque, & adverſa conſtanter atque fortiter. Hic idem voluntati divinæ tam addictus, nunquam malis eventibus maledicit, nunquam accidentia triſtis excipit, civem eſſe ſe univerſi & militem credens, labores velut imperatos ſubit. Quicquid incidit, non tanquam malum aſpernatur, & in ſe caſu delatum, ſed quaſi delegatum ſibi. Hoc qualecunque eſt, inquit, meum eſt. aſperum eſt, durum eſt: in ipſo navemus operam, nec de Dei providentia queramur. Si Diis, inquit Epictetus, ita viſum fuerit, ita fiat.

Epict. enchir. cap. 75. ſeu ult.

V. Et hæc ſciverint idololatræ, Chriſtiani aut neſciant, aut quæ ſciunt non faciant; videant meliora probentque, ſequantur deteriora? Nihil tam acerbum eſt, in quo æquus animus ſolatium non inveniat. At vero ſolatium nec uberius nec certius erit quam Dei voluntas; ad hanc in omnibus adverſis aſſidue ſuſpiciendum.

Jobus in perferendis ærumnis dexterrimus, plus Deo placuit, Chryſoſtomo teſte, pluſque ſibi promeruit pauculis ſolum verbis, quam omnibus ſuis etiam largiſſimis eleemoſynis. Cum enim Jobus undique afflictus

afflictus diceret: Sicut Domino placuit, ita factum eſt; Sit nomen Domini benedictum: divinæ voluntati magis ſe probavit, quam cum ſtipem liberaliſſimam erogavit. Nam, quod à ſancto Bonaventura diſcimus: Perfectius eſt adverſa tolerare patienter, quam bonis operibus inſudare. Quoniam Deus bonorum noſtrorum non eget.

Bonav. de gr. virt. cap. 14. Pſa. 15. verſ. 2.

Quiſquis igitur divinam voluntatem ſincere quærit, ſanuſne ſit an æger, perinde habet, quandoquidem Dei voluntas, omne noſtrum bonum eſt. In morbo autem ſic Medico & medicinis fidendum, ut interim fiducia omnis in Dei providentia & voluntate collocetur. Quod cum rex Aſa non fecerit, merito reprehenſus eſt: Nec enim in infirmitate ſua quæſivit Dominum, ſed magis medicorum arte confiſus eſt. Melius Ezechias qui morbi ſui curationem non ficubus, nec eas imponenti, ſed Deo adſcripſit. Quod ſi pharmaca nil proficiant, aut Medicus vim morbi non perſpiciat, aut aliunde committatur error, nec emendetur valetudo, non continuo huic illive culpa impingenda, ſed omnia divinæ providentiæ ac voluntati attribuenda, nec aliud cogitandum, quam, Deus non vult ut ſaner, aut vult ut ſaner tardius.

Lydvvina, Virgo ſanctiſſima, omnigenis doloribus exercitata, miſerabile ſpecta-

Sur. tom 7. p. alt. vit. c. 16 mihi p. 288.

ſpectaculum, & velut conducta domus omnium fere morborum, adeo tamen defixit in Domino voluntatem ſuam, ut nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere præmeditate liberet, quod putaret diſplicere Deo. Fertur cum patientiſſimo Iobo ſæpius dixiſſe: Hoc mihi Domine acceptiſſimum erit, ut affligens me dolore non parcas, cum tuæ voluntatis executio, ſit mihi ſumma conſolatio. Difficultatibus & calamitatibus omnibus efficaciſſimum remedium fecit, qui ſemper divinæ ſe voluntati ſubmiſit.

Iob. cap. 6. v. 10.

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

PATIENTER & CONSTANTER *adverſa tolerare; Deo in omnibus quam generoſiſſime fidere, hoc demum Chriſtiana nobilitas eſt. Qua in re pluri-mum adjumenti ferunt omnes ſancti Angeli, quorum & orationibus & exemplis accendimur, ad pleniſſimam cum divina voluntate conſenſionem. Hoc & Moſes nos docet, vir mitiſſimus, & ſupra quam dici poteſt injuriarum tolerans. Ad hoc & ipſa Dei voluntas cor humanum provocat:* SVRGE, PROPERA, *primo ad obſequium, deinde ad amplexum. Hominis eſt quam promptiſſime reſpondere:* ECCE ADSVM, *paratus ad utrumque; ad omnia & agenda, & ſuſtinenda paratiſſimus,* ECCE *adſum. Hoc denique beatiſſimum eſt Divinæ ac humanæ voluntatis connubium, hoc cælum eſt extra cælum, nec ulla certior aut ſecurior ad paradiſum ſemita. Cetera, mi Lector, quæ ad imagines explicandas ſunt, capitis ultimi principio invenies.*

LIBER

ADIVMENTA.

Dominus nobiſcum eſt; nolite metuere.
Num. 14. V. 9

LIBER QUINTUS,
De
HUMANÆ VOLUNTATIS
ad divinam conformandæ
ADIUMENTIS.

CAPUT I.

Conformationem humanæ voluntatis ad divinam conſiſtere non poſſe ſine magna in Deum Fiducia.

OBlatio ſui in divinum arbitrium nunquam erit integra, niſi Deo in omnibus plurimum fidamus: Quomodo enim alteri de rebus omnibus aſſentiar, cui non fido? & quomodo fidam illi, quem non credo res meas fideliter, aut ſollicite curaturum? Ideo de fiducia in Deo collocanda nunc agendum.

I. Porro cupienti ſcire quid divinæ paginæ de hac virtute ſentiant, noſtri ævi ſcriptor reſpondet: In ſcripturis ſanctis vix ullum invenitur caput, in quo Deus opem, gratiam & providentiam omnibus illis non promittat, qui in illo confidunt. Beatiſſimus rex David, hujus Fiduciæ magiſter excellentiſſimus, hanc unam pleno ore ingerit, in pſalmis pæne

Ludov. Granat. lib. 7. Memorial. cap. 9.

ne omnibus. Et quam illa confiden-
tis animi ſunt? Quoniam tu Domi-
ne ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.
Dominus firmamentum meum, & Pſal. 4.
refugium meum, & liberator meus: v. 10. Pſ. 17.
Deus meus, adjutor meus, & ſpera- verſ. 3.
bo in eum: Protector meus, & cor- Pſ. 26.
nu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus: verſ. 1, 2, 3.
Dominus illuminatio mea, & ſalus
mea, quem timebo? Dominus pro-
tector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si
conſiſtant adverſum me caſtra, non
timebit cor meum, ſi exurgat adver-
ſum me prælium, in hoc ego ſpera-
bo. Qui habitat in adjutorio Dei al-
tiſſimi, in protectione Dei cæli com-
morabitur. Qui confidunt in Domi- Pſ. 90.
no &c. non commovebitur in æter- verſ. 1. Pſ. 124.
num. In te, Domine, ſperavi, non verſ. 1.
confundar in æternum. Erat huic Pſ. 30.
regi cor ampliſſimum, & pleniſſi- verſ. 1.
mum ingenti Dei Fiducia. Nimirum
hos ructabat, quos biberat divinos
fontes.

Eandem in Deum Fiduciam, ſa-
pientiſſimi ac ſanctiſſimi viri pluri-
mum ſemper commendarunt. Illud
ſapientiæ miraculum Salomon: Ha- Prov.
be, inquit, fiduciam in Domino, ex c. 3 v. 6.
toto corde tuo. Non qualemcunque
fiduciam exigit, ſed quæ prodeat *ex*
toto corde. Nam & Apoſtolorum Prin- 1 Petr. cap. 5.
ceps: Omnem, inquit, ſollicitudinem verſ. 7.
veſtram projicientes in eum, quoni- Pſ. 54.
am ipſi eſt cura de vobis: Et Pſaltes: Ia- v. 23.

cta, inquit, ſuper Dominum curam
Prov. tuam,& ipſe te enutriet. Sed & Salo-
cap. 3. mon iterum monens:In omnibus viis
v.6. Pſ.117. tuis,inquit,cogita illum,&ipſe diriget
verſ. 8. greſſus tuos. Bonum eſt confidere in
Domino, quam confidere in homine.
Benedictus vir, qui confidit in Domi-
Hier. no, & erit Dominus fiducia ejus. Et
cap.17. erit quaſi lignum quod tranſplanta-
verſ. 7. & 8. tur ſuper aquas, quod ad humorem
mittit radices ſuas, & non timebit
cum venerit æſtus,& erit folium ejus
viride, & in tempore ſiccitatis non e-
rit ſollicitum, nec aliquando deſinet
1 Ma- facere fructum. Cogitate per genera-
chab. cap. 2. tionem & generationem, quia omnes
v.61. qui ſperant in eo, non infirmantur.
Pſal.2. Beati omnes qui confidunt in eo. Hæc
v.13. Eccl. enim fiducia Deum obligat, ut tibi in
cap.11. ſe confidenti benefaciat. Ergo, Con-
ve.22. fide in Deo, & mane in loco tuo;ſor-
te tua contentus: ſtatus tui mediocri-
tatem amplectere, neque ultra men-
ſuram regulæ, qua menſus eſt tibi
2 Cor. Deus, teipſum extende: Memento,
cap.10. non in ſolo pane vivere hominem,
v.13. 1. Reg. poſſeDeum etiam è lapidibus ſuſcitare
cap.14. filiosAbrahę,nec eſſe difficileDomino
verſ. 6. ſalvare vel in multis, vel in paucis.
Sunt 60000. II. Hebræus rex Amaſias militem
Philip- ſcripſerat centum talentis argenti,
pei. 2.Par. quibus centum millia hominum ad
cap.25 ſigna evocavit. Quo facto, venit ho-
verſ.7. mo Dei ad illum (ita Regum faſti
narrant) dixitque: O Rex, nè egre-
diatur

diatur tecum exercitus Iſraël, non eſt Dominus cum Iſraël, & cunctis filiis Ephraim. Quod ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet Deus hoſtibus: Deî quippe eſt & adjuvare, & in fugam convertere. Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſraël? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare poſſit multo his plura. Paruit Amaſias Deo nixus, & viginti millia hoſtium occidit. Tanti eſt, Deo fidere, & non humanis viribus.

Thomas Morus notæ ſanctitatis ac eruditionis vir, ad filiæ Magaretæ objectiones hiſce omnino verbis in carcere reſpondens: Nihil, inquit, contingere poteſt, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, utcunque nobis malum videatur, eſt tamen re vera optimum. De Dei bonitate diffidere, mea Margareta, nolo, utcunque me debilem ac fragilem præſentiam. Imo ſi in eo me terrore & conſternatione cernerem, ut jam jam lapſurus viderer meminero tamen divumPetrum unico venti flatu ex modica fide ſubmergi cœpiſſe; faciamque quod ille fecit, Chriſtum compellabo: Domine ſalvum me fac. Spero enim quod extendens manum ſuam apprehendet me, nec ſubmergi patietur. Quod ſi ve-

Thom. Stapler de tribus Thomis. mihi p. 297. & ſeq.

ro Petri partes adhuc ulterius me agere, planeque præcipitem cadere, jurare & abjurare permitteret, ſpero nihilominus fore, ut oculo miſericordiæ pleno me reſpiciat, & erigat, ut de novo veritatem confitear, conſcientiam exonerem, pœnam & pudorem prioris abnegationis fortiter perferam. Denique illud compertiſſimum habeo, quod abſque mea culpa Deus me non deſeret. Chriſtiane & ſapienter. Intereſt enim rebus omnibus divina Providentia, & ſcimus ab ea innumeros ne laberentur detentos, nullos ut laberentur
Pſ. 36. impulſos. Imo, ſi hic talis ceciderit,
v. 24. non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Quomodo autem is lædatur, qui in pulvinar cadit tam molle? Ante omnia fidendum Deo.

III. Ecquid denique Chriſtus tam varie inculcat & urget, atque hanc unam in Deum Fiduciam? Quàm varie divinus hic Magiſter argumentatur ab aviculis, à floſculis à capillis, ab ipſis etiam idololatris, perſuadendæ huic fiduciæ? Ita corvos, lilia, paſſerculos oculis ſubjiciens: Conſiderate, inquit, corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis? Quis autem veſtrum cogitando poteſt adjicere

cere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum eſt, poteſtis, quid de ceteris ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia, quomodo crefcunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis vos puſillæ fidei? Pater veſter ſcit, quia his indigetis. Et quot experimentis diſcipulos ſuos inſpexit, ut eos doceret Deo ex toto corde fidere? Ita quinq; millia hominum epulo excepturus in vaſta ſolitudine, Philippum interrogat, unde panes emendi ſint. *Hoc autem dicebat tentans eum.* Sic & quatuor millia hominum cibo refecturus, diſcipulos in eam rem conſultores adhibens: Quot, inquit, panes habetis? At illi non magnæ fiduciæ: Vnde iſtos quis poterit, ajunt, hic ſaturare panibus in ſolitudine? O viri! Deus poterit, qui nos ſibi in rebus omnibus vult fidere quàm integerrime. Providentia divina falli non poteſt; fallere non vult: ſtabit Deus promiſſionibus ſuis. Docemur hoc omnium ætatum exemplis. Erigat proinde ſe homo in ſpem magnam, & audeat ſe ſuaque omnia in Dei ſinum profundere fiducia quàm erectiſſima.

Luc. cap. 12 v. 24 & ſeq.

Ioan. cap. 6. verſ. 6.

Marci cap. 8. verſ. 4.

IV. Toſtatus, præſul Abulenſis,

illud eruditionis miraculum, ſuper Regum faſtis: diſſerens: Ita eſt, inquit, lex Adam, quam debet homo tenere cum Deo; ſcilicet quod homo humiliet ſe coram Deo, colat & Deum quantum potuerit, & Deus erit ſollicitus pro eo. Etenim ad quem clamamus? Pater noſter qui es in cælo. Vtique opulentus hic Pater omnibus abunde providebit. Quod ſi parva animalia, inquit Hieronymus, abſque Deo auctore non decedunt, & in omnibus eſt providentia, & quæ in his peritura ſunt, ſine voluntate Dei non pereunt; vos qui æterni eſtis, non debetis timere quod abſque Dei vivatis providentia. Cur ergo illi non quam integerrime fidamus, & animos induamus tanto patre dignos? Nec in mediis quidem flammis deſperandum. Res anguſtæ domi ſunt? Dominum habemus divitem, qui nunquam paſſus eſt ſuos extingui fame. Inimica inſurgunt agmina, ſive terris nata, ſive inferis excitata? Ducem habemus potentiorem, qui uno flatu regnorum diſperdet exercitus. Maledicæ premunt linguæ, & falſis onerant criminationibus? Deum intueamur judicem vindicemque, & humana non metuemus. Neque enim ſe vinci ab homine patietur Deus, aut munificentiam ſuam ab humana fiducia ſuperari. Audet quis fidere? majora donare

Toſtat. in l. 2. Reg. cap. 7. v. 19. quæſt. 31.

Hiero. apud S. Thom. in catena in cap 10. Matt.

Scribanii Superior li. 1. c. 27.

nare audebit Deus. Audet ſperare magna? vincet humanam ſpem Deus, è & locuplete cælorum theſauro, longe majoribus beabit, ita ut ad pellendam egeſtatem humanam, ſatis ſit ſpem ſuam poſuiſſe in Deo, ac de illius liberalitate magna ſperaſſe. Quo enim ſpes major eſt, majora ſunt dona cæleſtia, ut non tantum æquari, ſed innumeris modis vinci à divina benignitate humanam ſpem fiduciamque videamus. Nobiliſſima eſt hæc concertatio: ingens hominis in Deum fiducia, cum immenſa Dei liberalitate compoſita; quaſi æmula utrimque fiduciæ & munificentiæ largitione, tanquam ſi vinci nollet homo, cum tamen vinci non poſſit Deus.

V. Hîc Hipponenſem Antiſtitem Auguſtinum luculentiſſime ratiocinantem audite: Fecit Deus; inquit, cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt. Si ergo omnia quæ in eis ſunt, & te; parum dico, te, paſſerem, locuſtam, vermiculum, nihil horum non ille fecit, & cura eſt illi de omnibus. Nolite ergo dicere: Non pertineo ad Deum. Pertinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum; quia Deus fecit & corpus tuum. Dicis forte: Non numerat me Deus in magna multitudine. Te non numeret, qui etiam capil- *Aug. tom. 8. in Pſa. 145. medio fere.*

capillos tui capitis omnes habere numeratos? Sed, ais, ſubinde iis miſeriis involvimur? adeo ſolatiis omnibus & auxiliis deſtituimur, ut mirum non ſit, quandoque fiduciam nonnihil vacillare. Hic etiam Auguſtinus pro me reſpondebit. Et obſecro vos omnes qui hæc legitis, aut legi auditis, ſanctiſſimi viri reſponſum altiſſimo pectore reponite: Quicquid ergo, inquit Auguſtinus, hic accidit contra voluntatem noſtram: noveris non accidere niſi de voluntate Dei, de providentia ipſius, de ordine ipſius, de nutu ipſius, de legibus ipſius: & ſi nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc ipſius providentiæ, quia non fit ſine cauſſa. Hoc ipſum, idem beatiſſimus Pater, divinus ſcriptor confirmans: Nos, inquit, divina providentia admonet, non res inſipienter vituperare, ſed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi noſtrum ingenium vel infirmitas deficit, ita credere occultam, ſicut erant quædam quæ vix potuimus invenire, quia & ipſa utilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio eſt, aut elationis attritio. Et ut res pateat ab exemplis: Quis, inquit, diſpoſuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem ſuum, habeant vitam ſuam, habeant motum ſuum? Vnam beſtiolam brevem minutiſſimam conſidera quam volueris.

Aug. in Pſal. 148. poſt med.

Aug. l. 11. de civit. Dei c. 22. poſt init.

Aug. in Pſal. 148. poſt med.

liceris. Si conſideres ordinem membrorum ipſius, & animationem vitæ qua movetur, pro ſe fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat moleſtias, exerit ſenſus diverſos, viget in motu congruo ſibi. Quis dedit aculeum culici, quo ſanguinem ſugat? quam tenuis fiſtula eſt qua ſorbet? quis diſpoſuit iſta, quis fecit iſta? Expaveſcis in minimis, lauda Magnum. Ita judicem Deum time, muneratorem ſpera, nec alium; ita humanis omnibus celſior in ſolo Deo fiduciam pone, certus nec fallere ipſum poſſe, nec velle. Nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt. Beati omnes qui confidunt in eo.

Eccl. cap. 2. v. 11. Pſal. 2. v. 13.

CAPUT II.

In quo fiducia in Deum conſiſtat.

MIſeri nos, quàm tenuem de Deo notitiam habemus! vix per rimulam aliquid divini luminis haurimus. Hoc ſcimus, Deum eſſe Summum Bonum, & quidem tam immenſe ſummum, ut nil penitus vel petere liceat, vel optare, quod ab hoc tanto Bono non poſſimus impetrare; certe ſuo tempore conſecuturi omnia, modo tantiſper non cadamus animo, ſed maxima in Deum fiducia erecti, ſciamus præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. Gemma gratiſ-

Thren. cap 3. ve 25, & 26.

 ſima,

Prov. ca. 17. verſ. 8. ſima, expectatio præſtolantis, quocunque ſe vertit, prudenter intelligit. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. In quo autem hæc fiducia in Deum præcipuo conſiſtat, nunc porro videbimus.

I. Spem quidem hoc ſuperat Fiducia, quod Fiducia non qualiſcunque ſpes ſit, ſed robuſtiſſima & perfecta. Clare id diſcriminis notans Seneca: De te, inquit, ſpem habeo, nondum fiduciam. Hæc in Deum fiducia omnes hominis actiones complectatur neceſſe eſt, nam in omnibus omnino rebus, maximis, minimis, & omnibus vitæ momentis, Deo quam ſinceriſſime fidendum eſt, eum ſuis nunquam defuturum.

Senec. ep. 16.

2. Reg. cap. 1. ve. 18. & 22. Rex David gymnaſium inſtituit palæſtricum, & præcepit ut docerent filios Iuda arcum, ſicut ſcriptum eſt in libro juſtorum. Hanc inſtitutionem Ionathas regius juvenis prævertit docilitate, tam enim certus erat dirigendo arcu, ut hoc laudis ferret ab amantiſſimo ſui Davide: *Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorſum*, neque enim leniter ferire, aut ſuperficiem radere, ſed ipſa penetrare arma hoſtium ſolebant tela Ionathæ. Fiducia in Deum talis eſt arcus, cor Dei & tangit, & penetrat jaculis ſuis nunquam aberrantibus. Ex omnibus autem Iſraëlis & Iudæ regibus, (erant

(erant triginta novem univerſe) quotnam illorum hoc arcu poterant uti? Tres aut quatuor è toto numero; David, Ezechias, & Ioſias, quibus & Ioſaphat accenſeri poſſet, modo impia ſacrificia in montibus aboleviſſet. Horum certe regum cor cum Deo perfectum erat, & maxima in Deum fiducia ſemper pleniſſimum.

Cum ingens Moabitarum & Ammonitarum exercitus regi Ioſaphato immineret, & ille viribus nequaquam par eſſet hoſti, ingenti fiducia *totum ſe contulit ad rogandum Dominum.* jamque prolixius precatus, præclariſſimam hanc clauſulam adjecit: Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te. Hîc Iahaziel divino afflatu æſtuans, proclamat è turba: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Hieruſalem, & tu rex Ioſaphat: Hæc dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, non enim eſt veſtra pugna, ſed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodo *confidenter* ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos. His vocibus mire animatus rex Ioſaphat, exercitum duxit in hoſtem, ne vero ſuus miles ad tantæ multitudinis occurſum trepidaret, inſtar ſtrenuiſſimi ducis omnium animos oratione præmuniens: Audite me viri Iuda, inquit; credite in Domino

2. Par. ca 20. verſ. 3. 12. & 20.

no Deo veſtro, & ſecuri eritis. Et mox, contra quam fieri ſolet in prælio, ſtatuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent, ac voce conſona dicerent, Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia ejus. En regem cum milite in aciem, velut Epiſcopum cum ſuis ſacerdotibus ad templum prodeuntem. Res plane inſolens, & ridicula in bellis, imbellem cantantium turmam in fronte agminis collocare. Sed adfuit Deus Ioſaphato, tanta Dei fiducia pugnaturo. Cumque cœpiſſent non milites tela jacere, ſed cantores ſacra carmina canere, hoſtes in ſeipſos verſi, mutuis ſeſe vulneribus conciderunt. Porro Ioſaphati exercitus cum progrederetur, omnem campum cadaveribus ſtratum reperit, nec ſupererat cui necem liceret effugere. In tanta vero cadaverum ſtrage, ſpolia inventa ſunt tam opima & copioſa, ut aſportandis iis nec triduum quidem ſuffecerit. En, quid poſſit ſincera in Deum fiducia, rerum omnium potens, inexpugnabilis.

II. Et quamvis in actionibus plane omnibus, ut dixi, fiducia in Deum ſit neceſſaria, maxime tamen cum aut preces fundendæ, aut res adverſæ ſunt perferendæ. Iſtud ſequenti capite, illud nunc examinabimus.

Et de precibus quidem differens Ber-

Bernardus ait multorum orationem aut eſſe timidam, aut tepidam, aut temerariam. Timida quidem oratio, inquit, cælum non penetrat, quia reſtringit animum timor immoderatus, ut oratio non dicam non aſcendere, ſed nec procedere queat. Tepida vero in aſcenſu langueſcit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria aſcendit, ſed reſilit: reſiſtitur enim ei; nec tantum non obtinet gratiam, ſed & meretur offenſam. Quæ vero fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit: unde certum eſt quod vacua redire non poterit. Ante omnia oratio neceſſe eſt, fidelis ſit. Quam multi antequam incipiant orare, incipiunt deſperare: *Non me audiet Deus, non impetrabo quod petam, fruſtra clamabo.* O Legatum miſerum! vix domo prodit, & corruit, fiduciæ defectu. Quomodo autem fiducia in precibus erga Deum ſit erigenda, Chriſtus nos inſtruens: Judex erat in civitate, inquit, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Sed & vidua in eadem civitate, quæ aſſiduis precibus vindicari cupiebat ab adverſario. At judex longiſſimam moram interponebat, improbus cunctator. Demum importunitate viduæ tam conſtante victus controverſiam dijudicavit. En robuſtam prorſus & contumacem

Bern. in quadrag. ſerm. 4. de cœrat & jejunio fine.

Luc. ca. 18. verſ. 2.

ſpem

ſpem, quæ viduæ illi aſſidue hoc inſtillabat: *Hodie tibi jus dicetur*; ubi ſpes hodierna decollaſſet, craſtina monebat: *Cras fiet, aut perendie, hac hebdomade, hoc menſe, hoc certe anno ſententia dicetur*. Vicit demum perſeverans fiducia, quam Chriſtus in argumentum trahit, hoc modo: Si tantarum eſt virium oratio apud improbiſſimum quemque, quantarum erit apud ipſam Miſericordiam? Mens noſtra, velut vidua, adverſarios numerat quam plurimos. Quid ergo moratur, quin æquiſſimum judicem appellet, & omnem illi cauſſam ſuam integerrima fiducia deleget?
Ibid. ver. 7. Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die & nocte, & patientiam habebit in illis?
Pſ. 36. verſ. 5. Sanctiſſimus Rex David hoc unice commendans: Revela, inquit, Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet. Quid trepidas? quid diffidis pavidiſſime mortalium? Aliquis te maledictis figit, aut injuriis afficit? Deo id querere, *& ipſe faciet*. Tua tibi caro iniqua eſt? Deo ſupplica, *& ipſe faciet*. Varios tibi arietes cacodæmon admovet? Deum in auxilium invoca, *& ipſe faciet*. Quicquid agas, *ſpera in Deo & ipſe faciet*.

III. Et ô exiguæ fidei homo, nunquid oblitus es, quid in hanc rem Chriſtus commemoret? Si quis amicorum ad amicum venerit intempe-

ſta

ſtæ noctis medio, & hoſpiti ſuo tres panes petierit: at ille jam ſomno ſepultus varie cœperit tergiverſari, & demum aperte negare poſtulata, non poſſum ſurgere, & dare tibi. Si vero alter, & fores pulſando, & panes poſtulando perſeveraverit, iſte demum non familiaritate, ſed importunitate compulſus, dabit illi quotquot petiverit panes. Et ego dico vobis, inquit Christus, Petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur. Nil gratius Deo, quam ut ſe tanta fiducia, quanta amicus amicum, appellemus. Neque vero ullus hominum intempeſtive unquam Deum appellabit. Videte mendicum pro nummulo ſimplo, aut panis fruſtillo, patientiſſime vel ante ædes expectantem, aut poſt tranſvolantes quadrigas currentem. Luc. c. 11. v. 5. & ſeq.

Blandaq; devexa jactantem baſia rheda. Iuven. ſat. 4. v. 118.

Quid par eſt nos facere, cum liberalitatem ditiſſimi regis obſecramus, an non patientiſſima fiducia hîc opus? Ille Apoſtolorum chariſſimus, Ioannes: Et hæc eſt, inquit, fiducia quam habemus ad Deum; quia quodcunque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos. Et ſcimus quia audit nos, quidquid petierimus. Quis parens filiolo pro pane ſilicem, pro piſce ſerpentem, pro ovo porrigit 1. Ios cap. 5. v. 14.

Luc. c. 11. ve. 13. porrigit ſcorpionem? Si ergo vos, inquit Chriſtus, cum ſitis mali, noſtis bona dona dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe? Hoc tamen ſæpiſſime fit, ut nos ipſi nobis non panem ſed lapidem, non piſcem ſed anguem imperitiſſime rogemus.
Rom. cap. 8. v. 26. Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: & cum Deus noſtram nobis negat perniciem, indignamur optimo parenti, & noſtras preces non admitti murmuramus frementes. O fatui! At non parentes ſæpius pomum aut pirum negant filiolo, cui aliquot millium florenorum hæreditas minime negabitur? Tarſenſis Paulus carnis ſtimulum deprecatus, rem ſe petere putabat æquiſſimam, at precibus Deus non annuit. Hoc quotieſcunque fit, liquere nobis debet, aut è re noſtra non eſſe, petita concedi, aut ea recte differri. tempore longe opportuniore concedenda, & ut interim Deum fiducia conſtantiore propitiemus. Creberrime non
Iſid. in ſen-tent. exaudit Deus ad voluntatem, ſed exaudit ad ſalutem, inquit Iſidorus Neſcire non poteſt æterna providentia, quid nobis potiſſimum conducat; nec poteſt æterna benignitas non velle concedere, quod nobis cognoverit expedire. Ipſe autem optime novit tempus quo cuique debeat ſuccurrere. Ideo nil unquam à Deo petendum,

dum, ſine maxima voluntatis ſubjectione, ſeu reſignatione, *Quia quodcunque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos.* Idcirco in omnibus omnino precibus illud Domini pro clauſula uſurpandum: Verumtamen non mea, ô Deus, ſed tua voluntas fiat. Quod ſi obſtinate quippiam à Deo extorquere contendamus, verendum, ne quod ut optimus pater negavit, ut rigidus judex permittat in noſtrum malum, & oratio fiat in peccatum. Hoc nobis longe ſit certiſſimum, nullas preces cum debita voluntatis reſignatione oblatas, eſſe irritas, nullas omnino, nullas: aut enim quod petitur, aut melius quid impetrabitur. Et hoc eſt quod precantis fiduciam mirifice accendat. *Quia quodcunque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos.* Pſal. 108. ve. 7.

CAPUT III.

Qua ratione in adverſis firmanda, & erigenda ſit ad Deum Fiducia.

GUbernatorem in tempeſtate, in acie militem, in arena pugilem intelligas. Nemo ſciet quid poſſis, ne tu quidem ipſe, ni variis ærumnis exercearis. Opus eſt ad notitiam ſui, experimento. Quid quiſque poſſet, niſi tentando non didicit. Itaque quidam ultro ſe ceſſantibus malis obtu- Senec. lib. de provid. cap. 4.

 lerunt.

lerunt, & virtuti in obſcurum itura occaſionem, per quam eniteſcerent, quæſierunt. Gaudent, inquam magni viri aliquando rebus adverſis, non aliter quam fortes milites bellis. Avida eſt periculi virtus, & quo tendat, non quid paſſura ſit cogitat: quoniam & quod paſſura eſt, gloriæ pars eſt. His Deus conſulit, quos eſſe quam honeſtiſſimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animoſe fortiterque faciendi: ad quam rem opus eſt aliqua rerum difficultate. Unde poſſum ſcire quantum in fiducia erga Deum profeceris, ſi cuncta ſuccedant ad votum? Unde poſſum ſcire, quantum adverſus paupertatem tibi animi ſit, ſi divitiis diffluis? Unde poſſum ſcire, quantum adverſus ignominiam & infamiam odiumque populare conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis, ſi vitam ſine adverſario tranſis? Sane ad notitiam ſui opus eſt experimento. Non eſt artis inter proſpera dicere: Dominus firmamentum meum &c. Si tunc primum dicat mendiculus: *Iam bene ſpero, hac hebdomade non moriar fame*, cum turgentem habet panibus ſaccum, nullius ſpei hominem ſe prodit. Spes quæ videtur, non eſt ſpes, nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem, quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus. Ergo tunc maxime fiducia noſtra eniteſcit, cum

Rom. cap. 8. v. 26.

fluens

fluens ſanguis vulnera oſtendit, cum fluctus naviculam inſiliunt, cum adverſis cingimur, hîc locus, hîc tempus fiduciæ. Qua vero ratione inter adverſa potiſſimum ſit exercenda fiducia, jam dicemus.

I. Duo hîc in fundamentum ponenda. Primum: Hoc probe ſciamus, miſeriarum & calamitatum ubique & in omni vitæ genere plurimum eſſe, neque vero aliter hanc vitam conſtare. Chriſtus prædixit: In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum. Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur. Ioan. ca. 16. ve. 33. 2. Tim. cap. 3. ver. 12.

Alterum, Sciamus & hoc, quod Paulus aſſeverat: Fidelis Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.

Iacto duplici hoc fundamento, primus venit Cyprianus, qui fiduciam doceat in adverſis hoc modo: Deliquit in te famulus tuus, colaphos aut fuſtes meritus. Tu hominem leni brachio vix tangis, cum ille mox furere, ſervitium renuntiare, ab ædibus excurrere, & adverſario tuo neſcio quantas injurias queri: Si ego huic tali homini patrocinari velim, an molles apud te aditus reperiam? Sane hic famulus non una re graviſſime offendit: Caſtigari meruit, & quidem Cypr. ora. 3. contra Iudæos.

ſeverius, at ille correctori contumax profugit domo, quod capitalis noxa; quod ſi amicos quæſiiſſet deprecatores, videri potuiſſet furere cum ratione; at vero profugere ad hoſtes, & apud illos innumeras in dominum querelas evomere, hoc demum facinus eſt nimis capitale.

Agnoſce, mi Chriſtiane, ſub hoc ſervi ſchemate teipſum. Si tu à Deo puniaris, & quidem longe remiſſius (quod Dei proprium eſt) quam ſis meritus, cur detrectas pœnam perſolvere, cur improbas has voces ſpargis? Ergo audebo aliquid Gyaris & carcere dignum, ergo me vino obruam, ut ærumnas oblivione ſepeliam: cur meus ipſe ſim carnifex? cur non ſubinde genio indulgeam, tot malis à Deo preſſus? Hoc eſt, mi homo, ad hoſtes profugere, quin tu potius Dei amicos adis, & ab illorum patrocinio veniam ſperas? Fide Deo, & de integro incipe bonum te famulum præbere. Ubi fiducia in Deum, ibi voluntas conjuncta Deo. Turpiſſimum eſt, cum Dominus tam bonus punire vult ſervum tam malum, hic tamen dicere audet: Nolo puniri, pœnam non merui, aut certe non merui tam gravem. Apage has voces: Confide in Deo, & mane in loco tuo. Hieronymus ad hanc fiduciam exſtimulans: Multæ ſunt, inquit, præſtigiæ & innumerabiles

Hier. ad Fabiolam de 42. manſ.

laquei:

laquei: at nos dicamus, Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo, quia tu mecum es: ſi conſiſtant adverſum me caſtra (omnium ex Orco diabolorum) non timebit cor meum, ſi exurgat adverſum me prælium (omnium in Orbe impiorum hominum) in hoc ego ſperabo. Quod ſi dæmonum multitudo te turbaverit, & ad ſingula vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua; Quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus: Noli timere, quia plures nobiſcum ſunt. Præclare Ambroſius: Ibi plus eſt, inquit, auxilii, tibi plus eſt periculi, quia Deus adjutor eſt in opportunitatibus, in tribulatione. Deus eſt qui petram mutavit in cellam, & mellariam, & olearium, ut Iſraelis populus ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; tot centena millia hominum fonte limpidiſſimo illic refecit, ubi nec paſſerculus reperiſſet, quod ipſius ſiti fuiſſet ſatis. Deus alatos habet famulos tamque celeres, ut etiam ventos prævertant, has ſuis mittit ſuppetias. Quin ergo fiduciam habemus in Domino, ex toto corde noſtro, Dominus nobiſcum eſt. At nobis nihilominus ſæpe animus eſſet quærere, quod ex Angelo quæſivit Gedeon: Obſecro, mi Domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi ſunt mira-

Ambr. lib. de Ioſeph. cap. 5.

Deut. c. 32. v. 13.

bilia ejus? De Dei in nos providentia mira narrantur, jubemur Duo rebus in omnibus fidere, interim variis calamitatum fluctibus huc illuc miſere rapramur: ſi Dominus nobiſcum eſt, quomodo tot conflictamur incommodis, tot oneramur malis? Ad quæſtionem hanc apte reſponderit Bernardus.

Bern. ep 32. II. Bernardus, inquam, abbatem ſancti Nicaſii ob Drogonis è cœnobio diſceſſum ſolaturus, Non ergo, ait, hæc te tam horrenda demergat tempeſtas aquæ &c. ſollicite ſtudeat humilis prudentia tua non vinci à malo, ſed vincere in bono malum. Vinces autem, ſpem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectando. Bonum eſt tibi humiliari ſub potenti manu Dei, & nequaquam velle reſiſtere ſupernæ diſpoſitioni. Diabolus ſane fremat licet & ſæviat, nemini nocet injuſſu divino; nam nec porcos quidem audet tangere, niſi annuente Chriſto. Quomodo igitur invadet te, tanget te, exagitabit te, ſi Chriſtus non annuat. Quid ergo timemus Cerberum catena vinctum, nec ulli periculoſum, niſi propius accedenti?

Luc. cap. 8. ve. 33.

Sed audio non neminem dicentem: Nonnunquam mihi ad inferos dejectus videor, ita varie crucior. Sed num ideo, mi Chriſtiane, fiducia excidas? Ne crede te ſolum talia ſentire: Ad

hos inferos deveniunt plures, ſed inde ſalvi remeant. Vir integerrimæ vitæ Tobias, his etiam inferis merſus: Quoniam, inquit, tu flagellas & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam. Tob ca. 13. ve. 2.

Ut Apoſtoli de ſeipſis ſuaque fiducia experimentum caperent, in navim eos ſecum deduxit Chriſtus, deditque licentiam ventis concitandi mare turbidum. Inter has procellas diſcipuli, jam pæne medio mari natare ſe rati, & quod deterrimum videbatur: *ipſe vero dormiebat.* exclamant igitur: Domine, ſalva nos, perimus. Hîc Chriſtus: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Quid tanto percellimini timore? Ubi veſtra in me fiducia? Quid refert, ſi dormiat homo, modo pro vobis vigilet Deus, qui nunquam dormitat. Matt. cap. 8. v. 24.

Hinc certe liquet, Fiduciam in Deum nuſquam eniteſcere magis, quam in mediis periculis, aut cum omnia ſunt turbatiſſima. Inter quos turbines Iobus, & inter quas ruinas, ipſe tamen erectiſſimus, ſtabat? Hoſtes omne pecus abegerunt, quicquid ſupererat hoſti, abſumpſit ignis cælo delapſus, omnes liberos unica ruina ſepelivit ipſe Iobus non ulceroſus, ſed jam unum pæne ulcus, cognatorum & conjugis etiam lingua miſere laceratus, omnia perdidit, præterquam generoſiſſimam in Deum fiduciam. Iobus c. 13. v. 15.

ciam. Siquidem jam ad fimetum ablegatus, inter ebullientes undique vermiculos, defluentem ſaniem non linteolo, ſed teſtula excipiens, nihilominus velut triumphans athleta vociferatur: Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo: & ipſe erit ſalvator meus. Luctuoſiſſimam hanc tempeſtatem grande ſerenum, & tranquillitas excepit lætiſſima. O quoties

Ovid. lib. 7. Metamorph.

Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt?

Si quem igitur calamitas feriat, fiduciam ille in Deum augeat. Quid enim, obſecro, mi homo, agis, cum te ſubitus imber opprimit? in urbe, tectum, credo, ſubis; deprehenſus in campo, patulam circumſpicis arborem, qua nimbum defendas. En tibi tectum, en arborem, en aſylum ſecuriſſimum, fiduciam in Deum: nec unquam tam opportunum eſſe poteſt in ſolitudine hoſpitium, in imbre tectum, in frigore ignis aut balneum, atque tibi erit in omnibus adverſis fiducia in Vniverſi Dominum: quæcumque demum in te ruant procellæ, tutiſſimus ſtabis ſub hoc imbricato tecto. Fide Deo, & uti nautæ omnia ad navigandum comparant, ventum à Deo præſtolantur, ita tu officio tuo non deſis, cetera curabit Deus: tu propoſitiones pone, concluſionem Deo relinque; fac ante-

antecedens, conſequentiam faciet Deus. Si videris quod corrigi non poteſt, tolera, & cum patrefamilias meſſem expecta; Fide Deo.

III. At dicas: Grandius hoc malum eſt quam putetur; non à malis ſolum, ſed & ab iis qui probi cenſentur, exagitari; hoc urit & vexat. Nil novi hoc eſt, mi homo, jam Apoſtolorum ævo commune hoc & pervagatum vitium erat, fictum pictumque jus producere, fraude mantelum Iuſtitiæ aptare; nec inuſitatum quid, ab amicis, à cognatis, ab iis injurias accipere, quibus plurimum benefeceris;

----non hoſpes ab hoſpite tutus, Ovid. lib. 1. metamorph. ibid.
Non ſocer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Hoc jam amplius eſt: beneficia in ſcelus vertuntur; & ſanguini eorum non parcitur; pro quibus ſanguis fundendus eſt. Davidem regem non tantum Achitophel, qui ei à conſiliis fuit, neque tantum Saul ſocer, ſed & Abſalon filius extreme perſecutus eſt. Et Chriſtus à quibus occiſus eſt? non tantum ab impiis idololatris, ſed & à chariſſimo populo. His plagatus ſum in domo eorum Zach. cap. 13. v 6.
qui diligebant me. Imo vero quid à ſuiſmet diſcipulis injuriarum non Matt. cap. 10. v. 36.
accepit Chriſtus? Iſcariotes, cui paucis ante horis, & pedes lavit, & cor-

pus ſuum in edulium dedit, ſuum Dominum ingratiſſimus quæſtor vendidit, amantiſſimus Petrus hunc ipſum negavit, deſeruerunt ceteri, quid miramur? Inimici hominis domeſtici ejus. Sed qui Deo fidit, hæc omnia facili negotio vincit. Sed quæras, quomodo hæc fiducia ad Deum in adverſis erigenda? En tibi ſex documenta compendio.

Mich. c. 7. v. 6.

Primum. Cum tibi male eſt, quamprimum & eo ſtatim momento ad Deum te verte, & illi querere quicquid dolet. Hîc plerique omnes graviter erramus, cum nos urgent adverſa, complurium aures querelis innumeris opplemus, omnium poſtremus Deus, cujus opem imploramus, ordine prorſus præpoſtero. Longe aliter Rex David: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino. Qui hoc non facit principio cujuſque mali, ab ira, dolore, injuria ſic occupatur, ut ſui fiat impos. Quamprimum ergo commotum te ſentis, dic: Domine, quid me vis facere? & reſpondebit tibi divinæ voluntatis interpres: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Malignas cogitationes, quantum potes, coërce, & hoc aſſiduè cogita: Domine quid me vis facere?

Pſ. 120. v. 1. & 2.

Pſ. 26. v. 14.

Alterum. Tace, & ſaltem os ac lingam

guam contine, ſi minus potes animum. A rege ſapientiſſimo hoc conſilium accipe: Dixi, ait, cuſtodiam Pſ.38.
vias meas ut non delinquam in lin- v. 1,2,
gua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, 3.
cum conſiſteret peccator adverſum me: Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Ergo tace, nam ſi inter ærumnas aut injurias frenum permiſeris linguæ, certo ſcias in præceps te trahendum; vix incipies loqui, & offendes. Ergo tace præſertim de tuis adverſariis. Non potes de iis loqui bene? ſaltem ne loquaris male. Tua te conſcientia ſoletur, & æquiſſimus judex Deus, cujus oculos nec adverſarii tui, nec eorum machinationes exire poſſunt. Deo fide & ſile.

Tertium. Ubi ad Deum te verteris, & tacere cœperis, tunc totus in divinæ voluntatis jus concede; divinæ voluntati te totum quam arctiſſime adſtringe, & devove. Sed & gratias Deo age, quod dignum te judicet, qui patiaris innocens, aut ſi nocens, patientia tamen repares innocentiam. In hoc divinæ voluntatis amplexu, homo Deum velut brachiis ſtringat, dicatque quod Iacob cum Gen.
Angelo luctatus: Non dimittam te, c.32.
niſi benedixeris mihi. v.26.

Si navi periclitante in aquis, duo aliqui terrore vicini periculi ita ſeſe complectantur, ut alter alterum bra-

chiis implicet, neceſſarium prorſus eſt ut una pereant, ſi pereat navis; quo enim periculum eſt majus, eo arctior inter hos duos fit nexus: Sic omnino voluntas divina & unà Deus amplexandus eſt, ut inſolubili nexu Deo inhæreat homo, dicatque: Non dimittam te, ô mi Deus, ſub ipſis mecum aquas te traham, unà mergendi ſumus, in ipſis te fluctibus circumplectar, tanto plus confiſus tibi, quanto minus mihi.

Quartum. Vbi tempeſtas nonnihil mitigarit, ad preces te compone. Matrem Domini, ſanctosque Angelos ad cauſſæ tuæ patrocinium invita, iisque omne negotium tuum commenda; nec id ſemel iterumque feciſſe ſatis eſt: compluribus diebus, annis & luſtris, ſi res illud exigat, idem factita, nec ceſſa dum pugnum, quem tibi Deus, velut vir robuſtiſſimus, compreſſis digitis clauſum oſtendit, fiducia grandi & obſecratione conſtanti explices. Rex Ezechias, cum impias Sennacheribi litteras accepiſſet, *Aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit.* (4 Reg. cap 19. ve. 14.) Illud autem pectore & ore aſſidue verſabat Ezechias: *in Domino Deo noſtro habemus fiduciam*; (Ibidem.) Expande & tu, quiſquis affligeris, tuas etiam litteras coram Deo, & quicquid querelarum habes, apud hunc æquiſſimum judicem, & benigniſſimum patrem depone.

depone. Si vero quod petis, non impetres, arcaniſſimaDei judicia & certiſſimam ab æterno providentiam ſuſpice, eique te totum permitte. Feciſti quod in te erat, cetera curabit bonus Deus.

Quintum. Vtere conſilio prudentis Eccl. ac probi viri Siracides, monens: Fili, cap. 32. ait, ſine conſilio nihil facias, & poſt verſ. 2 factum non pœnitebis. Summopere etiam cave ne tuos affectus tuumque impetum ſequaris. Perdidiſti manſuetudinem, perdidiſti patientiam omnem, ſi conſiliarios admittis Affectum & Impetum, conſiliarios ſane peſſimos. Deus hanc telam, quam miraris, orſus eſt, & ipſe omnium optime novit, qua ratione illa ſit pertexenda. Quod ſi tu importune intervenias, illudque ingemines:

Hoc volo, ſic jubes, ſit pro ratione voluntas. Iuven. Sat. 6.

Suaviſſimam Dei diſpoſitionem, v. 222. quantum in te, turbabis, & ideo eventus malos nemini, præterquam tibi adſcribes. Omne nobis malum ex eo eſt, quod Baruch ingemiſcens: Bar. c. Non credidimus, inquit, diffidentes 1. v. 17. in eum, & non fuimus ſubjectibiles & 18. illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus. Idcirco habe fiduciam in Deo, tanto enim eris ab omni hoſte ſecurior, quanto fiducia tua in Deum fuerit robuſtior.

Sextum. Quod ſi adhibita omni dili-

diligentia nihil ſuccedat è voto, ne indignationem in Deum, nec in ullam rem creatam convertas; hoc potius cogitato, ſcire Deum ad unguem omnia, quæ paſſus aut paſſurus es, eumque velle, hæc eſſe conſtantiæ tuæ experimenta. Ea de cauſſa, quicquid Deo, hoc omne & tibi quoque placeat. Nam vere, Beati ſumus Iſraël, quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis.

Bar. cap. 4. vε. 4.

Nemo dicat: Ut video, fruſtra laboro; Petivi quippiam à Deo, magna in Deum fiducia, magna in divinam voluntatem reſignatione, ſed nihil impetro. Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem judicat, nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat. Impiorum hæc cantilena eſt. Nullo modo fruſtra fit, quicquid bene fit. Num Deus unam ſolummodo arcam ærariam habet, ita ut qui ex ea nil doni accipit, nil ſperet ex alia? Fatui ingenii ſervus eſt, qui cum Dominum ſuum habet debitorem, monetam aliam quam ſeſtertios recuſat admittere. Quid ſi Dominus moneta aurea, quid ſi frumento ſelectiſſimo nomen velit expedire, num ſervus obſtinate clamet: ſeſtertios volo, ſeſtertios? Ita qui non impetrat à Deo quod rogat, certiſſimus ſciat, non fruſtra ſe rogaſſe, impetraturum certo alia, & meliora.

Iob. c. 22. v. 13. 14. 15.

V. Quod

V. Quod ſi Deus ferire non ceſſet filios, eoſque aliis atque aliis calamitatibus exerceat, facit is quod optimus quiſque pater materve faciunt. Parentes, cùm liberos virgis caſtigant, ſubinde poſt unam alteramve plagulam quærere ſolent: Vis culpam non repetere? ſi cæſus taceat, pergit pater cædere: ſi contumax puer necdum reſpondeat, verberare pater perſeverat, identidem quærens: Eho, vis culpam non repetere? idque urget tamdiu, dum dicat filius: Volo culpam non repetere. Tum demum parens: Abi jam, inquit, & cave culpam hanc repetas. Ita & Deus punire nos ſolet, & quærere: Vis meæ voluntati te plene ſubjicere, in omnibus mihi fidere? Quia vero aut pervicaciter tacemus, aut non ſerio reſpondemus divinæ voluntati obſecuturos, ideo Deus ſæpe verbera continuat, nec aliud expectat, quam ut animo dicamus: Volo, mi pater, volo voluntati tuæ parere per omnia, quid me vis facere?

Eleganter Bernardus in hæc verba: *Domine quid me vis facere?* O verbum breve, ſed plenum, ſed vivum, ſed efficax, ſed dignum omni acceptione. Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipſum quidem cor proprium habeant, ut non quid ipſi, ſed quid

Ber. ſerm. 1 de conver. S. Pauli poſt med.

quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione: *Domine quid me vis facere?* Heu plures habemus Euangelici illius cæci, quam novi Apoſtoli imitatores. Quid vis (ait Dominus ad cæcum illum) ut faciam tibi? Quanta miſeratio tua, Domine, quanta dignatio tua? Siccine Dominus quærit, ut ſervi faciat voluntatem? Vere cæcus ille quia non conſideravit, non expavit, non exclamavit: Abſit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis. Sic enim decet, ſic omnino dignum eſt, non meam à te, ſed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Sic profecto, ſic multorum uſque hodie puſillanimitas & perverſitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: Quid vis ut faciam tibi? non ipſi quærunt: Domine quid me vis facere?

Hæc porro, de qua loquimur, Fiducia in Deum, diu non ſtabit, niſi eam Patientia firmet ac Perſeverantia. In templo Salomonis duæ erant columnæ, quarum illa Iachim, hæc Booz dicta. His columnis duabus Patientia & Perſeverantia optime conferuntur; his pilis fulcienda eſt Fiducia. Nimiam triſtitiam reprimit Patientia: Perſeverantiæ non nimis longum eſt, quicquid tempore clauditur. His baſibus attollens ſeſe in Deum Fiducia, ſicut mons Sion non commo-
Pſ. 124. ve. 1. vebitur in æternum.

CAPUT IV.

Quanta in Deum fiducia omnes Sancti fuerint.

CHriſtiani ſanguinis vera nobilitas eſt,Deo in rebus arduis fidere, & illo ſolo niti. Hic animus nobilis & generoſus, hic magnus & excelſus eſt, qui Deo tunc maxime fidit, cum maximam capit calamitatem. E ſtirpe hac nobiliſſima complures ſanctiſſimi viri prodierunt.

I. Tacebo Abrahamum,quiDeo fretus,*contra ſpem in ſpem credidit, qui in repromiſſione Dei non hæſitavit diffidentia,ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo; pleniſſime ſciens, quia quæcunque promiſit,potens eſt & facere:* qui filium unigenam divinæ voluntati mactare nõ recuſavit, qui cum trecentis octodecim vernis quatuor reges aggreſſus vicit,ſumma in Deum fiducia.Tacebo & Ioſephum Ægypti proregẽ, qui toties ad extremas devolutus angoſtias,animo tamen non cecidit,erat enim cor ejus fiduciam habens inDomino. Moſes Deo nixus quæ prodigia non patravit? univerſos Ægypti exercitus uno maris ſepulchro clauſit. In Amalecitano bello pro omni curuli tormento virgã habuit, ſic enim Imperatorem affatus: Elige viros,inquit, & pugna contra Amalec: cras ego

Rom. cap. 4. v. 18

Exod. cap. 17. v. 9.

ſtabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea. Obſtupeſcendum! Moſes, ſtans velut ſpectator otioſus, totos proſternit exercitus. Moſis Panoplia fuit Dei virga, & in Deum fiducia. At vero Ioſue dux belli, incredibili prorſus fiducia pollens auſus eſt imperare ſoli, ac dicere: Sol contra Gabaon ne movearis. Stetit itaque ſol in medio cæli, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei. Non fuit antea & poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Iſraël. Ita brevi totius Palæſtinæ reges expugnati. Quid hoc aliud, quam eos omnes, qui in alios habent imperium, monere, ut fiduciam locent in ſolo Deo, qui animos hominum verſat, jubetque ſumma, ima, medio curſu ſiſtere? Quid de Calebo memorem? qui tantæ fuit in Deum fiduciæ, ut tot centenis hominum millibus varie tumultuantibus, unus ille, animoſe obſiſtens proclamarit: Nolite rebelles eſſe contra Dominum; neque timeatis populum terræ hujus, quia ſicut panem, ita eos poſſumus devorare; receſſit ab eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere. Et quantæ in Deum fiduciæ fuit Gedeon, ad trituram potius quam ad militiam educatus, qui cum trecentis viris tot hoſtium millia & invadere eſt auſus, & vincere.

Ioſue cap. 10. v. 12. 13, 14.

Num. cap. 14 verſ. 9.

Iudic. cap. 7. v. 20.

Porro rex Ezechias ingenti plenus fiducia non tantum quindecim annos vitæ ſuæ auctarium impetravit, ſed & in hujus rei teſtimonium: Solis umbram per decem lineas revocavit. Sicut autem Ioſue ſolem ſtitit, ita Ezechias ſolem retroëgit itinere prorſus immenſo. Nimirum animus Deo fidens, Deum impellit, ut Orbem turbet, & naturas mutet. Sed num hoc tàm grande prodigium eſt, decem lineis reduci ſolem? rem paucis aperiam. Si Ptolemæo credimus, ſol in æquinoctio una hora percurrit 365223. hoc eſt, trecenta ſexaginta quinque millia, ducenta viginti tria milliaria Belgica, ſive leucas, quarum ſingulæ horam unam exigunt. Sol ergo cum decem lineis, ſeu, quod idem, decem horis receſſit, tres milliones, ſive, tricies ſexies centena millia, quinquaginta duo millia, ducenta triginta milliaria confecit currendo. Miraculum inauditum! idem tamen tam facile fuit, ac ſi ſol retraheretur funiculo. Et hoc Ezechiæ potuit fiducia, quæ Sennacheribo Hieroſolymis imminente, prius cilicium quam loricam ſuaſit induendum, quo armatus Ezechias primus ipſe templum adiit, & populum ad preces & fiduciam concipiendam hortatus: Viriliter agite, inquit, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & univerſam 2 Par. cap. 32. verſ. 7. & 8.

multitudinem &c. Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. En pleniſſimam fiduciæ adhortationem! Quî vero factum quod miſer Sedechias nil ſimile patrarit, cum tamen ei copioſior quam Ezechiæ miles fuerit? Hoc ipſum hunc regem perdidit; ſuis viribus plus æquo tribuit

Iſai. cap. 36. verſ. 6. & periit, confidens ſuper baculum arundineum confractum, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam.

II. En hoc etiam eſt quod optimum illum regem Aſam perdidit. Triginta ſex annis præclariſſime ſe geſſit Rex Aſa, ob id Deo chariſſimus, demum collectam gratiam effudit omnem, ob unam hanc noxam, quod humanis viribus fuiſſet confiſus. Quamvis hoc Aſæ factum, ſi ad humanæ rationis amuſſim examinetur, videri poſſit minime damnandum. Quid enim hoc mali? Regi Syriæ Benadado ſubmiſit aurum, & ejus rei

2 Par. cap. 16. verſ. 3. rationem addens: Fœdus inter me & te eſt, ajebat, pater quoque meus & pater tuus habuêre concordiam: quamobrem miſi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere quod habes cum Baaſa rege Iſraël, facias eum à me recedere. Quid hîc obſecro iniqui? Nihilominus Hanani propheta

Ibid. verſ. 9. libere objurgans Aſam: Quia habuiſti,

buiſti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua. Oculi enim Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tẽpore, adverſum te bella conſurgent.

Idcirco Jobus: Si vidi Solem, inquit, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & lætatum eſt cor meum in abſcondito, & oſculatus ſum manum meam ore meo. Bona, inquit Gregorius, quæ fecit ſic narrat, ut ea Deo adſcribat. Non ſolebat Jobus induſtriæ ſuæ gratulari, nec manus ſuas diſſuaviari, neque enim in ſe ſuaque dominatione, ſed in Deo fiduciam omnem collocabat. Ita Carolus V. Imperator Auguſtus vere Pius, vere Felix dicere ſolebat: Veni, Vidi, ſed Vicit Deus. Iob. ca. 31. ve. 26. & 27.

Regem Hebronis David ad tantum ſanctitatis faſtigium evexit ſumma in Deum Fiducia; hac ille virtute pollebat, ſi ullus mortalium. Inſpice pſalmos, & mecum ſenties. Quam ille aſſidue, & ore & pectore verſabat hæc talia: Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Quoniam in te eripiar à tentatione. Præſertim Pſ. 17. & 25.

Jonas in ceti cavo deliteſcens, jamque ultimæ lineæ admotus: nihilominus

minus tamen velut in tutiſſima navi preces concipere, nec unquam aut uſquam melius fiduciæ virtutum exercere potuit: *Et oravit Ionas ad Dominum Deum ſuum.* Precibus & votis ubique locus eſt. Quid ergo precatus? *Circumdederunt me aquæ uſque ad animam,* inquit, *abyſſus vallavit me, pelagus operuit caput meum: Veruntamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.* En fiduciam ingentem! ita Daniel inter impaſtos leones, ita tres Hebræi juvenes in Babyloniis flammis plenas fiduciæ preces Deo allegarunt.

Ion. c. 2. v. 2. & 6.

Tobias in hoc genere admirandus, facultates, & patriam, & oculorum uſum perdidit, egenus, & exul, & cæcus, fiduciam tamen retinuit tenaciſſime. Et licet tam cognati, quam uxor, & parentes ipſum irriderent, dicerentque: Vbi eſt ſpes tua pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? manifeſte vana facta eſt ſpes tua, ipſe tamen eos increpans: Nolite ita loqui, ajebat, quoniam filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo. Hæc ei fiducia, & facultates, & patriam, & oculorum uſum reſtituit, & præmium inſuper contulit æternum.

Tob cap. 2. v. 18.

Et quantus hac virtute Tarſenſis Paulus, qui ſæpius ſeipſum quaſi funerans, nihilominus: Scio, inquit, cui credidi,

credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem. Hac armatus fiducia nullum aut laborem, aut periculum horrebat; per ſaxa, per gladios, per tela, per ignes ruebat, ope divina nixus, & in Deo ſuo ſæpius ferreos etiam muros tranſgrediebatur.

2 Tim. cap. 1. v. 12.

III. Inter feminas hac virtute admirabiliter excelluit Iuditha, facinus auſa inauditum. Cum enim conſilium cepiſſet trucidandi Holofernis, precibus ardentiſſimis ſuam in Deum fiduciam accendens: Subveni, aiebat, quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ. Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti, & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti. Non in multitudine eſt virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi, ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Deus cælorum &c: exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem. Ex eadem obſtupeſcenda fiducia illud Holoferni reſpondit: vivit anima tua, Domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea, hæc quæ cogitavi. Cumque jam ante lectum temulenti Holofernis ſtaret, lacrimas preceſque

Non quod in Dei cogitatione, quam unicum Æternitatis Nunc metitur, ſit prius & poſterius, ſed quod res aliis aliæ ſint poſteriores.

Iudith cap 9. diverſis ver. c. 12 verſ. 4. cap 13. verſ. 7. & 17.

ceſque ſilentio fundens: Confirma me, inquit, Domine Deus, ut hoc quod credens per te poſſe fieri cogitavi, perficiam. Perfecit feliciſſime. Jamque Bethuliæ portis recepta, in primas has voces erumpens: Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe.

Huic jure accenſetur Suſanna, nobiliſſimum & Pudicitiæ, & Fiduciæ ſpecimen. Hæc cum ad capitis ſupplicium, & ſaxatiles nimbos jam duceretur, flens ſuſpexit ad cælum, *erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.*
Dan. Nec fruſtra: omnium calculo, Danie-
ca. 13. le judice, omni crimine liberata eſt.
ve. 35. Hac non inferior Eſther, rem magnam agreſſa, per hanc itidem in Deum fiduciam. Lex erat in Aſſueri aula, ut ſi quis ad regem ingrederetur non vocatus, morte id lueret, niſi rex virgam auream protendiſſet, in ſignum clementiæ. Cum vero Eſtherem hinc Mardochæus aſſiduis precibus urgeret, ut regem adiret, illinc obſtaret lex & terreret, hoc demum iniit conſilii: Judæi omnes juſſi ſunt, triduum totum inter preces & jejunia exigere: quod idem & Eſther fecit cum ſuis virginibus. Triduo ſic exacto, Regina fiduciam in Deum ampliſſimam concipiens, ingreſſa eſt ad regem pro ſua gente deprecatura. Ex voto ceſſerunt omnia.

Si novæ legis ſanctiſſimos quoque viros feminaſque conſiderem, mira in Deum fiducia claruiſſe omnes reperio. Ex tot millibus unicum produxiſſe teſtem ſatis fuerit. Anno Chriſtiano milleſimo ſexageſimo tertio, teſtibus Bertholdo abbate Vrſpergenſi, & Deſiderio abbate Caſſinenſi, litteris item civium Florentinorum ad Alexandrum Pontificem datis, Florentiæ grave ortum eſt diſſidium inter populum, & urbis Antiſtitem Simoniæ accuſatum. Plebs omnia ſui Præſulis ſacra execrabatur. hinc ſine ſacramentis obibant plurimi; Petrus Damianus diſſidentes partes componere nitebatur, ſed fruſtra. Demum pro illius ævi more judicium commiſſum eſt igni, hoc modo: Petrus monachus Ioannis Gualberti diſcipulus, vir modeſtiſſimus, & miræ in Deum fiduciæ, ipſis Cineralibus peracta re divina, lineam ſacerdotis veſtem indutus, manu crucē præferens, nudis pedibus luculentum ignem per certa ſpatia extenſum ingreſſurus, ſic cœpit precari: Domine Jeſu, miſericordiam tuam imploro, ut ſi Petrus Florentinus epiſcopus pecunia ſedem occupavit, tu mea ſalus in hoc tremendo judicio, ad me adjuvandum feſtines, meque illæſum veſtigiis non aduſtis conſerves, ſicut olim tres juvenes in fornace Babylonica ſervaſti. Dixit, & ignem illæſus

Baronius to. 11. anno 1063.

ſus tranſiit; jamque egreſſurus, ſtrophiolum tranſeunti ſibi excidiſſe advertens, animoſe rediit, & illud ſuſtulit. Hinc *Petrus Igneus* eſt dictus. Hic vir quamvis è nobiliſſima ſtirpe Aldobrandinorum oriundus, tam ſubmiſſi tamen & Deo fidentis animi fuit, ut præſidis ſui Gualberti juſſu pecoris cuſtodem agere non recuſarit. Sed quia virtus ab infimis ſolet eminere, à pecore Petrus, & à pedo ad tiaram evocatus, Præpoſitum egit, pòſt Abbatem; inde Epiſcopus, ab hoc Cardinalis lectus eſt.

IV. Vniverſe de viris fæminiſque omnibus vitæ ſanctimonia præcellentibus affirmari poteſt: *Cor eorum erat fiduciam habens in Domino*. Singulare id fuit Catharinæ Senenſi. Hæc, licet verborum ceteroqui parciſſima, cum de fiducia in Deum ſermonem miſcere cœpit, nullum pæne dicendi finem reperire, aut ſi alios de hac virtute diſſerentes audiiſſet, nunquam ſatiari potuit audiendo: perdius & pernox ſtetiſſet ad hos tales de fiducia ſermones attentiſſima. Iure merito; nullus ſperavit in Domino & confuſus eſt. (Eccl. cap. 2. v. 11.)

(Sur. in vita S. Bern.) Bernardus cum gravi morbo afflictus, extremum jam pæne ſpiritum traheret, viſus eſt ad Dei tribunal ſtare. Adfuit autem & Satan ex adverſo, & virum improbis accuſationibus incuſavit. Vbi ſua omnia executus

cutus

cutus fuit accuſator, & jam Bernardo pro ſe dicendum eſſet, ſic cœpit perorare fiducia ingenti: Fateor, nec mihi nec meis actionibus deberi cælum; tanto præmio indigniſſimus ſum. At vero duplici jure Dominus meus id obtinuit, & Patris hæreditate, & Crucis perpeſſione; altero ipſe contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono me quoque illius regni hæredem fore confido. Pudefacto ad hanc vocem adverſario, & conventu ſoluto, Bernardus ad ſe rediit.

Hugo, Lincolnienſis Præſul, vir integerrimus, nocte quadam gravibus curis infeſtatus, cum eas excutere non poſſet, turbari animo cœpit. At primo mane ad ſe rediens, & altum ingemiſcens: *Heu*, inquiebat, *graviter deliqui, quod non, uti hominem Chriſtianum decet, omnem curam ſuper Dominum, juxta propheta monita, jactaverim.* Sur. in vita S. Hugonis.

Nec illud ſilentio involvendum. Dux Saxoniæ Fridericus II. cognomento Placidus, Anno Chriſtiano milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo quarto obiit: Hic Princeps aliquot ante obitum annis, Friderico è Comitum ſtirpe Antiſtiti Magdeburgico litem, & ab ea bellum cœpit movere. Quod ut prudentius gereret, & cuncta cederent felicius, exploratorem miſit, qui de apparatu bellico G. Fabr. hiſt. de Electoribus Saxoniæ.

lico

lico & conſiliis adverſæ partis cognoſceret. Factum: exploratis omnibus renuntiatum eſt, nil opportunum bello parari, ſed nec militem ſcribi: Antiſtitem præterea dixiſſe, cauſſam ſe commiſſurum Deo, qui pro ſervo ſuo arma ſumeret. Hoc ut Elector audivit: Alius, inquit, inſaniat, & bellum inferat ei, qui confidit cauſſa ſuperiorem ſe futurum Deo defenſore. Laudandus Præſul, qui Dei patrocinio fiſus eſt: laudandus Princeps qui poſitis armis Deum veritis eſt adverſarium.

V. Elcearius Comes, notæ ſanctitatis vir, ea in Deum fiducia pollebat, ut periculis omnibus iret excelſior, quod vel inde poteſt liquere. Mari ſe commiſerat Elcearius, Neapoli cum familia tota Provinciam repetiturus. Dum vela facit, infremit mare, ventis commotum. Franguntur arbores, rumpuntur funes: excutiuntur gubernacula, deſeruntur remi, clamoribus incompoſitis atque ululatibus omnia complentur, oculis mors præſentiſſima obverſabatur, qui in navi erant, ſpirare tantum, ſperare nihil amplius: certe vultu omnes jam umbræ ac manes erant, nec jam aliud deeſſe videbatur, quam navim ſepeliri aquis. Solus Elcearius poſita formidine conſtabat ſibi, eadem illi ſerenitas, idem oris, color, eadem mentis malacia. Nam dum alii cum

iratis

iratis fluctibus luctabantur, ille ſuaviter cum Deo agebat, & cælum fatigabat precibus. Interim venti poſuere, maris ira detumuit, paullatim vox & ſenſus metu exanimatis rediit. Tandem ſubducta in portum navi, nonnullos è ſuis graviter incuſavit Elcearius, quod clamoribus & lacrimis ſatis oſtendiſſent, perexigua ſeſe fiducia in Deo niti, nimiumque à morte abhorrere. Seorſum autem Dalphina conjux interrogabat Elcearium, an ipſe ſolus in tam præſenti periculo deſiiſſet eſſe homo, & mortem tam vicinam non timuiſſet? Cui ille: Totum me, inquit, divinæ voluntati tradidi, paratus, ſi ſalvis omnibus, ſolus haurirer fluctibus: Hoc eſt, quod Hebræus Sapiens monuit: Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo. Porro qui hac fiducia ſunt vacui, humana tantum circumſpiciunt, omniaque humanis viribus metiuntur. Et fere contingit ut hos in manu conſilii ſui deſtituat Deus, hinc illi fruſtra irritoque conatu magna expectant, & in miſera ſpe languentem trahunt animam, & plerunque infelici eventu humanas has cogitationes claudunt. Contra vero noſtra in Deum fiducia, divinæ beneficentiæ potentiſſima eſt conciliatrix. Gaudet Deus beneficiis dandis, & munificentiæ ſuæ dona ſpargit in eos præcipue qui in magnam

Prov. cap. 3 verſ 5.

Scribanius in Sup. Relig. lib. 1. ca. 27.

exur-

exurgunt fiduciam. Quod ſi Deus munificam ſuam manum contrahat contineatque, nec liberalitatis ſuæ nubem explicet, aut non niſi per lentiſſima ſtillicidia depluat, tacitus ſecum cogitet homo, quis cæleſtem illam nubem, pendulam ſemper pronamque paratamque in imbres, ſiccaverit ſtiteritque: ſe inquam, cogitet, delicta ſua, teporem, languoremque ſuum, maxime vero ſuam in Deum diffidentiam accuſet, in novam exurgat fiduciam, & pro ſtillicidiis nimbos ſperet. Impedimentis enim ſublatis nunquam non pluent illæ nubes: nec jam ſperatos imbres, ſed toto cælo flumina mariaque jaculabuntur, ut anhelum validumque fiducia pectus munificentiæ ſuæ ſepeliant aquis. Non enim ſponſionibus quam factis locupletior eſt Deus. Etiam montes promiſit transferendos, mortuos ad vitam revocandos. Audeat proinde ſperare homo, majora, qui poteſt, largietur Deus.

Hieremias cap 17. verſ. 7. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus: Nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt.

Caput

CAPUT V.

Quantis præmiis Deus humanam in ſe fiduciam remuneretur.

MVltis equidem opitulatur galea in capite, lorica in pectore, anchora in æquore: multi nihilominus galea operti perimuntur, lorica trajiciuntur, anchora inſtructi merguntur: At vero qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion, non commovebuntur in æternum. Nam uti Sionis rupem nulli turbinum incurſus, nulli fluctuum aſſultus loco moverint, non tantum quia mons eſt, ſed quia mons Deo ſacer eſt, ita hominem illum nullus ærumnarum impetus ſubverterit, qui vere confidit in Domino, cupitque divinæ voluntati in omnibus parere Pſalm. 125. verſ. 1.

Hæc in Deum fiducia, eſt galea nullis rumpenda vulneribus, eſt lorica nullo penetrabilis telo, eſt anchora nullo obnoxia naufragio. Hanc, ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam. Hebr. cap. 6. v. 19.

I. Obſervavit Orbis Eccleſiaſtes Paulus, quorundam è ſuis fiduciam vacillare, tanquam ſi ſpe vana lactarentur: hos nimium puſillanimes inſtruendos ratus: Teneamus, inquit, ſpei noſtræ indeclinabilem confeſſionem. Nolite itaque amittere confidẽ- Ib cap. 10. v. 35. &c.

tiam,

tiam, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui venturus eſt, veniet & non tardabit. Ergo, nolite amittere confidentiam, quæ magnam habet remunerationem.

Et prima quidem hujus remuneratio iſta eſt: Fiducia hæc neminem fallit aut pudore afficit. Spes non cōfundit. Fallax illa rerum humanarum fiducia millies decipit, nec tamen cautiores efficit deceptos. Pulchre Plato: Spes mortalium, inquit, ſomnia vigilantium, aut potius deſiderantium. Anno Chriſtiano milleſimo octogeſimo quarto, Odo antiſtes Guilielmi Angliæ regis frater, ſortilegorum vaticiniis inductus, proximum à Gregorio VII. Pontificem ſe futurum credidit, & ut viam ſibi muniret ad hoc ſolium per argenteos gradus, pecuniam per nefas undecunque contraxit, jamque Romanis arcibus ſpe imminens, à fratre Guilielmo in carcerem conjectus eſt, ubi totum exegit triennium: hoc ſcilicet ſolium huic ſpei debebatur. Nec unquam Odo Romanam tiaram ſuo capite recepit. Ita multis aliis ſpes ſua dedecori eſt & damno. Spes impii tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur: & tanquam ſpuma gracilis, quæ

Rom. cap. 5. verſ. 6

Sap. c. 5. v. 15.

quæ à procella diſpergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt: & tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. Spes ac fiducia in Deum nulli mortalium probro eſt: Spes non confundit. Scitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt; quis enim permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt; aut quis invocavit eum, & deſpexit illum? In hanc fiduciam regius pſaltes ſeſe attollens: In te, Domine ſperavi, ait, non confundar in æternum. Scite Auguſtinus: Quis eſt, inquit, qui confunditur? qui dicit, ego quod ſperabam non inveni. non immerito. Sperabas enim de te, aut ſperabas de homine amico, maledictus autem qui ſpem ſuam ponit in homine. Confunderis, quia fefellit te ſpes poſita in mendacio, omnis enim homo mendax. Si autem ponas ſpem tuam in Deo tuo, non confunderis, quia ille in quo ſpem poſuiſti, falli non poteſt. Spes non confundit.

Eccli. cap. 2. v. 11. & 12.

Pſ. 30. verſ. 1.

Aug. co. 8. in Pſa. 26. conc. 2. ante med.

Hic tu mihi obſecro, fiduciam Moſis, quam ea pudefacta non ſit expende. Cum Hebræi ex Ægypto digreſſi, in arctum omnes concluſi eſſent, (jam enim à tergo hærebat hoſtis Pharao, in oculis montes & mare fugam omnem negabant) Moſes in has preces effuſus dicitur: Domine, tuum eſt hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic poteſt te jubente ape-

Joſeph l. 2. Ant. Iudaic. cap. 7.

riri, aut in planitiem ſolvi, poteſt & mare in terram verti: poſſumus & nos per aerem ſublimes effugere, ſi nos ita ſervari, tibi placeat. Hæc precatus, mare virga percuſſit, quo icta repente ſciſſum tranſituris expeditiſſimum iter monſtravit. Spes non confudit. Primum igitur fiduciæ munus eſt, *Non fallere.*

II. Altera ejuſdem Fiduciæ remuneratio eſt, Maxima vitæ tranquillitas. Qui Deo ſerio fidit, officia ſua, quamvis latiſſime pateant, ſine tumultu obit, etiam inter adverſa lætus.
Pſal. 5. v. 12. Lætentur omnes qui ſperant in te, Domine.
Rom. cap. 8. v. 24. Spe enim ſalvi facti ſumus.
Pſalm. 127. verſ. 2. Beati omnes qui confidunt in eo. Auguſtinus pro more ſuo, pulcherrime, in verba pſalmi. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.
Aug. to. 8 in pſa 27. circa med. Quàm perverſe, inquit, videtur dicere non intelligentibus, debuit enim dicere fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim manducant fructum laborum ſuorum: laborant in vinea, ipſum laborem non manducant, ſed quod de labore ipſorum naſcitur, &c. Quid ſibi vult labores fructuum tuorum manducabis? Modo labores habemus, fructus poſtea erit. Sed quia & ipſi labores non ſunt ſine gaudio propter ſpem, de qua paullo ante diximus: Spe gaudentes, in tribulatione patientes: modo nos ipſi labores

res noſtri jucundant, & lætos nos faciunt de ſpe. ſi ergo labor noſter potuit manducari, & potuit jucundare, manducatus fructus laboris ipſius qualis erit?

Germanorum vetus verbum eſt, parietibus etiam inſcribi ſolitum: Quiſquis omnia Deo commiſerit, & ſic tranquillus, & illic beatus erit. Vere ſic eſt, Deo ſemper omnia committere, in hac vita tranquillitatem, in altera beatitudinem obtinet. Sed Deo ſic committenda ſunt omnia; è manu Dei æque omnia ſic accipienda ſunt, ut hæc regula exceptionem non admittat. *a* Clariſſime pius ille ſcriptor: Et nota, inquit, hanc regulam, Omnia è manu Dei acceptandi, tam eſſe univerſalem, ut ab ea nulla prorſus admittenda ſit exceptio: adeo ut non tantum cruces, afflictioneſque extrinſecæ mundi & proximi, à Deo acceptari debeant, verum etiam intrinſecæ, quæ ex imperfectionibus noſtris enaſcuntur: nam omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum.

Gott alle Ding ergeben/ gibt hie die zeitlich Ruh/ und dort das ewig Leben.

a Benedictus Anglus in Reg. Perfect. ſine libri mihi p. 278.

III. Tertia Remuneratio, Robur in adverſis, & animus calamitate inſuperabilis. *b* Iuſtus quaſi fundamentum ſempiternum, juſtus in æternum non commovebitur. *c* Animoſiſſimus rex David: In Domino ſperans, inquit, non infirmabor. Optime Theodoretus: Gubernato-

b Prov. cap. 10. v. 25. & 30.
c Pſal. 25. v. 1.

rem, inquit, habeas Deum & aurigam & res tua ab illa providentia pendeant, nam hoc modo inconcuſſus manebis & immutabilis. Tales ſe geſſerunt tot centena millia ſanctiſſimorum martyrum. Res nova & rara, pendere in equuleo, & adustum latera, ridere tamen & jocari. Multitudinis concurſum fieri, cum miſſilia ſparguntur, cum donativa aut congiaria, cum viſcerationes dantur, nil novi eſt; at vero cum capita decutiuntur, cum ſartagines, cum rotæ & cruces proferuntur, cum omnis generis ſupplicia inferuntur, eſſe tamen qui accurrant & certent quis prior moriatur, hoc novum, hoc inauditum, hoc tamen, inquit Euſebius, meis oculis vidi: innumeros in Ægypto non ligatos duci extra mœnia in campum: hîc alter alterum prævenire contendens porrigebat cervices. Carnifices defecerunt & gladii: feſſi ſedebant, alii ſuccedebant; mutabantur gladii, dies non ſufficiebat: nullus ex eis nec parvulus morte terrebatur. En heroas ac heroidas invincibiles: non commovebantur, ſicut[f] mons Sion. Huc appoſite Chryſoſtomus: Montem dixit, ſpem in Deum immutabilem, inquit, firmam & conſtantem, invincibilem & inexpugnabilem. Quemadmodum enim ſi quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec convellere nec labefactare

f Chryſ. in Pſa. 124. initio. & paullo poſt init.

ctare poterit: ita enim qui cum aggreditur, qui ſpem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit abſolute: *Sicut mons*, ſed montis Sion meminit? Docens, nos non debere animum dejicere in calamitatibus, nec ab eis pelliundari, ſed à ſpe in Deum pendentes, omnia ferre fortiter, & bella, & pugnas, & tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoq; deſertus, & nudatus habitatoribus, ad priorem redierat proſperitatem, veteri ſtatu recepto, cum incolæ rediiſſent, miracula rurſus oſtenderentur; ita enim vir fortis & generoſus, licet ab innumerabilibus invadatur calamitatibus, minime evertitur.

Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem (humanam in divinam) aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Beati omnes qui confidunt in eo. Ergo viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino. Iſa. c. 40. v. 31. Pſa. 30. v. 25.

IV. Quarta remuneratio: Immunitas à plurimis vitiis. Et non delinquent omnes qui ſperant in eo. Bernardo teſte, Perfecta converſio eſt ad hoc bonum, ut nil libeat niſi quod deceat vel liceat. Et tunc demum perfecta erit voluntas cũ plene fue- Pſa. 33. v. 23. Bern. tract. de grat. & lib. arb. ante med.

 rit

rit bona, & bene plena. Hanc autem bene plenam, & plene bonam voluntatem habere cenſendus eſt is, qui non ſuam amplius, ſed jam pro ſua divinam amplectitur voluntatem, eique ſe totum devotiſſima ſubjectione tranſcribit. Et hic eſt qui Deo in omnibus fidit. Quiſquis autem feliciſſimam hanc artem callet, ac reipſa tam providentiæ divinæ, quam voluntati perfecte ſe tradit, graves vitiorum inſultus non metuit. Vera in Deum fiducia, non tantum inquieti pectoris agitationem, ſed & huic contrarium torporem mentis ac ſenium tollit. Diſerte hoc ipſum confirmans Bernardus: Ita, inquit, animus ſi non præſumat de ſe, ſed ſi confortetur à Deo, poterit utique dominari ſui, ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita, inquam, Deo, innixum nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel ſtantem dejicere dominantem. Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur. Diſce ergo Deo fidere, etiamſi omnia tibi adverſa ſint; diſce contra ſpem in
Iſa. ſpem credere, & voluntas Domini
cap. 53 in manu tua dirigetur.
v. 10.

V. Quinta remuneratio: Per veram in Deum Fiduciam, velut Omnipotentes efficimur. Libere proclamat Paulus: Omnia poſſum in eo
Phil. qui me confortat. Et quamvis cuique
cap. 4. que noſtrûm hic objici poſſit: Tu
v. 13. longe

longe ſequere, & Pauli veſtigia adora. Nihilominus tamen quis illorum qui Deo fidunt, non animoſe dicat? Pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Sed quid opus teſtimoniis? Chriſtus diſertiſſime: Si potes credere, inquit, omnia poſſibilia ſunt credenti. In quæ Domini, verba egregie Bernardus: Quidni, inquit, omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum, qui omnia poteſt? Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui in ſe ſperant. An non omnipotens, cui omnia poſſibilia ſunt?

Iob. cap. 17 v.3. Rom. cap. 8. v.31. Marc. cap.9. v.23. Bern. ſerm. 85. in Cant.

Qua in re neſcio an unquam præclarius quid dictum ſcriptumve ſit, quam quod idem Bernardus præclariſſime dixit ſcripſitque in hæc verba: Dulciſſima liberalitas, inquit, in ſe ſperantibus non deeſt. Hoc enim totum hominis meritum, ſi totam ſpem ſuam ponat in eo, qui totum hominem ſalvum fecit. In te ſperaverunt Patres noſtri, ſperaverunt & liberaſti eos: ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi. Sperate in eo omnis congregatio populi: quemcunque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter, utique ſpes veſtra eſt, & quantumcunque illa proceſſerit, obtinebit, ſi tamen in

Bern. in pſa. Qui habitat ſerm. 15. poſt med.

Deum tota figatur, ut firma ſit, & non titubet.

Cum Apoſtoli ſecreto Dominum interrogaſſent, cur non & ipſi lunaticum adoleſcentem illum malo genio infeſſum potuerint liberare? Chriſtus cauſam omnem diffidentiæ adſcribens: Propter incredulitatem, inquit, veſtram: Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. Hîc non Chriſtiana ſolummodo fides commendatur, ſed & illa fiducia, quæ divina ſe Omnipotentia ſic induit, ut ardua quævis aggrediatur, & admiranda patret. Quamvis Chriſtus non dixerit: *Edite miracula*, ſed *Habete fidem Dei*: querelas contra Dei diſpoſitionem omittite, puſillanimitatem ad ardua trepidantem vincite, omnem à vobis diffidentiam expellite: ſi non poſſitis calcare baſiliſcos & dracones, ſuperbiam calcate; ſi non voce incendia domare, libidinum veſtrarum flammas extinguite; ſi non leones frenare, pardos & tigrides cicurare, iras reprimite; ſi non mortuos ad vitam revocare, Invidiam veſtro malo vivaciſſimam jugulate; ſi non aridas arbores ad virorem reducere, vacuam liberalitate manum, fœcundiore ſtipite inſtruite. Hoc eſt quod exigit Chriſtus: Habete fidem Dei. Qui

Matth. cap. 17. v. 20.

hanc

nanc habet, ex omnibus malis aliquid boni elicit, ex omni plumbo argenti quippiam & auri colligit, quod artificii divini eſt: Nam, uti Boëthius, ſola eſt divina vis, cui mala quoque bona ſunt, cum eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum. Sed de hoc alibi uberius. Boeth. lib 4. de conſol. ph. proſ 6. ſine.

CAPUT VI.

Fiduciam in Deum ſine cognitione divinæ Providentiæ vacillare.

IN mœſtiſſima illa profectione Abrahami in montem Moria, ubi jugulandus erat filius, cum tertia jam dies diluceſceret, & mons in oculis eſſet, Iſaacus qui ligna humeris ſubvehebat, patrem gladio armatum interrogans: Pater mi, inquit, ecce ignis & ligna, ubi eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham: Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter. Vtinam & nos, tunc maxime, cum aqua nobis hæret, cum exitum nullum reperimus, hoc unum aſſidue volveremus animo: *Deus providebit, fili mi, Deus providebit.* Exemplo demonſtratur id quod dicimus: Multorum liberorum parens animam agit, hoc unum anxie ſollicitus, quid ſuis liberis ſit futurum: fruſtra vir bonus ſe cruciat: Deus providebit. Alius cor- Gen. cap. 22 v. 7. & 8.

pore quidem ſanus, ſed æger animo ſecum diſquirit ipſe: *Vt ſeſe res meæ habebunt, cum hoc auxilium, aut auxiliator iſte deerit?* vana plerunque ſollicitudo: Deus providebit. Alius auri dives & avorum, non item virtutum: *Quid ſi*, ait ipſe ſibi, *præter ſententiam & ſpem hoc mihi eveniat?* Homo puſilli animi! Deus providebit.
Sap. cap. 3. v. 9. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. Ita quondam Romanorum Imperator Maximilianus II. ſicubi res adverſæ animum ejus ſollicitarent, conceptum à ſe ſymbolum
Germ. alles gutt in gottes hut. proferebat: *Dominus providebit.* Ita prorſus, ita ad Deum mentis acies convertenda, qui non patietur in fraudem impelli fidentem in ſe.

Abrahamus, quem dixi, illud Dei mandatum divinis promiſſis, ut videbatur, recta contrarium, quam inexplicabili fiducia exequi eſt aggreſſus? Dici non poteſt, quot fiduciæ actus exercuerit illo triduo, quo in montem à Deo nominatum profectus eſt, illud ſecum aſſidue repetendo: Deus providebit. Vere providit, modo prorſus admirando. Nam pater, inquit Chryſoſtomus, ſacrificavit, filius ſeipſum obtulit, Deus utrumque acceptavit, & vita tamen manſit victimæ. Sic Abraham confiſus Deo, pervenit uſque ad montem, uſque ad aram, ad ipſum uſque gla-

gladium, ad ipſum uſque filii jugulum, quod jam jam erat ſecandum. Nimirum altiſſime combibit animo vir ſanctus, illud uſquequaque certiſſimum: *Deus providebit.* Divinum hoc pronuntiatum quiſquis vult capere, quotidiano id uſu diſcet optime, tamque in ſe quam in aliis mira deprehendet divinæ providentiæ veſtigia. Et quæſo, vitam noſtram priorem compendio relegamus: per quot ambages & anfractus divina nos duxit providentia, quot quantiſque periculis nos ſuaviter ſubtraxit? Quivis noſtrum jure dixerit: Miſit de cælo & aſſumpſit me, & extraxit me de aquis multis. Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus eſt Dominus firmamentum meum: liberavit me, quia complacuit ei. Et quanta vitæ, quanta corporis animique diſcrimina non adii? ſed evaſi: Deus providebit, Fidamus Deo. Hanc autem confidentiam in Deum non aſſequetur, niſi qui & Providentiam Dei probe cognoverit. An ſit Providentia, fugimus quærere, nam recte Clemens Alexandrinus: Sunt, inquit, quæſtiones quædam dignæ quæ puniantur: cujuſmodi eſt quærere probationes, An ſit Providentia, cum ſit manifeſta divina Providentia ex adſpectu omnium quæ videntur effectorum, quæ arte & ſapientia con-

2. Reg. cap. 22. v. 17. & 19.

Clem. Alex. lib. 5. Strom. ſub init.

conſtant. Eſt ergo Providentia.

I. Sed quid eſt providentia? Eſt ipſa, inquit Boëthius *, divina ratio in ſummo principe conſtituta, quæ cuncta diſponit. Optime de hac re Damaſcenus †: Providentia, inquit, eſt voluntas Dei, per quam res omnes apte congrueque gubernantur. Rem ſic capiemus: Vidit Deus ab æterno qua ratione quævis res creata ſuum finem poſſet aſſequi; ſimul etiam omnia impedimenta vidit, quæ in aſſequendo fine occurſura eſſent. Deinde hic idem optimus Deus, ſanctiſſima ſua voluntate, ea delegit ſubminiſtranda auxilia, per quæ omnes homines ad ſuum finem quam optime ducerentur. Hæc vero ſtatim ab Orbis ortu propoſuit, & in opus deduxit per immenſam ſuam potentiam. Ita divina Providentia, ut Dorotheus loquitur, fons eſt bonorum omnium. Hanc omnes philoſophorum turbæ agnoverunt. Hinc illæ: Deum ſequere; Cum Diis pugnare noli; Id ſuperis curæ; Viderit Jupiter; Hoc in genibus Jovis ſitum, aliaque talia priſcis uſitata. Et hanc ſuam providentiam Deus mox ab initio, ipſis etiam oculis ingeſſit, per Orbis Diluvium, per Sodomæum incendium, per Calamitates Ægyptias, per Alimoniam è nubibus ſubmiſſam tot centenis millibus Hebræorum: qui-

Hanc illuſtriſſimis argumentis & teſtimoniis demonſtrat in Theol. Natur. Theophilus Raynaudus diſt. 8. quæ. 3. mihi p. 893.

* Boeth. l. 4. de conſol. philoſ. proſa 6 paullo à princ.

† Dam. lib 2. de Fide Orthodox. cap 29.

Quamvis autem Providentia Dei conſiſtat in actu intellectus divini, illum tamen comitatur actus voluntatis.

quibus inſuper inſpectantibus leges condidit, præſentiam ſuam monſtravit, viæ ducem ſtatuit columnam lucidam & igneam, emiſit effuſiſſimos volucrum nimbos, victorias dedit admirandas. Habet Deus providentiam omnium omnino rerum creatarum. Res certiſſima eſt. Clamat Sapientia: Puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Sap. cap. 6. v. 8.

Vt autem nos Providentiæ divinæ notitiam altiſſima mente defigamus, hoc in fundamentum ponimus: Nihil uſpiam Orbe toto fieri fortuito, & caſu. Si res ad noſtram duntaxat ſeu providentiam, ſeu ſcientiam examinemus, plurima caſu quodam & forte fortuna fieri putabimus, ſi ad divinam Intelligentiam, nihil fit caſu. Divina namque intelligentia infinita eſt, extenditque ſe ſine ullo labore ad omne quod intelligi poteſt. Deus puncto temporis, uno eodemque, ſic dicam, ictu oculi, ſinus omnes & abyſſos cæli, terræ, maris, inferorum penetrat ac pervidet. Rectiſſime Iobus: Nihil, inquit, in terra ſine cauſſa fit. Omnia in menſura, & Iob c. 3 v. 6. numero, & pondere diſpoſuit Deus Sap. 11 v. 21. ab æterno. Ita in rebus omnibus divinæ gubernationis admirabiliſſima elucet providentia, quæ non præeſt ſolum rebus omnibus, ſed intereſt, imo ineſt. Nos cæculi plurima putamus

mus caſu fieri, quæ tamen omnia ab æterno Dei conſilio & providentia proveniunt.

Aug. in pſ. 9. poſt med. II. Sapientiſſime Auguſtinus: Et ſic omnia, inquit, ad divinæ providentiæ regimen referantur, quæ ſtulti quaſi caſu, & temere, & nulla divina adminiſtratione fieri putant. Exemplo res patefiet. Herus è domeſticis duos, herilis conſilii ignaros, diverſis viis mittit ad eundem omnino locum. Hîc alterum alteri occurrere caſus eſt, non domino, ſed ſervis: Ita theſaurum reperiri à paupere foſſore, caſus eſt quidem illi pauperculo, ſed non Deo, qui opes illic ideo recondi voluit, ut eas hic ipſe mercenarius eo loci foſſurus reperiret & diteſceret, non caſu, ſed paterna Dei providentia. Deo nil penitus fortuitum eſt. Idcirco

——— nemo temeraria credat
Fortuitove geri mundana negotia caſu.
Omnia lege meant, quam rerum Conditor illa,
Sanxit ab æterno. ———

Plin. lib. 35. cap. 10. poſt med. Canem pinxerat Apelles, cumque in reliqua omni parte ſibi ipſe ſatisfeciſſet, exprimere in eo ſpumam anhelantis ſe poſſe non judicabat: diſplicebat autem ars ipſa, nec alia inveniri poterat, & videbatur ſpuma illa pingi, non ex ore naſci, ſicque longius à veritate diſcedere: Abſterſerat ſæpius, mutaveratque penicil-

lum

Iam anxio animi cruciatu, & nullo
modo ſibi approbans, cum in pictu-
ra verum eſſe non veriſimile vellet.
Poſtremo iratus arti, ſpongiam illam
impegit inviſo loco tabulæ, & illa re-
poſuit ablatos colores qualiter cura
optaverat. Hoc exemplo ſimilis &
Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſi-
militer impacta ſpongia ſecutus dici-
tur. Nos hæc talia meriſſimos caſus
interpretamur, & totum fortunæ tri-
buimus, quæ in pictura fecerit natu-
ram. Erramus ſplendide; nam quod
fortunam dicimus, altiſſima Dei ſa-
pientia & providentia eſt. Qui fortu- 4. Reg.
næ aliquid tribuunt, Dei providen- cap. 23.
tiam ſepeliunt. Non caſu fiebat, quod v. 21.
maxime caſu factum videbatur, ut
cadaver, metu latronum abjiceretur
in ſepulchrum Eliſæi, cujus oſſa cum
attigiſſet homo ille ſepeliendus re-
vixit. Non caſu Moſes in viminea fiſ- Exod.
cella expoſitus, à filia Pharaonis in- c. 2. v. 3
ventus, & adoptatus eſt. Nec caſu & 9.
rex Achab inter cervicem & ſcapulas 2. Par.
læſus eſt: Accidit autem ut unus è cap. 18.
populo ſagittam in incertum jaceret. v. 33.
Certiſſima Dei manu ferebatur hoc
telum, ſicut & illud in Iulianum A-
poſtatam: ſolum jacienti res erat
incerta. Non caſu aut fortuito hirun-
dines Tobiæ domum involabant, &
virum optimum viſu privabant.
Hanc tentationem ideo permiſit Do-
minus evenire illi, ut poſteris da-
retur

Tob. cap. 2. v. 12. & c. 12. v. 13. retur exemplum patientiæ. Diſerte Angelus: Quia acceptus eras Deo, inquit, neceſſe fuit ut tentatio probaret te. Nihil fit caſu. Ita minime caſu factum, quod Chriſto naſcituro univerſus Orbis ab Auguſto deſcriberetur. Ad fontem Sichar non caſu confedit Chriſtus cum Samaritide collocuturus. Hæc omnia in tabulis divinæ Providentiæ annotata ſunt, ab omni ævo.

Luc. c. 2 v. 1. Ioan. cap. 4. v. 5.

III. Cum Cyprianus & Iuſtina velut capitis rei ducerentur, Theoctiſtus equo vehens, hoc ſolum dixit: Cum his hominibus inique agitur. Mox à Felicio aſſeſſore juſſus eſt equo dejici, & cum iiſdem duci ad ſupplicium. Iudicia tua, Domine, abyſſus multa! ſubitus hic caſus videri potuit; Dei providentia fuit.

Cum ſanctus Ignatius Lojola è pedis vulnere jaceret æger, fallendo tempori librum petiit, qui equeſtria, & hoc genus profana ludicra commentis fuerat. At caſu factum (ita nos loquimur) ut ea fabularum mendacia domi nuſquam eſſent; ſed eorum vicem duo longe melioris argumenti codices ægro ferrentur: Altero Vita reſque à Chriſto Domino geſtæ, altero ab Cælitibus reliquis facta facinora perſcribebantur. Hi libri ſalutis principium fuere Ignatio, aliiſque poſt Ignatium innumeris. At hos libros non Caſus aut Fortuna, ſed

ſed æterna Dei Providentia benigniſſime, huic loco, huic & lectori deſtinavit.

Paphnutius interrogatus, quid cauſæ foret, quod illi proficerent, deficerent iſti, ſub eodem magiſterio; hi caderent, illi ſtarent? Reſpondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beneplacitum, aut ex permiſſione Dei fieri: & omnia quidem quæ cum virtute conjuncta eſſent, ſecundum Dei beneplacitum; cetera vero quæ eum vitiis haberent affinitatem, damna & injurias in Orbem inveherent, Dei permiſſu fieri. Cur autem Deus tanta tamque frequentia mala permittit? Hic jubet Plato quieſcere: judicia Dei abyſſus multa. Hoc optime cepit, qui dixit, Sine conſilio & providentia tua, & ſine cauſſa nihil fit in terra. Didici etiam ex hoc inſcrutabile judicium tuum expaveſcere, qui affligis juſtum cum impio, ſed non ſine æquitate & juſtitia. Præclariſſime Auguſtinus: Surgunt procellæ ſtagni hujus, inquit, vides malos florere, bonos laborare; tentatio eſt, fluctus eſt, & dicit anima tua: O Deus, Deus hæccine eſt juſtitia tua, ut mali floreant, & boni laborent? & Deus tibi reſpondet: Hæccine eſt fides tua? Hæccine tibi promiſi, aut ad hoc Chriſtianus factus es, ut in ſæculo floreres?

Thom. à Kem. lib. 3. cap. 50. nu. 4.

Aug. in Pſa. 25.

Componamus ergo animos, & in

ProvidentiaDei acquieſcamus,quamvis impios dominari, pios opprimi, religionem everti, juſtitiam extingui videamus: nihil enim horum fieret, niſi Deus id ſingulariter permitteret: non permitteret autem niſi juſtiſſimæ rationes ei ſuppeterent, atque adeo niſi melius eſſet, ſic permittere quam impedire. At inde gravia incommoda, & ingens animorum jactura ſequitur. Dolendum hoc quidem, ſed moderate, quia juſtiſſimis de cauſſis ſic placuit Deo, qui è magnis malis bona majora, velut gladium è vagina novit educere. Nec refert hoc arcanum Dei regimen non ita jam apparere: ſupremo dierum tanquam in ſpeculo cerneretur totus humani generis decurſus, & omnis Providentiæ divinæ ratio, qua Deus & in ſingulis regnis, oppidis, familiis, & cum ſingulis hominibus eſt uſus, ut pateat quam benignus fuerit Deus in delinquentes, & quam quiſque illorum plus minuſve ſit inexcuſabilis, quàm denique hæc gubernandi forma, qua uſus eſt Deus, fuerit & naturis rerum, & patefaciendæ ipſius gloriæ accommodata. Hoc jam ſciamus, è malis omnibus Deum boni aliquid elicere. Quid triſtius generis humanæ lapſu? eam tamen Deus ſic iterum erexit, ut præſtare videatur ſic lapſum eſſe, quam ſemper ſtetiſſe. Mors Chriſti, ſummum in Orbe

be flagitium, eadem tamen fuit, & Orbis ſalus.

IV. Pachomium quondam adiit Theodorus vehementi capitis dolore vexatus, petiitque hanc à ſuo capite intemperiem precibus averteret. Cui Pachomius: Putaſne, inquit, hunc capitis cruciatum, aut ſimile quid, ſine Dei permiſſione & voluntate contingere? Suſtine, & cum voluerit Deus, medebitur: bona eſt à cibis abſtinentia, bona in egenos beneficentia, plus tamen lucratur æger, cum patiens & longanimis nutum divinum attendit. Hinc intelligere licet quam is minime tranquillo futurus ſit animo, qui in divina Providentia non quàm optime fuerit fundatus. Sed nec ille diu miſer eſſe poterit, qui hoc divinæ Providentiæ arcanum fide viva penetrarit. Multæ quidem tribulationes juſtorum, at de omnibus his liberabit eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur. Tot in humano corpore oſſicula ſunt & oſſa, ut hominem dixeris Oſſuariam. Oſſium quædam clavorum vice ſunt, ut dentes; alia ſunt ut pyxides, ubi medulla, præſertim in coxis & tibiis; aliqua quaſi conſuta ſunt ut cranium, alia aliis infixa ſunt, ſicut januæ uncus cardini. Galenus medicorum Princeps, in humano corpore oſſa ducenta numerat. Viringus inter

Pſ. 33. v. 20. & 21.

Galen. lib. de forma fœtus.

medicos celebris, ducenta viginti quatuor aſſignat. Horum quodlibet, uti Galenus docet, quadraginta fines ſeu ſcopos, in uſum corporis habet, adeo artificioſe inter ſe omnia collocata ſunt. Ergo ut oſſa ſolum humani corporis in ordinem reponantur, pluſquam octies mille ſcoporum ſeu finium obſervandi. Vnicum ex his non contereretur, Deo non annuente; Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum. Neque vero Deus ut architectus eſt, qui cum ſtruxit domum, deſerit: Deus operi ſuo momentis omnibus non adeſt tantum, ſed aſſidue in eo habitat.

Seraphinus Firmanus vir eruditus & ſanctus, ſecretum notatu digniſſimum exponens; Sanctorum vita, inquit, per ſingula rerum ac temporum momenta à Deo ſic temperatur ac regitur, ut omnia in eorum cedant bonum. Quid ni omnia? Nam, ſcimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. (Rom. cap. 8, v. 28.) Ita Deus ſuos ſingulariſſima tuetur providentia; adjecit illos oculum qui non ſopietur. Hinc amabiliſſimum illud inter Deum ſanctoſque homines certamen: Illis nil ſuavius, quam id ſemper velle facere, quod Deo placeat: Nec cedit his Deus, facitque ſemper quod ſuos ſcit velle. Ludovicus Carbo vir ævo noſtro inter Venetos magnus, rationibus docet, virum juſtum

tam

tam eſſe gratioſum apud cæli Regem, ut quicquid rogat, impetret, Ioannes Apoſtolus hoc ipſum planiſſime affirmans: Fiduciam, inquit, habemus ad Deum, & quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus. Et eadem iſta tertium repetit, ne ullus ſit locus diffidentiæ. 1. Ioan. cap. 3. v. 22.

Dictaverat Deus Ezechieli Vati panem immundum ex hordeo, faba, lente, milio pinſendum, & humano fimeto contegendum. Horrorem oſtendit Vates, mox ſententiam mutavit Deus. Jacob luctator: Non dimittam te, inquit, niſi benedixeris mihi. Factum. Thomas Aquinas in morbo peregrinos piſces eſuriit, mox eos miraculo accepit. Res liquet; Deus voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos. Sed & arcaniſſima quæque ſuis detegens Deus: Num, inquit, celare potero Abraham quod geſturus ſum? Nec aliter Chriſtus: Vos autem dixi amicos, inquit, quia omnia quæcunque audivi à patre meo, nota feci vobis. Ezech. cap. 4. Gen. cap. 32 v. 26. Pſ. 144. v. 19. Gen. cap. 18 v. 17. Ioan. cap. 15. v. 15.

V. Ludimagiſter, qui puerulos litteras formare docet, quandoque manum unius ducit, alterius nullam habet curam. Quid cauſſæ eſt? Ille puerulus bonæ indolis eſt, ingenuus, docilis, morigerus: iſte importunus,

inobſequens, intractabilis, aſinus ad lyram. Ita Deus voluntatem timentium ſe facit, ſicque illos cuſtodit ac regit per ſingula rerum ac temporum momenta, ut omnia in eorum bonum cedant; immorigeris
Iſ. c. 1. v. 15. iſtis & rebellibus dicitur: Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam. Quid ita, ajunt, cur nos non
Pſ. 33. v. 16. & 17. æque cuſtodit ac regit Dominus, ſicut illos, & illos, & iſtos? Vos ipſi in culpa eſtis: Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini (vultus indignatione plenus) ſuper malos, ut perdat de terra memoriam eorum. Morigeris illis à Deo promiſſum:
Iſai. cap. 43. v. 2. & cap. 58. verſ. 9. Cum tranſieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te, cum ambulaveris in igne, non combureris; clamabis, & dicet: Ecce adſum.
Zach. cap. 2 verſ. 5. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio ejus. Hominis ad Dei Voluntatem ſe formantis animum, Deus velut ſolium ſuum occupat, in eoque tanquam rex reſidet. Adſint jam qui hunc hominem velint lædere, Deo licentiam non concedente. Inſigniſſime dixit Ambroſius: Dominus dormit tepidis: vigilat perfectis. Non quod illorum obliviſcatur quos monet, reprehendit, excitat, caſtigat; ſed quod ſuam in ſuos providentiam ſingularibus modis & argumen-

gumentis plurimis demonſtret. Ia- Gen.
cob interrogatus à fratre de comita- c.33.
tu: Parvuli ſunt, reſpondit, quos v.5.
donavit mihi Deus ſervo tuo. Ita
placide illum docuit (ait Chryſo-
ſtomus) quanta erga ſe Dei fuerit
providentia. A Deo probi curan-
tur ut amici, ut filii, improbi ut
mancipia & ſervi. Et quamvis Deus
pæne invitus naturæ turbet ordi-
nem, eum tamen millies iterum-
que millies in amicorum ſuorum
gratiam invertit. Hinc res geſtæ Di-
vorum tot prodigiis & miraculis ad-
mirandæ.

Hæc admirabilis Dei Providentia
inſtar ſcalæ eſt, quam Iacob ſub dio
pernoctans vidit à terra in cælum uſ-
que pertingentem. Omnia cæli ter-
ræque negotia providentiſſimus Deus
jam ab æterno habuit in expedito.
Attingit enim à fine uſque ad finem Sap.
fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. c. 8. v. 1.
Nam, Tua, Pater, providentia ab ini- & 14.
tio cuncta gubernat. Non enim eſt v. 3.
alius Deus quam tu, cui cura eſt de
omnibus, ut oſtendas quoniam non
injuſte judicas judicium. Ea hujus
providentiæ vis eſt, ut re nulla im-
pediri, falli, tardari aut flecti poſſit.
ea vero ſuavitas, ut nil agat contra
cujuſque naturam, fortiſſime ac ſua-
viſſime omnia & prævidendo & diſ-
ponendo.

Simile quid ſomniarunt veteres,

Homerus Iliad. catenam auream fabulati, quæ cælo, demitteretur in terram, & ubi omnia comprehendiſſet, in cælum denuo attraheretur.

I. Lip. L. 1. Conſt. cap. 13. Eſt igitur in Deo, fuit, eritque pervigil illa & perpes cura, qua res omnes inſpicit, adit, cognoſcit: & cognitas immota quadam & ignota nobis ſerie dirigit ac gubernat. Id autem eſt quod Providentiam hic vocamus, de qua ſæpe non dubitamus, ſed querimur, ut pueri ſeveriorem patris diſciplinam exoſi: Mittamus aliquando has querelas, & ſi ſapimus, ſequamur ab alto attrahentem illam vim, & æquum cenſeamus, ut homini placeat, quicquid placuit Deo.

Quare ad infinitam Dei Providentiam quotidie confugiamus. Cum enim Orbem tot ac tantis ſceleribus oppletum aſpexerimus, illud unà veniet cogitandum: Quoniam proſpi-
P. 36. v. 13. cit quod veniet dies ejus. Si ex Orbe reducamus oculos domum, & nos ipſos intueamur, providentiam circa nos tam pervigilem, tam plenam amoris obſervabimus, ut nec unicus quidem capillus capite defluat, id ignorante aut vetante divina pro-
Aug. ſerm. 4. de mart. videntia. Hinc Auguſtinus excelſo animo: Quid mihi deerit, inquit, ſi membra mea delaceret inimicus, quando capillos meos dinumerat Deus?

CAPUT VII.

Quanta Dei Providentia ſit circa vitæ neceſſaria.

OMnia quidem in manu Dei ſunt, non male tamen quiſpiam dixit, tres claves Deum penes ſe habere, quas nemini committat: unam quidem clavem ad promendas pluvias, ventos, nives & alios ejuſcemodi partus aëris; clavem alteram ad reſeranda ſepulchra, & revocandos in vitam mortuos; tertiam ad penu & omne genus alimoniæ. Quod ſi Deus has promptuarias cellas occludat, quis aperiet? Ergo Deus rerum omnium promus, condus: ab ipſo impetrandum, quicquid ducendæ vitæ neceſſarium eſt.

I. Marcus Anachoreta dicere ſolebat: Qui Deo non fidit in his caducis, quanto minus fidet in aliis æternitatem ſpectantibus. Et primum argumentum quo Chriſtus in noſtram diffidentiam uſus, hoc eſt: Nonne anima plus eſt, quam eſca, Matth.
& corpus plus quam veſtimentum? cap. 6.
Hîc validiſſimis argumentis eximit v. 25.
animo ſollicitudinem illam peſſimam circa veſtitum & victum, docetque in alma Dei providentia unicè confidendum. Si enim Deus tam providens & liberalis eſt in iis, quæ

videntur operoſiora, cur Deum oblivionis arguimus aut incuriæ in ceteris minus operoſis? Si corpus dedit, cur veſtem neget? qui donat equum, cur ſubtrahat frenum? Nonne vita pretioſior eſt quam id quo alitur vita, & corpus præſtantius quam id quo tegitur corpus? utique. Qui ergo nihil ſollicitis, imo nec quidem exiſtentibus nobis in rerum natura, vitam corpuſque dedit, dabit proculdubio & ea quibus vita & corpus ſunt ſuſtentanda, præſertim cum ipſe voluerit vitam corpuſque his indigere. Si ergo majora dedit ultro, declaravit ſe minora etiam & poſſe, & velle dare. Dabit autem non quidem otioſis nobis, quos non ad otium creavit, ſed vacuis ſollicitudine, hanc enim Deus in ſe vult rejici. Pulchre Iobus de

Iob. ca. 39. verſ. 3. corvorum coco interrogans: Quis, inquit, præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli ejus clamant vagantes, eo quod non habeant cibos. Hoc ipſum ab avibus ſumptum argumentum ingerens & Chriſtus: Reſpicite, inquit, volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa: Nonne vos magis pluris eſtis illis? Hoc ipſum ſæpius incul-

Matth. ca. 10. ve 29. & Luc. cap. 12 verſo 7. cans hic è cælo magiſter: Nonne, inquit, duo paſſeres aſſe veneunt, & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? Veſtri autem &

capilli

capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere; multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Alterum argumentum ſumit à brutis animantibus, quæ citra omnem ſollicitudinem paſcuntur, ut vel in illis diſcamus amplitudinem divinæ providentiæ, in quam recumbamus. Hanc enim ut apertiſſimam faciat, non adducit paſtum in deſerto Iſraëlem annis quadraginta: non laudat Eliam à corvis nutritum, ſed brutas animantes objicit, idque non leones, urſos, elephantes, aut alia id genus grandia animalia, quæ & ipſa divinitus paſcuntur, ſed animalium minima, aviculas, quæ cum cantui fere vacent, & veluti obiter ſumant cibum, maxime à ſollicitudine liberæ videntur. Et homo qui pluris eſt innumeris aviculis. Deumque non Dominum tantum, ſed & Patrem agnoſcit, ſic angatur animo?

Poſt demonſtratam Dei providentiam in aviculas & capillos, quam circa floſculos gerat oſtendens: Conſiderate, inquit, lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei? Videte igitur quam non ſolliciti ſint

Matth. cap. 6. v. 28.

agreſtes

agreſtes floſculi, de ſuo, quo triumphant veſtitu, nam omnem decorem ſuum uni Deo referunt acceptū, aperte profeſſi ſe nihil debere humanæ curæ. Rerum naturam, quæ à Dei providentia eſt, hominum induſtria & cura imitari poteſt, aſſequi non poteſt. Adeo ut magnificentiſſimi Regis Salomonis exquiſitus, atque ad miraculum uſque ornatus ac pretioſus cultus, floris contemptiſſimi elegantiam neutiquam exæquet. Vos jam ipſi judicate, ſi Deus viliſſimas herbas brevi demetendas & in furnum rapiendas tam pulchre amicit, quanto magis vos immortalitati à ſe conditos, veſtiet, curabitque neceſſaria, non tegendo tantum corpori, ſed ſi opus ſit, etiam ornando. His & tertium quoque argumentum adnectit Christus, &: Quis autem veſtrûm cogitans, inquit, poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Imo minuet potius ſollicitudine: nihil hîc ullius induſtria profecerit. Si ergo, inquit Lucas, neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſolliciti eſtis? ſi rem tantillam vel maxima ſollicitudo non promovet, ut ſcilicet corporis ſtatura nonnihil augeat, quomodo corpus in vita ſervare poterit quantavis annonæ opumque congeſta copia, niſi adſpiret Dei providentia? Inanis & irritus eſt omnis labor veſter, niſi Deus illum proſperet.

Matth. cap. 6. v. 28.

Luc. ca. cit.

ret. Huic ergo alendi corporis curam permittite, cui & augendi, quia hoc quam decentiſſime ac ſuaviſſime, veſtris curis nil opitulantibus faciet. Aperit ille manum & implet omne animal benedictione. Pſ 144. v. 16.

II. Cum ergo Deus, quæ ad vitam neceſſaria, provideat omnibus (Nam, æqualiter cura eſt illi de omnibus) quî fit tantam ubique multitudinem eſſe hominum egentiſſimorum? videtur Deus res humanas ſuo fluxui permittere. Mira, mi homo, circa paupertatem hominum Dei providentia eſt. Vere Chryſoſtomus, Non tantum pauperes divitibus, inquit, ſed hi illis indigent, & magis. Et fingamus duas urbes, quarum illam ſoli divites, hanc pauperes ſoli habitent, nullum poterit inter has eſſe commercium; in illa nulli erunt opifices, non operæ mercenariæ, nullus illic ſartor, piſtor, ſutor, nullus faber, inſtitor, agricola; has artes opulenti non factitant, nulli hîc ſervi, ancillæ nullæ: qualis igitur hæc urbs, ſi aliena ope deſtituatur? In altera ſat erunt eorum qui calceos ſuant, qui veſtes conficiant, qui agros colant, qui ſibi denique re modica ſufficiant. Si omnibus itaque abunde ſuppeterent ea quæ vitæ ſuſtentandæ ſunt, quid demum ſequeretur? Interitus omnium opificiorum, operarum fabrilium; artificiorum. Sub-ſtructio-

Sap. c. 6. v. 8.

Chryſ. tom. 5. orat. de divit. & paup. Pauperes vocamus, qui victum manu aut laborioſa induſtria parant.

ſtructiones, navigationes, aucupia, piſcationes, mercaturæ peſſum irent: & qui domini forent, ſi nulli eſſent qui ſervos ſe profiterentur? Ita paupertas conſervat humanam gentem & ornat: paupertas induſtrios facit & laborioſos: paupertas ſuſcitat artes. Exulet paupertas penitus ab Orbe, ſimul boni mores, & Virtutes pæne omnes exulabunt. Edere, bibere, ludere, helluari, græcari & pergræcari, primarium erit negotium: Luxum comitabitur luxuria, divitias vitia. Vbi rerum omnium abundantia eſt, ibi plerunque etiam vitiorum. Teſtantur hoc uberes anni, quibus plenæ potatorum cauponæ in omne genus turpitudinis & inſaniæ deſpumant. Teſtatur hoc diluvium cujus principia fuerunt luxus & otium, hinc præmortui pudoris & plena libidinibus vita omnium. En, quanta Dei providentia, quæ à laſcivia ad laborem trahit homines paupertate; labor optimos incitat. Quicquid uſpiam pulchri cernimus, ab iis elaboratum eſt, qui pecunia non abundarunt, ideo labores ſuos vendere coacti ſunt.

In ipſa porro paupertate quanta Deus providentia ſuccurrit! Non affliget Dominus animam juſti, Beatus Franciſcus coram Aſſiſinate Præſule vili duntaxat linteo tectus: nunc inquit, liberrime dixero: Pater noſter

Prov. ca. 10. verſ. 3.

ſter qui es in cælis: Idem ſuis in via-
ticum dare ſolitus eſt illud Pſaltæ:
Iacta ſuper Dominum curam tuam, Pſ. 54.
& ipſe te enutriet. Romano autem v. 23.
Pontifici de alimentis ſciſcitanti re-
ſpondit : Matrem quidem habemus
pauperem , Religionem , ſed patrem
ditiſſimum. Ita prorſus eſt : hic pa-
ter tanta ſuos cura & providentia
complectitur , ut cum humana de-
ſunt auxilia , ſubminiſtret divina. Ut
annonam præſtaret Eliæ , ſuam nobis
providentiam ingeſſit : primo qui-
dem , prophetæ dapiferos juſſit eſſe
corvos. *Corvi quoque deferebant ei pa-* 3 Reg.
nem & carnes mane , ſimiliter panem & c. 17.
carnes veſperi. En , aves rapaciſſimæ v. 6.
quæ alioqui commiſſum ſibi com-
meatum conſumpſiſſent in via , niſi
obſtitiſſet divina providentia , jam
etiam à dapibus ſunt , & ad cyathos
ſtant. Deinde hunc ipſum Eliam Deus
per pauperculam viduam pavit , cu-
jus omnes facultates erant pugillus
farinæ , & parum olei quo ungere-
tur , non quo veſceretur , & tamen
quot farinæ modii , quot libræ olei
in pauperrimo hoc peno relatebant?
Tertio cum Elias egeſtatem ſuam ſe-
curo ſomno ſolaretur , adfuit alius è
cælo dapifer, Angelus, panem & fon-
tem adferens , uti Habacuc Danie-
li meſſorum tulit delicias . Eandem
hanc ſingularem benevolentiam Deus
ſexcentis aliis ſuorum amicorum
exhibuit,

exhibuit, farinam, panes, oleum, vinum, occulta vi augendo, aut cum hæc penitus deeſſent, inſperata gratia ſubmittendo. Et quamvis hæc talia nos ipſi nonnunquam experiamur, nihilominus ingens ubique diffidentia eſt trepidantium, ne deſit vitæ neceſſaria: cum Judæis etiamnum vociferamur: Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto? Nunquid & panem poterit dare? Ad hoc Philippi vox auditur: Sed quid hæc ſunt inter tantos? tot hominum fami non ſufficient iſta. O vere minimæ fidei homines! Scit pater veſter quia his omnibus indigetis. Nunquid Dei liberalitas nunc quam olim contractior?

Pſal. 77 v. 19. & 20. Ioan. cap. 6. verſ. 9. Matth. cap. 6. v. 22.

III. Paulo inter anachoretas primo annis ſexaginta dimidium panem detulit corvus, integrum præſente Antonio. Joannes eremicola quatuordecim annis à nullo mortalium viſus, cervæ lacte paſtus eſt. Beatus Rochus aliquanto tempore, panem quotidie accepit à cane, quemadmodum Elias à corvo. Non unus eremicolarum illorum è palmis & cibum & veſtem impetravit; una illis arbor & ſartor fuit & piſtor. Anno Chriſtiano ſexcenteſimo quinquageſimo tertio Iudocus Britonum Regis Rethaëli filius, ſpreto ſolio in ſacerdotium venit, ſolitarium vitæ genus amplexus; in Brahic loco rivulis cincto cœnobium

Zacha. Lippe. I 13. Decemb

&

& templum condidit. Hic in egenos tam pie effuſus fuit, ut quodam die non niſi panis unicus familiæ ſuperesſet, hunc ipſum tamen in quatuor partes ſecari, & quadram dari mendico juſſit. At ille idem mendiculus mutata veſte quartum rediit, & omne penu mendicando abſtulit. Hic Ulmarus ſocius muſſare & obloqui; atque liberalitati nimiæ indignari. Iudocus hominem ſolatus, è cæleſti penore ſubſidium petere docuit. Paullo poſt quatuor naviculæ commeatu onuſtæ illuc appulerunt & omnem religioſæ familiæ indigentiam ſublevarunt. Optime dixit Auguſtinus: An putas qui Chriſtum paſcit, à Chriſto non paſcitur? Aug. lib. de eleem.

Beatus Dominicus ſub initium ſui Ordinis duos è ſuis miſit qui alibi locorum concionarentur. Illi ſub veſperam & feſſi & famelici, ſed & triſtes gemebant ſe ignotos ad pauperrimas caſas deveniſſe, ubi auxilii nihil ſperandum. Hic unus aliquis occurrens & mœroris cauſſas eliciens: Omnia, inquit, Dei cauſſa deſeruiſtis magna utique in Deum fiducia, & nunc trepidatis velut omni ſpe deſtituti: pecudes Deus paſcit, & filios ſinet perire fame? Cum dicto ſe ſubduxit. Illi oppidum ingreſſi, poſt preces in templo fuſas, à Curione invitati ſunt ad cœnam; ſed & alius quiſpiam intervenit qui hos ipſos ho-

ſpitio recipere contendit ; hîc amica lis inter duos, à tertio demum di-rempta eſt, primæ illic auctoritatis viro, qui & parochum, & alterum hoſpitii jus offerentem in ſuas ipſe ædes pertraxit &omnes laute habuit.
Ioa. c. 21. & c. 12. Ita Chriſtus ſuis poſt toleratos nocte tota labores: Venite, inquit, prandete. Et tamen hæc omnia quandoque noſtram nobis diffidentiam non eripiunt ; quicquid rerum ſuppeditet Deus, egeſtatem metuimus ; inter aquas, aquarum penuriam formidamus, & niſi magna nos rerum abundantia circumfluat, multa nobis deficri credimus. Improba nos identidem cogitatio vellicat : Ubi eſt quod ſperas ? Cui optime reſpondens Auguſtinus : Spes, inquit, nondum pervenit ad rem ; & ovum eſt aliquid, ſed nondum eſt pullus.

IV. Mendicum ajunt fuiſſe, qui ubi manticam jam oppletam, & undequaque fartam panibus vidiſſet, dicere ſolebat. *Iam ſpero*. Huic nos mendico ſimillimi ſumus, tum ſcilicet ſperamus cum in annos plurimos late proſpectum nobis credimus. Nimirum tantum ſpei concipimus, quantum rei præſentis cernimus. Longe aliter Ioannes Alexandrinus Patriarcha, qui per veram fiduciam totus è divina providentia pendebat, qua unâ re maximis calamitatibus facilem medelam adhibuit. Fuit ut tredecim fru-

mentaria

mentariæ naves, quarum ſingulæ decem millia modiorum capiebant, mergerentur mari. Media fere pacis civium Alexandrinorum ingenti hoc damno affecta eſt: ideo nautæ aliique in aſylum Alexandriæ confugerunt. Ad quos mox ſchedulam miſit Ioannes, in qua hoc ſolum perſcripſit: Dominus, dedit, Dominus, ut voluit, abſtulit: Sicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ob hoc veriti: Dominus ſollicitus erit de craſtino. Poſtero ab hoc die adfuerunt qui optimum Præſulem ob acceptam cladem ſolarentur, at ille modeſte præoccupans, & culpam omnem in ſe derivans: Ego, inquit, liberalem me credebam in danda ſtipe, & forſan ob id elatioris animi fui, juſtè igitur amantiſſimus pater filium vane intumeſcentem corripuit hac clade. Admonet Deus & revocat clementer, plagas aliquot infligens, ut iis admoniti ad nos redeamus, imo ad ipſum. Sed eſt prorſus idem ipſe ille Deus qui Iobi ævo fuit, æque potens, æque miſericors, qui non deſeret nos. Ita ipſos conſolatores ſuos integerrimus Antiſtes ſolatus eſt. Nec diu fuit, ait Leontius, cum grande illud damnum duplicato lucro penſatum eſt, & Ioannes priſtinam in egentes liberalitatem repetiit. Diffidentiam certe ac puſillanimitatem in his talibus

Leontius in vita S. Ioan. ca, 27.

 exhibere,

exhibere, idem pæne eſt, ac dicere: Aut avarus eſt Deus, aut obliviosus. Sed apage impias has voces.

Zach. Lippeloo 13. Sept.

Sanctus Amatus nobile fuit ſpeculum omnibus iis ſedulo inſpiciendum, qui divinam providentiam aut ægre capiunt, aut tacite accuſant. Hic poſt annos triginta in monaſterio Agaunenſi exactos, in rupe ſolitaria vitam egit continentiſſimam. Nam è cœnobio aſſignatus ei ſocius Berinus, ſolum tertio quovis die, panem attulit hordeaceum & hydriam. Hæc tota erat & commeatus, & obſequii ratio. Ægre tulit hanc abſtinentiam cacodæmon. Itaque captata occaſione, cum vir ſanctus in preces effuſus genibus niteretur, advolans corvus hydriam evertit pedibus, & panem roſtro aſportavit; ita omnis in triduum commeatus periit. Quid ad hæc Amatus? fortaſſis indignari corvo, & rapaciſſimam avem diris omnibus devovere, atroces voces in Dei providentiam jactare, hæc diaboli machinamenta execrari? Nil horum Amatus: noſtræ ſunt hæ cantilenæ: ille manus mentemque cælo attollens: Gratias tibi ago, inquit, Domine *Ieſu*, quod ſanctiſſimæ voluntati tuæ placeat, exerceri me longiore jejunio. Scio hoc mihi utile futurum, quandoquidem nihil in hoc Mundo geritur abſque tua providentia.

Audi-

Audite queruli & increduli: Nihil in hoc mundo geritur abſque providentia divina, ſine qua nec foliolum quidem arbore labitur: Et vos, domos incendi, naves mergi, fortunas eripi, famam violari, ſopita & dormitante hac providentia putatis? rectius ſenſerunt vel ipſi idololatræ: nam quibuſcumque illorum ſapientiæ aliquid aut ſanitatis fuit, res humanas nequaquam temerario aut cæco impetu ferri miſcerique cenſuerunt. Ideo, inquit Seneca, fortiter omne ferendum, quia non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt. Et quidem à Deo veniunt: quid ergo indignamur, & querimur? Senec. lib. de provi. cap. 5.

V. Ad eandem hanc providentiam aſſidua mente cogitandam, quotidianis pæne documentis ducimur. Non ita pridem vir religioſus Valentiæ novem milliarium iter ingreſſus, ſed via nondum omni decurſa æſtu, fame, ſitique ad omnem laſſitudinem confectus, abjecit ſe ſub pirum, & precari cœpit: dum preces iterat, in ſumma arbore pirum grandiuſculum videt: eodem tempore tranſiens illic viator hominem ſub arbore faiſcentem allocutus, ubi audiit quæ cauſſa progreſſum moraretur, panem album & bene magnum protrahens, partem præſecuit, & dedit inſtaurandis viribus. Hæc utique credimus, ſexcenta talia contingere non neſci-

mus, ſimilia & ipſi experti ſumus, nihilominus tam exigua eſt ſæpe noſtra in divinam providentiam fiducia, ut niſi marſupia, ciſtæ, penora, cellæ, horrea, rerum omnium referta ſint, animus quoque ſpe vacuus jaceat; cum vero crumenam cernimus nummis diſſertam, hîc demum
Rom. cap 8. ve. 24 & 25. ſperamus. O male oculati! *Spes quæ videtur, non eſt ſpes: Nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus, ſperamus; per patientiam expectamus.* Ea demum vera eſt in Deum fiducia, quando ſpes in anguſto eſt, & cum rebus arctiſſimis colluctatur. Videmus mala noſtra quæ patimur, nondum videmus gloriam, propter quam patimur: quanto plus tormenti, tanto plus erit gloriæ.

Narrat Theodoretus beato Maſimæ duo fuiſſe dolia, alterum tritici, alterum olei: ex his liberaliſſime pauperibus erogabat, neque tamen dolia vacuabat. Et Deus quoque duo habet dolia, illud frumento & omnibus ad vitam neceſſariis, iſtud miſericordia, liberalitate, providentia pleniſſimum & exundans: neutrum exhauriri poteſt. Ad hæc duo gazophylacia recurrendum eſt, cum reculæ noſtræ in fundo ſuſpirant, modo unicum hoc probe diſcamus, *Deo fidere*, & ſanctiſſimæ ipſius voluntati ex integro nos committere.

Vetus

Vetus Germanorum verbum eſt: a Si faceremus, quæ deberemus, Deus faceret quæ vellemus. b Hieronymus id confirmans: Sit homo, inquit, qui eſſe debet, & mox addentur ei omnia, per quem facta ſunt omnia.

a Wann wir thäten was wir ſolten/ ſo thäte Gott was wir wolten. b Hier. in c.6. Matth.

CAPUT VIII.

Quanta Dei providentia ſit in Amicos.

MAgnificum Dei promiſſum: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Et quanta Deus cura juvenem illum citharœdum (cum Laurentio Iuſtiniano loquor) eſt proſecutus, quantis in periculis, quam multiplici providentia ſervavit, perinde ſi unicum hunc hominem ſuſcepiſſet curandum. Ipſe rex David teſtatus: Domine, inquit, tu cognoviſti omnia, noviſſima & antiqua: tu formaſti me & poſuiſti ſuper me manum tuam: tu cognoviſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam: intellexiſti cogitationes meas de longe: ſemitam meam & funiculum meum inveſtigaſti, & omnes vias meas prævidiſti. Mea omnia, Domine, à te jam ab æterno ad minutiſſimum punctulum expenſa ſunt.

Zach. cap. 2. verſ. 8.

Pſ. 138 verſ. 2. & ſeq.

I. Sanguinem & vitam Davidis rex Saul perpetuis inſidiis petiit.

1. Reg. ca. 23. v. 25. Fruſtra: Deus protexit. Cum vero David in Maonis ſolitudine lateret, mox adfuit Saul, & copioſo milite Davidem *in modum coronæ* ſic vallavit, ut nullus eſſet nec effugii, ſed nec ſpei locus. Putabatur fera indagine & canibus cincta. Hic res Davidis deſperatiſſimæ videbantur: Saul pæne jam victor illius capiti proxime imminebat: leo jam faucibus tenere prædam ſibi videbatur. Sed fruſtra & hoc: Deus protexit. Nam ſubito allatus eſt Sauli triſtis nuncius, irruptionem feciſſe alicunde Philiſthæos: quare properaret, & hoſtem arceret finibus. Ita David poſt omnem deſperationem, jam unguibus hærens ferociſſimæ tigridis, repente dimiſſus eſt liber: Deus protexit. Ita omnes impii regis inſidias divina providentia eluſit ſuaviſſime. Non autem mirum, Davidem, velut oculi pupillam, à Deo ſic protectum: norat exactiſſime David divinæ ſe providentiæ attemperare. Et en ſpecimen nobiliſſimum: Cum Ieſſæus

2. Reg. ca. 16. verſ. 7. & 8. Rex David rebellem filium Abſalonem fugeret, occurrens in via Semei, & atrociſſimis maledictis regem lacerans: Egredere, egredere, ajebat, vir ſanguinum & vir Belial. Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul, quoniam invaſiſti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua, quoniam vir ſanguinum

es. En prodigioſam hominis impro-
bitatem! Nec divinam legem, nec
principem populi, nec ſuum regem
quidquam reveritus, eum contume-
lioſiſſime & in os appellat homici-
dam, ſicarium, tyrannum, invaſorem
regni. Indigniſſimum facinus! Ne-
que hoc ſatis, principi omnium ho-
minum mitiſſimo, ac ſuorum ſubdi-
torum amantiſſimo, extrema inſuper
calamitate afflicto, ac pæne proſtra-
to, tot probris inſultare: majora fa-
cinoroſus Semei eſt auſus. Rex Da-
vid jam è beato miſer, qua una re ni-
hil eſt miſerabilius, nudis pedibus,
vultu lacrimis confuſo incedebat,
eum tamen Semei lapidibus velut fu-
rioſum canem appetiit, & pro flo-
ribus cœnum in eum conjecit; vere
unguis in ulcere fodicando. Hic jam ſingularem & omnibus ſæculis admi-
randam Davidis tolerantiam vide, qua ille divinæ providentiæ ſubje-
ctiſſimum ſe geſſit, & graviſſimam
injuriam quaſi divinitus imperatam
agnovit. Dixerat Abiſai, principis
Ioabi frater: *Quare maledicit canis hic
mortuus, Domino meo regi? vadam &
amputabo caput ejus.* Hic Princeps re-
ligioſiſſimus, jam tertium in regem
electus, ab impuriſſimo capite, à ſuo-
met ſubdito, quem nec verbo nec
facto violarat, tam graviter offenſus,
non tantum non iraſci & fremere,
non ulciſci & ſaxa revolvere, ſed ſui

Vti vult. Theod. ret. q. 32.

calumniatoris patronum agere, militum ſuorum vim ab eo defendere, culpam in ſe admiſſam extenuare, violatæ majeſtatis reum, divinæ Providentiæ inſtrumentum agnoſcere; Deum denique horum omnium auctorem fateri, ſic demum præcipere:
Ibid. ve. 10. *Dimittite eum ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis eſt qui audeat dicere, quare ſic feceris?* Divinum quid in hac petulantiſſimi hominis nequitia obſervans
De qua re Aug. de gra. & lib. arb. ca. 20. & ſeq. David; Dominus, inquit, præcepit ei ut malediceret. Quamvis autem graviſſime Semei deliquerit maledicendo, tamen ideo præceptum id ei dicitur, ut malediceret, quandoquidem Deus peſſima Semei voluntate, quam non fecerat, optime uſus eſt, ad corripiendum Davidem.

Eadem prorſus ratio eſt, in omnibus aliorum hominum vexationibus & injuriis, in quibus optimus Deus peſſimorum hominum arbitrio vel ad inſontes exercendos, vel ad puniendos ſontes utitur. Hæc, flagelli loco ſunt, cum peccavimus; freni loco, ne peccemus. Ideo quiſquis inique vexatur ab aliis, cum Davide
1 Reg. ca 26. ve. 10. recte dixerit: *Propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam* in hunc hominem; ego me non ulciſcar. Vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur. Ita in divinam providen-

tiam

ſtam animo ſemper excelſiſſimo ſe-
ramur. Et quamvis noſtri contra nos
inimici prudentiſſimis ſeſe conſiliis
muniant,non eſt tamen quod eos for-
midemus; Domini nutu diſſipatum 2.Reg. ca.17. ve.14.
eſt conſilium Achitophel utile, ut in-
duceret Dominus ſuper Abſalon ma-
lum. Eo loco apud Deum ſunt probi
homines, ut de illis jam olim Deus
pronunciarit: Qui tetigerit vos, tan-
git pupillam oculi mei.

II. Conſiderate mihi obſecro Io-
ſephum Ægypti proregem, per quos
anfractus, per quas ductus eſt am-
bages, dum ad illud honoris culmen
pervenerit: Tantæ gloriæ principium,
fraternum fuit odium. Neque hîc
ſtetit malorum impetus: Domeſticam
invidiam ingens excepit malum: Iſ-
mahelitis velut mancipium venditus
eſt, & in Ægyptum ductum. Nec
blandior illum ſors in Ægypto ſalu-
tavit. Hîc favor dominæ tam exitio-
ſus fuit optimo juveni, quam antea
fratrum odium. Cum enim juvenis
caſtiſſimus,quotidianas heræ pellece-
bras ſurdis auribus tranſmitteret, a-
pud herum falſo delatus,ad carcerem
raptatus, triennio illic innocens de-
tentus eſt Sane non ſtatim atque in
Ægyptum pervenit, currui trium-
phali eſt impoſitus:

*Per varios caſus per tot diſcrimina re-
rum*, ad hoc ſolii demum evectus eſt.
Et hæc omnia divinæ Providentiæ juſſu
ſunt

ſunt facta. Locupletiſſimus teſtis ipſemet Ioſephus, cum apud fratres de divina hac Providentia diſſereret: Non veſtro conſilio, inquit, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum. Nolite timere, num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum. Hæc non ſolum audiamus nos, inquit Chryſoſtomus, ſed & imitemur, & ita ſolemur eos qui nos afflixere, non imputantes eis, quæ in nos admiſerunt, ſed omnia magna ferentes benevolentia. Siquidem ita ſolet providentiſſimus Deus deterrimos etiam amicorum ſuorum eventus lætiſſimis ſucceſſibus commutare. Sæpe beneficiis locum fecit injuria; multi ceciderunt, ut altius ſurgerent & in majus. Divina providentia non modo recte factis, ſed etiam peccatis, ad ea quæ deſtinavit, uti ſolet. Vidiſti Ioſeph? tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle parricidii commentum, quo in fratrem ſævierunt, ſimul abſtuleris omnia illa quibus Ægypti ſtetit incolumitas. Nulla fuiſſet regii ſomnii interpretatio, nulla in ſeptennium frumentatio, fame periiſſet Ægyptus, periiſſent & finitimæ regiones. Vis clariora? tolle Iſcariotæ avaritiam, & Iudæorum invidiam, ſimul abſtuleris gentis humanæ lytrum, Chriſti ſanguinem & mortem. Tolle diabolos; certamina, victoriæ,

Gen. c. 45, v. 8, & c. 50, v. 19. & 20.

Chryſ. tom. 1. in c. 45 Gen.

victoriæ, præmia, magna ex parte ceſſabunt. Tolle tyrannos; ubi martyres erunt? Hic divinæ providentiæ mos eſt, non ſolum bonis, ſed etiam malis ad bonum uti. Ioſephi certe venditio, ſi actionis hujus naturam ſpectes, efficienter fuit à Deo, at vero ea quæ hac actione tegebatur nequitia, à peſſima fratrum voluntate. Providit autem Deus plurima, quibus hanc omnem injuriam emendaret. Pulchre hic Gregorius: Ecce, inquit, quomodo ſapientes in ipſa ſua ſapientia vis divina comprehendat! Ideo venditus fuit Ioſeph, ne adoraretur, & ideo eſt adoratus quia venditus. Idem Moſi contigit. Quem enim Pharao rex morti deſtinarat, hunc Pharaonis filia, Deo inſtigante, ſibi educandum commendabat. In aula tua, Pharao, nutrire cogeris eum, qui vindicaturus eſt illos, quos tu extreme perſequeris. Novum miraculum, inquit Auguſtinus, filia parricidæ fecit opus maximum miſericordiæ. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.

Greg lib. 6. mort. ca 14.

Prov. ca. 21, ve. 30.

III. Chariton, cum Hieroſolyma tenderet, latronum inſidiis interceptus, in ſpelæum illorum tractus, & catenis alligatus eſt. Latronibus alio ad prædam dilapſis, Chariton hoc unum agere, Deum divinamque providentiam maximis laudibus extollere, inopinatam illam permiſſionem

Metaphr. die 28 Sept. Floruit Chariton Anno 276.

nem ſecum expendere, ob eamque patri amantiſſimo gratias agere, eidemque ſe impenſiſſime commendare, nec aliud velle quam divinam in ſe voluntatem perfici. Dum hæc animo volvit, ſerpens, è latebra prorepit ad camellam lactis plenam; bibit hinc largius non vocatus hoſpes, ſed pro ſymbola, quod ingrati ſolent, venenum refundit. Ubi latrones in notum cubile redierunt, primum erat contractam ſitim lactea promulſide propitiare: biberunt liberalius quam ſerpens, ſed ita ut nil biberent amplius, nam paullo poſt concepto intra venas veneno, extincti ſunt omnes. Ergo jam Chariton latronum ex aſſe hæres, & ſolus infamis latibuli dominus, divinæ ſe providentiæ ardentius quàm unquam, commendavit. nec fruſtra: vinculis ope divina laxatis, pro miſerabili ergaſtulo, habitaculum reperit opulentum, & pecuniam quidem illic inventam, partim ſublevandis egenis, partim monaſteriolo condendo adhibuit. Ipſa latrocinantium ſpecus in templum mutavit, ubi tam Iudæi quam idololatræ Chriſtianis ſacris imbuti ſunt. O admiranda divinæ providentiæ ſtratagemata! Optime Tobias: Si meipſum, inquit, tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ.

Tob. c. 9. v. 2.

Sancta Monegundis ad illam vi-

tæ

tæ ſanctimoniam nunquam perveniſſet, niſi eam divina providentia per varias ambages illuc duxiſſet. Duas habuit filias Monegundis, excellentis formæ virgines, quibus omnem curam & amorem impendit mater, tunc temporis parum pia. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ providentiæ. Ita ambæ filiæ præmatura morte ſublatæ ſunt. Mater ſuo ipſa funeri velut ſuperſtes, omnem odiiſſe vitam, capillos vellere, lacerare genas, omne doloris ſolatium ſpernere, nec aliud velle quam filias celerrime ſequi moriendo. Poſtquam lacrymis nonnihil egeſtus dolor, luctu jam remittente, compos ſui facta Monegundis: An non, inquit, inſigniter fatua ſum, quæ divinæ providentiæ tam contumaciter reclamo? quid ago? an neſciebam me genuiſſe filias mortales? an ad hoc natæ ſunt, ut mori non poſſent? Dei mater, Dei filius, homines Deo chariſſimi moriuntur, & ego indigner filias meas deſiiſſe vivere? quæ forſan ideo morte occubuerunt, ne ſuccumberent vitiis. Quid igitur meis querelis Deum inceſſo, qui nihil poteſt mali velle; quin ſtultam hanc lamentationem finio, & in divinæ voluntatis ac providentiæ ſinu me totam compono? Ita dixit, & fecit: Mundum res ſuas habere juſſit, ipſa in domunculam cum ancillula ſe concluſit, Deo deinceps

omni

omni conatu ſervitura. Hanc vitæ mutationem Superis placuiſſe miracula manifeſtum fecerunt. Monegundis namque plurimos ægrotorum ſine pharmacis conſanavit, Gregorio Turonenſi teſte. Tanti eſt ex integro divinæ providentiæ ſe permittere. Veriſſime dixit Auguſtinus: *Qui habuit curam tui antequam eſſes, quomodo non habebit curam tui, cum jam hoc es, quod voluit ut eſſes?*

De Gloria Conf. ca. 24.

Tom. 8 in Pſa. 39.

IV. Robertus, primus Moliſmenſis abbas, divinæ providentiæ ſtudioſiſſimus cultor, quicquid potuit in pauperes erogavit. Fuit ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes juberet dari: at œconomus ſe opponere, & nec in prandium quidem ſuffecturam annonam dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? neſcio, ait œconomus. Suboluit hic viro ſancto, aliquid tenacitate male provida recondi. Igitur re divina peracta cum ſignum daretur ad menſam, ſciſcitatus eſt abbas, unde panes illati eſſent? paucos, inquit obſonator, pro nobis reſervavi. Robertus religioſe excandeſcens panes omnes in caniſtrum juſſit colligi, & mox ad mendicos foras efferri, & ad ſuos verſus: Ne, inquit, parendi contumacia, & diffidentia domi noſtræ latius graſſentur, jejunium & fames docebunt nos Deo fidere,

fidere. Volebat Robertus, ut ſui omnes à liberaliſſima Dei providentia toti penderent, velut infans à matris uberibus. Optimum pharmacum malæ parſimoniæ, inedia.

Narrat Dorotheus, ſenem religioſiſſimum è ſtomachi languore cibos nauſeaſſe diebus aliquot. Iuvenis qui ſeni ſerviebat, appetentiam cibi revocaturus, edulia mellita cenſuit coquenda. Itaque è duabus ampullis illam arripit inconſideratus, qua fœtidiſſimum oleum è lino ſervabatur, errorem texit vaſorum ſimilitudo. Ergo ut ſeni faceret bene, largius affudit non mel, ſed ipſam pæne mortem, coxitque pulticulam, nec cani quidem apponendam. Senex ægrotus vix guſtavit fatuum cibum, & ſui coci manum erraſſe deprehendit, ſiluit tamen, & ultra vires comedit; tandem reluctante ſtomacho poſuit cochlear, nec verbulo quidem ob corruptiſſimum ferculum conqueſtus. Hic ſocius hortari, & urgere, liberalius ederet dulciculum opſonium, ſe omnem in eo artem conſumpſiſſe, valetudini hoc mire facturum, & vero etiam ſe præire velle nobilem hanc dapem ſumendo. At optimus ſenex adeo bilem in ſtatione continuit, ut non tantum non aſperiore voce ulla, ſed nec cogitatione quidem acerba in ſocium commotus, hoc unum excuſarit, ſuccumbere

Dorot. ſerm. de omnibus contingentibus ad Deum referendis.

bere ſe his ciborum cupediis. Socius ergo mellitas has pultes vix primoribus labris guſtavit, & mox ad genua ſenis advolutus: Occidi te pater, ait, & cur obſecro, temerariam meam incogitantiam ſilentio tuo confirmaſti? Cui ſenex: Ne, inquit, angaris animo fili: ſi enim voluiſſet Deus ut mel ederem, mel utique cibo affudiſſes. Optime, inquit Dorotheus, locutus eſt ſenex, certo enim ſciebat, quod ſi voluiſſet Deus mel à ſe comedi, ſocium ſuum errare non permiſiſſet, aut, quod æque facile Deo, fœtidiſſimum illud oleum in liquorem melleum vertiſſet.

Ita ſe gerit, qui divinam in omnibus Providentiam agnoſcit, non vertit omnia in pejus, nec quærit cui caſum ſuum imputet, ſed peccata hominum ad Dei Providentiam potius refert. Quicquid accidit, benigne interpretando levat.

V. Hic velim, Lector, unum aliquid enucleatiſſime à te capi. Hieronymi dictum eſt: Omnia providentia Dei gubernantur, & ſæpe quæ putatur pœna, medicina eſt. Ubi mirabile illud obſervandum: Divinam Providentiam ſinere ſuis quæque motibus ferri, uſque in certum tempus. Hic enim divinæ Providentiæ mos eſt, ut paullatim, & per incrementa temporum, ad deſtinatos quæque fines perducat, nam minima æque ac maxi-

ma ordinat. Eam ob cauſſam philoſophorum ſol Epictetus excellentiſſime dixit: Ne poſtules ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri, ſed ſi ſapis, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Chriſtianum, divinum documentum: *Ita fieri quaque velis, ut fiunt.* Simillime locutus Baſilius: Quoniam, inquit, res non ita eveniunt ut volumus; quemadmodum eveniunt, ſic velimus. Eodem prorſus modo Nilus abbas: Non ora, inquit, ut fiant quæ fieri velis, ſed potius ora, ſicut orare didiciſti, ut fiat voluntas Dei in te. Non aliter piiſſimus ille ſcriptor Thomas à Kempis: Homo internus, inquit, cito ſeſe colligit, & ſicut res eveniunt; ſic ſe illis accommodat. *Ita fieri quaque velis, ut fiunt.* Hujus rei veluti cauſſam reddens Epictetus: Neceſſitati, ait, qui probe ſe accommodat, ſapit, eſtque rerum divinarum conſcius. Sed & tertium illud addit: O Crito, ſi Diis ita viſum, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere ſane poſſunt, lædere vero non poſſunt. Quid magis Chriſtianè dici potuiſſet? & quam perſpicaces oculos in divinam providentiam fixiſſe cenſendus eſt Epictetus, cujus illud vel uno die millies repetendum: *Ita fieri quaque velis, ut fiunt; ſi Deo ita viſum, ita fiat.* Ergo nullos eventus certos expectemus, nil certi unquam deſignemus niſi hoc unum unicum, ut Dei fiat voluntas.

Epict. Ench. cap 13. & c.78. 79.

Baſil. ad Euſtach.

Nil. c. 29. de orat.

Thom. de Kemp. l.1. c.1.

luntas. Ecquid aliud beatus Chryſoſtomus, quid aliud ſanctorum Patrum ſenatus univerſus clamat, quam hoc ipſum: *Neminem lædi niſi a ſeipſo?* Morbus eſt corporis impedimentum, inquit Epictetus, inſtituti non item, niſi ipſe velis. Claudicatio pedis eſt impedimentum, inſtituti non item. Quod ſi ſingulis in rebus quæ incidunt, conſideraris, invenies eas alterius cujuſpiam rei, non tui eſſe impedimentum.

Epict. En-hi. ca. 13.

Hinc tam animoſe Jacobus anachoreta dæmoni plagas minitanti reſpondens: Si tibi inquit, permiſſum eſt à Deo, percute, quid moraris, percute, & plagas libenter accipiam, ut qui ab illo feriar, qui feriri me permiſit. Si autem id tibi permiſſum non ſit, non percuties me, etſi millies inſanias. Hinc etiam Irene Imperatrix, à ſuo ſervo dejecta imperio: Ergo, ajebat, Deo acceptum refero quod me orphanam & indignam evexerit ad imperium. Quod vero jam me dejici permittat, meis id peccatis adſcribo. In omnibus autem bonis & malis, ſit nomen Domini benedictum. Certiſſimum: Nemo læditur niſi à ſeipſo. Ideo Auguſtinus: Conſtanter Deo crede, inquit, eique te totum committe quantum potes; ita enim ipſe te ad ſe ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias.

Theodoret. in vitis SS. Patrum. c. 21.

Paulus Diac. lib. 23.

Aug. in ſoliloq. ca. 15.

Ut

Ut autem hoc quiſque ſibi perſuaſiſſimum habeat, expedit ut fundamentum illud aſſidue menti obverſetur: Nihil ulli uſpiam adverſi ſine nutu voluntateque Dei poſſe accidere. Nec enim diabolus, nec mortalium ullus obeſſe nobis poterit, ſi Deus id non permiſerit. Quiſque noſtrum cum Jacobo eremita in omnes inimicos ſuos liberrime proclamet: Tu non percuties me, nec tu, nec iſte, nec ille, nec vos omnes me unquam percutietis, etſi millies inſaniatis & ringamini, ſi à Deo id vobis non ſit permiſſum. Neque tantum à Deo omnia, graviſſimas etiam ærumnas, tanquam à ſupremo Rege provenire credendum, ſed eadem ſic etiam provenire tanquam ab amantiſſimo patre in noſtrum commodum & utilitatem immiſſa, atque adeo neminem omnino lædi niſi à ſeipſo: prout caſtiſſima Juditha nos inſtruens: Nos ergo, in- Iudit.
quit, non ulciſcamur nos, pro his quæ cap. 8.
patimur: ſed reputantes peccatis no- verſ. 26.
ſtris hæc ipſa ſupplicia, minora eſſe & 27.
flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, *ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.* Tam rectæ Deus voluntatis eſt, ut non velit, nec velle poſſit, niſi quod nobis bono ſit, & quidem maiori bono. Quid ni velit hoc Deus? Optimus eſt. quid ni poſſit? Maximus eſt. adeoque vires nullæ ſunt ſupra ipſum,

uti nullæ niſi ab ipſo. Undequaque & ex omni parte, bona Dei voluntate ita circummuniti ſumus, ut ad nihil niſi per providentiam divinam, per ipſum Deum poſſit pertingere.
Pſ. 5. ve. 13. Vere Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. Nemo igitur indignetur ſibi hoc illudve triſte accidere: ſciat illa ipſa, quibus lædi videtur, ad conſervationem univerſi pertinere & ex his eſſe quæ curſum Mundi officiumque conſumant.

Antonium Magnum ſubinde ingens diverſarum belluarum exercitus ab Orco circumdedit, qui extrema omnia minabatur. Irridens hunc omnem beſtiarum cuneum Antonius: O miſeri, ait, ut me terreretis, belluas induiſtis, vel multitudine victuri: ſi quid vobis eſſet virium, me una è vobis vinceret, ſed quia retuſis viribus invalidi in nos pugnatis, exercitum objicitis. Si quam vobis in me licentiam permiſit Deus, invadite, lacerate, forbete me; ſi juris nil dedit, laborem fruſtra ſumitis.

Fidamus ergo Providentiæ divinæ: Dominus regit nos, & nihil nobis deerit.

Caput

CAPUT IX.

Quanta Dei Providentia ſit tam in amicos quam inimicos.

Vetus eſt apologus, qui Providentiam divinam hunc in modum proponit. Ad rivulum luſitabat inter flores puerulus, tandem puerili diſcurſatione fatigatus, juxta aquas loco periculoſo conſedit, & obdormiit. Mox adfuit Fortuna, & dormitantem puellum increpitans: En, inquit, miſelle, quam pronum eſt hinc in aquam delabi: Surge,& vicino periculo te ſubtrahe, ne, ſi quid tibi mali eveniat, omnes in me culpam derivent, dicantque non te, ſed me dormiiſſe, quæ te dormientem neglexerim. Pulchre hoc providentiæ Dei aſſerendæ excogitatum. Inter omnes Chriſtianos conſtat, de quo illud pronuntiarit Pſaltes: Ecce non dormitabit, neque dormiet qui cuſtodit Iſrael. Pſal. 120. ve 4.

Platoni Deus tam acres habet oculos, ut eos nihil effugiat; aures habet tam acutas, ut eas nil prætereat, nil fallat, ut qui ipſas etiam audiat cogitationes; porro brachia manuſque habet tam longas, ut iis nemo elabatur. Hoc philoſophos ratio docuit, quod nos, non ſolum è ratione, ſed etiam è ſacris paginis,diſcimus. Plato de Rep.

Eccli. cap 39 ve. 24, 25, & 26. I. Siracides de divina providentia dilucide: A ſæculo, inquit, uſque in ſæculum reſpicit: & nihil eſt mirabile in conſpectu ejus. Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus. Non eſt dicere, quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo quærentur. Præterita, præſentia, futura diſtinctiſſime unoque intuitu pervidet Deus: Omnes ipſius oculis præſentes ſumus, Adam & Antichriſtus, omne humanum genus, creata omnia. Tam autem divina providentia falli non poteſt, ut recte dixerit idem Siracides: Omnia opera Domini bona, & omne opus hora

Eccli. cap. 39. ve. 39. & 40. ſua ſubminiſtrabit. Non eſt dicere, Hoc illo nequius eſt: omnia enim in tempore ſuo comprobabuntur. Hinc

Aug. l. 5. de Civ. cap. 9. merito dixit Auguſtinus: Confiteri, Deum eſſe, & negare præſcium eſſe futurorum, apertiſſima inſania. Vere

Sap c. 8. v 1. providentia Dei attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. A ſupremis Angelorum Seraphinis ad minimos in terra vermiculos, inſomnes Dei curæ deſcendunt, imo nunquam abſunt. Moſes

Exod cap. 16. ver. 6. olim & Aaron proclamant: Veſpere ſcietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & mane videbitis gloriam Domini. Sane in mor-

Prov. cap. 20 ve. 24. tis veſpera cognoſcemus nos omnes obſtupeſcendam Dei in nos Providentiam.

lentiam. Nam, à Domino dirigun- tur greſſus viri, quis autem homi- num intelligere poteſt viam ſuam? Longe providentiſſime ducit nos Deus, ſed ſæpe per flexos aditus, & labyrinthos pæne inextricabiles, ſed ille novit qua nos via educat in cæli viridaria. Quid ergo querimur con- tra circumſpectiſſimum hunc ducto- rem? Si quis cum tabellario viarum peritiſſimo iter ingrediatur, & ubi ſalebroſæ, difficiles, ac flexuoſæ ſe viæ obtulerint, incipiat queri, dicat- que: Per quæ me avia ducis, vir bo- ne? niſi me valde fallo, jam dudum itinere deceſſimus. Huic viæ auctor prompte reſpondebit: Ne ſollicitus ſis, mi domine, & hanc mihi curam relinque; per aliquas, fateor, amba- ges te duxi; quod ſi limite recto iviſ- ſemus, in paludes illas ineluctabi- les incidiſſemus: fide mihi; ſic du- cam, ut te hujus comitis non pœ- niteat. Semita trita & tuta nemini nimium longa ſit aut aſpera. Ita nos divina ducit Providentia: per cre- bros quidem anfractus, perque va- rios viæ flexus incedendum eſt: ſed quid indignamur optimo duci? mo- do via ſit ſecura, quid refert, ſi ſit ſalebroſa?

II. Videre mihi regem Saul, regum optimum, ſi tam bene finiiſſet, quam cœpit. Non erat vir de filiis Iſraël melior illo. Hic ipſe dum patris ſui 1. Reg. cap 9. ve. 2.

 aſinas

aſinas quæſivit, regnum invenit. Sed divinam in hunc virum Providentiam paullo altius conſideremus. Dixerat
Ibid. v. 16. Deus Samueli: Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te de terra Benjamin, & ungues eum ducem ſuper populum meum Iſraël. Mittendi modus hic fuit: Pater Saulis aſinas amiſit, has quæſitum amandavit filium. Saul patris dicto audiens, adſcito in viam comite, omni conatu jumenta quæſiit: Ephraimum montem tranſcendit, terram Saliſa percurrit, aſinas non reperit: tractum Iemini, & oram Salim luſtravit, ſed nullum uſpiam aſinarum veſtigium. Demum Saul ad comitem: Domum, inquit, redeamus, ne patri meo graviorem nos ſollicitudinem injiciamus quam aſinæ, cogaturque quærere quærentes. His comes conſilium ſuggerere & dicere, non procul inde virum Dei habitare, videre prorſus optimum factu, ſi hunc adeant, & ſuper amiſſis jumentis interrogent. Saul occaſionem non ſpernendam ratus, inſtituit & iſtud viæ devorare: ſic ſane poſt longa diverticula delatus eſt ad Samuelem, futurorum plane ignarus. Vix autem in mutuum aſpectum & colloquium ventum eſt, cum Deus Samueli dixit hunc ipſum eſſe, quem Hebræo imperio deſtinaſſet, hunc in regem ungendum. Omnia ordine facta. Ita

ſaul & aſinas invenit quas quæſivit,
& regnum reperit quod nunquam
ſomniavit. O quanta divinæ provi-
dentiæ abyſſus, arcanum quantum!
& quam divina ab humanis judiciis
divertunt! Nihil minus Saul cogita-
bat quam ſceptrum & diadema,
eum in ſolium divino calculo attol-
litur. Ita non caſu perditæ ſunt a-
ſinæ, non caſu miſſus eſt Saul qui
eas indagaret: nec caſu factum ut
eas non ſtatim inveniret, ſed nec
caſu conſilium adeundi Samuelis à
famulo ſuggeſtum: ſingulari Dei pro-
videntia, eoque fine facta ſunt hæc
omnia, ut Sauli deferretur ſce-
ptrum in Iſraëlem. Sed quæras for-
tan, cur Deus Saulem in regem un-
gi voluerit, quem præſcivit multa
impie facturum, & peſſime finitu-
rum? Idem quæram & ego: Cur
Deus Angelos creavit in gratia, quos
ſcivit æternum torquendos in ge-
henna? Cur Adamum in amœniſſi-
mo horto collocavit, è quo eum bre-
vi ſciverat exturbandum? Cur Chri-
ſtus Judam Iſcariotem in Apoſtolum
elegit, quem præſcivit fore prodito-
rem? Cur Apoſtolos ſuos in civita-
tem Samaritanorum miſit, quos
prævidit non recipiendos? Quid hoc
cauſus eſt? Et tamen ejus generis in- Hier.
finita ſunt. Hieronymus ad rem re- lib. 3.
ſpondens: Vis, inquit, ſcire ratio- contra
nem? Deus præſentia judicat, non fu- Pelag.
tura, cap. 1.

tura, nec condemnat ex præſcientia, quem noverit talem fore, qui ſibi poſtea diſpliceat: ſed tantæ bonitatis eſt, & ineffabilis clementiæ, ut eligat eum, quem intérim bonum cernit,& ſcit malum futurum, dans ei poteſtatem converſionis & pœnitentiæ. Neque ideo peccavit Adam quia Deus peccaturum præſciverat, ſed ideo præſcivit Deus, quia ille propria voluntate erat peccaturus: Nec in eo, inquit Ambroſius, læſus eſt vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas, quia electus eſt: non enim neceſſitatem Deus vel illi prævaricationis, vel huic proditionis impoſuit, quia uterque ſi quod acceperat, cuſtodiſſet, à peccato abſtinere potuiſſet. Quos ſcit Deus in bono manſuros, frequenter ante ſunt mali; & quos ſcit malos permanſuros, aliquoties prius ſunt boni. Stas modo? vide ne cadas. Apoſtolus, Eccleſiæ princeps lapſus eſt: Tu vigila. Iudas cecidit, ut tu ſtares. Hic magnum dicimus documentum, inquit Euthymius, quod neque humana promptitudo quidquam efficiat abſque divino auxilio, neque divinum auxilium proſit abſque promptitudine humana. Utriuſque rei exempla ſunt Petrus & Iudas. Oportet ergo neque obdormire, omni negotio in Deum rejecto, neque rurſus putare ſeipſos omne opus efficere. Siquidem nec totum operatur

Ambr. in c. 9. epi. ad Rom.

Euth. ca. 64 in Ma.

tur Deus, ne otioſi permaneamus; nec totum nobis permittit, ne gloriemur: ſed ab unoquoque quod nocivum eſt auferens, quod utile eſt nobis relinquens.

III. Sed Saul etiamnum mihi in animo eſt. Admirabilis fuit in omnibus circa hunc regem providentia Dei. Nam qui toties Philiſthæorum mucrone Davidem perdere malitioſe ſtuduit, ipſe ingenti Philiſthæorum exercitu vallatus, à Deo deſertus, Pythone per ſummum ſcelus conſulto, Samuelem habuit nuncium imminentis ruinæ, quam nec ferre miſer potuit, nec vitare. Heu, quam vigilans eſt vindicta divina! Qui ſeipſum neci dederat, ut hoſtiles illuſiones effugeret, ille idem præ omnibus Iſraelitarum regibus, illuſus & contumeliis affectus eſt. Nam caput ejus tota Palæſtina ludibrio circumlatum, cadaver volucribus in eſcam abjectum eſt. Et, ô Deus, quam nihil providentiam tuam præterit! Hic idem Saul qui Amalecitas, Deo jubente, penitus delere noluit, eo miſeriarum redactus eſt, ut beneficii loco, duceret ab Amalecita interfici. Pondus & ſtatera judicia Domini ſunt. Prov. cap. 16, ve. 11.

Solet autem divina providentia, nec ſtatim omnia ſcelera punire, nec omnia relinquere impunita. Si nulla puniret, nullam eſſe providentiam

multi

multi dicerent, ſi vero in omnia mox animadverteret, nihil poſt hanc vitam vel præmii, vel ſupplicii ſupereſſe crederent. Ita Deus dum quædam punit, providentiam ſuam oſtendit, dum quædam relinquit impunita, ad futuræ vitæ reſervat ſupplicia. Eodem conſilio quoſdam ſuorum periculis ſubducit, alios impiorum furori vexandos objicit: providentiſſime omnia. Sic tres Hebræos juvenes Babylonis flammis eripuit, ſeptem Machabæos fratres ab Antiocho excarnificari ſuſtinuit: tam illud quam iſtud, & juſte & provide.

Cedrenus, Evagrius, Nicephorus, ſub annum Chriſtianum 440.

Illuſtriſſimum & hoc divinæ Providentiæ argumentum fuit, quod plures commemorant. Cyrus Panoplites, poëta nobiliſſimus, princeps architectorum, pace & bello inſignis, quàm enim ſapiens, tam etiam fuit induſtrius, ſed, quod unum illi deerat, nondum Chriſtianus. Hic in Eudociæ Imperatricis Auguſtæ familiaritatem ſeſe inſinuans, tantam ſibi gratiam ſua poëſi conciliavit, ut ab imperatore Theodoſio juniore proximus, Vrbi & Prætorio præfectus, Patricius, Conſularis, ſummis denique dignitatibus fulgeret. Simul tamen variis & acerbis caſibus vir iſte jactatus eſt, & demum periiſſet, niſi naufragium feciſſet, quo alii ſolent perire. Nam magna Dei providentia, è ſummis, alea vertente,

tente, ad ima dejectus eſt. Si quidem ea re, qua apud cives magnam gratiam collegit, apud Imperatorem non mediocriter offendit. Verum ſaluti fuit, quod eſſe credebatur exitio. Cum enim Cyrus, Conſtantinopolis veteres muros demolitus, duobus intervallis additis, alios intra ſexageſimum diem extruxiſſet, populus inauditi operis feſtinatam pulchritudinem obſtupeſcens, in Cyro, præſente Imperatore exclamavit: *Conſtantinus condidit, Cyrus inſtauravit.* Vulneratus his vocibus Imperator, Cyrum ſub eo prætextu, quod Græcæ ſuperſtitionis cultor eſſet, præfecti dignitate privari, & bona illius publicari juſſit. Acceſſerunt & aliæ quoque calamitates. Vxorem Cyri filiamque cacodæmon, inviſus hoſpes, inſedit. Hæc quidem Cyro, invidia Principis (ut videbatur) benigniſſima tamen providentia ſic evenerunt ut vim medicamenti obtinuerit tam multiplex calamitas. Qui enim inter tot ſigna atque prodigia etiamnum Deorum cultor perſeverabat, violento remedio curandus erat, & reddendus ſanæ menti. Itaque Cyrus tot ærumnis preſſus, ad Chriſtianorum Deum confugere inſtituit, ſacris Chriſtianis imbutus, & in Clericum attonſus, quoad vixit Smyrnæ Pontificem egit. Gratias agat Cyrus divinæ pro-

providentiæ maximas: Sane perierat, niſi ſic periiſſet.

IV. In hunc modum res adverſas omnes, quæ in hac vita eveniunt, divina Providentia ſua gubernatione tam amanter complectitur, ut univerſas vitæ miſerias diſponat, & ordinet in noſtrum bonum, & ipſa etiam peccata permittat, ob altos & ſecretos ſui regiminis fines. Ejuſdem enim divinæ providentiæ eſt, & facere bona, & permittere mala. Certe Deus nil unquam mali permitteret, niſi adeo potens & bonus eſſet, ut è quovis etiam malo bonum eliceret. Dic obſecro, quæ unquam majora in Orbe mala fuerunt, quàm facinus Adami, & occiſio Chriſti? Et tamen noxa primigenia Deum in humana membra è cælo detraxit: Mors Chriſti cælum nobis, & bona reſtituit. Is artifex eſt Deus, ut è malis omnibus, velut è numis plumbeis eliquare poſſit probatiſſimum aurum: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Magdalenæ vitioſitas multos correxit, lapſus Petri quam plurimos erexit, dubitatio Thomæ innumeros confirmavit. Deo iſtud laudi eſt: *Metis, ubi non ſeminaſti*. Cum enim peccata non ſeminet, ex eis tamen colligit meſſem complurium bonorum. Vere Deus mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo ſugit, cum è gran-

Rom. c.8. v. 28.

Deut. cap.32, ve.15.

grandibus malis bona non minora elicit.

Ita vero divina providentia circa nos noſtraque omnia vigilat, ut omnes & corporis moleſtias minutiſſime jam decretas habeat. Ea propter quivis hominum ad cujuſvis morbi principium, ſecum ipſe ratiocinetur in hunc modum: Hic morbus è quacunque cauſa, ſive mea intemperantia, ſive alterius malevolentia, vel aliunde contractus, à divina prorſus providentia eſt, quæ illum viribus meis ſic accommodavit, ut illius initium, gravitas, incrementum, inclinatio, remiſſio ab eadem omnino pendeant, ita ut humor (verbi gratia) qui jam caput afficit, non poſſit in aliam partem defluere, nec creſcere, aut plures horas durare quam decreverit Deus. Eadem pariter providentia divina remediorum, & curationis eventus ſic diſponit, ut medicus quid faciendum aut intelligat, aut morbi vim non aſſequatur, & erret; & ut pharmaca vel apta malo, vel inepta, opportune vel importune præbeantur, atque ut cetera medicamenta vel levent morbum, & ad ſanitatem proficiant, vel male reſpondeant, & à morbo vincantur, ita ut nil penitus horum caſu accidat. Omnia morbi momenta, & minimæ quævis momenta, & minimæ quævis momenta —

Eccl. ca. 11. v. 14. & cap. 38. verſ. 2. ſtituit, aſſequatur. Certe ſanitas & ægritudo, vita & mors à Deo ſunt; à Deo eſt omnis medela.

Eodem prorſus modo in omnibus adverſis, quæ vel corpus, vel animum afficiunt, de divina providentia ratiocinandum eſt. Inimicus tibi maledicit? Vide, mi homo, omnes illius calumnias, omnia verba, ſyllabas omnes, quas in te ore tragico evomit, à divina providentia ſtateræ jam ab æterno appenſa ſunt; quantum illi permiſſum eſt, hoc in te dicet, & nec unica quidem ſyllabula amplius. Quid igitur pugnas, & incaſſum ringeris? Eandem ratiocinationem hanc adhibe miſeriis tuis omnibus, quarum ordo, numerus, intenſio, tempus, conditio, ad unguem conſtituta ſunt à divina providentia. Huic

Pſ. 38. v. 10. re ſubmitte & dic: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Tu, mi Deus, tu hæc feciſti, tua providentia, voluntas, permiſſio hæc in me immiſit: quia ergo tu hæc omnia feciſti, impius ego ſim, qui contra te querar. Ergo voluntati tuæ pareo, & quicquid ab ea eſt, tolero.

Quæ hactenus dicta, Clemens Alexandrinus conſignans: Hic ergo, inquit, tali cognitione præditus, quique eſt fidelis, & cui eſt perſuaſum, quæ ſunt in Mundo optime adminiſtrari, æquo certe fert animo omnia quæ eveniunt. Nota: *Cui perſuaſum eſt,*

iſt, *quæ in Mundo ſunt, optime admini-*
ſtrari. Sed profecto non ratione ho-
minum, qui toties graviſſime erant,
ſed Dei ratione, optime omnia ad-
miniſtrantur, Deus enim per inſtru-
menta etiam peſſima ſuam tamen Iſ.c.46.
voluntatem perficit. Conſilium ejus v.10.
ſtabit, & omnis voluntas ejus fiet.

V. Hæc divinæ providentiæ quo-
tidiana conſideratio altiſſimam ani-
mo pacem conciliat, & omnem ho-
minis voluntatem ſubjicit divinæ,
idque ſuavi negotio. Quiſquis igitur
divinæ providentiæ totum ſe regen-
dum committit, is jam liber ab in-
numeris moleſtiis, ſedet *in pulchritu-* Iſ.c.32.
dine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in v.18.
requie opulenta. Hinc Allois abbas di- Dorot.
cere ſolebat: Non habebit homo re- doct.7.
quiem, niſi dixerit in corde ſuo: Ego
& Deus ſoli ſumus in hoc Mundo.
Hoc ipſum Auguſtinus confirmans: Aug.
Sic curas, ô Deus, unumquemque lib. 3.
noſtrûm, inquit, tanquam ſi ſolum confeſſ.
cures, & ſic omnes tanquam ſingu- cap.11.
los. Ipſiſſimum hoc & Gregorius aſ- Greg.
ſerens: Sic Deus intendit ſingulis, in- lib. 25.
quit, ac ſi vacet à cunctis, & ſic om- mor.
nibus ſimul intendit, ac ſi vacet à cap.19.
ſingulis. Ita, mi homo, te curat, ita
tibi providet Deus, ac ſi aliud quod
curet, prorſus non habeat. Hominum
multitudo divinam providentiam
non turbat, idem illi unus, & mille
homines: quemadmodum Noëmnum

cum aliis ſeptem hominibus arca concluſum, aut unicum in Elyſiis campis Adamum curæ habuit, ſic omnes nunc habet. Huic providentiſſimo curatori ſuo, proborum quivis dixerit: Dilectus meus mihi & ego illi: Ego Deum & divinos nutus ſic obſervo, perinde ſi aliud in Orbe non ſit quod obſervem, aut æſtimem: mea viciſſim ſalus ſic Deo curæ eſt, tamquam ſi aliud in Orbe non ſit quod curet aut cogitet; ille mihi, & ego illi; ille Dominus gubernans me, ego ſervulus ad dominicos juſſus paratus, nam ita ille pactus eſt mecum.
Iſai. c. 41. v. 17. Cogita tu de me, & ego continenter cogitabo de te: obliviſcere tu tui, & memineris mei, ſic ego memor promiſſi mei viciſſim jugem tui curam habebo.

Hic illud ſolatii plenum eſt: Deus non ſic gubernat nos, ut princeps provinciam, Rex regnum, ſummus Pontifex Chriſtianum Orbem, quibus opus eſt tot aliorum opera. Pontificis curas tot Archiepiſcopi, tot Epiſcopi, tot alii magiſtratus ſacri ſublevant: Regibus proreges, principes, dynaſtæ, conſiliarii, ſenatores ſunt, in quos illi ſuæ gubernationis curas partiuntur: Non ita Deus; ea providentia gubernat univerſos, qua ſingulos ita unumquemque hominum peculiari, ſicut omnes generali cura complectitur.
Prov. c. 15. v. 3. In omni loco oculi Domini con-
tem-

templantur bonos & malos: Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat. Prov. cap. 5. v. 21.

Utinam in ſingulariſſimæ hujus planeque paternæ providentiæ abyſſum liberrimo nos jactu præcipitemus. Quiſque ſibi ſecuriſſime polliceatur: Dominus ſolicitus eſt mei, Dominus regit me & nihil mihi deerit. Siquidem animi tranquillitatem amamus; ſi Deo fidere, ſi divinæ voluntati in omnibus parere deſideramus, divinam hanc providentiam aſſidue in oculis habeamus, tanto futuri devotiores divinæ voluntati, quanto fuerimus providentiæ divinæ ſ..entiores.

CAPUT X.

Quanta nihilominus plurimorum hominum de Deo ſit diffidentia.

NIl crebrius Chriſtus, nil & acerbius in ſuis diſcipulis caſtigavit, quam diffidentiam. Hinc illos modicæ fidei, tardos corde, generationem incredulam, perverſam appellavit ſæpius: varia tentavit optimus magiſter, ut ſui dediſcerent diffidentiam. Quò enim ille Domini ſopor in navigio, illa panum penuria, quo examen ſuper commeatu in ſolitudinem pervehendo, quo illa Petri in aquis fluctuatio ſpectabat? diffiden-

ria proponebatur dediſcenda ; & hoc ſibi volunt voces illæ : Modicæ fidei, quare dubitaſti ? perinde ſi dixiſſet ſapientiſſimus doctor: Ergone vos tam indociles, ut primam hanc ſumme neceſſariam inſtitutionem non poſſitis capere ?

In varias ſeſe formas diffundit diffidentia. Sunt qui ideo diffidunt Deo, quod putent illum ſuis hoſtibus nimium indulgere, & laxare omnes habenas : Alii diffidunt ſe impetraturos à Deo quod rogant, præſertim ſi ob admiſſa olim peccata, conſcientiæ angoribus urgeantur, metuantque ne Deus veniam negarit, etiam petentibus : Alii Deo diffidunt, ne forte ſubtrahit victui neceſſaria. Triplex hoc diffidentiæ genus plurimos hominum rectiſſima fraude à Deo abducit, & præcipitat. Hoc autem diffidentiæ vitium tanto magis noxium, quanto minus notum eſt. Quod ſi originem hujus vitii libeat indagare, reperiemus, ex eo etiam naſci diffidentiam, quod quis ipſe ſibi nimium fidat. Quam hoc & frequens & periculoſum ſit, ſibi ipſi fidere, antequam ad alia progrediamur, hic exponendum.

Prov. cap. 3. verſ. 5. & 7. I. Salomon hanc ſui fiduciam graviter perſtringens : Qui confidit in corde ſuo, inquit, ſtultus eſt. Ideo toties monet : Ne innitaris prudentiæ tuæ : Ne ſis ſapiens apud temetipſum.

ipſum. Nimirum prima ſtultitiæ rudimenta ſunt, ſe ſapientem credere. Quis autem ille Phœnix eſt, qui res ſuas non æſtimet, qui parvi pendat, qui non aut vires, aut formam, aut opes, aut eruditionem, aut prudentiam ſuam ſubinde blandis oculis circumſpiciat? ſed ſuo damno. Nam, Prov.
qui confidit in cogitationibus ſuis, cap. 12.
impie agit. Deus, ut hanc nobis im- verſ. 2
pietatem extorqueat, ſæpe nos graviter caſtigat, aut indociles diſciplina ſua penitus excludit.

Videte mihi Goliathum tantopere ſibi præfidentem, quaſi uno ſpiritu diſſlaturus ſit totos exercitus. Cumque vidiſſet contra ſe progredientem paſtoritium juvenem David, acerbo ſcommate tantillum adverſarium contemnens: Veni, ajebat, ut diſcerpam te, in pabulum beſtiis objiciendum. Sed quam hæc ſui fidentia compreſſa eſt! quis enim ita lapidem rexit, ut rectiſſima Goliathi frontem peteret, niſi Dei certiſſima manus? quæ faſtuoſam illam turrim, non balliſtis aut catapultis immanibus, ſed lapillo unico dejecit.

Holofernes æquè præfidens ſibi, tanti non erat Deo, ut virili dextra caderet; omnem illius arrogantiam femina triumphavit. Chaldæus monarcha Nabuchodonoſor in palatio ſuo obambulans:

Dan. cap. 4. v. 17. Nonne hæc eſt, ajebat, Babylon magna, quam ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? An non urbs inclyta eſt? ego illius conditor ſum. O mi Nabuchodonoſor, antehac centena tibi fercula in regium prandium cœnamque apponi ſolebant, deinceps apponetur unicum & valde inſuetum, dum diſcas rectius & cogitare & loqui. Ut vero tibi ſapiet jentaculum boum? fœnum tamdiu comedes, dum ſapere diſcas, & ſtylum vertas. Balneum tuum gelidus ros erit, Attalica veſtis capilli tui, pro annulis ungues avium habebis. Cumque ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, regnum tranſibit à te, & ab hominibus ejicient te, & cum beſtiis feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quod dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit det illud. Ita nimia ſui fidentia hominem in feram mutavit. Sed audi ut è fera in hominem remigrarit, & Deo, non ſibi fidere didicerit. Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi: quia poteſtas ejus, pote-

Ibid. v. 28. & 29.

Ibid. v. 31. & 32.

poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generatione & generatione. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ: non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?

Grande malum ſui confidentia, quæ & Apoſtolorum principem in præceps egit. O Petre cur fles canente gallo? antea flere decuiſſet, cum Dominus ſingulis valediceret, cum mœſtiſſimam mortis mentionem ſuper cœna injiceret, hic ſane decoræ fuiſſent lacrimæ. At ſui confidentia tunc omnes extinxit lacrimas, pro lacrimis ingens audita pollicitatio: Etiamſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor. Itane, Nunquam? pauculæ horæ ibunt, & omne hoc promiſſum à ſola ſui confidentia exortum corruet. Cenſet omnino Baſilius neminem ſuperari ab ulla tentatione, niſi ſibi plus æquo fidentem. Qui autem ſibi ſerio diffidit, nihil unquam agere inſtituit, quin prius divinum ſubſidium imploret.

Matth. ca 26. v. 33.

Ambroſius olim Auguſtini matri Monicæ contra filium Auguſtinum hoc potiſſimum queritur, fidere illum ingenio ſuo. Nec prius Auguſtinus ſapuit quam hanc ſui confidentiam correxit. Hoc & ipſe

Aug. ſoliloq. cap. 15. de ſe falſus: Credebam, inquit, me ſufficere per me, nec perſpiciebam quoniam tu regebas me, donec aliquantulum elongaſti à me, & cecidi ſtatim in me, & vidi & cognovi.

Sicut autem ingenio aut prudentiæ, vel arti ſuæ, ſic & viribus ſuis fidere vitioſum eſt. Maximus Imp. tantæ molis & roboris fuit (Capitolinus refert) ut uxoris armilla pro annulo ſit uſus. Huic unus aliquis in theatro græcos hos verſiculos occinuit:

Elephas grandis eſt, & occiditur,
Leo fortis eſt, & occiditur;
Tigris horribilis eſt, & occiditur;
Cave multos, ſi ſingulos non times.

Nemo robori ſuo, nemo arti, nemo ſtemmati & divitiis, nemo eruditioni & ſapientiæ fidat, eſt, cum hæc omnia levi ſtatu corruunt. Hier. cap 9. v. 23. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis.

II. Sed non tantum non in ſeipſo ullus, ſed nec in ullo altero ſpem & fiduciam figat. Idem cap. 17. verſ. 5. Hieremias Vates vociferatur: Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus. Hîc acute Origenes, explicans illud: *Maledictus homo qui pendet in ligno.* Exiſtimo, inquit, hanc eandem eſſe ſententiam cum illa: *Maledictus homo qui*

confidit

confidit in homine. E ligno namque pendere, idem eſt quod ſpem ſuam ex homine, velut fragili trunco, ſuſpenſam habere.

Conſuerunt venatores, ut elephantem capiant, tales inſtruere inſidias. Arborem, cui elephas inniti ſolet capiendo ſomno, diſſecant in imo, ſed erectam nihilominus, velut ſanam & integram relinquunt. Elephas cum ex more venit accubitum, ſucciſæ innititur, ſic unà & arbor & beſtia magno impetu corruunt. Sunt innumeri qui arbores ſibi ſeligant, quibus innitantur: hic Principi laborioſiſſime ſtudet placere, iſte opulenti præſulis gratiam exambit, ille in magnatis amicitiam ſe inſinuat; ſunt qui aliorum benevolentiam largitione conſectentur, alii aliis modis captant favorem. O miſeri! vos ipſos fallitis, & in veſtrûm hæc exitium paratis. Arbores, quibus innixuros cogitatis, jam pridem occulto vulnere ſucciſæ ſunt, cum minime putaveritis, ſubito ruituræ, & cum iis omnes confidentiæ veſtræ. Auguſtinus fallaciam hanc monſtrans: In pſal. 131. circa med.
Multi, ait, de amicis potentioribus præſumpſerunt: ceciderunt illi de quibus præſumpſerunt, & involverunt eos, qui de ſe præſumpſerant.

Ionas propheta fecit ſibimet umbraculum, & ſedebat ſubter illud in umbra: Ionæ c. 4. v. 5. & 6.

bra : & lætatus eſt Ionas ſuper hedera lætitia magna, O lætitiam, & brevem,& inanem! Nam hederacea hæc diæta duplicem hoſtem habuit, & Solem, & vermem. Ita uno die omnis hæc umbratilis voluptas evanuit. Orbem mihi conſidera,& plenum reperies his talibus umbraculis; florent hæc aliquanto tempore, ſed proximum ſemper exitium huic hederæ imminet à diverſis vermibus. Humanis favoribus niti,heu quam commune & pervagatum eſt vitium! Utinam non etiam viri religioſi ſuæ hic dignitatis oblivifci vellent, & aliorum ſibi gratiam & favorem tectis ſtudiis colligere. Umbratica hæc tuguriola ſunt, quæ varii vermes invidiæ, obtrectationis, calumniæ, mortis denique arrodunt, diſſipant, exedunt. Eſt famulus cui in ſuo domino plurimum fiduciæ; brevi mors dominum rapit, & jam totum famuli umbraculum ubi eſt? Alius patrono nititur opulento ac potente; patronus moritur, aut ipſius opes ac potentia imminuuntur,ita jam hujus etiam hedera exaruit. Filii ſubinde parentum auctoritate, officiis, dignitate præclare ſe defenſos credunt;ſubito Deus aufert hoc umbraculum, jamque miſeri contra quam ſperarant, uruntur à ſole, quia periit domus hederacea. Sic ille Aſſueri oculus Aman, cognatis & uxori mira gratulatione narravit,

ravit, non videri ſibi quidquam ad omnem felicitatem deeſſe, apud regem præter ſe neminem æque gratioſum eſſe, maſcula inſuper prole decem filiorum, & opum abundantia ſe mirifice beari. O pulchrum umbraculum, ſed brevi à ſole & vermibus fœde conſumendum! Et Aman & omnes Amanis filii in altam crucem ſunt acti. Hoc Mauſolæum habuit tam præfidens ſibi felicitas.

III. O homines, Dei opulentia, favore, ac potentia innitendum eſt, non hominum. Contente vociferatur David: *Nolite confidere in principibus*, Cur obſecro, mi optime David, iis non confidamus, qui plurimum inter nos valent potentia? Cauſſam mox addit pſaltes: *in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.* Hoc ipſo in nullo nec potentiſſimorum regum, nec invictiſſimorum Cæſarum fiducia reponenda, quia & ipſi homines ſunt. Quid enim, ô homo, confidis homini in quo non eſt ſalus? Exibit ſpiritus ejus & revertetur in terram ſuam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cujus Deus Iacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius. Spem in homine, umbram eſſe ait ſacra pagina: Habentes fiduciam in umbra Ægypti. Quid fugacius, quid inconſtantius & fallacius umbra? talis eſt fiducia in homine collocata. Multi requi-

Pſalm. 145 v. 3, 4, 5, 6

Iſ. c. 30 verſ. 2.

Prov. cap. 29. v. 26. requirunt faciem principis, & judicium à Domino egreditur ſingulorum.

Iacob è Meſopotamia redux in Chanaan, cum obvium haberet fratrem germanum Eſau quadringentis viris ſtipatum, timuit ſibi velut ab hoſtili exercitu, & divinam opem ſedulo imploravit. Adfuit vocanti Deus, & ampliſſimum auxilium eſt pollicitus, eum tamen claudicantem à ſe dimiſit. Et quod iſtud, inquis, ſubſidii aut providentiæ genus? Auxilium implorat Jacob, & coxa debilis dimittitur. Hoccine eſt manum commodare, claudum efficere? Ita prorſus, hoc erat juvare. Nam eſt cum & vulnera ſanant, & jactura in tempore lucrum eſt, & pleraque ſunt in quibus bono noſtro vincimur. Et ideo Deus Jacobum à ſe ſic fractum remiſit, ut & ille & per illum nos omnes diſceremus, non nobis aut noſtris, nec etiam alienis viribus fidere, ſed Dei ſolius potentia & bonitate niti. Sed quia ſanus valetudini, firmus robori, litteratus eruditioni, potens auro, ſapiens ingenio fidit, quia tenuis divite, imbecillis multipotenti fulciri ſperat, ideo frequenter Deus hæc talia ſapientiſſime aufert, ut cum fulcra, quibus nitebamur, deſunt, niti diſcamus uno ſoloque Deo.

Judic. cap. 9. v. 2. Gedeon, dux belli, viginti duobus milli-

millibus virorum miſſionem dedit, trecentis ſolum retentis, ſic enim Deus juſſerat: Ne glorietur contra me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus ſum. Benadad rex Syrus Achabo regi Iſraelis imbecillitatem opprobrans, minabatur interitum, ſed hæ minæ fuerunt ex pelvi. Nam etſi Benadad triginta duos reges belli ſocios ſecum traxerit, equitum etiam & falcatorum curruum incredibilem numerum, primo tamen prælio fuſus fugatuſque eſt: conflictu altero centum millia Syrorum die unico ceciderunt: aliorum è prælio diffugientium ſeptem millia ruente muro in Aphec obtriti ſunt. *Hoc habet* Benadad; eat nunc & ſibi ſuiſque fidat viribus. Injuriam non levem irrogat Deo qui ad humanam potius opem quàm ad divinam oculos circumfert, pluſque ab exili rivulo quam ab immenſo ſperat oceano.

3.Reg. ca. 20, v. 30.

Optimus rex Aſa (cujus nunquam ſine miſeratione meminimus) fiducia in Deum magna fuit, ſi modo etiam fuiſſet conſtante. Illam certe Deus ſic remuneratus eſt, ut decies centena millia militum, quos Æthiopiæ rex ſub ſignis habuerat, illuſtriſſima victoria profligarit. Sed heu poſt tot annos præclare actos, optimum hunc regem hæc una in humanas vires fiducia perdidit.

Sic

Sic aperte propheta: Quia habuiſti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua. Longa inde malorum ſeries ſecuta eſt.

Aug. in Pſ. 30. Eximie Auguſtinus: Odiſti, ait, obſervantes vanitates ſupervacuè. Ego qui non obſervo vanitatem in Domino ſperavi. Speras in pecunia, obſervas vanitatem, ſperas in honore & ſublimitate aliqua poteſtatis humanæ, obſervas vanitatem; in his omnibus cum ſperas, aut tu exſpiras, & ea hic dimittis; aut cum vivis, omnia pereunt, & in ſpe tua deficis. Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac omnium pæne rerum nauſea & neglectus: ubi diffidentia, ibi æternus naufragii metus, æternæ tempeſtates ac jactationes. Nimirum qui ſibi aut hominum alteri confidit, in arena ædificium ſtruit: in rupe fabricatur, qui Deo fundatur.

IV. Sed dixeris, uſu nos quotidiano doceri, ſic ſua cuique negotia ſuccedere, prout is dives, induſtrius, potens, exercitatus, ac vafer fuerit. Argumento ſit, res ante annos non multos geſta. Vir magni nominis, & Catholicæ inſtitutionis captivus tenebatur à principe novitiæ religionis, apud quem ille de divina providentia cœpit diſſerere. Non diu hoc tulit moroſus auditor; mox enim amarum

martum ſubridens, & manum capu-
lo admovens: Hac, inquit, providen-
tia nitendum eſt. Hic ſuum illud
rex Alphonſus merito exclamarit:
Vox bovis & non hominis. Nam
eundem in modum locutos memi-
nimus quoſdam è Deorum cultori-
bus. Antoninus imperator (uti Dion
Nicæus memorat) cum pecuniam
multam partim à plebe, partim etiam
à ſenatoribus vi atque minis extor-
tam profudiſſet, objurgatus à matre,
quæ aliquam pecuniæ partem alio
conferri voluiſſet: Deſine, inquit,
de nummis eſſe ſollicita, mater; & ſi-
mul ſtrictum gladium oſtendens:
Quamdiu, ait, habebimus hoc fer-
rum, tamdiu nobis non deerit ar-
gentum. Vere, vox bovis, non ho-
minis! aut profecto non bene ſani.
Aliter nos docuit Chriſtus; Deo fi-
dendum, non ferro, non viribus,
ſed nec formæ aut doctrinæ, aut ul-
li bono tam fragili. Nec eſt fere quod
tantopere diſpliceat Deo, quam tan-
ta mortalium diffidentia, quam Deus
etiam in amiciſſimis ſibi graviter
punivit.

Moſes, vir Deo longe chariſſimus,
quia tamen diffidentia bis deliquit,
morte hanc noxam luit, nec fertiliſ-
ſimas illas terras niſi eminus videre
permiſſus eſt. Prima Moſis diffi-
dentia fuit, cum ille velut ſollicitus
paterfamilias macelli rationes po-

Num. cap. 11. v. 21. & 22. neret, diceretque: Sexcenta millia peditum hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro. Numquid ovium & boum multitudo cædetur ut poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces maris in unum congregabuntur ut eos ſatient? O Moſes, hoc eſt cum ſua diffidentia rationes ponere, non cum providentia divina: Numquid manus Domini invalida eſt? Cautiorem hoc reddere debuiſſet Moſen, ſed rediit non multum abſimilis priori diffidentia. Nam populo ad rupem congregato exclamavit Mo-

Num. cap. 20. v. 11. & 12. ſes: Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere? Quam primum vox cælo ruit, diffidentiæ pœnam denuntians: Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Quocirca Deus Moſi jam jam morituro fertiliſſimam regionem illam eminus è montis vertice oſtendit;

Deut. cap. 34. verſ. 4. ſed mox quaſi inſultans: Vidiſti eam, inquit, oculis tuis, & non tranſibis ad illam. Tanti refert hanc diffidentiæ peſtem ex animo penitus eliminaſſe, in quam Deus (utpote honori ſuo maxime adverſariam) tam ſevere ſolet animadvertere.

At vero ipſe Iſraelis populus longe graviſſime peccavit, & quidem

ſæpius

ſæpius repetita diffidentia. Nec eam ulla prodigia aut miracula ſatis corrigere potuerunt: ſi quid non ſtatim oculis cernere aut manibus palpare licuit, mox Iudæi in priſtinam relapſi diffidentiam, id fieri poſſe negarunt: eo etiam diffidentia illorum progreſſa eſt, ut Deum continuis querelis aut oblivionis arguerent aut incuriæ. Et quam improbi eranr clamores illi? Utinam mortui eſſemus in Ægypto, & non in hac vaſta ſolitudine? Utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi noſtri ducantur captivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum. Ita, ó improbi, quaſi non ubique pereundi ſit locus.

Sint forſan qui mirentur, eccur Deus populo ſuo non tantum non vinum dederit, ſed & aquam inſuper permiſerit deeſſe? Sic expianda erat diffidentia. Eccur in eundem hunc populum venenatos igneos ſerpentes immiſit, qui non tantum tot vulnerarunt, ſed & necarunt? Ob diffidentiam id factum. Cur unico nonnunquam prælio viginti aut triginta millia hominum interfici non vetuit? Ob hanc

ipſam diffidentiam. Cur hoſtes potentiſſimos, qui nunquam ſatis debellarentur, objecit? ob eandem hanc diffidentiam, quam in querulo hoc populo nullis ſuppliciis ſatis potuit extinguere, quin identidem renaſceretur. Aperte tandem Deus ipſe prorupit in has querelas: Vſquequò detrahet mihi populus iſte? quouſque non credent mihi in omnibus ſignis quæ feci coram eis? Vſquequò multitudo hæc peſſima murmurat contra me? Feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam. Interpoſuit hic quidem Moſes ſuas partes, & deprecatorem ſe præbuit, nihilominus decretum divinum hoc fuit: Sicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. Parvulos veſtros, de quibus dixiſtis quod prædæ hoſtibus forent, introducam, ut videant terram quæ vobis diſplicuit: veſtra cadavera jacebunt in ſolitudine. Non fefellerunt cæleſtes minæ: E tot centenis millibus hominum, quos Deus ex Ægypto aſſeruerat, nemo unus felices terras, vel oculis attigit, omnibus ad unum in ipſa ſolitudine extinctis. Soli Calebus & Ioſue, qui ſpem potiundæ terræ non abjecerant, terra illa potiti ſunt. Ita nimirum punienda fuit diffidentia. Poſt hæc omnia tamen, nondum omnem deſierunt diffidentiam, quam etiam in tranſmittendo Iordane repetierunt.

Num. cap. 14. v. 11. & 31.

V. Regum Faſti memorant, Sice- 1. Reg.
leg urbe ab hoſtibus ſuccenſa, & o- 30. v. 6.
mnium uxoribus ac liberis captivis & ſeq.
abductis, tantam rerum omnium deſperationem fuiſſe, ut populus Davidem regem lapidibus jam jam moliretur obruere: nec res, nec ſpes ſupereſſe ulli videbatur. At quanto major omnium diffidentia, tanto erectior Davidis fuit fiducia: Confortatus eſt David in Domino Deo ſuo. Ita in ſpem maximam vocatus David, cum quadringentis viris inſecutus hoſtem, quem ſecuriſſime epulantem inveniens, tanta cæde aggreſſus eſt, ut ab unius diei veſpere, ad uſque alterum, hoc unum cum ſuis ageret, mactare hoſtes. Ita non tantum prædam omnem, quam Amalecitæ abduxerant, recuperavit, nec unico quidem è ſuis deſiderato, ſed alia inſuper opimiſſima ſpolia, velut fœnus, recuperatæ prædæ adjunxit. En, qua ratione ſpes ſuperanda, & in rebus etiam diſperatiſſimis Deo tamen minime diffidendum.

Prædixerat olim Eliſæus in ſumma annonæ caritate, brevi maximam fore frumenti vilitatem. Excepit vocem dux quiſpiam regis Samariæ, & per diſſidentiam irridens: *Etiamſi*, ait, *Dominus fecerit cataractas* 4. Reg.
in cælo (& plueret frumento) *nunquid* ap. 7.
poterit fieri quod loqueris? Cui Eliſæus: v. 19.

Videbis, inquit, *oculis tuis & inde non comedes*. Evenit omnino quod vates prædixerat. Nam ille dux regis ad urbis portam à turba compreſſus, & conculcatus eſt. Nimirum hoc præmium debebatur diffidentiæ.
Sap. c. 9. v. 14. Vere, cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ. Deus autem æque certo ſcit omnia, tam futura, quam præſentia, & præterita. Nota eſt enim illi operis ſui ſeries: omnium ei rerum per manus ſuas iturarum ſcientia in aperto ſemper eſt: nobis ex abdito ſubit; & quæ repentina putamus, illi ab æterno adſunt proviſa. Hinc
Dom. 7. poſt Pent. Eccleſiæ preces illæ: Deus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur. Quia vero hæc providentiæ abyſſus longe abditiſſima, multi cum vident tot flagitia impune abire, & à Deo diſſimulari, optimum quemque tot ærumnis acriter flagellari, in diffidentiæ voraginem ſe præcipitant perinde ac ſi Deus humanis ſe rebus non miſceat, cum inter probos improboſque ſæpe nullum pateat diſcrimen. Eccleſiaſtes:
Eccl. cap. 9. v. 2. Univerſa, inquit, æque eveniunt juſto & impio, bono & malo; mundo & immundo; immolanti victimas & ſacrificia deſpicienti. Hæc nobis temere & caſu fieri videntur. In quo idem nobis evenit quod ei qui horologium in turri conſiderat;

tur; hic gnomonem quidem, ſeu indicem horologii videt, ipſum horologium, & artificioſam rotularum conſtructionem non videt. Paganus, infans ſit, aut fatuus, qui credat gnomonem ſeipſo moveri, idque non conſulto ſed caſu. Homines civici probe norunt, indicem illum à ſeipſo non circumduci, ſed pone parietem latere horologium. Ita prorſus gubernatio Dei occulta, ſed ordinatiſſima; indicem illius in rebus omnibus videmus, ſed admirabile divinæ providentiæ artificium nequaquam cernimus. Hinc fatuæ plurimorum cogitationes, quibus pleraque omnia caſu videntur evenire. Aliter ſentiunt qui altius ſapiunt: nullam in rebus fortunam agnoſcunt, cum ſciant omnia Dei manu providentiſſime gubernari. Ita Gregorius Nazianzenus: Ego quidem, inquit, exploratum habeo. apud ſummam rationem, nihil rerum noſtrarum expers rationis eſſe. Greg. Naz. epiſt. 63.

Hoc divinæ providentiæ horologium cuivis hominum ſuas omnes horas ad minima quævis punctula deſcriptas in ſe continet. Rex Babylonis Balſaſar, in opulentiſſima cœna jam temulentus manum vidit in adverſo pariete ignotos characteres formantem. Alii. Balthaſſa

Expalluit ad hanc ſcripturam, & contremuit. Quid vides, ô Rex? quid turbaris? cujus eſt hæc manus? Si nota eſt, quomodo ignotus ſcriba? Si nondum aut illam aut iſtum noris, cur adeo formidas? Conſulit infelix omnes urbis ſapientes ſuper hoc litterarum myſterio, ſed id nullus intelligit; indicem omnes vident, horologium nullus. Sed quis dubitet eſſe gnomonem ab horologio divinæ providentiæ rotatum. Venit ergo Daniel, & quæ hora regi deſignaretur, ſic pronuntiavit: Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. Hora vitæ tuæ, ô Rex, jam inſtat ultima, eaque jam laborat in fine: quare propera vivere, propera, jam ultimum clepſydræ defluit; propera, horæ finis imminet. Et quomodo Daniel hæc ſcivit? In divinæ providentiæ horologio vidit.

Dan. cap. 5. v. 26.

VI. Hinc liquet, omnes hominum eventus tam adverſos quam proſperos, in divinæ Providentiæ horologio ad amuſſim, & ad numerum exactiſſime deſcriptos eſſe, & nec uno quidem apice aut punctulo falli poſſe hoc horologium, quin omnia habeat directa ad id, quod magis expedit. Iota unum aut unus apex non præteribit; Nec dimittam niſi complevero univerſa quæ dixi. Quod ſi horologio cui peri-

Matth. cap. 5. v. 18. Geneſ. cap. 28. v. 15.

peritiſſimus eſt curator, non invi-
ti credimus, quid hoc ſtultitiæ aut
inſaniæ eſt, erroris quandoque ar-
guere magnum illud Orbis totius
horologium, quod non poteſt er-
rare, in quo omnes omnium even-
tus longe optime diſpoſiti ſunt?
Tua autem, Pater, providentia ab Sap. c.
initio cuncta gubernat; quoniam 14. ver.
dediſti & in mari viam, & inter flu- 3. & 4.
ctus ſemitam firmiſſimam, oſten-
dens, quoniam potens es ex om-
nibus ſervare, etiamſi ſine rate a-
liquis adeat mare. Vti revera, non
uni tantum ſanctorum pro navigio
fuit pallium, pro navigii malo ba-
culus, adeo nuſquam divinæ pro-
videntiæ diffidendum. Nihilomi-
nus cum optimi quique hominum
cernuntur premi, affligi, oppri-
mi; improbi autem florere, & om-
nia molimina ſua ad lætos exitus
deducere, divina providentia aut
dormire, aut connivere nimium
videtur. Et hæc cogitatio ſanctiſ-
ſimos etiam viros nonnihil turba-
vit: at illorum turbatio, noſtra fuit
inſtructio, & confirmatio. Rex Da- Pſa. 72.
vid de ſeipſo: Mei autem pæne mo- v. 2. 3.
ti ſunt pedes, inquit, pæne effuſi 12. 15
ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper 16. 17.
iniquos pacem peccatorum videns.
Ecce ipſi peccatores & abundan-
tes in ſæculo obtinuerunt diviti-
as. Et dixi, ergo ſine cauſa ju-
 ſtifi-

ſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Putabat plane Rex David ſe hujus rei cauſſas indagaturum. Nam exiſtimabam, inquit, ut cognoſcerem hoc: labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei. Hæc olim in cælo videbimus, nunc minime penetranda.
Hier. cap 12. v. 1. & 2. Sic etiam Hieremias vates, ob hoc ipſum nonnihil turbatior: Iuſtus quidem tu es Domine, inquit, ſi diſputem tecum, veruntatem juſta loquar ad te: Quare via impiorum proſperatur? bene eſt omnibus qui prævaricantur, & inique agunt. Plantaſti eos & radicem miſerunt: proficiunt, & faciunt fructum: prope es tu ori eorum, longe à renibus
Habac. cap 1. v. 13. & 14. eorum. Idem queſtus & Habacuc: Quare, inquit, non reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante impio juſtiorem ſe? Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem. Hæ tales querelæ inde ſunt, quia unam tantum divinæ providentiæ partem videmus, altera noſtris oculis neutiquam patet, & cum expectandus foret rei exitus in ſupremo judicio manifeſtandus, nos ante judicium
Cor. cap. 1. v. 5. illud temere judicamus. Ideo Paulus: Nolite, inquit, ante tempus judicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit con-

[c]onſilia cordium. Auguſtinus ſimi[li]tudine diverſa hoc explicat: Si quis [i]n opere muſico, aut emblemate vermiculato lineam obliquam videat, [c]elatis partibus ceteris; aut ſi quis in pictura monſtrum, vel imperfectum quid aſpiciat, reliquis non oſtenſis, vix ſe continebit, quin dicat: Num hic pictor, num arcularius hic faber non plus artis habent? quod ſi omnis monſtretur totum ac perfectum, mirantur, atque dilaudant & ordinem partium, & artem. Eodem modo ſi quis audiat pronuntiari verſum non integrum, & minime fluentem, mox dicet: Non eſt bonum hoc carmen, expecta ſis, finiam prius, & tunc cenſe num ſuis conſtet pedibus. Ita nos prorſus divinæ providentiæ particulam videmus. totum illius ordinem, nexum ac progreſſum non videmus: quid annis prioribus evenerit, fortaſſe ſcimus, nec tamen integre? quid eventurum ſit poſterioribus, plane ignoramus, hinc Dei providentiam temere ac falſo accuſamus. Hoc, inquit Auguſtinus, perturbat te hominem Chriſtianum, quia vides male viventes felices, rerum iſtarum copia circumfluere, ſanos eſſe, ſuperbis dignitatibus eminere, incolumem habere domum, gaudia ſuorum, obſequia clientium, excellentiſſimas potentias, nihil

Aug. in Pſ. 136 prima parte pſalmi.

nihil triſte interpellare vitam ipſorum. Mores nequiſſimos vides, facultates copioſiſſimas reſpicit, & dicit cor tuum, nullum eſſe divinum judicium, omnia caſibus ferri, & fortuitis motibus ventilari. Nam ſi Deus, inquit, res humanas reſpiceret, non floreret illius iniquitas & mea innocentia laboraret. Quid ergo tu? ſpera in Dominum, illi enim ſperant non in Dominum: ſpes illorum mortalis, ſpes illorum caduca, fragilis, volatica, tranſitoria, inanis erit. Ergo nolite ante tempus judicare. Nemini hæc ſcire licet, donec intrat in ſanctuarium Dei. Olim cum non indicem tantum magni illius horologii, ſed & ipſum divinæ providentiæ horologium, idque totum inſpicere licebit, tunc omnium ſæculorum decurſus, tunc ſuæ quiſque vitæ periodos omnes clariſſime intuebitur; tunc luculentiſſime apparebit, quanta providentia omnes & ſingulos homines gubernarit Deus, quam paterna prorſus cura ſingula vitæ momenta cujuſvis hominis diſpoſuerit, in ipſius bonum & ſalutem, nec ulli quidquam unquam evenire permiſerit, quod non ita expediret. Tunc patebit, cur permiſerit Deus Angelos ruere, Protoplaſtos labi: Cur Iudæos ferreæ cervicis homines in ſuum populum elegerit, abjecerit ceteros: Cur

Cur hos voluerit naſci Chriſtianos, illos progigni permiſerit inter idololatras: Cur hunc ærumnis omnibus mature liberarit, illum inter calamitates ſeneſcere, & expirare ſiverit: Tunc in pretio erit quicquid jam Chriſti cauſa patienter toleratum fuerit. Quiſquis hæc ſerio cogitat, ſceptrum Aſſueri, hoc eſt, omnem caſtigationem Dei reverenti oſculo ſalutat.

VII. Hic forſan afflictus quiſpiam & æger animo dixerit: Ah, idem pæne mihi contingit quod Sauli, *Qui conſuluit Dominum, & non reſ-* 1.Reg.
pondit ei, neque per ſomnia, neque per cap 28.
ſacerdotes, neque per prophetas. Ego v.6.
hoc, & hoc perdidi, in morbum hunc incidi; quo ibo niſi ad magos? Id vero te Deus prohibuerit. Eccli.
Suſtine ſuſtentationes Dei; con- cap.2.
jungere Deo, & ſuſtine, ut creſ- verſ.3,
cat in noviſſimo vita tua. Omne 4,5.6.
quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum; homines vero acceptabiles in camino humiliationis. Crede Deo, & recuperabit te; & dirige viam tuam, & ſpera in illum.

Grata ſuperveniet quæ non ſperabitur hora.

Cogi-

Cogita non eſſe magnum quid, ſe rebus proſperis fortem gerere, ubi ſecundo curſu vita procedit: nec gubernatoris quidem artem tranquillum mare & obſequens ventus oſtendit: adverſi aliquid incurrat oportet, quod animum probet. Plena & infeſta variis caſibus vita eſt, à quibus nulli longa pax, vix induciæ ſunt. Si male fers, magna onera; ſi bene, magna ſolaria. Nullam tam miſeram nominabis domum, quæ non inveniat in miſeriore ſolatium. Tu, ſi voles, & quantum voles, plora: bibes nihilominus illud poculum mœroris, quod non temere tam plenum tibi cæleſtis medicus propinat. Si bonus es, ærumnis exerceri te ſentias; ſi lapſus, allevari; ſi improbus, puniri. Ne dixeris quod Saul ad Samuelem: Coarctor nimis, ſiquidem Philiſtini pugnant adverſum me, & Deus receſſit à me. Non receſſiſſet à te, ô rex, niſi tu prius ab illo. Hoc & tu mi Chriſtiane cogites: neminem deſerit Deus niſi deſertus. Si ſapuiſſet Saul, id quod Mauritius Imperator, dixiſſet: Domine hîc potius me punias quàm ibi. Sic, ô Chriſtiane, ne in anguſtiis ad magos, Dei inimicos curre, ne animum deſponde, ne Deo diffide: tu potius ad Dei amicos ad cælites Angelos, ad matrem Dei, ad crucifixi pedes

pedes confuge, hîc tuum eſt aſylum, hîc ſalus tua, hîc illud Davidis & Iobi vociferare: Ego autem ſemper ſperabo, & adjiciam ſuper omnem laudem tuam: Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Pſa.70. v.14. Iob. cap.13. v.15.

Ille plurimorum intolerabilis & error & abuſus eſt, ut prius ad humana ſeſe auxilia convertant, quàm ad divina; neque hæc, niſi illis omnibus fruſtra tentatis, rebuſque jam plane depoſitis, cenſeant advocanda. Quo ſane fit, ut humana remedia ordine plerumque præpoſtero adhibita, vindicante Deo, incaſſum nobis erant.

Sed quæras forte, quî Deus permittat tot homines maleficis artibus devinciri, & necari? Ne mirare: ſumma in Deum diffidentia etiam ſupplicii genus meretur. multis vix alius medicus, quam magus, nec alius pharmacopæus, quam diabolus quæritur. Iure Deus per hos punit, per quos tam varie offenditur. Paulinus memorat Ambroſio epiſcopo; nullum unquam magum nocere potuiſſe ob illius firmiſſimam in Deum fiduciam. Mortua namque Iuſtina Imperatrice Ariana, cum Innocentius magus in quæſtionem raperetur, inter tormenta faſſus eſt, Angelum Ambroſii cuſtodem, ſuum eſſe tortorem. Nam viva Imperatrice ſe nocte intempeſta ſub tem-

pli tectum aſcendiſſe, & ſacrificaſſe eo fine, ut Ambroſium infamem inviſumque faceret plebi, nihilominus amorem in hunc virum & fidem Catholicam magis ac magis efflorniſſe: miſſos etiam à ſe Dæmones qui Ambroſium necarent, ſed iis ultra ædium fores progredi non licuiſſe. En, quibus excubiis Deus illos defendat, qui omnem in ſe ſolo collocant fiduciam. Et plerunque qualis eſt hominis in Deum confidentia, talis eſt Dei in hominem liberalitas. Sed heu quàm in Orbe rari ſunt, qui Deo fidant toto animo! mores hominum conſidera, & plurimum ubique reperies diffidentiæ, quæ quotannis pæne eadem redit ac reviviſcit, & inde tam vani timores. Iam fruges metuunt nivibus ſuffocandas, aut in herba necandas à ſiccitate, jam pluviis mergendas, aut grandine ſternendas, vel fulmine exurendas: Jam aliunde vexandam annonam timent: Jam vero ne valetudini, aut incertis caſibus deſint neceſſaria, formidant: Jam ad rumores bellicos conſternantur, & ſpem omnem abjiciunt: Jam ad funerum, aut aliarum cladium nuntios penitus exanimantur; in quocunque demum laboris aliquid ac difficultatis ſentiunt, de eo mox diffidunt, & cum animum gerant cæcum, manus ſemper oculatas

oculatas habent, id credunt quod vident. Et hoc inde, quia de Dei bonitate ac potentia parum recte parumve liberaliter ſentiunt: hinc illa animi de rerum temporariarum proſpectu nunquam ſecura, ſemper diffidens cura. Vera in Deum confidentia clavis eſt ad ærarium, è quo Deus cæleſtes divitias ſolet egentibus ad votum impertiri. Deo diffidere, aut principium eſt plurimorum ſcelerum, aut finis.

CAPUT XI.

E cognitione divinæ Providentiæ magnam in Deum fiduciam, è fiducia veram cum Deo divinaque voluntate concordiam naſci.

SIcut in aurea torque annulus ex annulo pendet, ſic è notitia divinæ providentiæ naſcitur fidentia, ex hac facillime ſequitur humanæ voluntatis cum divina conformatio. Da mihi hominem, qui Dei providentiam in omnibus agnoſcat, eique fidat, mox dabo, qui ſe divinæ voluntati exactiſſime ſubjiciat. Ita nos inſtituit Deus, ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ ſecundum beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo. Et ut impleamur cognitione voluntatis ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali. In

Noëmo id totum liquidiſſime videre eſt.

I. Principio Noëmus de infinita Dei providentia inſtruendus erat. Ideo Deus fideliſſima narratione huic viro aperuit, in quem uſum arca, quàm etiam longa & lata, quamque alta eſſet fabricanda; qua ratione omnis generis animantes in eam cogendæ, quomodo ſuum ſingulis pabulum comportandum, quo denique modo in perfectam à ſe arcam cum ſeptem conjunctiſſimis ſibi hominibus ingrediendum foret; decretum enim eſſe univerſum hominum genus in aquis extinguere. Ex his Noëmus miriſſimam Dei providentiam addidicit; in hac porro tam exacte cognita ſummam repoſuit fiduciam, qua certiſſimo ſibi perſuaſit, ſe cum ſuis inter Orbis funera ſervandum. Hac concepta fiducia, facillimum ei fuit, ſuam in divina voluntate conſtituere, omniaque ad perpendiculum divinæ voluntatis facere. Hinc illud ampliſſimum Noëmi encomium, *Fecit Noë omnia quæ præceperat ei Deus.* Hîc obſervatu dignisſimum, quod Noëmo cum ſuis arcam ingreſſo, Deus arcæ oſtium foris clauſerit, qua ratione clavem ad arcam reſerandam ſecum abſtuliſſe dicendus eſt. Sed percontari libet, an non conſultius fuiſſet, clavem illam Noëmo tradere, ut eluvione

Gen. cap. 6. vc. 22.

vione ſubſidente arcam ipſemet Noëmus reſeraret egreſſui. Verum ideo Deus hanc clavem nulli committere, ſed ſibi voluit reſervare, ut arca incluſi eadem manu educerentur, quâ fuerant introducti, utque non in alio ullo quam in ſuæ libertatis ac ſalutis auctore fiduciam collocarent.

Hac ipſa ratione Ioſeph Ægypti Prorex, ut divinam providentiam noſceret, tam admirandis caſibus docendus erat: ubi providentiam Dei in ſuos ſemper vigilantiſſimam noſſe didicit, etiam fiducia fuit imbuendus: ideo enim permiſit Deus, ut Pharaonis pincerna tam officioſe rogatus interpretis ſui meminiſſe vellet, biennio tamen toto oblivisceretur, ut ſic Ioſeph diſceret non hominum favore niti, ſed Dei ſolius, cui libertatem ſuam omnem acceptam referre deberet. Chryſoſtomus egregie ſuper hac re philoſophatus: Conſidera, inquit, quomodo poſt reſtitutionem pincernæ duo anni præterierint. Oportebat enim exſpectari tempus opportunum, ut majori cum gloria inde educeretur. Si enim præfectus pincernarum ante ſomnia Pharaonis recordatus, auctoritate ſua eum liberaſſet, fortaſſis non tam perſpicua fuiſſet alis ejus virtus. Nunc autem omnipotens

Chryſ. hom. 63. in Gen. circa med.

nipotens & ſapiens Deus, ſciens ſicut optimus artifex, quanto tempore debeat in igne aurum teneri, & iterum inde reduci: permittit ad tempus biennii præfectum pincernarum illius obliviſci, ut & tempus ſomniorum Pharaonis veniat, & compellente neceſſitate ipſa, juſtus ille in toto regno Pharaonis notus fiat. Hinc illa Ioſephi in divinam voluntatem tanta devotio; ut omnia quæ ſibi contigerunt mala, in hanc unam referret: hinc illa nobiliſſima ad fratres oratio, qua divinæ voluntatis arcanum explicans: Non

Gen. cap. 50 v. 20.

veſtro conſilio, inquit, ſed Dei Voluntate huc miſſus ſum: hinc illa tam benigna parricidis fratribus data venia: Nolite timere; num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum. Niſi Joſeph divinæ voluntatis ſecretum tam probe cognitum habuiſſet, in crucem fratres rapi juſſiſſet, non tot beneficiis præveniſſet. Quod in Noëmo & Joſepho fuit divinæ voluntatis ſtudium, hoc in ſanctiſſimis quibuſque viris eſt videre; de quovis illorum affirmari poteſt: Semetipſos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

2. Cor. cap. 8. v. 5.

Euſeb. lib. 4. Eccl. hiſt. cap. 15.

II. Polycarpus Smyrnenſis Pontifex non ſemel quæſitus ad necem divinam circa ſe providentiam expertus

pertus eſt variè; nam locum è loco feliciter mutavit ſæpius. tandem, cum effugio etiamnum pateret locus, velut æſtu quodam in divinam voluntatem abreptus, paratæ neci ſe offerens dixit: Fiat voluntas Domini. Vicit hic quidem; vicerunt & alii, ſed ſævientem Mundum. At vincere blandientem difficile videtur. Sed facillimum erit Auguſtini conſilio ſic ſuadentis: Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus eſt Mundus, ſeu ſæviens ſeu blandiens. Quiſquis divinam circa omnia providentiam, & oculum illum nunquam dormitantem conſiderat, contumelias, verba probroſa, ignominias, & cetera dehoneſtamenta, velut clamorem hoſtium fert, & longinqua tela, ſaxaque ſine vulnere circa galeas crepitantia.

Aug. ſerm. 1. de S. Vinc.

Sen. de Conſt. cap. 16.

Anno Chriſtiano milleſimo nonageſimo quinto, cum Vrbanus II. Pontifex maximus in Galliis, in concilio Claromontano publice de Palæſtina recuperanda perorâſſet, omnium animis ad ſacrum hoc bellum inflammatis, acclamatum eſt ab omnibus, * *Deus vult*, *Deus vult*. Hæ voces deinde ab univerſo exercitu illo, pluſquam trecentis millibus hominum, pro militari teſſera ſunt uſurpatæ. Maxime vero cum conflictum jam ſpectaret

Guilielmus Tyrius de bello ſacro, & Rupertus abbas Bergenſis, ad Annum 1095.

* Gottvvilles, Gottvvilles.

ſtaret & acies utrinque concurrerent, Chriſtianus miles generoſe ſucclamavit, *Deus vult, Deus vult.*

In terram vere ſanctam, in terram vivorum tendimus nos omnes, quotquot Chriſtiano nomine cenſemur: quin ergo animos erigimus, & tum præcipue cum pericula premunt, cum occulti hoſtes laceſſunt, læti vociferamur, *Deus vult; viriliter agamus, laboremus, pugnemus, vincamus, ita Deus vult.*

Sur. tom. ult. die 11. Nov. Aldegundis ſanctiſſima virgo, cum miros in virtute progreſſus feciſſet, cæleſtibus oſtentis ſæpius recreabatur. Inter hæc puella ignota velut peregre ad illam reviſens, jubebat à Dei matre quod vellet poſtulare, facile impetraturam quod petiiſſet. Huic Aldegundis alacriter reſpondens: Hoc unum, inquit, poſtulo, ut fiat, quod vult Deus: mea unica voluptas, Domini voluntas.

Eudoxia Auguſta Theophili Imperatoris conjux, cetera non laudabilis, hoc uno tamen plurimum commendanda, quod cum ejus filius gravi morbo decumberet, Epiphanius Salaminis in Cypro epiſcopus fuerit accerſitus, ut ſuis precibus valetudinem filio reſtitueret. In eam rem Antiſtes operam ſuam ſpopondit, ſi tamen Dioſcorus hæreticus exigeretur urbe. Ad quæ Eudoxia: Si Deo, inquit, viſum fuerit, vi-

vet

vet filius meus: ſin eum ille qui dedit, auferre conſtituerit, fiat voluntas ejus. Apte hìc Bernardus: Vita enim, inquit, in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilius atque omnino commodius non dubitemus, quod ejus congruit voluntati. Et propterea quam ſollicite conſervare volumus vitam animæ noſtræ, tam ſolliciti ſimus quod poſſimus ab ea non deviare. Nam, ut idem optime: Totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ (ut dignum eſt) ſubjecta ſit voluntati. Hæc autem ſubjectio vix erit diuturna & firma, niſi divinæ providentiæ notitia fuerit fulta.

Bern. ſerm. de verbis Abac. proph.

Serm. Quomodo voluntas noſtra divinæ &c.

III. Sanctus Franciſcus Xaverius, qui primus è Societate *Ieſu* in Indiam & Iaponiam Chriſti Euangelium invexit, ita alte imbiberat animo divinam providentiam, ut plurima incredibilis in eam fiduciæ ſpecimina ediderit, ex hac porro fiducia tantum divinæ ſe voluntati conformandi ſtudium naſcebatur, ut Xaverius ad Ignatium ex India litteras ſcripſerit in hæc omnino verba. Gratia & Charitas Chriſti Domini noſtri.

Mi Pater in Chriſti viſceribus unice. Te ego pater animæ meæ ſummeque mihi venerande, poſitis humi genibus ſuppliciter oro, ut mihi à Deo

impetres, ut dum vivam, ſanctiſſimæ voluntatis ſuæ mihi det, & plane cognoſcendæ, & omnino exequendæ facultatem. Vale.

Hanc illi tantam cum divina voluntate conſenſionem perſuaſit ſumma in divinam providentiam fiducia. hac armatus alta ſpectabat, ingentiaque conabatur. Vbicunque enim divinus honor ageretur, nulli cedebat difficultati, periculove. ita nihil moliebatur quod non efficeret, nihil inchoabat quod non abſolveret Deo nixus. In ultimam Orientis regionem Iaponiam lembo vectus piratico ire ſuſtinuit, ſecurus periculorum, quæ ab amiciſſimis peritiſſimiſque hominibus & plurima denuntiabantur, & maxima. Hos ille miratus quod tam exiguam haberent fiduciam Dei, in cujus illa omnia eſſent poteſtate: Equidem, ajebat, cum Dei nutu atque imperio omnia gubernari certo ſciam, nihil omnino metuo præter ipſum Deum, cum res ceteræ quamvis noxiæ, non niſi quatenus ille ſinit, nocere hominibus queant. Itaque Dei unius præſidio per tot maris terræque diſcrimina, per tot gentes ſermone moribuſque diſſonas, Indiæ vaſtitate non contentus, Malacam, Molucas inſulas, Mauricam, Iaponiam, Sinas, omnem denique

Orientem

Orientem animo atque induſtria complexus, ad ultima Orientis penetravit, oceanoque toties remenſo Chriſtianis myſteriis feras barbaraſque gentes inſtituit, ac mitigavit. Nec vero unquam illum Dei fiducia fefellit. Illæſus venena bibit, ſagittas tranſiit, ter naufragium fecit, ac ſemel tabulæ incubans biduum triduumve fluctibus impune jactatus evaſit, aliaque innumera pericula effugit: illud autem aſſidue animo verſavit: Si Deus pro nobis quis contra nos? turpiſſimum ratus, & omnium periculorum maximum, divinæ providentiæ atque poteſtatis ſpem fiduciamque abjicere. Ita unicum in Orbe hoſtem timuit Diffidentiam. Præſertim (ſic ipſe loquebatur) cum neque dæmones ipſi, neque eorum ſatellites ac miniſtri quicquam nos lædere queant, niſi Dei permiſſu ac Voluntate.

Quid multis? Hoc omnium Sanctorum potiſſimum fuit ſtudium, divinam providentiam cognoſcere, è cognita in fiduciam aſſurgere, è fiducia in ſuaviſſimam cum divina voluntate unionem tranſire, in hac quotidie creſcere, hoc demum agere ut propria voluntas ſuave ſibi ducat in divinam colliqueſcere. Et certe qui Dei voluntatem ſemper

per fieri optat, is in omnibus gratificatur ſuæ. quid enim ei reſiſtat, qui pro ſua voluntate agnoſcit divinam? Et hinc etiam priſcorum Patrum laudatiſſima conſuetudo, quæ omnia, quocunque modo & ratione eveniſſent, in unius Dei providentiam voluntatemque rejecerunt. Res prorſus memorabilis. Joſephi fratres cetera rudes & etiam improbi, eo tamen plurimum laudandi, quod cum pecuniam emendo tritico allatam in ſingulis ſaccis re-
Gen. cap 42. v. 28. poſitam reperiſſent, obſtupefacti, mutuo dixerunt: *Quidnam eſt hoc quod fecit nobis Deus?* Verba digniſſima obſervatu, *Quod fecit nobis Deus.* Quis noſtrûm non dixiſſet: Hæc quidem manifeſta fraus eſt; occaſionem quærunt Ægyptii ad perdendos nos; hoc factum eſt ſtruendæ in nos calumniæ. Niſi forſan œconomus ex incuria nummorum oblitus, eos neſcio quo caſu in ſaccos frumentarios raptim abdiderit: Quid ſi fortaſſis eleemoſynæ loco reddere nobis voluerit monetam noſtram? Quid ſi plures hac ratione emptores allicere cogitarit? Illi nihil horum, ſed ſapienter omnino: *Quidnam eſt hoc*, ajunt, *quod fecit nobis Deus?* Quicquid erroris intervenerit aut fraudis, hoc Deus fecit, & nobis id fecit, horum omnium cauſſa eſt voluntas Dei,

Dei, ſine cujus nutu nec arenula quidem è monte, nec capillus è capite, nec foliolum éx arbore, nec paſſerculus ex aëre decidit.

Nos frequentiſſime, more canum percuſſi fuſtem aut lapidem mordemus, aut ob ſcripturam malam calamo indignamur, aut in pictura errorem penicillo aſſignamus, & manum jacientis, ſcribentis, pingentis non conſideramus; Dei manus facit hæc omnia. Ita ſane loquendum, ita & ſapiendum in omnibus: Deus diſponit, Deus regit, Deus facit hæc omnia. Et ut optime capiamus hunc & loquendi, & ſapiendi modum, paradigmata dabimus complufcula è Chriſti & Divorum ore petita.

IV. Chriſtus Dominus in æternam Patris providentiam velut ſuaviſſimo æſtu abreptus: Pater, inquit, quoniam ſic fuit placitum ante te. Ita mi Pater; recte omnia feciſti; nec mortalium ullus in tua diſpoſitione, aut in judiciis tuis quidquam damnet, quoniam ſic placuit *tibi*. En, quàm ſuaviter doceamur divinæ poteſtati modum non definire, Dei judicia non ſcrutari, decreta non examinare, ſed hoc uno acquieſcere quia Deo ſic placet. Patri ſic placuiſſe Servator aſſerit, quare ſic placuerit, non exponit. Siquidem divinæ voluntatis cauſſa nec aſſignanda

Matth. cap. 11. v. 26.

ſignanda eſt, nec quærenda. Mille cauſſarum loco eſt, Deum ſic voluiſſe. Divinæ providentiæ voluntas, eſt ſumma juſtitiæ norma; nec aliter ejus rationes conſtant, quam ſi nulli hominum reddantur. Idcirco in omnibus omnino rebus faciendis aut omittendis, fugiendis aut perferendis, exemplo Chriſti, ô Chriſtiane dic ſemper: *Ita Pater, Ita Pater, Ita mi Pater.* etſi hoc uno die millies, etſi ter millies ingeminandum: *Ita Pater.* Et tunc magis id dicendum, & aſſidue repetendum, cum magis premunt adverſa, in omnibus tuam ſanctiſſimæ ipſius voluntati ſubjiciendo: *Ita Pater.* Hæc vigilans & dormiens, hæc ſanus, & æger, & moriens identidem pronuntia, velut ſi dicas: Domine nil poſſum tibi negare; tu ſcis. Sicut ergo vis, ſicut diſponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater, ita & in me fiat, & nihil fiat in me, quod voluntati tuæ rectiſſimæ, optimæ vel minimum adverſetur. *Ita Pater,* ita fiat & nunc, & ſemper, & in omnem æternitatem.

Hoc pacto è priſcis Patribus quidam precari ſolitus eſt: Fili Dei, Fili Dei, ſicut ſcis & ſicut vis, miſerere mei. Fili Dei. In hunc fere modum ille divinæ voluntati devotiſſimus ſcriptor: Domine, inquit, dummodo voluntas mea recta & firma

Thom. de Kempis l. 3. de imi. Chriſti cap. 17.

ad

ad te permaneat, fac de me quicquid tibi placuerit. Non enim poteſt eſſe niſi bonum, quicquid de me feceris. Si me vis eſſe in tenebris, ſis benedictus: & ſi me vis eſſe in luce, ſis iterum benedictus: Si me dignaris conſolari, ſis benedictus: & ſi me vis tribulari, ſis æque ſemper benedictus. Domine libenter patiar pro te quicquid volueris venire ſuper me. Indifferentur volo de manu tua bonum & malum, dulce & amarum, lætum & triſte ſuſcipere; & pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Hoc eſt, ô Chriſtiane, vero nomine *devotè* precari, *devotè* agere.

A prioribus nec iſta differt oratio: O bone *Ieſu*, ſic me amaſti, ut totum te dares carnificum furori figendum in cruce, quid jam magni ſit, ſi totum me tradam tibi in tuas manus, non crudeles illas, ſed vere paternas. Certus ego ſum, omnia tendere ad meum profectum. Fac ergo Domine mecum quod bonum eſt in oculis tuis, tua enim ſunt omnia, nec eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati. Quia tu Domine ſicut voluiſti, feciſti. Nec eſt in hominis poteſtate conſilium tuum. Tales omnino in veteri lege Sanctorum preces fuerunt: Sic precatus Tobias: Nunc, inquit, Domine, ſecundum voluntatem tuam fac mecum, &

Ionæ. cap. 1. v. 14.

Tob. c. 1. v. 6.

præcipue

Iudith. cap. 8. v. 17. & c. 9. verſ. 4. & 5. præcipue in pace recipi ſpiritum meum. Sic Iudith precata: Dicamus, inquit, flentes Domino, ut ſecundum voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam.

V. Mirum dictu eſt, quoties liber de imitando Chriſto Domino inculcet hanc ipſam, de qua agimus, divinæ providentiæ agnitionem, & ſanctiſſimum, quod inde naſcitur, divinæ humanæque voluntatis connubium. Nam poſt varia præcepta, velut præſtantiſſimum, imo compendium omnium traditurus: Nihil ergo, inquit, amatorem tuum, & cognitorem beneficiorum tuorum ita lætificare debet, ſicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ diſpoſitionis tuæ: de qua tantum contentari debet & conſolari, ut ita libenter velit eſſe minimus, ſicut aliquis optaret eſſe maximus: & ita pacificus & contentus in noviſſimo, ſicut in loco primo: atque ita libenter deſpicabilis & abjectus, nullius quoque nominis & famæ, ſicut ceteris honorabilior, & major in Mundo. Nam voluntas tua & amor honoris tui omnia excedere debet. Hoc ipſum inculcat alibi hac occaſione: Quæſtio eſt ſæpius agitata, in quo demum verus in virtute profectus conſiſtat. Quæſtioni ſic reſpondetur: In offerendo te ex toto corde tuo volun-

Thom. à Kem. lib. 3. cap. 22. fine.

Thom. à Kem. lib. 3. cap. 25.

tati divinæ, non quærendo quæ tua ſunt, nec in parvo nec in magno, nec in tempore nec in æternitate, ita ut una æquali facie in gratiarum actione permaneas inter proſpera & contraria, omnia æqua lance penſando. Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum Deo, non naturæ puritate, ſed voluntatis conformitate. . . . 1. Cor. c. p 6. v. 17.

Objicias hîc forſan: Si velit Deus parentes meos mori, qua ratione poſſim ego parentum meorum obitum velle? Quod ſi Deus me aut illos damnari velit, an hoc ipſum velim & ego? Mi bone homo, patrem tuum matremque vult Deus mori, non eo ſolum quo illis eripiatur uſura vitæ, ſed ut ſatisfiat debito juſtitiæ, vel ut ſervetur ordo naturæ, quod & te velle convenientiſſimum eſt. Ita prorſus ſi damnari te velit Deus, non hoc ideo vult, ut tibi malum inferat, ſed ut malum puniat, & juſtitiam defendat, qua ratione par eſt & te velle puniri noxas, etiam in teipſo. Sed opportune hoc loco illud tibi ingero, quod diſertiſſimus eccleſiaſtes ante centenos & plures annos memoriæ conſignavit in hunc modum: Si te, inquit, quotidie ex integro divinæ voluntati ad omnes illius nutus promptum paratumque offeras, veniam noxis obtines, tantumque gratiæ mereris ut

Ioan. Gailer a Kaiſerſperg de ſpirit. peregrino, proprietate 7. in hi pa. 67.

ut poſſis non tantum inferorum rogos, ſed & piaculares flammas non timere. Sincera hæc tui oblatio ad omnem Dei voluntatem exequendam, pœnitentiarum, & indulgentiarum; & eleemoſynarum loco eſt.

Quid ergo tergiverſamur? creatæ res omnes divinæ parent voluntati, & hoc (indignum prorſus) detrectet ſolus homo? Deus propoſitum ſibi finem in rebus omnibus ſpectat, & conſequitur: conſequemur & nos noſtrum, ſi cognita ejus providentia, noſtram ipſius voluntati ſemper ſubjunxerimus. Sed heu, nimis ſubinde molles ſumus, & ad omnes moleſtias graviter ingemiſcimus. Veriſſime Seneca: Quomodo hic poteſt Deo parere, inquit, & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum benignus interpres, ſi ad voluptatum dolorumque punctiunculas concutitur? Si quid Deus immiſerit, quod graviorem ingerat moleſtiam, quodque inferiores animæ vires horreant, tunc maximam imitandi Chriſti occaſionem cogitemus, dicamuſque cum Chriſto: non mea, ſed tua voluntas fiat. Hoc eſt divinæ providentiæ ac voluntati ſe integre committere, ut ipſe de nobis ſtatuat, quid, quantum, & quomodo voluerit: nos vero

Sen. de vita beata. cap. 15.

vero nihil excipiamus, nunquam contradicamus.

Ludovicus Bloſius hæc omnia ſuis verbis conſignet: Propriam, inquit ille, voluntatem ubique deſerat: eam Deo reſignet, eam integre in Deum transfundat, ejuſque voluntati perfecte uniat. Nunquam ore, nunquam corde dicat (ſpectando ſeipſum & proprium commodum) verba iſta: *Volo hoc, Nolo illud*; *Eligo hoc, Reſpuo illud.* Neque in tempore, neque in æternitate aliquid ſuum quærat: ſed omni proprietate rejecta, ſe prorſus ſeipſo ſpoliet privetque, & ſibi rebuſque omnibus ſic moriatur, ac ſi nunquam creatus eſſet. Quærat autem ubique Deum, ejuſque honorem ac voluntatem, ita ut ipſis quoque orationibus piiſque deſideriis ſuis humilem ſui abnegationem reſignationemque conjungat, petens non ſuam, ſed Dei voluntatem fieri. Omnia quæ ſibi eveniunt, referat ad ipſam voluntatem divinam, & ea nude de manu Domini ſuſcipiat, ſine cujus providentia nec unum quidem folium arboris decidit in terram. Permiſſionem ordinationemque illius ſicut in proſperis, ita & in adverſis; in damnis rerum, in injuriis, calumniis, opprobriis, ludibriis atque ſui contemptu; in doloribus corporis, in anguſtiis preſſuriſque cordis, in mœ-

Bloſ. Inſtit. ſpirit. cap. 2. initio. mihi p. 355.

roribus, in derelictione calamitateque interna, & in quibus libet afflictionibus, patienti ac tranquillo animo ferat, eumque laudet: credens illum & velle, & poſſe ſalutem ſuam in omnibus promovere.

Caput XII.

Epilogus ſeu omnium in his quinque libris dictorum Compendium.

Compendiariam hîc docere, benevole Lector, cogitamus, & hujus inſtitutionis de conformanda voluntate noſtra cum divina, ſummam & epitomen dare, ut ſemper ſit in oculis, quod cupimus ſemper eſſe in animo.

Eam ob cauſſam imagines etiam huic rei ſignificandæ adjecimus. In ſingulis illarum geminum cernis tam divinæ quam humanæ voluntatis ſymbolum. *Cor* aurea corona redimitum oculis divinam voluntatem ſubjicit, quæ non tantum optima, rectiſſima, imperans omnibus, ſed & immutabilis ſibique ſemper ſimillima; Lilium & Gladium utrinque ſecus habet, nam & præmio & ſupplicio mortales afficit. *Cor* alatum humanæ voluntatis ſymbolum corollam è roſis, ſubinde è pavonum pennis, contextam habet: Velle noſtrum variabile atque incon-
ſtans,

ſtans, tunc ſolum laudabile, cum ſuis ſe alis, ſuis ſe deſideriis ad cor & voluntatem divinam evehit, aut certe non reluctatur, cum evehitur aliunde vel attrahitur. Voluntas humana tanto felicior ſemper, quanto divinæ conjunctior eſt.

Alterum divinæ voluntatis ſymbolum *Sol* eſt, humanæ *Heliotropium*. Inter ſolem & hunc florem ſumma eſt amicitia. Obtutu religioſiſſimo eoque aſſiduo Solem velut ſuum dominum flos iſte ſequitur: nec denſæ nubes, quicquid venerationis aut obſequii hoc eſt, impediunt. Minus flore ſapimus, niſi pariter divinam voluntatem noſtra comitetur, ut aſſecla calamitate nulla ſeparabilis. Cetera iſtarum imaginum, tuæ, mi Lector, interpretationi permittimus.

Hactenus dicta digeſſimus in hunc ordinem.

Et primo quidem libro egimus de *Divinæ voluntatis Cognitione*. Altero, de *Humanæ voluntatis ad divinam Conformatione*. Tertio, de hujus *Conformationis Emolumentis*. Quarto autem, *de Conformationis iſtius Impedimentis*. Quinto denique, de *ejuſdem Conformationis Adjumentis*. Hæc jam ſummatim & compendio ſic trademus, ut ea quidem quæ dicta ſunt non temere repetamus, ſed dictis confirmationem addamus:

I. *Divinæ Voluntatis* Cognitio.

Bern. ſerm. 62. in Cant.

De hac erudite Bernardus: Formidoloſa eſt, inquit, ſcrutatio Majeſtatis, at voluntatis tam tuta quàm pia. Quid ni tota diligentia ſcrutando inſtem ſacramento voluntatis Dei, cui mihi parendum per omnia ſcio? Quis autem ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certus eſt Deum velle; aut quod certus eſt eum nolle, id velle præſumat? Quis ille tam protervæ frontis, tam exhauſti ruboris homo, qui dicere non vereatur: Volo potius meam, ô Deus, quam tuam fieri voluntatem, quia meam utiliorem tua judico. Ego ipſi mihi providebo; æternæ providentiæ tuæ me totum committere, nec ſecurum nec tutum eſt. Hæc forſan dicere pudori ducimus, non item facere. O multos nimis modico verecundos qui voces has quidem deteſtantur, ſed voce ſolum, non re & factis. Hic profecto grande periculum eſt, dum infeliciter nobis blandimur, & palpando noſmetipſos ſeducimus. Nam diſſimulamus Dei voluntatem noſſe, dum noſtram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excuſationem. Præclariſſime hîc inſtruens Bernardus: Propterea rogo vos, inquit, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius poſſi-

Bern. ſerm. Quomodo voluntas noſtra divinæ ſubjici debeat. mihi p. 402.

tis

tis audire. Vbi certa eſt Dei voluntas, omnino noſtra ſequatur in his videlicet, in quibus certum aliquid in ſcripturis invenimus, aut ipſe ſpiritus manifeſte clamat in cordibus noſtris, quid ſentiendum ſit, ut eſt Charitas, Humilitas, Caſtitas, Obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo ſcimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt quod oderit ea Deus, ut eſt fornicatio, impatientia. In his vero rebus, in quibus nihil certi poſſumus invenire, nihil certum voluntas noſtra definiat: pendeat inter utrumque, aut ſaltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans ſemper ne forte altera pars Deo magis placeat: & parati ſimus voluntatem ejus ſequi, in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo ſuper his quæ certa ſunt hæſitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo ſibi in dubiis judicium vendicet, præcipitetve ſententiam, & experiemur quod ſcriptum eſt: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non eſt illis ſcandalum. Ergo quod certum eſt Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum eſt eum nolle, ſimiliter execremur & nos: quod autem incertum eſt utrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus.

Hæc longe utiliſſima Bernardi inſtructio dubiis omnibus occurrit, defectibus actionum noſtrarum omnibus medetur. Exemplo demonſtratur id quod dicimus. Egenis ſtipem largior: Hîc ſane neſcio, velitne Deus à me fortaſſe plus erogari. Ergo ad divinam voluntatem confugio: Mi Deus, ſi ſcirem te velle in eleemoſynis dandis me largiorem eſſe; utique mox eſſem largior. Pari modo: Per horæ partem præcationes ineo; Mi Deus, ſi noſſem te velle prolixius me precari, abjecta omni cunctatione id facerem. Eodem modo: Iejunia ineo; Mi Deus ſi exploratum mihi eſſet te velle ſtrictiorem aut crebriorem inediam me tolerare, promptiſſimus id exequerer. Idem in omnibus aliis actionibus factitandum, cum Deo ſic ſemper paciſcendo: Mi Deus, ita hoc, ita omnia alia facere vellem, prout tu à me id fieri velles: quod ſi ego minus aſſequor voluntatem tuam, tu meam inſtrue, impelle, coge prout vis; poſſide me, mea voluntas non ſit mea amplius, ſed tua, proinde tu illa ut tua utere. Hic juverit illam Eccleſiæ precatiunculam crebrius iterare: *Oblationibus noſtris quæſumus, Domine placare ſuſceptis, & ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Sed & breviſſimum illud vel uno die centies repetiiſſe

Oratio in ſacris, pridie Dominicæ paſſionis, & Dom. 4. poſt Pentecoſt.

pro-

proderit: *Mi Deus, doce me facere voluntatem tuam.* Aut: *Domine quid me vis facere?* Pſalm. 142. v. 10.

Hinc etiam ad callidiſſimas illas diaboli quæſtiunculas in promptu reſponſio eſt. Solet interdum dæmon interrogatiunculis urgere hominem: Si quis tibi hoc illudve objiceret, quid reſponderes? in hoc illove rerum eventu quid conſilii caperes? Si ſpes tua te falleret, ſi quod ambis negaretur, quid oro faceres? Mille talia verſutiſſimus argutator ingerit, & ut cautius irretiat, vera falſaque miſcet. Frequenter rem eo modo proponit, ut utram in partem aliquis ſe flectat, muſcipulam inveniat, perplexus fiat, & noxia non careat. Tutiſſimum hîc non reſpondere: victus es ſi cum vaferrimo Sophiſta hoc cœperis diſputare. Ergo diſputationem cum adverſario tam ſubtili ne ingredere, ſed velut compreſſis oculis hoc unum oppone: Si velit hoc Deus, & ego volo: ſi nolit, & ego nolo: divinæ providentiæ ac voluntati me totum do, dico, addico; in Dei arbitratum quantus quantus ſum tranſii: ſicut Deo placuerit, ſic fiat. Hoc uno divinæ voluntatis clypeo diaboli tela omnia eluduntur: ſic vincitur diſputator ex Orco, ſic ſua homini tranquillitas conſervatur. Ad uberio-

rem autem divinæ voluntatis notitiam plurimum conducet arbitror, ſequens præceptio.

Ioan. Taule. t.n. ſermonum de Sanctis. mihi p.443.

Memorant virum tam eruditum quam pium, morti jam vicinum, ab amicis & cognatis rogatum hoc modo: Quandoquidem ad æternitatis oſtium jam ſtaret, & ad illas oras, ubi placidiſſima quies, pararet abitum, hoc unum ſe rogare, ſui aliquod monimentum relinqueret. Non abnuo, inquit æger, hanc rem vobis gratificari paratus ſum. Multa de Deo deque virtutibus me diſſeruiſſe memini, nunc diſſertationum mearum omnium epilogum, imo virtutum omnium Summam, omnis doctrinæ breviarium dabo. At ſcitote, ſæpe nobis exiguum videri, quod ad divinum æſtimationem maximum eſt. Virtutum ergo ſummarium hoc eſt: Omnia quæ nobis Deus evenire permittit, æqualiter ab illius manu accipere, nec aliud unquam velle, quam omnia ad divinæ voluntatis perpendiculum facere. En, cognati optimi, hæc omnium virtutum epitome, hoc ſummarium eſt omnium virtutum. Sed quæretis forſan, quis modus ſit divinæ voluntatis in rebus omnibus cognoſcendæ? Modum ergo hunc habetote: Si quis in omnibus ita ſe affectum ſentiat, ut ſi Dei voluntatem perſpectam haberet, eam ſine mora ſequeretur promptiſſi-

ptiſſime; hic à Dei voluntate non Coloſſ.
facile aberrabit ; implebitur agni- cap. 3.
tione voluntatis Dei , & voluntas verſ. 9.
Dei in manu ejus dirigetur. Et quò Iſ. c.
talis à ratione & conſcientia ſæpe ſe 53. ve.
impelli ac trahi perſenſerit , eo vo- 10.
cantem Deum ſecure ſequetur : modo impulſus iſti nil à ſacris paginis , aut Eccleſiæ legibus alieni ſuadeant.

Sed hîc illud objeceris , quod plurimos peſſime angit : Et unde , ajunt, ſcio Deum & hoc , & iſtud , & illud velle? Tunc ſane ſcis , mi Chriſtiane , & hoc , & iſtud , & illud Deum velle, cum cernis permittere : ſi nollet , non permitteret : An Deus nolit , quod ab æterno permittere de-
crevit ? Locupletiſſimum produco Aug.
teſtem Auguſtinum , qui dilucidiſ- tom. 3.
ſime : Deus, inquit , quaſdam volun- in En-
tates ſuas utique bonas ita implet chir. c.
per malorum hominum voluntates 100. ad
malas , ſicut per Iudæos malevolos Laur.
bona voluntate Patris Chriſtus pro Romæ
nobis occiſus eſt. Propterea magna Primi-
opera Domini, exquiſita in omnes ceri-
voluntates ejus , ut miro & ineffa- um.
bili modo non fiat præter ejus voluntatem , quod etiam contra ejus fit voluntatem , quia non fieret ſi non ſineret ; nec utique nolens ſinit , ſed volens. Nec ſineret bono fieri male, niſi omnipotens etiam de malo facere poſſet bene. Obſerva hoc , mi

 Chri-

Chriſtane: *Non fieret, ſi non ſineret, nec utique nolens ſinit, ſed volens* Quod ergo vides vel audis Deum permittere, ſcias velle. At dices: Etiam peccatum permittit Deus. Ita eſt; ſed non ignoras in omni peccato & culpam & pœnam, velut duos vermiculos in putrido dente, aut carioſa trabe deliteſcere; culpam non vult Deus, ſed certe pœnam & ita quidem, ut omnem omnino pœnam, non tantum in nos ſtatuat, ſed ea nos ipſe afficiat. hinc ſæpiſſime peccatum punitur peccato, ita per facinus Abſalonis inceſti, punitum eſt crimen Davidis adulteri. Eadem eſt ratio ceterorum.

Hanc eandem divinæ voluntatis cognitionem promovet illud Siracidæ præceptum: Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe. Quid enim tibi poterit manus tui amans, & ſapiens imponere, quod tibi non conveniat? Rex cæli pater tuus eſt, ſapiens eſt, bonus eſt, omnia poteſt: cur in te permittat, niſi quod è re tua ſit? Hoc ergo quod tibi fuerit applicitum, qualecunque demum & à quibuſcunque applicetur, id divinæ voluntatis eſſe ſcito, & ideo quam agnoſcis, hanc & ſequere voluntatem. Memento, ne ea quæ fiunt, velis arbitratu tuo, ſed ita fieri, prout fiunt. Peccatum deme rebus contingentibus, & in omnibus

Eccl. cap. 2. verſ. 4.

nibus providentiam ac voluntatem divinam facile agnoſces. Optime Auguſtinus: Acquiris, inquit, pecuniam, perdis innocentiam, & vide directionem qua diriget te Deus, ut omnia quæcunque vult, velis & tu: ipſa enim eſt directio. Quocirca prudentiæ aut providentiæ ſuæ nemo fidat: Medicus quidem, ait Tullius, ingraveſcentem morbum ratione providet, inſidias Imperator, tempeſtates gubernator, & tamen ipſi ſæpe falluntur, qui nihil ſine certa ratione opinantur. Incertæ ſunt providentiæ noſtræ, incertiſſimæ: Neminem fallit, nunquam fallitur divina providentia.

Aug. in pſ. 36. fine primæ concionis.

Sap. cap. 9. v. 14.

II. *Humanæ voluntatis ad divinam* Conformatio.

Voluntatem divinam noſſe non ſatis eſt, oportet & facere. Servus qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, non fecit ſecundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Rectà ſequitur divinæ voluntatis notitiam humanæ cum illa Conformatio. Sanctiſſimam Dei voluntatem agnoſcis? ergo & amplectere, & tuam illi ſubjunge. An forſan hoc expectas, ut illa ſe tuæ ſubjiciat & conformet? Fruſtra es. Deus operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. Et fac velle hoc

Luc. cap. 12. v. 47.

hoc Deum, quod tu vis, tuo ad damno vellet. Non poteſt eſſe bona voluntas, quæ non convenit cum omnium bonarum voluntatum norma & regula. Fundamentum eſt immobile; Pax hominibus bonæ voluntatis: at non poteſt non eſſe bona, quæ convenit cum optima voluntate.

Fit quandoque ut materfamilias hypocauſtum reperiat plus æquo calefactum, putetque balneum ſe ingreſſam, non cœnaculum. Hinc bona mulier tota in fermento eſſe, & in ancillam bilem omnem effundere; ſtomachoſis etiam vocibus ſic illam objurgare: Eccur, improba, hypocauſtum ſic calefeciſti? ad cœnandum huc convenimus an ad lavandum? quid opus fruſtra conſumere lignorum tam grande pretium? utrimque noces, & nobis, & lignis. At ancilla: Ne indigneris, inquit, ô domina, ita imperavit herus. Illa, mox ubi herum ita fieri voluiſſe audit, reſtringit bilem, & mitius loquitur, caloremque, ingratum alias, diſcit non ſentire. Atque hic finis eſt pugnæ in verboſiſſimam litem alioqui protrahendæ. Tanti eſt illud unicum reſpondiſſe: *Herus ita voluit.* Idem nobis, in adverſis omnibus manſuetum ſilentium perſuadeat, hoc unicum cogitaſſe: *Deus ita voluit.*

Ele-

Eleganter & vere divus Proſper: Nec aliquid in nobis, inquit, libera voluntas melius agere poteſt, quàm ut illi ſe commendet, qui male agere non poteſt. Quæ cum ita ſint, nihil rectius aut melius facere poſſumus, quàm invictæ Dei voluntati noſtram penitus ſubmittere, nec aliud unquam in animum admittere, quam quod Heli ſacerdos dixit: Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat. Pleniſſima philoſophiæ verba, vocat hoc effatum Chryſoſtomus, quo ſeipſum Heli ad omnem æquanimitatem, etiam in adverſis animavit. Bene hoc quidem Heli, ſed optime Chriſtus: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me, verumtamen non mea, ſed tua voluntas fiat. Prima petitio infirmitatis fuit, altera virtutis; illud, inquit Leo, optavit ex noſtro, iſtud elegit ex ſuo; ut ſuperiori voluntati cedat inferior. Fiat voluntas tua. Hæc vox Chriſtianos inſtruit, hæc martyres accendit, virgines confirmat, certantes animat, puſillanimes roborat, jacentes erigit, mœſtos recreat, afflictos ſanat. Tandem à Chriſti voce illorum omnium vox una eſt: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua. Hæc præſtantiſſimus Dei cultus eſt, cum divinæ voluntati noſtram penitus accommodamus, & in ea conquie-

Proſp. in ſent. ex Auguſt. num. 318.

1 Reg. cap. 3. v. 18.

Chryſ. lib. 3. contra vitup. vitæ mona.

Luc. cap. 22. v. 42.

Matt. cap 26. v. 42.

quieſcimus immobili & imperturbata tranquillitate, ſive proſperis nos Deus excitet, ſeu adverſis emendet. Hoc enim eſt quod aſſidue petimus: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, ſic & in terra. Neque enim ſolum precamur, ut Dei voluntas fiat à nobis, exequendo quod juſſerit, ſed etiam de nobis, & in nobis, ſuſtinendo quicquid immiſerit. Et hoc priſci Patres exercitium magnum vocabant, à Dei manu omnia accipere, quod Iobus & David exactiſſime præſtiterunt. Ille: Dominus, inquit, dedit, Dominus abſtulit; Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Perindè ſi dicat: Dominus iſta commodavit, nec à ſe abdicavit dominium; quod ergo ſuum eſt, rèpetere poteſt; ſit ille benedictus, illi agantur gratiæ. Nec aliter rex David: Benedicam, inquit, Dominum in omni tempore, & adverſo, & proſpero, utcunque ille mecum egerit. Hæc ſuæ voluntatis in divinam reſignatio, ſupremæ perfectionis, & ſinceri amoris opus eſt, ſummus enim amicitiæ gradus eſt, idem *Velle* & *Nolle*. Sic homo ſub jugum mittit affectus omnes, & ad divinam voluntatem ſe totum componit, lætuſque canit cum beato Bernardo: Vita mea in voluntate tua, Domine. Egregia Hieronymus de hoc diſſerens; Bonus

Iob. c. 1. v. 21.

Pſ. 33. verſ. 1.

S. Bernard. ſerm. 14. in Cant. fere med.

nus eſt Deus, inquit, & omnia quæ bonus facit, bona ſint neceſſe eſt. Mariti orbitas irrogatur? plango quod accidit: ſed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius? durum quidem, ſed tolerabile; quia ſuſtulit ille qui dederat. Si cæcus fuero, amici lectio me conſolabitur. Si auditum quoque ſurdæ aures negaverint, vacabo à vitiis: nihil aliud niſi Dominum cogitabo. Imminebit ſuper hæc & dura pauperies, frigus, languor, & nuditas? extremam expectabo horam, & breve putabo malum, quod finis melior ſubſequatur. Sanus ſum? gratias refero creatori. Langueo? & in hoc laudo Domini voluntatem. virtus ſpiritus in carnis infirmitate perficitur. Cedendum eſt, ait Iuſtinus martyr, voluntati Dei, ſicut lutum obſequitur ſuo figulo.

Hier. ad Paulam de obitu Blesillæ.

Iuſt. lib. de recta Conf.

Hæc omnia Ludovicus Bloſius in compendium conferens auro ſcribendum: Qui veræ perfectionis amans eſt, inquit, non à Deo ſolatium internum, non hoc aut illud præcipue poſtulare, ſed ejus gratiſſimam voluntatem votis omnibus expetere debet. Licet enim illa alia peti poſſint in gratia, immoderatius tamen ea appetere, imperfectio eſt. Plane ſuper omnia Deus à nobis exigit, ut noſtram voluntatem illi penitus

offe-

offerentes, permittamus ipſum facere quicquid volet. Et per hoc vera pace in omnibus gaudemus. Multo acceptius Deo eſt, ut cum Apoſtolo ex animo dicamus: Domine quid me vis facere? quam ſi mira quædam ex voluntate propria pro illius amore nos libenter facere velle dicamus. Super omnia namque quæ vel dicere vel facere poſſemus, hoc à nobis maxime expoſcit Deus, ut intus in corde dicamus: Domine fiat gratiſſima voluntas tua. Inter omnes preces, quas Chriſtus in hoc Mundo fudit, illa ſumma & excellentiſſima fuit; Pater, non mea ſed tua voluntas fiat. Iucundum quidem eſt, dum pro gratia & virtutibus oramus, obtinere à Deo quod petimus: multo tamen delectabilius atque utilius eſt, potiſſimo Dei beneplacito ſe reſignare. Vbi quis ad hoc pervenerit, ut ſeipſum ex toto reſignans, & offerens Deo, omnia propter ipſum intus ac foris pati aut ſubire paratus ſit: tunc revera cum ipſo bene agitur & non ante. Bona voluntas virtutum omnium fundus ſive fundamentum eſt. Vnius autem eſſe cum Deo voluntatis, id virtutes omnes excellit, & in hoc perfectio eſt. Quiſquis enim ita bona præditus eſt voluntate, ut ſeſe abneget ac propriæ renuntiet voluntati, ſeque liberrime reſignet ac dedat voluntati Dei,

Dei, ejus bona voluntas eſt perfecta, idemque abſque formidine & anxia ſui cura vitam tranſigit, & de vita æterna obtinenda quandam ſe ſentit habere certitudinem. Ejuſdem enim in omnibus cum Deo voluntatis eſt, & pacem habet cum Deo, & in Deo imperturbabilem. Moderate, ſuaviter, ac tranquille ferre novit & verba aſpera, & truces geſtus, ſæva opera, & quicquid demum injuriæ, ſive in ipſum, ſive in amicos ejus conferri poſſit. Sedate, inquam, & æquanimiter tolerat omnia, quæ ipſi undecunque, ſive à Deo, ſive à creaturis quibuſcunque accidere queant. Eum perturbare nihil poteſt, neque jactura terrenarum rerum, vel amicorum & cognatorum, neque corporis adverſa valetudo, neque ignominia, neque mors, neque vita, neque purgatorium, neque dæmon, neque infernus. Quia enim ex vero amore divinæ ſe permiſit atque reſignavit voluntati, & nullius mortiferi peccati conſcientia tenetur, facile illi toleratu eſt, quicquid de eo fieri mandat Deus in tempore atque æternitate. Itaque cum aliquid patitur, & in omni rerum eventu, ita cogitat ac dicit: Domine, ſicut ipſe ab æternitate, antequam ego eſſem, voluiſti, ita fiat, & non ut

ego volo. Non meum commodum, non meam delectationem quærere debeo, ſed tuum honorem & tuam laudem. Gratior mihi eſt tua ſancta voluntas, quam optandi libertas. En igitur meipſum dedo, reſigno, & permitto tibi Deus meus, non in tempore modo, ſed etiam in ævum ſempiternum.

Bloſ. Patr. Inſtit. mihi p. 592. & ſeq. Plurimi ſunt qui hunc aut illum vivendi modum, hæc aut illa bona appetant; ſed plerumque totum quod agunt ex propria voluntate procedit. Itaque nihil equidem dicere dubitem, vel unicam ſalutationem angelicam cum ſui ipſius abnegatione ad gloriam Dei prolatam, meliorem utilioremque eſſe multis pſalteriis ex propria voluntate perfectis. Ita Bloſius.

Millies ergo ingeminandum, quod piiſſimus hic ſcriptor toties inculcans: Veriſſima devotio, inquit, in humillima ſui reſignatione ſita eſt: quando videlicet homo non ſolum in abundantia, ſed etiam in penuria & mœrore, & aliis quibuſcunque caſibus ac eventibus in ſanctiſſima Dei voluntate pleniſſime acquieſcit. Nam, ut optime Chryſoſtomus & Bernardus: Humilitatis ſumma in eo conſiſtit, ſi voluntas noſtra per omnia, divinæ voluntati ſubjecta fuerit.

Idem in dictis Patrum ca. 11. mihi p. 611. Chryſ. hom. 2. in Mat. Bern. l. ſupracit.

Epictetus

Epictetus haud aliter : audi digniſſima quæ gemmis ſcribantur: Mihi quidem , inquit, optabile eſt à morte me invadi , nulla alia re , niſi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus & liber dicere poſſim Deo ; Nunquid præcepta tua violavi ? nunquid ad alia ſum abuſus facultatibus, quas mihi dediſti ? num ſenſibus ? num te unquam incuſavi ? num gubernationem tuam reprehendi ? Ægrotavi, quia voluiſti. Ægrotarunt & ceteri, ſed & ego volens. Pauper fui te volente , ſed lætus. Non imperavi, quia tu voluiſti. Nunquam appetivi imperium. Nunquid me unquam hac de cauſſa triſtiorem vidiſti ? Nunquid unquam vultu minus hilari te acceſſi ? Paratus ſi quid mandes, ſi quid imperes : Vis me nunc ludorum celebritate abire ? Abeo. Gratiam quam poſſum maximam habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere , & ad ſpectanda opera tua , & adminiſtrationem tuam intelligendam. Hæc me cogitantem, hæc ſcribentem, hæc legentem occupet mors. Quàm hæc omnia chriſtianè ac ſapienter ! Epict. lib. 3. diſſen. cap. 5.

Quæſtio inter duos naſcebatur ſuper dicto Gerſonis , cum alter interrogavit : Rectene Gerſon aſſereret, Jobum plus meruiſſe quod illatam à

Satana ceteriſque ſuis hoſtibus injuriam patienter tulerit, quam ſi ſuo libitu opes ſuas omnes pauperibus erogaſſet? Rectiſſime, inquit iſte, nam præmio digni ſumus majori, ſi ærumnas undecunque ortas, ſine querela & expoſtulatione, ſine divinorum judiciorum reprehenſione, ſine inimicorum accuſatione & odio ſufferamus, quam ſi crebris jejuniis, flagris, ciliciis carnem maceremus. Tanti eſt propriæ voluntatis reſignatio. Contra vero impium eſt, tolerare nolle, quæ Deus per quoſcunque demum immittit toleranda.

Humana igitur voluntas nunquam bona eſt, niſi quà divinæ conformis eſt; tanto autem ſeipſa melior eſt, quanto divinæ conformior; illa demum voluntas cenſenda eſt perfectiſſima, quæ ſubjectiſſima divinæ. Hinc tantum quiſque proficit in virtute, quantum in ſuæ voluntatis ad divinam conformatione. Et hoc libro ſecundo pertractatum.

III. *Humanæ voluntatis ad divinam conformatæ* Emolumenta.

Verbo dixero: Humana voluntas cum divina in omnibus conſentiens, panoplia eſt virtutum omnium. Nimirum ex hoc armamentario

tario arma ſuppeditantur in omne genus calamitatum. Is certe qui ſuam voluntatem agglutinavit ad divinam, quicquid in rerum natura triſte aut formidabile occurrerit, ſerena mente deſpiciens, hoc unum ingeminabit: Fiat voluntas Domini. Eripiantur ei opes, conflagrent ædes, dicet: Fiat voluntas Domini. Infeſtetur morbis, exagitetur doloribus, laceretur tormentis, etiamnum clamabit: Fiat voluntas Domini. Spolietur honore omni, contumeliis innumeris exagitetur, necdum ſuum illud deſinet: Fiat voluntas Domini. Omnes illum homines divexent, omnes illi dæmones inſultent; ruat cælum, pereat Orbis, pandantur inferi, vociferabitur adhuc: Fiat voluntas Domini. In ſummis calamitatibus, ſummum illius ſolatium, poſſe dicere: Sic Domino placuit; hoc vult Deus.

Bion interrogatus, quis in vita maxime videretur anxius? Illum arbitror, reſpondit, qui in maximis rebus cupit eſſe fortunatus; mille curis angitur ut aſſequatur quod optat, aſſecutus torquetur ne amittat. Nimirum habere ſatagimus, non adepti dolemus, adepti timemus; movent erepta, ſollicitant eripienda. Quiſquis autem integre divinæ ſe volun-

tati permittit, hinc & hinc liber eſt, nec enim angitur quid acquirat aut perdat, ſed quid Deus perdere ſe velit vel acquirere. At quomodo ſcit Deum hoc vel illud velle? Iam dixi: Quia cognoſcit permittere. In hanc Dei permittentis voluntatem ſic pridem transfudit ſuam, ut ſi omnia Orbis mala in ſe unum conjurent, hanc tamen illi ereptura non ſint liberrimam vocem: Fiat voluntas Domini. Admirandum hoc animi robur, & quæ inde ſequitur, tranquillitas inæſtimabilis. Sed ordine videamus hujus in divinam voluntatem devotionis commoda.

Iob. c. 9. v. 4. Aug. l. 1. confeſſ. cap. 1. Iob. cap. 22. ve. 21. Thom. de Kemp. lib. 3. ca 37.

Primum. *Pax & gaudium ingens.* Quis reſtitit ei & pacem habuit? Recte Auguſtinus: Vocaſti nos Domine ad te, inquit, & inquietum eſt cor noſtrum donec requieſcat in te. Proinde ſaluberrimum Iobi conſilium eſt: Acquieſce ei (conformando tuam ad illius voluntatem) & habeto pacem, & per hæc habebis fructus Optimos. Cui convenit pium illud monitum: Dixi tibi ſæpiſſime, & nunc iterum dico: Relinque te, reſigna te, & frueris magna, interna pace. Nihil profecto tam acerbum eſt, in quo æquus animus ſolatium non inveniat. Quod autem in hoc Orbe majus uſpiam poſſit eſſe ſolatium, quàm ſanctiſ-

ſimam Dei voluntatem in rebus omnibus amantiſſime complecti? Adhibeamus modo rationem difficultatibus, & noſtram divinæ voluntati per omnia ſubdamus, hac una ratione facillime poſſunt & dura molliri, & anguſta laxari, & gravia ſcite ferentes minus premere. Omnia nobis & facilia & jucunda, modo nos in omnem Dei arbitratum dedamus.

Secundum. *Singulares Dei ductus in rebus omnibus.* Nam qui adeo liberaliter divinæ voluntati ſe totum permittit, ut nil ardentius cupiat, quam illam, in rebus omnibus & noſſe & ſequi, hujus certe vita momentis ſingulis ſic à Deo temperatur & regitur, ut pæne in omnibus videat quid velit Deus, & ut omnia in ſuum cedant bonum. De Ioſepho Ægypti prorege hoc aſſeritur: Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſpere agens: habitavitque in domo domini ſui, qui optime noverat Dominum eſſe cum eo, & omnia quæ gererentur ab eo, dirigi in manu illius. Ita fit prorſus: homo divinæ voluntatis deditus, ac devotus, in cunctis actionibus ſingulariter manu divina ducitur, & dirigitur ad intelligendam & exequendam Dei voluntatem.

Gen. ca. 39. verſ. 2. & 3.

Tertium. *Singularis animi demiſſio & conſtantia.* Cum enim hic talis, non mutabilibus rebus ſuam voluntatem applicet, ſed immutabili Deo affigat, ac cum eo ſic unus efficiatur ſpiritus, ut velit quod Deus vult, nolit quod ille non vult, quamvis caduca hæc & mortalia labantur, & fluant, & mutentur, & pereant, ipſe tamen ſtat ſemper idem, ſicut idem eſt cui perpetuo inhæret. Mundus tranſit & concupiſcentia ejus, (inquit Ioannes) qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Venuſte Bernardus: Eris, inquit, inter adverſa & proſpera mutabilium temporum, tenens quandam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem, & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vendicans tibi, etiam in hujus mutabundi ſæculi dubiis eventibus, ceteriſque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare, in inſigne illud antiquum ſimilitudinem æterni Dei, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio quippe ſicut ipſe, ita & tu eris in hoc Mundo, nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. Conſtantiam

1 Ioa. cap. 2 ve. 17. Bern. ſerm. 21. in Cant. circa med.

ſtantiam repræſentaturi, rupem pingunt marinis fluctibus cinctam, cum inſcriptione: *Eadem ſum ſemper*: Homo divinæ voluntati devotus hoc idem dixerit in omni ſorte. Deprimunt adverſa? *Idem ſum*. Extollunt proſpera? *Idem ſum*. Flagellat Deus? *Idem ſum*. Solatur? *Idem ſum ſemper*. Qui facit voluntatem Dei, manet in æternum.

Quartum. *Felix & ſuæ, & alienæ ſalutis procuratio*. Qui ſui ſenſus ac propoſiti tenax eſt; cum ſe non facile alio ſinat inflecti, multas neceſſe eſt ſibi vias obſtruat, & opportunitates recte agendi intercipiat. Neque tantum ſeipſum, ſed & alios impediet, quo minus ad optatum finem pertingant. Nihil deterius quam ſic eſſe ſuum. Væ filii deſertores, clamat Iſaias, ut faceretis conſilium & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum. Vultis eſſe veſtri: ſinam eſſe, ſed in ſupplicium. nam brevi nec veſtri eritis nec mei. Homo cerebroſus, & ſui arbitrii, non rarò aliis, ſibi ſæpiſſime & moleſtus, & noxius eſt. At vero qui non ſuo ſemper judicio ſtare, nec ſuo vivere ingenio cupit, ſed ſe ad omne unius divinæ voluntatis momentum librare novit, hic & ſibimet ipſi ſemper, & aliis prodeſt ſæpiſſime. Nam in omni e- Iſai. ca.3?. ver.1.

ventu, etiam peſſimo ac turbatiſſimo, exempla is ſuppeditat optima omnigenæ virtutis, neque enim aliud fere audietur dicere quam hoc unum: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, fiat voluntas Domini. Ita quò eum Deus vocat, advolat, & quò avocat, revolat, nec aliter quam rex David loquitur: Si au-
2. Reg. ca. 15. ve. 26. tem dixerit mihi: Non places, præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.

Quintum. *Faſtigium & culmen eſt*
Eph. c. 5. v. 9. & 10. *Chriſtianæ perfectionis.* hæc humanæ voluntatis cum divina Conformatio. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate: probantes quid ſit beneplacitum Deo. Nimirum, hoc primarium hominis Chriſtiani ſtudium eſt, exquirere quid velit Deus, quave ratione ſanctiſſima Dei voluntas colenda ſit, & exequenda, ut in re qualibet, & quovis momento, cum Paulo dicat: Domine, quid me vis facere? & cum Chriſto, Fiat voluntas tua de me, in me, circa me, per me, tam in vita quam in morte, tam
Chryſ. tom. 3. hom 8. in Act. Apoſt. in tempore quam in æternitate. De hoc tali homine Chryſoſtomus: Melior eſt, inquit, unus faciens voluntate Domini, quam innumeri peccatores. De hac tali mente I-
Iſa. ca. 62. verſ 4. ſaias: Vocaberis, inquit, *Voluntas mea*

mea in ea, quia complacuit Domino in te. Qui virtutibus omnibus ſtudere vult compendio, hoc agat; ſuam voluntatem affigat divinæ, & jam virtutes omnes perdidicit. Multum facit, qui rem bene facit, optime facit, qui promptius divinæ quam ſuæ ſe voluntati ſubjicit. Hoc eſt quod Orbis eccleſiaſtes Paulus tanta ſollicitudine urget, quod tanta diligentia commendat, quod ſuorum auribus toties inculcat, & ; Ideo, inquit, & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, *ut impleamini agnitione voluntatis ejus*, in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali, ut ambuletis digne, Deo per omnia placentes, facientes voluntatem Dei ex animo. Ut ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei. Idem hortatur Auguſtinus : Stantem te, inquit, inveniat omnis caſus. Vere ſtat, & omnem calamitatis impetum impavidus excipit, qui ſuam divinæ voluntati jam tranſcripſit : Stantem hunc inveniunt omnes caſus. Mentem divinæ voluntati adſtrictam nullæ hoſtium vires avellunt. Fare, age Suſanna, quid pateris, quibus in periculis luctaris? Anguſtiæ mihi ſunt undique: omnibus rebus urgeor; me plurima depreſſum eunt, timor, ſollicitudo, horror: anguſtiæ undequaque affluunt.

Coloſſ. c. 1. v. 9, & c. 4. v. 12.

Aug. in pſ. 86.

Dan. ca. 13. ve. 22.

fluunt. Sed quid dicis, aut quid agis
Ibid. ſic anxia animi, atque incerta? *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* O vocem pluſquam virilem, ô conſtantiam invincibilem! Suſanna judicat ſuavius eſſe mori, quam divinæ voluntati non obſequi: In quaſcunque, ait, anguſtias adducar, quibuſcunque calumniis infamer, quocunque mortis genere afficiar, nihil quidem ego, præter tuam, mi Deus, voluntatem ante oculos ſtatuo; ſatius eſt millies perire, quam voluntatem tuam vel ſemel deſerere. En, ô Chriſtiane, Virtutum Panopliam in femina! Stantem invenerunt Suſannam mœſtiſſimi caſus. Animus divinæ voluntati devotus, ſupra omne omnium malorum imperium eſt: faſtigium & culmen attigit, ubi ſemet in divinæ voluntatis ſinum ſuaviſſime infudit.

Bloſ. Fair. Inſtit. mihi p. 542 Præclare abbas Lætienſis Bloſius: Quando nobis Deus, inquit, præſentiæ ſuæ conſolationem ſubtrahit, adeoque ſe à nobis elongat, ac ſi inter ipſum & nos denſiſſimus murus interpoſitus ſit; quando item nos in anguſtiis, afflictionibus ac miſeriis noſtris veluti relinquit (ficut Chriſtus à Patre ſuo relictus fuit) & perinde nos quaſi confugientes ad ſe neque videre neque

audire vellet, ſolos certare finit: tum in ipſa noſtra deſolatione immobiles permanere, & in nulla mortali creatura vel negotio ſolatium quærere debemus, niſi in illo duntaxat verbo, quod & Chriſtus ipſe dixit: *Fiat voluntas tua.* Hoc verbum & jucundiſſimum, & Deo gratiſſimum eſt. Beatus qui illud ex animo tunc dicere poteſt. Et hæc humanam voluntatem cum divina conformatam emolumenta comitantur. Sed quia non deſunt quæ impediant, ideo tertio quartus liber adnectendus fuit.

IV. *Humanæ voluntatis ad divinam conformandæ* Impedimenta.

Voluntas humana tetriorem in Orbe peſtem nullam invenit ſeipſa. Hæc illa remora eſt, & omnium graviſſimum impedimentum, quo minus divinæ voluntati ſe ſubdat mens humana. Summum hominis malum, voluntas propria, non conſentiens cum divina. Cum intellectum & voluntatem arctiſſimum amicitiæ vinculum copularit, in proclivi eſt, ſi voluntas cujuſpiam rei cupiditate flagret, intellectum non ſolum ad conſentiendum, ſed etiam ad comprobandum, quod cupit, induci. Eſt enim intellectus

tanquam Iureconſultus, qui blanditiis & nummis corruptus leges explicat non ad mentem legiſlatoris, ſed ad votum largientis: ita voluntati difficile non eſt, intellectum in ſuos errores quadam familiaritatis ſuavitate deducere. De propria & mala voluntate ſcite Anſelmus: Solus Deus, ait, quicquid vult, debet velle propria voluntate; ita ut aliam, quam ſequatur, non habeat ſuper ſe. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quaſi ſuam coronam: ſicut enim corona ſoli regi competit, ſic propria voluntas ſoli Deo: & quemadmodum regem graviſſime læderet, qui coronam ei auferret, ſic homo Deum plurimum offendit, qui ſibi rapit quod Deo convenit. Sed ſicut propria voluntas Dei, fons eſt & origo totius boni, ita propria voluntas hominis totius eſt exordium mali. Ita eſt prorſus; nihil impedimentorum deeſt, ubi propria voluntas adeſt; mille ſunt obſtacula, cum unica voluntas claudicat.

Anſel. ſimil. cap. 8.

Ah, quid reſiſtimus miſeri, quo minus nos ultro dedamus Deo, & conſtituamus noſtram in divina voluntate? Omni jure divinæ voluntati obligatiſſimi ſumus. Quicquid enim ſumus, non uno ſed plurimis

nomini-

nominibus Dei ſumus, velimus nolimus. Ille nos condidit, ille reparavit, ille adhuc conſervavit. Illi debemur nos omnes ut Conditori, ut Liberatori, ut Conſervatori. Servi ſumus & natura, & emptione. Et nos ſcilicet præſcribemus Deo, quid de nobis ſtatuere debeat: ſua re non utetur Deus arbitratu ſuo, ſed libidine noſtra? Quid præpoſterum magis? Quapropter ſi eſſe volumus, qui eſſe debemus, miniſtri Dei, nutu & arbitrio illius omnem vitam, & ſingulas vitæ actiones inſtituere nos decet; ita quidem, ut Dei voluntate non probante, nec pedem, neque digitum moveamus, ſed hoc unum ſummo ſtudio agamus, ut ad amuſſim & perpendiculum divinæ voluntatis omnia perficiamus, idque quanta poſſumus animi alacritate. Ecce, ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri vigilent, ut univerſos nutus & indicia divinæ voluntatis obſervent. Ite degeneres, ite ſpuria vitulamina, ſi veſtris vos placitis & arbitrio delectet vivere; nimis grande hoc ſervi ſupercilium eſt, & intolerabilis arrogantia, ſi ea tantum mandata velit perſequi, quæ ſibi probantur, & allubeſcunt. Et quid indignius, quam ut homo Chriſtiani ſanguinis, qui quotidie rogat, ut Dei vo-

Pſal. 122. verſ. 2.

luntas

luntas à ſe & in ſe perficiatur, ſuam tamen audeat divinæ voluntati anteponere, velitque certo judicio, quæ patienda ſunt, ſibi deligere, illis aut illis miſeriis involvi ſe ſinat, non aliis; illac tenus calamitioſus fieri ſuſtineat, non ultra. O nimis emunctæ naris, & perfrictæ frontis homines! Si moleſtiæ ac cruces eſſent, quales nos eſſe vellemus, cruces non eſſent. Si Deo velis ſeriò placere, hoc tibi ab ipſo petendum, ut te ducat quò ipſe judicat & vult, non quò tu putas & vis. Periculoſum impatientiæ genus eſt, cum nobis ipſi eligimus, quæ toleranda cenſemus, perinde ſi dicamus, ut quandoque etiam dicimus: *Hoc patiar, hoc non; iſtud tolerabo, illud minime.* Non hoc ſervorum eſt, ſed Domini. Recte Auguſtinus: Optimus, inquit, miniſter tuus eſt, qui non magis nititur hoc à te audire, quod ipſe voluerit, ſed potius hoc velle, quod audierit.

Aug. lib. 10. confeſ. ca. 26.

Damnat non immeritò Plato illam vulgi precationem: Deus det tibi quicquid velis: Imo nunquam det, inquit, ſed faciat ut velis quod ipſe vult. Hæc enim eſt pura religio; ſic te religes Deo.

Plato in Critone.

Hoc ergo ſumma voluntate conemur, ut ad Dei arbitrium nos totos fingamus; inſtar mille legum ſit, unicum

unicum Dei *Velle*. Suavia ſint an acerba, cum à Deo ſint, ſine recuſatione omnia, & ſine exceptione perferenda ſunt. Quidam divinæ voluntati ſe dedunt, ſed cum exceptione, pæne ut priores illi. De his optime religioſiſſimus ſcriptor: Quidam ſe reſignant, inquit, ſed cum aliqua exceptione: non enim plene Deo confidunt, ideo ſibi providere ſatagunt. Quidam etiam primo totum offerunt, ſed poſtea tentatione pulſati ad propria redeunt, ideo minime in virtute proficiunt. Domine, quoties me reſignabo, & in quibus me relinquam? Semper & omni hora: ſicut in parvo, ſic & in magno; nihil excipio. Alioquin quomodo poteris eſſe meus, & ego tuus, niſi fueris ab omni propria voluntate, intus & foris ſpoliatus? Quanto celerius hoc agis, tanto melius habebis: & quanto plenius & ſincerius, tanto mihi plus placebis, & amplius lucraberis. Si enim voluntas prompta eſt, ſecundum id quod habet accepta eſt, non ſecundum id quod non habet; dixit beatus Paulus hoc ſenſu. Vis & meritum virtutis in prompto voluntatis ſtudio conſiſtit, non in magnitudine factorum aut numero. Hinc eleganter beatus Leo: Subinde, inquit, æquatur merito, qui

Tho. de Kemp. lib. 3. cap. 37.

2. Cor. cap. 8. v. 12.

Leo ſer. 4. de jejunio 10. menſis.

diſtat impendio, quia poteſt par eſſe animus, ubi diſpar eſt cenſus. Et Anſelmus, Hîc omnes, ait, tam pauperes quam divites æqualiter dant, ſi quiſque ex tanto det quantum habet. Ut ergo ſeria ſit & efficax voluntas, in actum ſeſe ita exerat, *ſecundum id quod habet*, ut pro viribus aut opibus det, aut faciat quod poteſt, alioqui, tantum velle, non robuſta cenſebitur voluntas. Volumus ſubinde ſed languidiſſime, & ſine omni nervo. Sic olim Deus per Iſaiam queritur: Scire vias meas volunt, quaſi gens quæ juſtitiam fecerit, & judicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt. En egregiam propriæ & flaccidæ voluntatis adumbrationem. *Scire vias meas volunt*. In conſilia & decreta divina, eorumque rationes inquirunt, quare permittat Deus populum in Babylone detineri, & indigna pati; mirantur jejuniis ſe atteri, & à Deo non audiri: quin etiam *appropinquare Deo volunt*, non vitæ ſanctimonia, ſed ut cum eo diſputent, ejuſque judicia examinent, & in jus vocent. Horum hominum hodieque affatim eſt, qui ſemper queruntur male ſecum agi, cum enim caduca bona inhient, inique ferunt, ea ſibi non largiſſime à Deo ſuppe-

Iſa. c. 58. v. 2.

ſuppeditari; inter divinæ voluntatis cultores cenſeri volunt, ſed volunt frigidiſſime; neque enim ad Dei voluntatem, quam jactant, ſuam applicant. Proximus eſt nolenti, qui vult tam frigide.

Ioan. Buſch. de Vir. illuſt. VVindeſ. c. 35.

Ioannes à Kempis Thomæ frater, natu major, vir religioſiſſimus dicere ſolebat: Volumus eſſe humiles, ſed ſine deſpectione; patientes, ſed ſine tribulatione; obedientes, ſed ſine coarctatione; pauperes, ſed ſine defectu; virtuoſi, ſed ſine labore; pœnitentes, ſed ſine dolore; Volumus laudari, ſed ſine virtute; amari, ſed ſine bonitate; honorari, ſed ſine ſanctitate. Sic velle non multò dignius eſt quàm nolle. Sic quandoque vivere nolumus, nec tamen volumus mori, ut jure nobis objiciat Angelus, quod illi mortem deprecanti: Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis? Quid hîc reſpondere par ſit, Bernardus docet, & voce præit: Vivere erubeſco, quia parum proficio, & mori timeo, quia non ſum paratus. Paratiſſimus eris, mi homo, ſi tuam divinæ voluntati delegaveris. Proinde ſibi quiſque perſuadeat: Hæc mihi juſto Dei judicio, aut in delictorum pœnam, aut in virtutis exercitationem, aut præmii augmentum eveniunt. Sane

qui certo in animum ſuum induxerit, à Deo optimo parente, ſive immittente, ſive permittente, hæc omnia provenire, gaudebit adverſis, nec homini aut hoſti ea imputabit, ſed divino favori.

Iſa. c. 45. v. 9. Hier. c. 18. v 6. Rom. cap. 9. v 20. & 21.

Ecquid obſecro luctamur, quin nos voluntati Dei quam integerrime impendamus? Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de Samiis terræ numquid dicet lutum figulo ſuo, Quid facis? Ecce ſicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea. Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quid igitur, ô lutum, ô teſta Samia, figulo tuo reſiſtis, cur non divinæ voluntati te formandum pleniſſime committis? Cedamus ſeu volenti, ſeu nolenti Deo, moniti ſequamur meliora. Tam præclare quam vere dixit ille apud Moguntinos in æde ſumma eccleſiaſtes.

Joan. Ferus in Eccleſ. cap. 9. v. 7.

Niſi cor noſtrum ſe immergat in divinam voluntatem ac beneplacitum, nunquam poteſt amaritudinem ſuam expellere. Animum noſtrum modo hæc, modo alia torquet amaritudo. Huic malo fruſtra medemur, fruſtra prorſus, niſi penitus, prout inſtruimur, ut divinam voluntatem immergamur. Qui benignam & amantem

mantem Dei voluntatem ſpreverit, juſtam ſentiet.

V. *Humanæ voluntatis cum divina conformandæ* Adjumenta.

Principem hîc locum tenent, *divinæ providentiæ cognitio*, & quæ ex hac oritur, *conſtans in Deum Fiducia*. Seria cogitatio de Dei providentia, unicum eſt remedium adverſus innumeras eaſque ſtultiſſimas hominum ſollicitudines. Quid enimvero ſtultius, quàm à Deo optimo Maximo minima non ſperare; qui maxima ultro largiatur? Millies & repetendum, & inculcandum illud Jobi: Nihil in terrâ ſine cauſſa fit, Iob. c. 5. v. 6.
nihil, nihil; nec etiam quidquam rerum minutiſſimarum. Æternæ providentiæ manus hæc omnia verſat ſapientiſſime. Non caſu nobis mala eveniunt, neque è terra germinant ut herbæ. Ab alto ſunt omnia. Eam quam aliqui fortunam fingunt, nos altiſſimam Dei providentiam agnoſcimus. Divinæ providentiæ conſilia ſunt abſcondita quidem, ſed juſtiſſima; ſunt à divina providentia rerum progreſſus occulti, ſed certiſſimi. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur. Prov. Cap. 16. v. 33.
Dum hîc vivimus, ſortes noſtræ velut in ſinu vel urna viden-

tur eſſe incertæ, dum eas mors extrahat: ſed tamen quod alii præ aliis ad opes, ad honores capeſſendos, évocentur, non fortunæ eſt, ſed providentiæ Dei, qui cuncta & vel minima quæque ſic temperat, ut illis ſors felicitatis obtingat, hi ea excidant, non caſu, ſed Dei certiſſima ordinatione. Auguſtinus hoc aſtruens: Non fit aliquid, ait, niſi omnipotens fieri velit, vel ſinendo ut fiat, vel ipſe faciendo. Ideo rex David tanta fiducia: Ego autem, inquit, in te ſperavi Domine, dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis ſortes meæ: Omnes vitæ mortiſque vices à tua pendent providentia & voluntate; non vivam, niſi quamdiu tu volueris, non moriar, niſi quando tu quoque volueris; vivendi ac moriendi ſors omnis in tua manu verſatur.

Aug. Ench. cap. 96

Pſa. 30 v. 15

Sigiſmundo Imperatori annis compluribus famulus fuit, qui ſæpiuſcule ſorti ſuæ graviter indignabatur; & vero rem indignam eſſe, ſervos optime meritos, tam parum liberaliter haberi; in eos tantum ſpargi munera, qui jam antea opibus affluerent, ceteros tot annorum ſervitio exhauſtos vix ullis unquam munuſculis hilarari; præpoſteram hanc eſſe liberalitatem, quæ in vaſa jam plena effunderet. Inaudiit

Caſp. Peuc. in Chron.

Cæſar

Cæſar ſe ab aliquo ſuorum perſtringi: Ut ergo dicacitatem hominis miriſſima objurgatione corrigeret, & os ſatis importunum obſtrueret, hoc ingenioſe commentus: Pyxides duas parari juſſit æqualis omnino formæ ac magnitudinis, & illam quidem auro, hanc plumbo impleri, pari tamen pondere præcepit. Iamque accerſitum hominem, humanius affatus: Ut ſcias, inquit, non mihi benefaciendi animum, ſed tibi gratiam accipiendi beneficia defuiſſe: En tibi duas has pyxides, utramque plenam, unam auro, plumbo alteram; tu jam liberrime quam velis, elige; alterutra tua eſt: ea enim quam abdicaveris, proximo cuique dabitur. Ergo age, res tui arbitrii eſt. Hîc miſer æſtuare, modo hanc, modo illam pyxidem curioſiſſime contemplari, jamque iſtius, jam & alterius pondus manu explorare, ſed æqualiſſimum deprehendere, nec ullum auri aut plumbi veſtigium reperire, ſic incertus & anxius diu deliberare, & nihil magis quam plumbeam paupertatem perhorreſcere. Arrecto demum animo, velut ſi auream fortunam jam manu teneret: Auguſtiſſime Imperator inquit, hanc retinebo. Retinebis, ait Cæſar, hanc ipſam, & tibi gratias

ages, ſi potuiſti non errare. Protinus aperta eſt pyxis illa poſt longum examen delecta, quæ cum plumbum exhiberet, Imperator occaſionem nactus: Vides, inquit, tuæ paupertatis cauſſam mi homo, non mihi, ſed divinæ providentiæ adſcribendam? hîc tibi non Cæſaris, ſed Dei voluntas defuit: Si Deus annuiſſet, hunc errorem, tua manus non commiſiſſet. Optime igitur rex David: Dixi, ait, Deus meus es tu, in manibus tuis ſortes meæ, omnes viæ meæ periodi, quin imo ſingula momenta ſic à Deo reguntur, & ordinantur, ut omnia, ſi quidem ego ipſe velim, in meum ceſſura ſint bonum. Eadem in hoc omnium hominum eſt ratio. Auguſtinus veriſſime: Nihil fit, ajebat, in iſta totius creaturæ ampliſſima quadam immenſaque Republica quod non de ſummi Imperatoris aula aut jubeatur, aut permittatur, ſecundum ineffabilem juſtitiam præmiorum atque pœnarum. At nos incautiſſimi oris, & nullius fere providentiæ homines, modo culpam diabolo impingimus, modo hominis illius negligentiam, modo imprudentiam iſtius, modo quorundam malevolentiam accuſamus: jam æmulorum invidia (ut putamus) nobis obſtruit, jam cognatorum

Aug. in ſent. apud Proſp.

fraus

fraus impedit, jam ceſſant amicorum ſubſidia, jam miſeriæ noſtræ cauſſa eſt domeſticorum nequitia: Nunquam deſunt in quos cauſſam & culpam transferamus; & cæci divinam providentiam rebus omnibus maximis minimis moderantem non ſuſpicimus. Quid homines accuſamus, ô homines? Homo, inquit Auguſtinus, nil poteſt in hominem, niſi Deus illi det poteſtatem. Æque parum in nos poſſunt diaboli, ceteroqui ad hæc inferiora miſcenda, turbanda, evertenda potentiſſimi. Sed illos Deus velut rabidos canes ſic conſtrictos tenet, ut ſine permiſſu divino ipſi nihil ſint, nihil poſsint, nec porcos quidem inſidere, niſi annuente Domino. Hanc Dei providentiam Iobus accuratiſſime agnorat, ideo tantis gratiarum actionibus ærumnas ſuas ſalutarat. Iobo certe diaboli,& omnes hoſtium cunei, non tantum non ovium greges, ſed nec unius oviculæ flocculum rapere potuiſſent, niſi Deus ſingularem ejus rei licentiam dediſſet. Aug. in pſal. 32.

Quid, quod eadem hac Dei providentia decernente, omnia etiam rationis expertia tanta ratione in ſuos quæque fines tendant, ut ab omnibus divinæ voluntati obtemperetur exactiſsime. Sine divinæ pro-

videntiæ legibus nihil omnino naſcitur, nihil denaſcitur aut perit; nihil movetur, nihil quieſcit. Illa ſuis omnia finibus deſtinat, & ſingulis præſidens intimeque inſidens, propriam cujuſque indolem format, per quam univerſa in congruas ſibi functiones ſe dirigi ſinunt. Et ſolus homo rationis compos, gubernationi & legibus providentiæ divinæ ſe ſubtrahere, aut illam ad ſuos calculos revocare conetur?

Matth. c. 11. v. 19. Greg. lib. 6. mor. cap 12. fuſe & eleganter.

Rem mihi dixiſſe viſus eſt, qui temeritati humanæ ingemiſcens: Non eſt, ajebat, ullius artis aut ſcientiæ diſcipulus tam rudis & miſer, qui tot magiſtros, doctores, criticos, cenſores patiatur, quot æterna Dei providentia ac ſapientia, quæ juſtificatur è filiis ſuis. Verum, uti

Prov. cap. 19 v. 11 Greg. Ibid.

Gregorius loquitur, ſapientes in ſua ſapientia & aſtutia Dominus comprehendit, quando ejus conſiliis humana facta etiam tunc congrue ſerviunt, cum reſiſtunt. Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini permanebit. Sic divinum conſilium, dum devitatur, impletur; ſic humana ſapientia, dum reluctatur, comprehenditur. Et quamvis homo dum peccat, divinæ providentiæ legibus non pareat, hoc ipſum tamen non perpetrat ſine lege providentiæ, à qua

qua vires accipit, quibus in ſuam perniciem abutitur., & ea ſinitur agere, quæ abſque permiſſu agere non poſſet: ita certis circumſcribitur limitibus, ne aliter aut amplius male agat, quam Deo viſum fuerit permittere. Pulcherrime Auguſtinus: Non ſic, ait, conſtituta ſunt opera Domini, ut creatura in arbitrio libero conſtituta, creatoris ſuperet voluntatem, etiamſi contra ejus faciat voluntatem. Non vult Deus, ut pecces, nam prohibet: tamen ſi peccaveris, non putes hominem feciſſe quod voluit, & Deo accidiſſe quod noluit. Sicut enim vult ut homo non peccet, ita vult peccanti parcere, ut revertatur & vivat; ita vult poſtremo in peccato perſeverantem punire, ut juſtitiæ potentiam contumax non evadat. Ita quicquid elegeris, Omnipotenti non deerit, unde ſuam de te compleat voluntatem. Sic omnia prorſus intra providentiæ divinæ ambitum concluſa ſunt, ut eam nihil uſpiam nec latentiſſima quidem, ac ſubtiliſſima cogitatiuncula poſſit effugere. Au. in Pſ. 110.

Hanc Dei providentiam agnoviſſe, eſt maximum gradum ad Fiduciam in Deum feciſſe. Cum enim divina providentia ſic paſcat aviculas, ut ſua illis alimenta, cubilia, tegumenta

gumenta diſpertiat; ſic veſtiat floſculos, ut ſuos illis odores, elegantias, colores deſtribuat; quomodo filiorum oblivisci poſsit, quibus jus regni dedit? cum ergo Deus maximam ſuorum, & pervigilem curam gerat, & nihil ſine ipſius nutu & providentiæ conſilio fiat, non eſt quod quidquam timeamus vel hominum potentiam, vel dæmonum terriculamenta, vel beſtiarum ſævitiam, vel quicquid uterque orbis terribilium minatur. Si Deus pro nobis quis contra nos? Nec unicus è noſtris pilus lædetur, Deo non volente. Neque ille nobis quidquam ab ullo irrogari ſinet, quod non cedat in grande bonum, modo ipſi nobis non deſimus, & quaſcunque demum illatas injurias quo par

2 Reg. cap. 22. v. 30.

eſt animo excipiamus. Hac in Deum fiducia imbutus David: In te, inquit, curram accinctus, & in Deo meo tranſiliam murum. Eſt aliquid, tam potentem & ætate jam fractum regem currere, longè plus eſt, indutum armis currere; vix credi poteſt eundem regem tanti eſſe animi, ut armis indutus velit etiam murum tranſilire. Nimirum has vires ſuggerit Fiducia. Ita ſanctus Ignatius veriſsime: Neſcitis, inquit, quantas vires habeat magna in Deum Fiducia. Adeoque

Vide ſupra l. 2. c. 5. §. ult.

que in hoc præcipue noſtra elaborare debet meditatio, ut hujus in Deum fiduciæ quem altiſsimas radices agamus. Eſtque nobis eo uſque enitendum, ut pro re quacunque nata, mox ad iſtud divinæ providentiæ aſylum, ceu munitiſsimam arcem, confugiamus ingenti cum fiducia. Ea de cauſſa Bernardus omnibus viribus ad hanc fiduciam unumquemque noſtrûm excitans: Crede ergo te Deo, inquit, committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet, ut fiducialiter & fideliter dicas: Dominus ſollicitus eſt mei. Neque enim hoc ſapiunt homines amantes ſeipſos, curam carnis perficientes deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis: Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, ipſi enim cura eſt de vobis. Nam ſibi quidem ipſi fidere, non fidei ſed perfidiæ eſt. Deo in omnibus fidere hoc virtutis eſt, & ita quidem fidere, ut nec ſcire quidem cupiamus, quid de nobis ſtatuerit Deus. Quemadmodum opulentus dominus, ita domum ſuam fideli œconomo committit, ut ipſe quid ſuppellectilis domi habeat, jucunde ignoret, illud ſecum reputans. pauperis eſſe numerare pecus. Hoc in Ægypto Ioſephus de hero

Bern. ſerm. 3. in vig. Nativ. Dom.

hero ſuo: Ecce dominus meus, inquit, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua. Hoc ſingularis in Ioſephum fidentiæ argumentum erat. Ita prorſus magnam is in Deum gerit fiduciam, qui pie ſimul & erudite neſcire cupit, quid circa vitæ mortiſque ſuæ periodos decreverit Deus, illud aſſidue verſans animo, Deum & ſapientiſſimum gubernatorem, & potentiſſimum regem, & optimum patrem eſſe, qui & providentiſſime norit, & efficaciſſime poſſit, & amantiſſime velit, cum vera bona ſuppeditare, tum vera mala avertere. Proinde huic uni & ſapientiſſimo gubernatori, potentiſſimo regi, & optimo patri in omnibus ſine omni trepidatione pleniſſime fidendum eſſe. Ruat jam Orbis, & ridebit homo ſic fidens Deo.

Geneſ. cap 39. v. 8.

Hæc illa ſunt adjumenta, quibus in ipſa divinæ voluntatis penetralia ſuaviter perducimur. Quiſquis divinam providentiam noſſe dedicerit, eidem ſe committere nil dubitabit; qui autem hoc modo ſe Deo permiſerit, huic facillimum erit in divinæ voluntatis jus atque ditionem peniriſſime concedere, animo ſic compoſito, ut ad unam atque unicam Dei voluntatem in rebus

rebus omnibus collineet, nec tantum non aliud jam velit., nolitve, quam quod Deus vult, aut non vult, ſed etiamſi liceret ſibi à Dei voluntate diſſentire, nihilominus non aliud velle unquam aut nolle cuperet, quam quod voluntati divinæ placere ſciret.

Hoc eſt quod Catharina Senenſis rectiſſime monet, ut qui ſerio ſtudent virtuti, ſecretum Divinæ Voluntatis conclave in ſuomet ſibi pectore ſtruant, hîc ſeſe concludant, in eo perpetuo habitent, nec inde unquam vel curioſiorem oculum, vel liberiorem manum, vel pedem petulantiorem proferant; ſed ſicut apis in alveari ſuo, aut in ſuo monili adhæreſcit gemma, ſic illi in divina voluntate perſiſtant conſtantiſſime. Virtutum omnium complexum brevi obtinet, qui ex animo totum ſe voluntati divinæ devovet.

Ad Antiochum regem, miſſus eſt à ſenatu Romano Cajus Popilius legatus, cum his mandatis; Vt rex Antiochus ſe bello, quo Ptolemæum laceſſebat, abſtineret. Rex mira humanitate virum complexus, amiciſſimo vultu dextram ei porrexit; at ſuam invicem porrigere noluit Popilius, & fronte ad majeſtatem compoſita: Seponamus,

Liv. lib.45. poſt init. Vale. Max. lib.6. cap. 4.

namus,

namus, inquit, privatam amicitiam; publica jam curanda ſunt, & unà ſenatus conſultum protulit, quo jubebatur rex aut Ægyptum non inceſſere, aut bellum habere cum populo Romano. Tabellas ab ſenatu miſſas ut legit Antiochus, dixit ſe cum amicis collocuturum. Cui Popilius: Moram, inquit, negotium non fert; tollenda eſt omnis cunctatio. Atque ſimul virga, quam manu gerebat, pavimentum denotavit, & in eo circulum deſcribens: Prius, inquit, quam hoc circulo excedas, da reſponſum quod ſenatui referam. Non legatum locutum, ſed ipſam curiam ante oculos poſitam crederes. Continuo enim rex affirmavit fore, ne amplius de ſe Ptolemæus quereretur. Ac tum demum Popilius manum tanquam ſocii apprehendit: ſic eodem momento Syriæ regem terruit, Ægypti protexit. Idem pæne nobis quod Antiocho contingit; cum Deo amici eſſe volumus, ſed in Dei voluntatem tranſire non lubet. Ergo filius in Orbem legatus à Patre miſſus divinæ voluntatis circulum circa nos deſignans: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Pa-

Matth. cap. 7. v. 21.

tris,

tris. En, mi homo, in hoc circulo concluſus es, nec prius egredieris quàm dixeris, num in arbitratum Dei dedere te velis, an tuis placitis vivere. Si tibi pax cordi ſit, ſi nolis eſſe hoſtis Numinis, ſi impium cum Deo bellum oderis, illico reſponſum dabis. Ah, mi bone Chriſtiane, quid tergiverſaris, quid deliberas, quid cunctaris? moram odit hoc negotium. Si ſapis, regem illum imitaris, & paratiſſime reſpondes: Mi Deus, ſanctiſſimæ voluntati tuæ me totum perfectiſſime trado, & adſtringo, paratus omnia & agere, & pati, vivere, mori, prout tu volueris. In quibuſcunque vel graviſsimis etiam ærumnis ſummo mihi ſolatio erit rectiſsima voluntas tua. Hanc ego mihi nunc unam unicam & vivendi & moriendi regulam ſtatuo; Fiat voluntas Domini, fiat, fiat. Variis omnia procellis diſturbentur, furant arma mutuis concurſibus, claſſes claſsibus frangantur, fora litibus dies perpetuos ſtrepant, omnia negotioſis conatibus tumultuentur, hoc ego mihi negotii ſumo, ut ad unam atque unicam Dei voluntatem me totum componam. Jamque illud intimo pectore amplector ſanctiſſimum oraculum: Mundus tranſit

Ioan. cap. 2, v. 17. ſit & concupiſcentia ejus : qui au-tem facit voluntatem Dei , manet in Æternum.

Laus Deo , Bmæ Virgini Mariæ, & omnibus SS. Angelis,

INDICULUS.

LIBER PRIMUS.

De Divinæ Voluntatis COGNITIONE.

Caput I. *Hypotypoſis omnium quinque librorum: Duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino pœnas à voluntate Dei provenire oſtenditur.* Pag. 15

Cap. II. *Quid, quomodo, quare, hoc illudve permittat voluntas Dei.* 34

Cap. III. *Quomodo per arcaniſſima judicia Dei cognoſcenda voluntas divina.* 44

Cap. IV. *Quomodo Dei voluntas in rebus omnibus agnoſci poſſit.* 57

Cap. V. *In quibus præcipue conſiſtat voluntas Dei.* 73

LIBER SECUNDUS.

De humanæ voluntatis ad divinam CONFORMATIONE.

Caput I. *Ingreſſus ad conformationem humanæ voluntatis cum divina.* 81

Cap. II. *Quæ voluntas hominis ad hanc cum Dei voluntate Conformationem ſit maxime idonea.* 86

Cap. III. *Quomodo voluntas hominis ad Dei voluntatem ſit conformanda.* 102

Cap. IV. *Quo animo precandum: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* 117

Cap. V. *Quæ ſunt indicia & ſigna humanæ voluntatis ad divinam conformatæ.* 129

LIBER TERTIUS.

De humanæ voluntatis ad divinam conformatæ EMOLUMENTIS.

CAput I. *Quantam animo tranquillitatem conciliet, humanæ voluntatis ad divinam conformatio.* 156

Cap. II. *Fierine poſsit, ut quis nunquam triſtetur, & an id arte illa impetrandum, qua noſtram divinæ voluntati conformamus.* 164

Cap. III. *Humanæ voluntatis cum divina conformitatem Deo gratiſsimum eſſe ſacrificium.* 180

Cap. IV. *Omnem hominis perfectionem conſiſtere in Conformatione humanæ voluntatis ad divinam.* 192

Cap. V. *Conformationem humanæ voluntatis cum divina, ſummum vitæ bonum eſſe.* 200

Cap. VI. *Conformationem humanæ voluntatis*

voluntatis cum divina, cælum eſſe extra cælum, & veram vitæ beatitudinem. 210

LIBER QUARTUS.

De humanæ voluntatis ad divinam conformandæ

IMPEDIMENTIS.

CAput I. *Conformationem humanæ voluntatis cum divina quæ maxime impediant.* 224

Cap. II. *In quod exitium pertrahat voluntas propria, ſi non patiatur ſe frangi.* 240

Cap. III. *Voluntas propria qua ratione ſubjungenda ſit divinæ in rebus adverſis omnibus.* 255

Cap. IV. *Exemplum illuſtriſſimum hominis recuſantis divinæ voluntati ſuam ſubjungere.* 269

Cap. V. *Quæ voluntatis propriæ contumaciam maxime confirment.* 278

Cap. VI. *Quam nihil propriæ voluntatis retinendum, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipſa morte.* 287

INDICVLVS.

LIBER QINTVS.

De humanæ voluntatis ad divinam conformandæ ADIVMENTIS.

CApuт I. *Corformationem humanæ voluntatis ad divinam conſiſtere non poſſe ſine magna in Deum Fiducia.* 304.

Cap. II. *In quo fiducia in Deum conſiſtat.*

Cap. III. *Qua ratione in adverſis firmanda & erigenda ſit ad Deum Fiducia.* 321

Cap. IV. *Quanta in Deum Fiducia omnes ſancti fuerint.* 337

Cap. V. *Quantis præmiis Deus humanam in ſe Fiduciam remuneretur.* 351

Cap VI. *Fiduciam in Deum ſine cognitione divinæ providentiæ vacillare.* 361

Cap. VII. *Quanta Dei providentia ſit circa vita neceſſaria.* 377

Cap. VIII. *Quanta Dei providentia ſit in amicos.* 3[illegible]1

Cap. IX. *Quanta Dei providentia ſit tam in amicos quam inimicos.* 407

Cap. X. *Quanta nihilominus plurimorum hominum de Deo ſit diffidentia.* 421

Cap. XI. *E cognitione divinæ providentiæ, magnam in Deum Fiduciam, è*

Fiducia

Fiducia veram cum Deo divinaque voluntate concordiam naſci. 449

Cap. XII. *Epilogus, ſeu, omnium in his quinque libris dictorum Compendium.* 466

APPROBATIO
R. P. PROVINCIALIS.

Heliotropii quinque libros, quos P. Hieremias Drexelius, Societatis noſtræ Presbyter, de *Conformatione* humanæ voluntatis cum divina ſcripſit, aliquot ejuſdem Societatis Theologis cenſos, probatoſque; Ego Gualterus Mundbrot, Societatis *Ieſu* per ſuperiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, facta mihi poteſtate ab admodum R. P. N. Generali Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto.

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei ſigillo munitum. Monachii die S. Pauli converſi, Anno 1627.

Gualterus Mundbrot.